SAİT FAİK ABASIYANIK 90 YAŞINDA

SAİT FAİK ABASIYANIK

90 Yaşında

Derleyen:Perihan Ergun
Basıma Hazırlayan:Ayla Kutlu

BİLGİ YAYINEVİ

BİLGİ YAYINLARI / BİLGİ DİZİSİ : 108

ISBN 975 494. 629 -- 9
96 06 Y 0105. 1037

Birinci Basım
Kasım 1996

BİLGİ YAYINEVİ
Meşrutiyet Cad. 46 / A
Telf 431 81 22 - 434 12 71
434 49 98 - 434 49 99
Faks 431 77 58
06420 Yenişehir - Ankara

BİLGİ DAĞITIM
Narlıbahçe Sok. 17/1
Telf 522 52 01 - 526 70 97
Faks 527 41 19
34360 Cağaloğlu - İstanbul

Sait Faik Abasıyanık 90 Yaşında

Derleyen Perihan Ergun
Basıma Hazırlayan Ayla Kutlu

BİLGİ YAYINEVİ

SAİT FAİK / BÜTÜN ESERLERİ

1. Semaver / Sarnıç *"öykü"*
2. Şahmerdan / Lüzumsuz Adam *"öykü"*
3. Medarı Maişet Motoru *"roman"*
4. Mahalle Kahvesi / Havada Bulut *"öykü"*
5. Kumpanya / Kayıp Aranıyor *"öykü"*
6. Havuz Başı / Son Kuşlar *"öykü"*
7. Alemdağda Var Bir Yılan / Az Şekerli *"öykü"*
8. Tüneldeki Çocuk / Mahkeme Kapısı *"öykü"*
9. Balıkçının Ölümü / Yaşasın Edebiyat *"öykü, anı"*
10. Açık Hava Oteli / Konuşmalar / Mektuplar *"mektup"*
11. Müthiş Bir Tren / Çeviriler / Uyarlamalar *"öykü"*
12. Yaşamak Hırsı *"roman"*
13. Şimdi Sevişme Vakti *"şiir"*
14. Sevgiliye Mektup *"öykü, deneme, mektup"*
15. Bitmemiş Senfoni ve Sait Faik Kaynakçası *"öykü"*

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın 4.3.1987 gün ve 1832 sayılı yazılarıyla okullara tavsiye edilmiş; karar 23.3.1987 gün ve 2230 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanmıştır.

** Milli Eğitim Bakanlığı'nın 21.4.1992 gün ve 3330 sayılı yazılarıyla okullara tavsiye edilmiş; karar 22.6.1992 gün ve 2360 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanmıştır.

Sait Faik'in eserlerinin yasal sahibi olan Darüşşafaka Cemiyeti ile yapılan özel anlaşma gereğince, sanatçının bütün eserlerinin yayın hakkı Türkçe ve bütün dillerde Bilgi Yayınevi'ne aittir. Bu dizide çıkan ve çıkacak olan eserlerin hiçbiri kaynakları gösterilmeden alınamaz, yayımlanamaz. Yayınevi'nin yazılı izni olmadan radyo ve televizyona uyarlanamaz, oyun ve film haline getirilemez.

dizgi font matbaacılık ve tanıtım hizmetleri
tel 230 30 30
baskı : cantekin matbaacılık yayıncılık ticaret ltd. şti.
tel 231 38 57 – 231 38 58

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 9

1. BÖLÜM – HİŞT!.. HİŞT!.. 13
Yaşamı (Muzaffer Uyguner) 15
Sait Faik'in Yapıtları 31
Yabancı Dilde Çıkan Öykü Kitapları 32
Hakkında Yazılan Kitaplar 33
Mark Twain Ödülü 34

2. BÖLÜM – KALEMİNDEN, DİLİNDEN SAİT FAİK 35
Yaşasın Edebiyat 37
Yazıcılığın Yirminci Senesinde 41
Kendi Kalemiyle Sait Faik, Kişiliği – Sanatı 44
Sait Faik'in Bir Ankete Cevabı 50
İstanbul'dan Bir Sait Faik Geçti (Yaşar Kemal) 51
Sait Faik Abasıyanık'la Röportaj (Gülen Erdal) 54
Sait Faik'le Son Konuşma (Orhan Özmez) 57
Sait Faik'le Bir Konuşma 59

3. BÖLÜM – AKRABALARININ KALEMİNDEN SAİT FAİK 61
Amca Oğlundan Sait Faik'e (M. Raşit Abasıyanık) 63
Amca Kızından Sait Faik'e Dair (Ülker Abasıyanık – Otman) 67
Sait Faik'i Anımsama (Melike Abasıyanık – Kurtiç) 70
İnsan Sait Faik'i Tanımak (M. Raşit Abasıyanık) 71

4. BÖLÜM – SANATÇI ARKADAŞLARINDAN ANILAR – İZLENİMLER – ACILAR 77
Sait Faik: İnsanları Bayraklardan Çok Seven Bir Hikâyeci (Naim Tirali) 79
Sail Faik'in Paris'teki Anlaşılmaz Beş Günü (Naim Tirali) 84
Sait Faik'e Dair Notlar (Naim Tirali) 91
Kalinikhta Sait (Attilâ İlhan) 99
Sait Faik (Hakkı Süha Gezgin) 102
Sait Faik'in Ardından (Sabahattin Kudret Aksal) 104
Perişanlık (Samim Kocagöz) 107
Sevginin Dekatriyası (Samim Kocagöz) 109

Büyük Kaybımız (Yaşar Nabi) 112
Sait Faik Ölmez ki (Tunç Yalman) 116
Sait Faik Abasıyanık (Nurullah Ataç) 121
El ile Gelen (Bedri Rahmi Eyüboğlu) 122
Tanıdığım Sait Faik (İlhan Tarus) 126
Sait Faik'le Nasıl Tanıştım? (Şerif Hulusi) 128
Sait Faik'le Bir Gün (Turhan Ilgaz) 132
Sait Faik (Salim Şengil) 135
Sait Adında Bir Balık (Salâh Birsel) 141
Büyük Yazar Kim (Mücap Ofluoğlu) 150

5. **BÖLÜM – UNUTULMAYAN HİKÂYECİ** 153
Sait Faik İçin (Behçet Necatigil) 155
Yıllardan Sonra Sait'le (Fazıl Hüsnü Dağlarca) 157
Akağıt (Fazıl Hüsnü Dağlarca) 158
Sait'e 20. Yıl Ağıtı (Fazıl Hüsnü Dağlarca) 159
İstanbul Destanı (Bedri Rahmi Eyüboğlu) 160
Ağıt (İlhan Berk) 162
Ağıt (Özker Yaşın) 163
Şiirlerinin Tahlil ve Tenkidi – Aşk Özlemi (Oktay Akbal) 164
Yalnızlığın Yarattığı Adam (Vedat Günyol) 166
Sait Faik (Nâzım Hikmet) 172
Sait Faik'in Abası (Vedat Günyol) 175
Sait Faik'in Türk Öyküsündeki Yeri (Tahir Alangu) 180
Sait Faik – Bir Yazar Olarak Portresi (Natalya Aizenşteyn) 184
Sait Faik (Doğan Hızlan) 186
Bir Sait Faik Vardı (Mahmut Alptekin) 188
Sait Faik ve Azınlıklar (Ataol Behramoğlu) 192
35. Ölüm Yıldönümünde Sait Faik Abasıyanık (Refik Durbaş) 195
Sait Faik Duyarlığı (Şükran Kurdakul) 197
Sait Faik Üstüne (I) (Ahmet Miskioğlu) 199
Sait Faik Üstüne (II) (Ahmet Miskioğlu) 204
Sait Faik'in Öykücülüğü (Muzaffer Uyguner) 207

6. **BÖLÜM –SAİT FAİK HİKÂYE ARMAĞANI**
I- Seçici Kurul Üyeleri ve Armağan Kazananların Kalemiyle 211
Sait Faik Armağanı (Sabri Esat Siyavuşgil) 213
Sait Faik (Refik Halit Karay) 215
Sevimli Bir Aylak (Haldun Taner) 216
Sait Faik (Tahsin Yücel) 218
Sait Faik'in Hikâyeciliği (Rauf Mutluay) 219
Sait Faik (Hilmi Yavuz) 222
Sait Faik'in İstanbul'u (Şâhâ Sayın) 225
Bir Hikâyeci Sait Faik (Fethi Naci) 229
Ada'nın Mavi Sularından Mark Twain'e (İnciser Akpınar) 233

– Armağan Kazananların Gözüyle Sait Faik 235
Armağan Kazananlar 237
Sait Faik'le (Necati Cumalı) 239
Sait Üzerine (Orhan Kemal) 241
Sait Faik (Mehmet Seyda) 244
Sait Faik İstanbul'u Yazdı Ben de... (Adnan Özyalçıner) 246
Bir Büyük "Küçük Hikâyeci" İçin Küçük Notlarla... (Tank Dursun K.) 253
Sait Faik İçimizdedir (Muzaffer Buyrukçu) 255
Bir Balık Adam (Zeyyat Selimoğlu) 259
Sait Faik İçin (Bilge Karasu) 261
Sait Faik (Bekir Yıldız) 262
Sait Faik Üzerine (Füruzan) 264
Salt Faik'i Her Gün Biraz Daha Özlüyorum (Demirtaş Ceyhun) 267
Sait Faik (Fakir Baykurt) 270
Sait Faik Hayatı (Adalet Ağaoğlu) 274
Hikâye Gibi (Ferit Edgü) 279
Sait Faik Doksan Yaşına Kadar Yaşayabilir miydi? (Tomris Uyar) 282
Okur Okura Sait Faik (Nursel Duruel) 284
Sait Faik'in İşsizliği (Feyza Hepçilingirler) 286
Bilimle Sanat Arasında Bir Yazar (Mürşit Balabanlılar) 289
Kesinliklerden Uzakta Bir Yazar (Mürşit Balabanlılar) 291
Sait Faik (Güner Yüreklik) 293
Ödül ve Siyaset (Ayda Özlü – Çevik) 297
Sait Faik İçin (Nezihe Meriç) 300
Sait Faik Usta (Ayla Kutlu) 302
Yalnızlığın Yarattığı Yazar (Oya Baydar) 305
Sait Faik Sevgiyi Öfkesiz Takardı Yakasına (Osman Şahin) 306
Rağmen ve Sayesinde Var Olmak (Pelin Özer) 310
Bir Öykü Ustası, Bir Yaşam Ustası (Cemil Kavukçu) 312

7. BÖLÜM

– Burgazada ve Sait Faik 315
Sait Faik 90, Anma Günleri 19 Yaşında (Perihan Ergun) 317
Adalar Bozulmasın Öykülerdeki Gibi Kalsın (Behlül Ablak) 320
Burgazada'da İlk Sait Faik Anma Günü – 1978 (Sennur Sezer) 323
33. Ölüm Yıldönümünde Sait Faik Abasıyanık (Perihan Ergun) 326
"Adalar Sahilinde!.." (Burhan Arpad) 330
Tepedeki Kahve (Refika Bezirci) 333
Sait Faik'in Adası (Konur Ertop) 337
Hiç Ölmeyecek Biri... (Necmi Tanyolaç) 341
O Kış Günü, Sait Faik de Burgaz'daydı,
Topal Martı da... (Aydın Engin) 343
Sait Faik Yüreğiyanık (Hüseyin Rahmi Bulunmaz) 345

Ada Dostlan (Şükran Soner) 348
Hişt, Hişt!.. (Zafer Diper) 350
Sait Faik (Savaş Dinçel) 352
Sait Faik: Bir Sevgili (Gülsen Tuncer) 353
Sait Faik (Engin Ayça) 355
Sait Faik'in Dünyası (Nermika Tuğcu) 356
Sait Faik ve İnsanları (Güngör Gençay) 358
Bana Göre Sait Faik (Nurer Uğurlu) 360
Sanatçının Ölümü (Melisa Gürpınar) 362
Hişt, Hişt! (Oral Çalışlar) 364
Sait Faik'i Düşünmek (Doğan Hızlan) 366
Sait Faik'i Seviyoruz (Semih Poroy) 369
Sait Faik'in Sanatı (Perihan Ergun) 370
Ben Sait Faik'e Giderim... (Mustafa Balbay) 372
Bir Edebiyat Matinesinin Öyküsü (Nejat Şen) 374
Sait'li Günler (Müştak Erenus) 379
Sait Faik ve Bir Öyküsünün Düşündürdükleri (Gülsüm Cengiz-Akyüz) 382
Ölümünün 41. Yılında Sait Faik Abasıyanık (Atilla Birkiye) 384

II– Burgazadalı Dostları 387
Sait Faik'in Balıkçı Arkadaşı Zangoç Todori (Lale Filoğlu) 389
Sait'in, Burgazada'daki Dostları (Perihan Ergun) 392
Burgazadalı Sait Faik (Orhan Özalp) 395
'Sıradan İnsanlar'ı Yazmayı Seven Sait Faik'in Bakkal Arkadaşı Anlatıyor (Cezmi Ersöz) 398
Sait Faik'ten Anılar (Melih Naziki) 402
Alaettin Mahir Ergun (8 Yaşında) (Perihan Ergun) 403
Sait Faik (Dr. Selahattin Savaşkan) 404

8. **BÖLÜM – SAİT FAİK'İN ANISINA** 407
Sait Faik Müzesi (Aziz Nesin) 409
Sait Faik Hatıra Evi ve Sanata Saygı (Naim Tirali) 413
Sait Faik Öleli (Sabri Esat Siyavuşgil) 415
Bir 'Mask'ın Öyküsü (Güngör Kabakçıoğlu) 417
Neden Sait Faik Abasıyanık (TMMOB Makine Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Çevre Komisyonu) 420
Adapazarlı Sait Faik (Perihan Ergun) 422
Sait Faik Abasıyanık Heykeli (Recep Tezcan) 424
Sait Faik'i Anmanın Ondokuzuncusu (Perihan Ergun) 425
Sait Faik'in Kütük Defterindeki Belgeleri (Necla Çandağ) 427

ÖNSÖZ

Toplumların değerlerini, bilim ve sanatlarındaki buluşları ve yapıtları belirler. Kuşkusuz uygarlıklarının ürünlerini de bunlar sağlar.

Bilinen bu gerçeği kuşaktan kuşağa aktaracak olan da değerbilirliklerdir. Bu, o toplumun borcu olmalıdır. Yörelerimizde bizi aydınlatan, düşündüren, güzellik ve iyiliklere götüren ses, çizgi, yazım ve yapıtları yaratanları topluma tanıtmak o yörede yaşayan kişilerin görevi olmalıdır. Atatürk'ten sonra Mark Twain Derneği'nce Sait'e verilen onur üyeliği onu evrenselleştirdi. İşte bu inançla öykücülüğümüzde büyük yeri olan İstanbul'un bilinen ve bilinmeyen yörelerini, sıradan insanlarını, çoklukla da Burgazada'nın doğada cennetten bir damla olduğunu, Ada emekçilerinin çilelerini yansıtan, bende de bu yönleriyle Ada tutkumun yanında her şeyi sevmek duygusunu oluşturan Sait Faik'i her yıl anarak yaşatma borçluluğunu duyumsadım.

Kurumlaşan anma günlerini, tüm katılanların imecesiyle bir kitapçık hâline getirmeyi düşündüm. Bu amaçla ulaşabildiğim, Sait Faik Öykü Ödülü'nü alanlarla, o günlere katılanlarla, akraba ve arkadaşlarıyla onu sevenlerden kendisine bir demet çiçek vermek istedim.

Bu demete katkıları olan tüm yazar, çizer, söyler, yontar sanatçılara, Türkiye Yazarlar Sendikası'na, Çevrecilere, Ada Dostları Derneği'ne, onun dostları ve akrabalarıyla yapıtına emeği geçenlere teşekkürü borç biliyorum.

Perihan ERGUN
Şubat 1996, Burgazada

Edebi eserler, insanı yeni ve mesut, başka iyi ve güzel bir dünyaya götürmeye yardım etmiyorlarsa neye yarar?

Sait Faik

1. BÖLÜM

HİŞT!.. HİŞT!..

YAŞAMI

Muzaffer UYGUNER

Sait Faik Abasıyanık'ın sağlığında ve ölümünden sonra birçok yazı, birkaç da kitap yazılmıştır. Gerek yazılarda, gerekse kitaplarda yaşamı konusunda geniş bilgi yoktur. Daha önce basılan kitaplarımızda, amcasından aldığım bilgilerden de yola çıkarak, yazılardan ve öykülerinden yararlanarak yaşamı konusunda bilgiler vermeye çalışmıştım. Annesinin de verdiği bazı bilgilerin yayımlanması bu bakımdan yararlı olmuştur. Bazı öykülerindeki, yaşamı ile ilgili olduğunu sandığım bilgilerden de yararlanmıştım. Güncesinin, anılarının olmaması ve mektuplarında yaşamı ile ilgili bilgilerin bulunmaması, bu konuda eksikler olmasına yol açmaktadır elbette.

ÇOCUKLUĞU

Eldeki bilgilere göre, Sait Faik, 23 Kasım 1906 tarihinde, Ramazan Bayramının birinci günü bayram namazı kılınırken doğmuştur. Doğum yeri Adapazarı'dır. Kendisine Mehmet Sait adı konulmuştur. Sonradan, babasının adını katıp, ilk adını da atarak Sait Faik adını kullanmıştır. Babası Mehmet Faik, annesi de kentin ileri gelenlerinden Hacı Rıza'nın kızı Makbule Hanımdır. Dedesi Sait (Seyit) Ağa, o günlerde aydın kişilerin uğrağı olan bir kahvehane işletmektedir. Dedesinin babasının ise celep Mehmet Ağa olduğu bilinmektedir. Aile, Abasızoğulları diye anılmaktadır. Bu nedenle, Soyadı Yasası çıktığında, "Abasıyanık"ı almışlardır. Aile, Adapazarı'nda saygın bir aile olarak tanınmaktadır. Babası, önceleri çeşitli yerlerde tahrirat kâtipliği yapmıştır. Daha sonraları ise

Adapazarı Belediye Başkanlığı görevinde de bulunmuştur. Amcası Ahmet Faik Abasıyanık da Adapazarı Belediye Başkanlığı yapmış, daha sonra da milletvekilliği görevinde bulunmuştur.

Sait Faik, 1910'da, babasının tahrirat kâtibi olarak Karamürsel'e atanmasıyla oraya gitmiş, 1913'te Adapazarı'na dönmüştür. Babası, kereste ticaretine başlamış, Kurtuluş Savaşı yıllarında Müdafai Hukuk Cemiyeti'ne yazılmış ve buradaki görevlerinden dolayı beyaz kurdeleli İstiklal Madalyası kazanmıştır.

Doğduğu ev, öykülerindeki izlenimlere göre, o zamanın bütün evleri gibi, iki katlı bir yapıdır. Pencerelerinde kafesler bulunmakta; bir sofa ve beş oda, bir mutfak, bir hamam, bir de arkada, istasyon tarafındaki küçük bir yemiş bahçesine bakan bir balkondan oluşmaktadır. Evin, bugün Sait Faik Sokağı adını taşıyan yönünde yeşile boyanmış korkuluklu dokuz ayak mermer merdiveni vardır. Amcasının oğlu Mehmet Raşit Abasıyanık, Varlık dergisinin Ekim 1981 günlü sayısında yayımlanan konuşmasında, evle ilgili olarak şunları söylemiştir: "Doğduğu ev, bugün Atatürk Bulvarındaki, amcasının adını taşıyan Ahmet Faik apartmanının arsası üzerindeydi. Bazı yazarlar doğduğu evin iç yapısı hakkında gerçeğe uymayan incelemeler yaptığı için, şunu belirtmek isterim: Ahşap olan evin alt katında, caddeye bakan tarafta bir oda ve ardiye, arka tarafta mutfakla tarım ürünlerini muhafaza için bir ambar vardı. Tahta merdivenle çıkılan üst katta üç oda ile büyük bir sofa mevcuttu. Bu ev 1941 depreminde oturulamayacak kadar hasar görmüş ve bu nedenle yıktırılmıştır. Sait Faik, "Orman ve Ev" adlı öyküsünde, doğduğu evi şöyle betimlemişti: *"Kafesli pencerelerinden ötesini insan tahayyül bile edemez. Halbuki bütün kasaba evleri gibi bir sofa ve beş oda, bir mutfak, bir hamam, bir de arkada iki dönümlük yemiş bahçesi"* ve bu bahçeye bakan balkonu vardır.

Onun çocukluğunda Adapazarı, henüz bir köy gibidir, çevresi Sakarya ırmağının taşkınlarından doğan bataklıklarla doludur. Sivrisinek ve sıtma bol ise de toprağı verimlidir. Bu nedenle gerek kent, gerekse çevre hızla kalabalıklaşmaktadır. Sakarya, her yıl bahar aylarında taştıkça bir yandan bataklık, öbür yandan da bereket getirirdi. Ovanın bu balçıklı çamuru ve yazın da tozu, sokakları geçilmez duruma sokardı. Sıtma da bir yandan insanları yere sererdi.

"Gözünü kırpmaya zaman kalmadan, son kızılcık meyvesini ağzına attığı dakikadan itibaren yağmurlar yağar. Kasaba baştan başa bir çamur deryası hâlini alır. Ve kar yağar."[1] Ondan sonra da uzun kış gecelerinde *"dar sokaklar birbirine yapışır, bir ölü aydınlık sokaklara siner. Sokaklarda çıt yoktur"*[2] artık.

Kentte yaşam baharla başlar; tarlalar ekilir, çocuklar boş arsalarda oyunlar oynar. Kentin içinde, *"servileri, baldıranları ve ısırganotları arasında kocaman kavuklar, mermer püsküllü fesler, yükselen kara yosun tutmuş mermerlerin üstünde hüvelbakiler okunan; otları bulutlara karışmış, ağaçları eflake çıkmış bir mezarlık vardı. Geceleyin bir deniz gibi yakamozlanan bu fosforu bol arazide gündüzün çocuklar birbirini kovalar, ceviz ağaçlarına kocaman delikanlılar tırmanır; mezarların üstünde şıracılar, bozacılar ve kozhelvacılar uyuklardı."*[3] Sait Faik, evlerine çok yakın bulunan bu mezarlıktaki oyunlara katılan yaramaz bir çocuktur.

Her küçük kentte olduğu gibi Adapazarı'nda da, yazın topluca kırlara gidip eğlenmek geleneği vardır. Bütün günlerini evlerde, kafeslerin loşlaştırdığı odalarda geçiren kadınlar, hava almak için kırlara gitmektedir. Adapazarı'ndaki Çark Mesiresi bu amaçla gidilebilen bir yerdir. Sait Faik, çocukluğunda bu gezilere katılmış; annesinin yeşil ve kırmızı hasır sepetini taşımıştır. Bu gezilerin, Birinci Dünya Savaşı yıllarında da bırakılmadığını "Çelme" adlı öyküsünden anlamaktayız.

Yazın oyunlarla ve gezintilerle geçmesinden sonra kış gelir. *"İlk karı, saç sobanın yarı ısıttığı bir pencere kenarından küçük kızılcık dallarına konar görmek... Ve ilk mandalinayı sokakta karın altında, karı üstüne şeker gibi dökerek yemek"* onun zevklerinden başlıcasıdır.[4] Raflarda "çingenebacak" elmaların dizildiği bu odalarda, kızaran saç sobanın yanında, *"resimli*

---

1) "Davudun Anası", *Sarnıç*.
2) "Sarnıç", *Sarnıç*.
3) "Beyaz Altın", *Sarnıç*.
4) "Davudun Anası", *Sarnıç*

bir kitabın önünde, bir gaz lambasının cıgara kâğıdı yapışmış kırık yerinde, kışlık kavunların ve saman içinde sarılı Hendek armutlarının derisi üstünde, zaman zaman bulunup kaybedilen hayaller" içinde geçirir günlerini. Bu arada, kızılcık dallarının arasına konulan bir ökseyle ya da bu ağacın altına evde bulunan bir elek ya da kalburun kenarına sopa takılıp bu sopaya da ip bağlanarak tuzakla yapılan kuş avcılığı, günlerini doldurur. Kartopu oyunları da kış günlerinin eğlenceleri arasındadır.

Dedesiyle haminnesi, onun için, insanların en iyisidir. Babasını da sever, ancak aralarında bir uzaklık bulunmaktadır. Babasına söylenmesi gereken her iş için araya annesini sokar. Babası, tecimle uğraşır, ama *"kantarları eksik tartan, küçük ve kınalı kızların mayıs kokan toprak sofalarda yetiştirdikleri koza sepetlerine alyanslı ellerini sokan ve sarısı boldur bu kozanın diye, temiz koza olduğu halde aşağılık fiyat biçen insanlarla dolu"* ve *"eşrafının geçimi aşar yüzünden, tüccarlarının geçimi eksik tartan kantardan"*[5] olan bu kasabada ticaret güçlüğü başlar zamanla.

Çocukluk yaramazlıkları, hastalıkları yanında sevileri de olmuştur. "Yalnızlığın Yarattığı İnsan" adlı öyküsünde, o yıllarda tutulduğu bir sıtma nöbetini anlatır. "Bohça"da ise bir çocukluk sevgisinin anlatıldığını biliyoruz. Oyunlar, hastalıklar ve sevilerden sonra, okul dönemi gelir. O günlerin göreneğine göre törenle, mahalle okuluna başlar. Bu okul, mahalle mescidinde bulunmaktadır. Sait Faik, "Sarnıç" adlı öyküsünde bu okulu anlatır. Okula başlarken, babası, oğlunu istediği gibi yetiştirmeyi ve ona tecimsel işleri öğretip sonunda da işlerini ona bırakmayı düşünmektedir. Annesi ise, oğlunu "yakışıklı bir hariciyeci olarak görmek" ister Ama, annesine göre, *"Sait ne istediğini ve ne düşündüğünü, neler hissettiğini, büyük bir inatla saklıyordu. Yalnız, daha mektebe başladığı gün okumaktan hoşlanmadığını belli"* eder[6] Buna

---

5) "Mahpus", *Sarnıç.*

6) Azize Erten, "Sait Faik'in Annesiyle Birkaç Saat", *Varlık,* sayı: 418, 1 Mayıs 1955.

karşın, gerek annesinin, gerekse babasının düşüncelerinin gerçekleşmesi için, bu okuldan alınır ve daha çağdaş bir öğretim yapan "Rehberi Terakki" okuluna verilir. Sait, ilköğrenimini bu okulda tamamlar.

Bu okul günleri ile ilgili olarak Mehmet Raşit Abasıyanık da şu tamamlayıcı bilgileri vermiştir:

"1913'te Adapazarı'na döndüklerinde Rehberi Terakki özel okulunda ilköğretimine başlamıştır. Rehberi Terakki okulu Meserret işhanının karşısına düşen ve şimdi bulvar olan kısımda idi. Bu okulda yabancı dil eğitimi de yapılacağından, çevrede o zaman 'Gâvur Mektebi' diye tanımlanmıştır. Sınıf arkadaşları arasında Tahsin Belül, sonradan Fransa'da beraber oldukları ve 'İhtiyar Talebe' öyküsünde anlattığı Derviş Ulucan, arabacı Hasan, Ahmet Ratıp Sipahi vardır. Bunlardan Derviş Ulucan halen Etibank teftiş kurulundadır Ahmet Ratip Sipahi ise Türk Inter Şirketindedir. Ötekiler ölmüştür.

İlköğretimi sırasında annesi ile babası, aralarındaki geçimsizlik yüzünden ayrıldılar. Üç buçuk yıl süren bu devrede o, babasının yanında kaldı, cuma ve bayram günleri annesiyle görüştürüldü.

Rehberi normal süresi içinde bitirerek Adapazarı İdadisine devam etti. 1920 yılında Adapazarı'nın Yunanlılar tarafından işgali üzerine annesi ve halasıyla önce Düzce, sonra da Bolu'ya göç etmiş, üç dört ay sonra da dönmüştür. Bu olay, Sait Faik'in öğrenimine ara verdirmiştir."[7]

Daha ilkokula giderken Birinci Dünya Savaşı başlar. Sait Faik için, o yaşta, anlamı belli olmayan bir şeydir savaş. Babası tecimen olduğundan, Sait Faik, sıkıntıların birçoğunu duymaz elbette. *"Sessiz sokakları, susan halkı, köpekleri seyrediyor, arasıra geçenlerin ağızlarından kaptığı Kütelamare, Çanakkale, cephe ve ekmek, vesika, şeker kelimeleri ile zamana intikal ediyor; dertleniyordu."*[8] Kent insanları, öbür kentlerin insanları gibi yoksul ve perişandır. Sonunda savaş yitirilir, silahlar bırakılır. Bütün ülkede bitkinlik vardır. Yurdun her köşesine düşmanlar girmiş, halk hoş-

---

7) Yukarıda andığımız konuşma.
8) "Beyaz Altın", *Sarnıç*.

nutsuzluk duymaya başlamıştır. Mustafa Kemal bayrak açmış; Anadolu'nun çeşitli yerlerinde düşmanla çatışmalar başlamış, savaşım için çeteler olarak örgütlenmeye gidilmiştir. Adapazarı, o yıllarda çok değişik Müslüman toplulukların yaşadığı bir kenttir. *"Şehrin o zamanki vaziyeti garipti. Milli ordular teşekkül etmemişti. Şehri bir gün halife kuvvetleri, bir gün Yunanlılar, daha ertesi gün ise Çerkez Ethem kuvvetleri işgal ediyordu. İstanbul yakın olduğu için şehirden zenginler kaçmıştı. Yalnız fakir fukara kalmıştı denilebilir. Fakat, gelen çapulcu kuvvetler ne var, ne yok süpürüyor, daha olmazsa ağaçlara insanlar asıyordu. Şehrin milis kuvvetleri vardı. Kuvayi Milliye teşekkül edinceye kadar kasabayı beklediler. Ne Çerkez Ethem, ne yaveri, ne halife kuvvetleri, ne de Yunanlılar gözüktü. Bütün çapulcu alayı başka kasabalara gittiler."* Sait Faik'in "Mahpus" adlı öyküsünden aldığımız bu satırlarda, o günlerin gerçeğini buluruz. Amcası, bu yıllarda, ailenin Bolu'ya göçtüğünü yazmıştı bana gönderdiği mektubunda. Fakat babası Adapazarı'nda kalmış.

Kurtuluş Savaşımız zaferle sonuçlanmış, ülkemize barış ve düzen gelmiş, cumhuriyet kurulmuştur. Sokaklarda alaylar düzenlenir; *"meşaleler, fenerler, kestane fişekleri; mavi, yeşil, kırmızı yanan, yıldız yıldız dökülen –o çocukların ellerinde döndüre döndüre salladıkları telden yapılmış, bir kısmı da gümüş parlaklığında– magnezyumlu maytaplar, kâğıttan bayrak, marş, mızıka, süslü araba, dizginine çevreler bağlanmış at, fayton, izci, Mehmetçik; donanmış daire*"lerle kutlanır.[9]

Sait Faik, o yılları, çocukluğunu ve o yılların Adapazarı'nı kimi öykülerinde anlatmıştır.

ÇOCUKLUKTAN SONRASI

Okula başladığı gün, okumaktan hoşlanmadığını belli etmesine karşın, oğlunun okuyup dışişleri görevlisi olmasını isteyen annesinin isteğini yerine getirmek, tecim işlerini daha genişletmek

9) "Şehrâyin", *Havuz Başı*.

amacıyla aile, İstanbul'a göçer. Adapazarı'nın yaramaz çocuğu, artık İstanbul'a gelmiştir. Şehzadebaşı Bozdoğan Kemerinde, Kirazlımescit Caddesinde 7 numaralı evde oturmaktadırlar.[10] Kendisi, İstanbul'a geldiklerinde 17 yaşında olduğunu söylemektedir. Babası da, evlerine yakın olan keresteciler çarşısında gene kereste alım satımını sürdürmektedir.

İstanbul'da, İstanbul Erkek Lisesine yazdırılır Lise, Münir Paşa Konağındadır. Bahçesinde çam ağaçları olan binanın her yanında tahtakuruları kaynamaktadır.[11] Burada onuncu sınıfa kadar okur, 1925 yılında, Arapça öğretmeni Salih Beyin minderine iğne koydukları için, 41 arkadaşıyla birlikte, bu liseden Bursa Lisesine gönderilir. "Dağın eteğine beyaz minareleriyle sarılmış" Bursa Lisesini 1928'de bitirir. Yatılı okuduğu bu lisenin üç yıl öğrencisi olan Sait Faik, "sınıfta sakin ve dalgın, bahçede yalnız"dır.[12] Lisenin ön avlusu, burunları, kolları kırık mermerlerle süslü bir müze gibidir. Sait Faik, ilk öykülerini burada yazmaya başlar. "Zemberek" adlı öyküsü, buradaki yaşamından alınmış ve o yıllarda yazılmış bir öyküdür.

Yazın yemyeşil olan, kışın yeşilliklere ak karların rengi karışan, baharda pembesinden akına kadar çiçeklenen meyve ağaçlarıyla donanan, başı dumanlı Uludağ'ın yamaçlarına kurulu tarihsel Bursa, onu etkiler. Bir tezgâhta tülbent dokuyan ince bir kıza tutulur; ilk mutluluğu orada tadar, bayram yerlerinden ve halkın dinlence günlerinde serpildiği çayırlıklardan hoşlanır, insanların mutluluklarıyla coşar, yoksulluklarıyla kederlenir. "Köylülerle beraber demir parmaklıklara asılıp içkili belediye bahçesinin içinde saz" dinler, "açık yerlerde oynanan sinemaları parasız seyredenlerle yaz günleri" itişir, mahalle kahvesinde posta dağıtıcıları, dostsuz emekliler ve sessiz kahvecilerle altıkol iskambil oynar.[13] Halkı sevmesinin ve halktan insanların öyküsünü yazmasının nedenlerini ve köklerini bu yıllarda aramak gerekiyor. İlk yazılarından biri olan "Uçurtma", bahar

10) "Alemdağda Var Bir Yılan", *Alemdağda Var Bir Yılan*.
11) "Alemdağda Var Bir Yılan", *Alemdağda Var Bir Yılan*.
12) Hakkı Süha Gezgin, *Varlık*, sayı: 407, Haziran 1954.
13) "Sarnıç", *Sarnıç*.

günlerinde Bursalı çocukların afacan bir rüzgârla "bir çocuk başı gibi oynak" uçurtmalarından esinlenmiştir.[14] Böyle günlerde sınıfa girip ders dinlemek büyük bir yüktür onun için. "Zemberek" adlı öyküde, bu sıkıcı ve sıkıntılı derslerin ve anların izlerini buluruz.

İĞNE OLAYI VE SÜRGÜNLÜK

Sözünü edeceğimiz *iğne olayı,* aynı sınıfta bulunan İhsan Sabri Çağlayangil tarafından yıllar sonra, Altan Öymen'e anlatılmıştır. Milliyet gazetesinin 13 Aralık 1984 günlü sayısındaki Çağlayangil'in anıları bu konuya aydınlık getirmiştir. Çağlayangil, iğneyi koyan kişi olarak sorguya çekilir. Okulun marangozu gelip bakar, sandalyeye konulanın iğne değil; çuvaldız olduğunu görür. Öğrencilerden biri, marangozhaneden aldığı matkapla çuvaldızı oraya koymuştur. Marangoz, matkabı alanı bilememiş ya da gizlemiştir. Uzun süren soruşturma sonunda suçu üstlenen olmadığı gibi, yapan da saptanamaz ve bütün sınıf okuldan kovulur. Bu karardan sonraki gün Cumhuriyet gazetesinde konuyla ilgili haber şöyle verilir: "İSTANBUL ERKEK LİSESİNDE MÜESSİF BİR HADİSE. Arabi muallimine karşı çirkin bir muziplikte bulunan onuncu sınıf talebesi, mütecaviz talebeyi ihbar etmediklerinden kâmilen tardedilmişlerdir İstanbul Erkek Lisesi onuncu sınıfında evvelki gün müessif bir hadise olmuştur. Arabi dersinde Muallim Seyit Tahir Efendi, dershaneye dahil olarak doğruca kürsü önündeki sandalyeye oturmuş ve sandalyeye yerleştirilen birkaç santimetre tulûnde büyük bir iğnenin vücuduna batmasıyla derin bir sayha (çığlık) ile yerinden fırlamıştır. Arabi muallimi vakayı derhal mektep idaresine bildirmiştir." Bunun üzerine öğrencilere verilen okuldan çıkarma cezası, o günkü Milli Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi Tanrıöver'in araya girmesiyle, başka liselere aktarmaya dönüşür, Sait Faik de böylece Bursa Lisesine gönderilir.

1928 yılında liseyi bitirip İstanbul'a döner. Bursa'da başladığı şiir ve yazı çalışmalarını sürdürür ve bunları, yayımlamak amacıyla çeşitli dergilere gönderir. Öğrenim yılı başlayınca İstanbul Üniver-

14) "Uçurtmalar", *Balıkçının Ölümü.*

sitesi Edebiyat Fakültesine yazılır; orada aradığını bulamaz. Uygurca öğrenmeye tahammül edemediği için iki yıl boyunca derslere pek az devam eder. Bu arada bazı sevi serüvenleri olur.

1931'de, babasının isteği üzerine, ekonomi öğrenimi yapmak amacıyla yurtdışına gitmeye karar verir. Yurtdışına gidişinde amcasının önemli rolü olduğu bilinmektedir.

YURTDIŞINDA

Sait Faik, amcasıyla birlikte vapurla Venedik'e doğru yola çıkar, oradan Lozan'a geçerler. Sait Faik, bu kentte on beş gün kadar kalır. Grenoble Üniversitesine yazılmadan önce Fransızcasını ilerletmek amacıyla Champillon'da bir okula devam eder. Aynı yıl içinde, yılbaşını birlikte geçirmek amacıyla, amcasının yanına Milano'ya gider ve birlikte olurlar. Birkaç gün sonra gene Fransa'daki okuluna döner. Ancak, üç ay kadar sonra amcasına bir mektup yazarak Türkiye'ye gelmek istediğini bildirir. Gelip kendisini almasını ister, amcası Fransa'ya gittiğinde Sait Faik'in bir ruhsal sıkıntı geçirmekte olduğunu görür. Bu yüzden, Paris üzerinden Türkiye'ye dönmek için hareket ederler, ama yolda onu Türkiye'ye götürdüğü için amcasına küsmüş, konuşmamış. Bir gece. Paris'te bir operaya gitmişler. Sait Faik, oyunu yarıda bırakarak otele dönmüş, sabah olunca da yurda dönmeyeceğini söylemiş. Marsilya'ya kadar birlikte gitmişler, oradan amcasını uğurlamış, kendisi de Grenoble'a geçmiş.

Bilindiği üzere, Grenoble, Fransız Alplerinin eteklerinde, İsère Irmağı kıyısında kurulmuş bir kenttir. Sonraları Sait Faik, çok sevdiği bu kentte, Adapazarı. Bursa ve İstanbul'daki kadar özgür, okumayı ve öğrenmeyi aklına bile getirmeden, üç yıldan fazla yaşamıştır. Bu yılların, onun sanatında, sanatçı kişiliği üzerinde derin etkiler yaptığı söylenebilir.

Grenoble'un içinden geçen *"Isère Nehri, şehrin ışıklarını yüklenip çikolata, deri, kâğıt fabrikalarının dağıldığı çayırları aydınlatmaya, kanatları çamurlu ve çamurlu kanatları ışıklı bir tayyare hâli ve gürültüsüyle kaçıp giderdi. Nehir kenarındaki setlerin üzerine tünemiş sarhoş işsizler, şarap şişelerini, ama-*

tör balıkçı, ihtiyar Fransızların pos bıyıklarına doğru kahramanca uzatırlardı."[15] Bu kentte, Sait Faik'in en çok hoşuna giden ve birçok geceler uğradığı İtalyan Mahallesi. *"şehri ikiye biçen Isère'in sağ tarafında, yukarı kışla ve surların arasına sıkışmış dar bir mahalledir. Gündüzleri, içlerinde narin çocuklar varmış gibi şişkin beyaz çamaşırların dalgalandığı yakın evler, geceleri ta kiliseye kadar, kırmızı elektrikleriyle yıldızlaşır ve yerden uzaklaşırdı. Yine gündüzleri esmer, kısa boylu delikanlıların boyunlarındaki al ve mor fularlarla gezindiği sokaklarda, akşamüstleri bir Kuledibi yahut bir Kumkapı hâli peyda olur; yalnız geceleyin bu tekin olmayan mahallede, bıçaklı âşıklar dolaşır zannedilirdi."*[16] Saat ondan sonra kimsenin uğrayamadığı bu mahallenin, Sait Faik'i çok etkilediği görülmektedir.

Grenoble'da geçen yaşamının güzelliklerini, sözgelişi, "Sevmek Korkusu" adlı öyküde anlatır. Beklenip de gelmeyen kızlar, sinemalar, fıskıyesinden renkli ışıklar yayılan sinemada oynayan filmler o günlerden kalma anılar olarak yer alır bu öyküde. Haftada bir gelen bir kız vardı. *"Bembeyaz bir kızdı. Burnunun etrafında ve üstünde çilleri, şişman denecek kadar dolgun, her tarafında bir yuvarlaklık vardı. Yüzü dört beş yaşındaki çocuk yüzü idi; silik, küçük ve berrak. Alt dudağı üst dudağından kalındı."* Sait Faik, bu kızla mutlu anlar geçirmiştir.[17]

Kış, bu kente erken inerdi. Kayak yapmaya gelen sağlıklı kişiler sokakları doldurur. Birçok bakımdan Bursa'yı andıran Grenoble, bu durumuyla Sait Faik'in çok hoşuna gider. Günlerinin önemli bölüğünü öğrenci kahvelerinde geçirir. Saatlerce tartışılır bu kahvelerde. Akşam yemeği için herkes gibi, o da pansiyonuna gider, yemeği yer yemez gene kahveye koşar. Bu kahvelerde ya da *"masaları fıçıdan, bardakları Acem minyatürü kadar ince ve hayali, duvarları bağbozumu resimleri ve neşeli ayyaş yüzleriyle kaplı"* içkievlerinde Sırp, Bulgar, Çin, İsveç, Norveç öğrencileriyle saatler ve günler geçirir. Arasıra, yanlarına Fransız kızları da alıp

15) "Granula'da İtalyan Mahallesi", *Sarnıç*.
16) "Granula'da İtalyan Mahallesi", *Sarnıç*.
17) "Sevmek Korkusu", *Sarnıç*.

gelirler buralara. Sırplı bir öğrenci Sırpça türkü söyler, *"İsveçli kızlar hep bir ağızdan, beyaz bir dağdan skilerle inmişler gibi, beyaz bir yokuştan donmuş bir göl sırtına yerli ve beyaz kuşlarla düşmüşler gibi bir şimal iklimi türküsü"*ne başlar.[18] Kafasında İsveç dağları, fiyortları ve güzel İsveçli kızların sıcaklığıyla odasına yollanır.

Yaz gelince, Grenoble'u sıcaklar basar. Kahvelerin terasları üzerinde her şey, bardaklar, sürahiler ve insanlar uyuklar; kent yavaş yavaş boşalır, öğrenciler ülkelerine dönerler. Sait Faik de, yaz aylarında, Marsilya yoluyla Türkiye'ye gelir. Grenobıe'da bulunduğu yıllarda çeşitli Fransız kentlerini, Paris'i, Lyon'u, Strasbourg'u da görür. Bu gezilerle ilgili izlenimleri çeşitli öykülerinde buluyoruz.

Fransa'ya gidişinden üç yıl sonra, sonu gelmeyen öğrenimi, bitip tükenmeyen aylaklığı yeter görülür ve 1934 yılında, Orta Avrupa ve Tuna yoluyla İstanbul'a döner.

Amcasının oğlu Mehmet Raşit Abasıyanık'ın yukarıda andığımız konuşmasında, yurda dönüşündeki durum şöyle açıklanmıştır:

"Ölümünden sonra, annesinin evrakı arasında elime geçen ve şimdi nerede olduğunu bilmediğim bir belgedeki vizelere göre, Grenoble Üniversitesi Edebiyat Fakültesine üç sömestr devam etmiş, ancak mezun olmamıştır. Fransa'daki arkadaşları arasında başta da söylediğim Derviş Ulucan'la Galatasaray Lisesi müdür muavinlerinden Ferruhza Turaç vardır. 1932 yaz tatilinde Türkiye'ye gelen Sait Faik, eylülde Fransa'ya dönmüştür. 1934 yılı başlarında babasının geri çağırması üzerine Türkiye'ye temelli olarak döner. O tarihlerde Süleymaniye'deki evden çıkmışlar, Osmanbey'de Rumeli Caddesindeki Rumeli Apartmanına taşınmışlardır. Bundan birkaç yıl sonra da aynı semtte Kırağı Sokağında satın aldıkları İkbal Apartmanına geçeceklerdir.

Fransa dönüşü son derece sinirli, rahatsız bir insandı. O, çevresindeki çeşitli olaylardan etkilenir ve bunu öyküyle boşalıncaya kadar sürdürürdü. Yazı onun için bir rahatlama aracı idi. Bu göz-

18) "İhtiyar Talebe", *Semaver*.

lem, hayatı boyunca olaylar karşısındaki davranışları göz önüne alınarak yapılmıştır. Vagon-li gösterisine katıldıktan sonra eve geldiğinde büyük bir rahatlık içindeydi. Kesilen elini gururla göstererek 'cezalandırıverdik' demişti. Bu belki de ölümünden pek az önce belli ettiği politik özleminin gençliğindeki bilinçaltı bir boşalımıydı.

Bir süre, adını hatırlamadığım bir Ermeni okulunda öğretmenlik yaptı. Babası aldığı düşük ücreti duyunca onu ticarete zorladı. Babasının eski iş ortaklarından Ali Emali ile birlikte zahireciliğe başladılar. İlk ve son olan bu ticaret denemesini kendisi, 'Ben Ne Yapayım' adlı öyküsünde bütün ayrıntıları ile anlatır.

Bu arada, öyküleri yeni çıkmaya başlayan Varlık dergisinde yayımlanmaya başladı. İlk kitabı 'Semaver', 1936'da Remzi Kitabevi'nce basıldı. 'Sarnıç'ı da, 1939'da Çığır Kitabevi yaydı. Aynı yıl içinde ekim ayı sonunda babasını yitirdi."[19]

İSTANBUL'DA GEÇEN GÜNLER

İstanbul'a döndükten sonra bir süre dinlenir; Fransa'daki anılarıyla yaşar, yeni yaşamına uymaya çalışır. Canı sıkılmaya başlayınca da Halıcıoğlu Ermeni Yetim Okulunda Türkçe öğretmenliğine başlar Kısa zaman sonra buradan ayrılır. Babası, bir iş sahibi olsun diye toptancı tahıl alım satım yeri açar. Fakat. kendisi işlerle uğraşmadığı için ortağı tarafından aldatılır, iş de böylece sona erer. O, böyle işlere alışamaz bir türlü. Yazılar yazmaya yönelir. Öyküler yazar, André Gide'den çeviriler yapar. Fransa anılarından oluşan öyküleri *Varlık* dergisinde yayımlanmaya başlar. 1936'da ilk kitabı *Semaver* çıkar. Bu kitabının yayımlandığı günlerde büyük bir sevinç duyduğu anlaşılmaktadır. Bu sevincini, yıllar sonra "Hallaç" adlı öyküsünde çok güzel bir dille anlatır.

İlk kitabının yayımından sonra da yazmayı ve yayımlamayı sürdürür. Ancak, aylaklığı burada da kendini göstermekte, bir mektubunda belirttiği gibi, yazdıklarını şurada burada unutmakta-

---

19) Andığımız konuşma, *Varlık*, Ekim 1981 Babasının ölümü: 29 Ekim 1939. Sait Faik, birçok kez âşık olmuştur. Bunu, Sait Faik Müzesi Arşivindeki belgeler kanıtlamaktadır.

dır.[20] Yazdıklarına fazla ilgi gösterilmemesinin verdiği bir kırgınlık ve küskünlük içindedir.

Mehmet Raşit Abasıyanık'a göre,

"İkinci Dünya Savaşı yılları, onu türlü olayların içine attı. Bu devrede hayatına Aleksandra girmiştir. Birçok öyküsüne konu olmuştur bu kadın. Aralarındaki ilişki, amcasının evlenme tasarısına kesin olarak karşı çıkması ile sona ermiştir. Sonradan Lütfiye adında bir kızla nişanlanmış, altı ay süren bu nişanlılık, annesinin evlenmelerini çok istemesine rağmen olumsuz sonuçlanmıştır."[21]

O yıllarda *Sarnıç* ile *Şahmerdan* adlı kitapları da yayımlanır; bu son kitabındaki "Çelme" adlı öyküsü yüzünden askeri mahkemeye verilir. Bu nedenle Ankara'ya gelir; mahkemece verilen aklanma kararına kadar büyük bir korku geçirir. Annesi de aynı korkuları yaşadığı için oğlunun başına beladan başka bir şey getirmeyen bu yazma hevesine karşı çıkar. İlk kitabını öven Peyami Safa, sonraları onu da Marksçıların ardına katılmakla suçlar. Yaşar Nabi'ye göre, bu suçlama, "Peyami Safa'nın edebi günahlarına bir yenisini katmıştır."[22] Sait Faik, bu değerbilmezliklere, "Dülger Balığının Ölümü" adlı çok güzel öyküsüyle ölümsüz bir yanıt vermiştir.

"Çelme" adlı öyküsünün yol açtığı durum, onu derinden etkiler. Annesinin de kırgınlığından doğan telkinleriyle uzun süre yazmaz. 1944'te basılan *Medarı Maişet Motoru* adlı kitabının asılsız bir ihbarla toplatılması da onu iyiden iyiye korkutur. Bu nedenle, bu kırgınlıkların ve ezikliklerin etkisiyle yazılan bazı öyküleri içeren dördüncü kitabı *Lüzumsuz Adam,* dört yıl sonra, 1948'de yayımlanır. Pek az öyküsünün yayımlandığı bu yıllarda aylak aylak geziyor; balığa çıkıyor ve öyküleri için hazırlanıyordu denilebilir. Bu yıllardaki balıkçılığının izleri, birçok öyküsünde görülür. Günlerinin bir bölüğünü de Beyoğlu'nda geçirir. Şişli'de, Bulgar Çarşısındaki apartmanlarında yatıp kalkar, yalnız ve bekâr bir yaşamdan bıkınca da annesinin yanına, Ada'ya giderdi. Zamanını şurada burada,

---

20) *Açık Hava Oteli,* birinci baskı, s. 249.

21) Mehmet Raşit Abasıyanık'la aynı konuşma.

22) Yaşar N. Nayır, "Sait Faik İçin Notlar", *Varlık,* sayı: 409.

içkievlerinde geçirir. Bu durum hastalığı ortaya çıkana kadar sürer, sonra perhize girer.

Bu yıllarda bir yalnızlık duygusu içindedir. "Alemdağda Var Bir Yılan" adlı öyküsünde *"yalnızlık dünyayı doldurmuş"* derken, "Yalnızlığın Yarattığı İnsan"da da *"Ben tek başıma. Milyonlar içinde tek başıma. Acı gitgide acıyor. Kavun acısı gibi, zehir gibi bir acı... Yalnızlık, güzel. Güzel değil. Kavun acısı"* diye yakınır. Aynı ruhsal yaşantıyı "Yani Usta" adlı öyküsünde şöyle anlatır: *"Dünyada kimseciklerim yoktu. Bir anam vardı o kadar. Ondan öte kimsem yoktu.* Bir uğraş olsun diye bir ara gazeteciliğe başlar ve 28 Nisan 1942 31 Mayıs 1942 tarihleri arasında *Haber* gazetesinde röportajları yayımlanır, *Mahkeme Kapısı* adlı kitabı bunlardan oluşur.

ÖLÜME DOĞRU...

Sait Faik, 1948 yılında tanılanan siroza tutulmuştu. Arada sırada gelen sıkıntılar ve tehlikeli krizleri perhizlerle atlatıyor, sayrılarevine giderek hekimlere görünüyordu. İçkiyi bırakmıştı. 1951'de sağaltım amacıyla Paris'e de gitmişti. Orada beş gün kalabilmiş, kaçar gibi geri dönmüştü.[23]

"Bu sıkıntılar onun içkiye olan tutkusunu artırdı. Hastalığının ilk belirtileri 1947 yılında başladı. Burnundan arada sırada kan geliyordu. Bir doktor arkadaşına (Fikret Ürgüp) muayene oldu, karaciğeri büyümüştü. Siroz olma tehlikesi vardı. Bunun üzerine içkiyi bıçak gibi kesti, tam bir perhize girdi. İstanbul'un yıpratıcı hayatından kurtulmak için yaz kış Burgaz'da kalmaya karar verdiler. Yazı hayatının en verimli yılları bu devreye raslar. Mütemadiyen yazıyordu" diyor Mehmet Raşit Abasıyanık.

Paris yolculuğundan sonra büyük bir yıkıntı içine düşmüştü. Ölüme doğru gittiğini düşünüyordu. Bu korkunun izleri, son günle-

---

23) Sait Faik'in dostu Naim Tirali, "Sait Faik'in Paris'teki beş günü, kalabalık ve gürültülü bir büyükşehre uyamayışın sıkıntısı"yla geçirişinin, sonra apar topar geri dönüşünün tanığıdır. (Sait Faik'in Paris'te bilinmeyen beş günü; ***Milliyet Sanat***, sayı: 132, Mayıs 1985)

rinde yazdığı birçok öyküde somut olarak görülür. "G.. adlı öyküde şunları yazar *"Kaç saat var ölüme? Bir sene mi? İki sene mi? Yoksa daha mı az? Beklenir... Ne beklenecek? Mucize! İlimde mucize yoktur. Bilinmez, keşfedilmemiş kanunlar bulunabilir ama... Şimdiye kadar yapılan bütün tahlillerde meydana çıkmamış bir şey olabilir. Olmamış olmasına ama, milyonda bir ihtimalle olabilir. Züğürt tesellisi! Tabiatın şakası yoktur. Ağır ağır öldürmek istedi mi ağır ağır, çabuk çabuğa niyetlendi mi koşar adım."*[24]

Bu çapraşık duygular, bu kendisiyle konuşmalar onun içinde bulunduğu ruhsal durumu çok iyi yansıtır. Bu beklenen ölüm karşısında, ne olacaksa olsun diyen bir hava içindedir. Bu ölüm korkusundan, "en neşeli kahkahasından en küçük hareketine kadar" kurtulamaz. Resim sergilerine, tiyatroların ilk geceki oyunlarına, şiir toplantılarına, haftalık toplantılara katılarak avunmaya çalışır. Sıkıntılı ve huzursuzdur Alnı kırışıklıklarla dolmuş, seyrek saçları iyice kırlaşmıştır. Dudakları bütün lezzetlere susamış, mavi gözleri çocuk gözleri gibi temiz bir görünüş almıştır. Ölüm korkusunu derinden yaşadığı günlerde "ters, patavatsız, kazı koz anlayan bir adam oluverir"[25], hırsından tırnaklarını yer.

Son günlerinde, çok sevdiği İstanbul'u bile sevmez olur. Artık İstanbul pis ve çirkindir ona göre. Ama gene de bu kentte yaşamaktadır. İçindeki yaşama isteği, yaşama sevinci zaman zaman bütün somutluğuyla ortaya çıkar öykülerinde. "Hişt! Hişt!" adlı öyküsünde, yaşamın bilinmeyen gizini, doğayla yaşam arasındaki derin bağıntıyı anlatmaya çalışır ve yaşama sevincinin en güzel anlatımını ortaya koyar. *"Nereden gelirse gelsin, dağlardan, kuşlardan, denizden, insandan, hayvandan, ottan, böcekten, çiçekten. Gelsin de nereden gelirse gelsin? Bir hişt hişt sesi gelmedi mi fena. Geldikten sonra yaşasın çiçekler, böcekler, insanoğulları."*[26]

---

24) *Az Şekerli*, birinci basım, s. 17.
25) İskender Fikret, "Sait'e Mektup", *Yenilik*, c. 3, sayı 8
26) *Alemdağda Var Bir Yılan*, birinci basım, s. 71.

1953'te Mark Twain Derneği, çağdaş yazına yaptığı hizmetler nedeniyle kendisine onur üyeliği verir. Atatürk'ten sonra, ülkemizden, ikinci olarak Sait Faik bu üyeliğe uygun bulunur. Kimileri bunu kabul etmemesi için telkinlerde bulunur, ancak o, bu ödülü kabul eder.

Hastalığıyla, insanlarla, toplumla uğraşa uğraşa yıllar geçip gider. Her geçen günle Sait Faik, ölüme adım adım yaklaşmaktadır. Sayrılarevlerinden uyuşuk, pelte pelte, pıhtı pıhtı fırlamaktadır sokaklara.[27] Ölümünden önce onu Ada'da gören Ataç, "dudakları büsbütün incelmiş, kupkuru, benzi sapsarı olmuştu" der.[28]

Bir öyküsünde, *"Oluşundan önce hissedilen şeyler çok defa felaketlerdir"* demişti. Amcası Ahmet Faik Abasıyanık, bize gönderdiği bir mektubunda, "kendisinde sabit bir fikir olarak siroz olduğuna inanmış ve günün birinde bu hastalıktan öleceğini tekrarlayıp durmuştur" diye yazmıştı. Sonunda, 5 Mayıs 1954 günü yeni bir kriz gelmiş ve sirozun pek az görülen yan sayrılığı olan özofaj (yemek borusu) kanaması nedeniyle kaldırıldığı Marmara Kliniğinde, 10 Mayısı 11 Mayısa bağlayan gecenin sabahında, saat 2.35'te gözlerini yummuştur. Cenazesi, 12 Mayıs 1954 günü Şişli Camiinden kaldırılarak Zincirlikuyu Mezarlığında toprağa verilmiştir.

"Türk edebiyatı ve matbuat âlemi için 1954 senesi kış mevsimi kadar zalimi olmamıştır. Burada kaybettiklerimizi sayarak acılarımızı tazelemek ve "A... sahi" dedirtmek –ne yalan söyleyeyim, çabuk unutan mahluklarız– istemiyorum. Fakat işte Sait Faik Abasıyanık'ı da Zincirlikuyu'ya tevdi ettik.

Yağışlı bir gündü bu çarşamba günü. Buna rağmen –İstanbul'un yağmuru ne de hazin ve bıktırıcıdır– Şişli Camiinde bine yakın bir cemaat toplanmıştı. Herkes, yani muharrir, şair, ressam, musikişinas, İstanbul'un bütün sanatkârları ve Sait Faik'in okuyucuları, birbirlerini, en yakın varlıklarını kaybetmiştir gibi taziyet ve teselli ediyordu.

Teessür o kadar umumi ve içtendi."[29]

---

27) *Az Şekerli*, birinci basım, s. 21
28) Nurullah Ataç, "Sait Faik Abasıyanık", *Türk Dili*, sayı: 33.
29) Fikret Adil, "Büyük Kaybımız", *Yeditepe*, sayı: 62, Haziran 1954.

SAİT FAİK'İN YAPITLARI

ROMAN

Medarı Maişet Motoru (1944; 2. basımı Birtakım İnsanlar adıyla 1952), **Kayıp Aranıyor** (1953).

HİKÂYE

Semaver (1936), **Şahmerdan** (1940), Lüzumsuz Adam (1948), **Mahalle Kavgası** (1950), **Havada Bulut** (1951), **Kumpanya** (1952), **Havuz Başı** (1952), **Son Kuşlar** (1952), **Alemdağda Var Bir Yılan** (1954), **Az Şekerli** (1954), **Tüneldeki Çocuk** (1955), **Mahkeme Kapısı** (1956).

Yukarıdaki liste **Bilgi Yayınevi**'nce 8 ciltte toplandı. Daha sonra **Muzaffer Uyguner** tarafından derlenen bu **"Bütün Eserleri"** dizisine çeşitli yayın organlarında çıkmış yazıları, konuşmaları, mektupları, çevirileri de eklendi. Böylelikle **Sait Faik**'in **"Bütün Eserleri"** 15 ciltte tamamlanmış oldu. 9. cilt: **Balıkçının Ölümü /Yaşasın Edebiyat** (1977, yazıları), 10. cilt: **Açık Hava Oteli** (1980, konuşmalar, mektuplar), 11. cilt: **Müthiş Bir Tren** (1981, çeviriler, uyarlamalar), 12. cilt: **Yaşamak Hırsı** (1982, George Simenon'dan çeviri roman), 13. cilt: **Şimdi Sevişme Vakti** (1986, şiirler), 14. cilt: **Sevgiliye Mektup** (1987 hikâyeler, yazılar, mektuplar, konuşmalar), 15. cilt: **Bitmemiş Senfoni** (1989, bitmemiş hikâyeler, oyunlar, mektuplar, bir şiir, Sait Faik kaynakçası).

YABANCI DİLDE ÇIKAN ÖYKÜ KİTAPLARI

1- L'Ame Turque a Travers Les Nouvelles (Türkçesi: Öyküler Arasında Türk Ruhu) /Sabri Esat SİYAVUŞGİL – İstanbul 1953.

2- Un Point Sur La Carte (Türkçesi: Haritada Bir nokta) /Sabri Esat SİYAVUŞGİL A. W Sijthoff – Leyde Hollanda 1962, 330 sayfa.

3- Zena V Lastovicom Hnıezde (Türkçesi: Seçme Öyküler) / Xénia Celnarová, 1982, 252 sayfa. Çeviren: Vyber Z Povieolok.

4- Seçki, Wolt und Welt Yayınevi (Batı Alm.) 1983, 240 sayfa.

5- A Dot on the Map (Türkçesi: Haritada Bir Nokta) / Talat Sait HALMAN – İndiana Üniversitesi Yayını 1983, 307 sayfa.

6- Un Point Sur La Carte (Türkçesi: Haritada Bir Nokta). Çeviren: Abidin DİNO, Nedim GÜRSEL, Souffles, Paris 1988, 282 sayfa.

7- Tiempo De Amar (Türkçesi: Şimdi Sevişme Vakti). Ediciones del oriente ydel mediterráneo, Madrid 1990, 140 sayfa. Çeviren: Mukadder YAYLACIOĞLU, Fernando Garcia BURİLLO.

8- Ein Lastkahn namens Leben, (Türkçesi: Birtakım İnsanlar). Dipa Verlag, Frankfurt, 1991. 186 sayfa. Çeviren: Monika CARBE, Enis GÜLEGEN.

9- Los Ultımos Pájaros (Türkçesi:.....) Ediciones del oriente ydel mediterráneo, Madrid, Kasım 1992, 144 sayfa. Çeviren: İnci KUT, Fernando Garcia BURİLLO.

10- Collection of Short Stories İstanbul (Türkçesi: İstanbul Kısa Hikâyeleri Koleksiyonu). Çeviren: Koichiro KOYAMA, Kyobunso (Sapporo city) 1996.

HAKKINDA YAZILAN KİTAPLAR

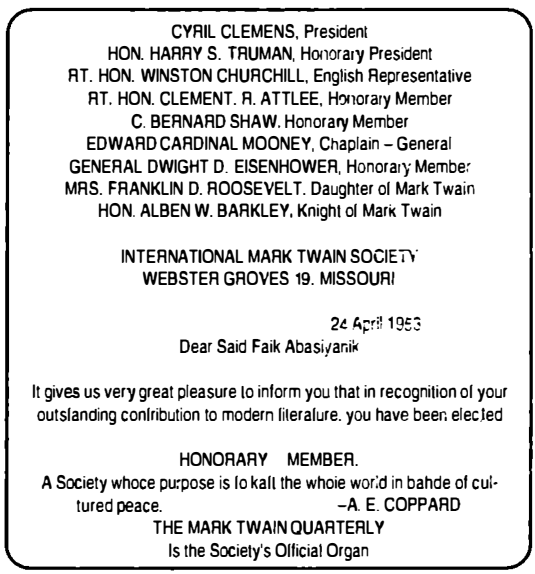
1- Tahir ALANGU / Sait Faik İçin - 1956.
2- Mahmut ALPTEKİN / Sait Faik ABASIYANIK - 1973-1974.
3- Mahmut ALPTEKİN / Bir Öykü Ustası Sait Faik ABASIYANIK - 1976.
4- Tarık BUĞRA / Seçme Hikâyeler - 1972.
5- Feyzi GENCER / Sait Faik'te İnsan Sevgisi - 1972.
6- Mustafa KUTLU / Sait Faik'in Hikâye Dünyası - 1968.
7- Ahmet MİSKİOĞLU / Anatemleriyle Sait Faik ve Yeni Türk Edebiyatı - 1979.
8- Ahmet MİSKİOĞLU / Sait Faik ABASIYANIK - 1992.
9- Fethi NACİ / Bir Hikâyeci: Sait FAİK, Bir Romancı: Yaşar KEMAL, Gerçek Yayınevi, Ekim 1990.
10- Muzaffer UYGUNER / Sait Faik'in Hayatı - 1959.
11- Muzaffer UYGUNER / Sait Faik ABASIYANIK - 1964.
12- Muzaffer UYGUNER / Sait Faik ABASIYANIK - 1983.
13- Muzaffer UYGUNER / Sait Faik - Yaşamı, Sanatı, Yapıtlarından Seçmeler, Bilgi Yayınevi - Nisan 1991.
14- Hilmi YÜCEBAŞ / Bütün Cepheleriyle Sait FAİK - 1964.
15- Necati ZEKERİYA / Zemberek - Üsküp 1965 (Derleme).
16- Necla ÇANDAĞ / Sait Faik ve Biz - Bursa 1990.
17- Natalya AİZENŞTAYN /Sait Faik ve Öyküleri - Moskova 1972.
18- Fahri TAŞ / Sait Faik ABASIYANIK - Ankara 1988.

Ayrıca: Türk ve yabancı araştırmacıların Sait Faik üzerine 14 adet TEZ çalışmaları vardır.

MARK TWAIN ÖDÜLÜ

Vedat GÜNYOL Mark Twain Derneği'nin onur üyeliğinin Sait'e verilişini şöyle anlatır:

Halide Edip ADIVAR, Mark Twain Derneği üyesidir. Dernek Türkiye'de bu onur üyeliğini kime vereceğini araştırmaktadır. GÜNYOL'un Halide Edip ADIVAR'la uzun bir çalışma dönemi vardır. GÜNYOL, Halide Edip Hanım'a bunun Sait olabileceğini işaretler. İlgililer bu konuya eğilip araştırırlar. Gerçekten kendi dalında onu, bu ödüle değer bulurlar. Sene 1953'tür.

CYRIL CLEMENS, President
HON. HARRY S. TRUMAN, Honorary President
RT. HON. WINSTON CHURCHILL, English Representative
RT. HON. CLEMENT. R. ATTLEE, Honorary Member
C. BERNARD SHAW. Honorary Member
EDWARD CARDINAL MOONEY, Chaplain – General
GENERAL DWIGHT D. EISENHOWER, Honorary Member
MRS. FRANKLIN D. ROOSEVELT. Daughter of Mark Twain
HON. ALBEN W. BARKLEY, Knight of Mark Twain

INTERNATIONAL MARK TWAIN SOCIETY
WEBSTER GROVES 19. MISSOURI

24 April 1953
Dear Said Faik Abasiyanik

It gives us very great pleasure to inform you that in recognition of your outstanding contribution to modern literature. you have been elected

HONORARY MEMBER.
A Society whose purpose is to kalt the whole world in bahde of cultured peace. –A. E. COPPARD
THE MARK TWAIN QUARTERLY
Is the Society's Official Organ

Mark Twain Derneği'nin Sait Faik Abasıyanık'a verdiği onur üyeliği kartı.

2. BÖLÜM

KALEMİNDEN, DİLİNDEN SAİT FAİK

YAŞASIN EDEBİYAT!

Sait FAİK

Şahsına ve imzasına çok güvendiğim, samimi, ciddi bir şahsiyetten şöyle bir mektup aldım:

"Bir heyet tarafından 1950 yılı başında yayımlamak üzere hazırlanıp basılmakta olan... 'filanca yıllık' memleketimizin belli başlı sanat kıymetleri hakkında da bilgi verecektir. Bu arada okuyuculara sanatkârlarımızın çalışmalarına dair malumat vermek istiyoruz. Yüksek şahsiyetiniz ve şimdiye kadar vücuda getirmiş olduğunuz kıymetli eserleriniz bakımından isminizin ' 'ı şereflendirmesi tabiidir.

Bu itibarla aşağıdaki sorulara en kısa zamanda cevap vermek, cevabınızı ' 'adresine göndermek lütfunda bulunmanızı saygılarımla tekrarlarım.

Sorular:

1950 için neler hazırlıyorsunuz? Yazmakta, yapmakta veya bestelemekte olduğunuz eserlerinizin adı ve mevzuu nedir? Kitap ise ne zaman intişar edecek? Tablo veya heykel ise ne zaman, hangi sergide gösterilecek? Beste ise ne zaman, nerede çalınacak? Yeni eserleriniz hakkında vermek istediğiniz başka malumat var mı?"

Bu mektubu imzalayan elin çok kıymetli, çok saygıdeğer bir insan eli olduğunu bilmeseydim benimle alay ettiğini sanacak, ne yapalım diyecektim, hakkı var. Tam işin alaylı zamanındayız. Varsın alay etsinler. Hayır, mektup sahibi fevkalade ciddi ve kıymetli bir şahsiyet. Kimseyle bu şekilde alay etmek küçüklüğünü göstermez. O halde... O halde bu mektup gayet ciddi ise düşünmek gerek. Senin için bulunmaz fırsat azizim Sait, hazır kendi reklamını yapar, bedavadan bastırırsın, daha ne istersin?

Oturup bu gayet kibar, seni en can alacak yerinden vuran mektuba cevap ver, projelerini anlat, eserlerinin mevzuunu söyle. Şu tâbi basacak, şu gazete rica ediyor, ama ötekine vermek istiyorum de. Bir roman, iki hikâye kitabı ismi söyle. Şu kitaplarımı yeniden bastıracağım de. Beş senedir üstünde çalıştığım eserimi nihayet bitirebildim de. (Varsa) Şehir Tiyatrosu'nun saygıdeğer edebi heyeti beğendi oynatacak de. **"Baştanbaşa Anadolu"** isimli seyahat notlarım çıkacak de.

De oğul de. Amma işte ben o güzel mektuba cevap vermemek, verememek nezaketsizliğinde bulunacağım. Vereceğim cevabı neşredeceklerini sanmadığım için (zaten o suallere bir cevap da alamayacağım için) şu kıymetli genç arkadaşların büyük fedakârlıklarla çıkardıkları dergide yazayım dedim. Sanki bu sualler bana bir iki sene evvel sorulmuş gibime geldi. Hemen kâğıda kaleme sarıldım.

Hikâyelerimi kitaplarda toplamak hoşuma gidiyor, hem de elime beş on para geçiyor. Evet devede kulak bile değil, ama ne olsa on formalık bir hikâye kitabına yüz lira kadar veriyorlar. Yüz lira bu. Az para mı? basmak istiyor, bir götüreceğim. Bugünlerde de pek parasızım. Nasıl etmeli? Adama gidip de bir hikâye kitabım var, basar mısın, denir mi? İyisi mi bizim Arad'ı yollarım. İsterlerse o zaman götürürüm.

Canım ressam Arad ne oğlandır. Gözlüklerinin altındaki büyük ve koyu kahverengi gözlerinden dostluk akar. Ona her derdini söyleyebilirsin, dinler. Elinden gelirse işini de görür.

– Arad, oğlum, şu benim hikâyelerimi basar mı dersin?

– Basmaz olur mu? Tabii...

– Konuşur musun?

– Şimdi.

İki gün sonra yazılar elinizde, o suratını gördükçe insana fenalıklar gelen kitapçı efendinin karşısındasındır.

– Arad konuşmuş da, hikâyelerimi getirdim.

– Peki... Biz bir okuyalım da.

İki ay sonra uğrarsınız. Okumamışlardır. Sizi seven ve sevmeyenlerle dolu bir heyeti edebiyesi vardır kitapçının. Meçhul, esrarengiz insanlardır. Kimlerdir? Bilinmez.

İki ay sonra tekrar uğrarsınız. Şimdi kitap çıkarmanın zamanı değildir. Ne verirse kabul edeceksiniz artık. Ah, bir elli liralık verse... Verir mi dersin? Ama elliden aşağı vallahi vermem. Yüz lira isterim önce. Nasıl istersin birader yüz? Değer mi, dersin kendi kendine. Hem verir mi? Seksen isteyeyim, elliye razı olayım dersin.

Ama artık kitapçının önünden geçerken içeriye girmek korkunç, azaplı bir hal alır. Yine de girersin. Hiç kitaptan söz açmadan çıkanlara bakarsın.

– E ne var ne yok, dersin. Satışlar nasıl?

– Birader, bu sıra kitap okuyan yok. Ne idi o iki sene evvelki furya? Nedir bu memleketin hali?

Kitapçı ile beraber üzülürsünüz. O sevimsiz çehre mahzun, sırdaş ve hemhal bir hal alır. "Bekleyelim, biraz bekleyelim"de karar kılarsınız.

İşte tam on bir buçuk ay geçmiştir. On bir buçuk ayda basılıp basılamayacağına bir karar almak lazımdır.

Hiç olmazsa parasını versin de ne zaman isterse o zaman bassın kararıyle her gün geçerken içeriye şöyle bir göz attığınız kitapçıya kat'i bir konuşma yapmak üzere girersiniz. Yüzünden daha kitabı basmak için vakit saat gelmediğini her haliyle anlatan kitapçıya, nihayet hemen dükkânda verilmiş bir kararla:

– Bey kardeşim. Şey... Başka birisi basmak istiyor da kitabı. Şu müsveddeleri...

– Hay hay kardeşim, yarın uğrayın, müsveddeleri alın.

Kitapçıdan çıkınca dünya yıkılmış sanmayın. Dudağınıza bir ıslık oturtur, şerbetçide bir mandalina şerbeti yuvarlar, vay namussuz herif vay, dersiniz.

Ertesi gün kitap koltuğunuzdadır. Her şeye rağmen bu kitap basılmalı. Şu yüz lirayı almalı. Hiç olmazsa iki hafta için artık para derdi olmamalı.

Kim basar bunu? Birdenbire hatırımıza gelir. Hemen koşarsınız ona.

Hiç ummadığınız bir halde kabul edilmiştir. Bir sürü hikâye bırakırsınız. İçinden sizin en sevmedikleriniz seçilir. Hiç hoşlanmadı-

ğınız bir isim kapağa yerleştirilir. Halbuki siz bundan iki sene evvel o kitabınızın ismini düşünmüş. bulmuş, hatta bir kapakçıkta ilan bile etmişsinizdir. Mesela ismi **"Kestaneci Dostum"**dur. **"Kestaneci Dostum"** hikâyesini bir dostluk duyarak yazmışsınızdır. Kitap ismi iyi olmasa, hikâye kötü bile olsa canınız öyle çekiyordur. Hayır, **"Kestaneci Dostum"** hikâyesı bile kitabınıza girmez. Tashihini bile yapamazsınız.

Yüz lira çoktan bitmiştir. Kitap gözünüzden düşmüştür. Kitap hâlinde çıkarken düzeltmeyi tasarladığınız yerleri, cümle düşüklüklerini bile düzeltmeden, canınız düzeltmek istemeden, kitaptan soğumuş bir halde kitabınız ortaya çıkıvermiştir. Sizin midir, bir başkasının mıdır şüphesi içinde kucağınıza atılan bir piç gibi bahtsız kitabı imzalarsınız.

"Sevgili kardeşim Ahmet'e saygılarımla.

Bu, bin dokuz yüz bilmem kaça kadar böyle sürüp gidecektir. Ve yine bin dokuz yüz bilmem kaçta kitap bastırmak, yazı yazmak takatinden mahrum, nalları dikeceksinizdir. Ve yine bir bin dokuz yüz bilmem kaçta sizi kimseler hatırlamayacaktır. Yaşasın edebiyat!

(Dergi gazetesi, 15 Aralık 1949)

YAZICILIĞIN
YİRMİNCİ SENESİNDE

"Yazı yazmayı iş saydığım için başka iş yapmamaya karar vermiştim... Kim ne derse desin... Yalnız yazımla geçinmek kararını kafamdan kimse sökemez."

(Ben Ne Yapayım)
Sait FAİK

Kişi kendi kendini tartabilseydi şu edebiyat ve gazetecilik alanında kaç kişi kalırdı?.. Yirmi senedir yazı yazarım: iyi kötü. Ne beni överlerse yutarım, ne de söverlerse fazla yüksünürüm.

Hem bana kalırsa yazıcılık işinde, insanın yazıları pek ahım şahım olmasa da zararı yok pek. Elverir ki, namuslu olalım: Kalemimizi ne devlete, ne patrona, ne de hatta millete (demagoji yapmayı, efkârı umumiye denilen mikrobu kasdederek söylüyorum) satalım. Dahası var. En korktuğumuz mahluk olan münekkide, hatta okuyucuya bile beğendirmek gayesiyle yazı yazmadığıma göre kendimi yazıcı saymakta hakkım var mıydı, bilmem ki? Bir yerde lazım oldu da mesleğimi sordular. Doğrusu epey çekinerek, ama gururla "yazıcı" dedim. Mesleğimi bir kâğıdın meslek hanesine kaydedeceklerdi. Benden yazıcılığımı isbat edecek bir vesika istediler. "Efendim, birkaç hikâye kitabım var" diyecek oldum. Bunların vesika mahiyetinde şeyler olmadığını anlamakta gecikmedim.

Vaktiyle bir yerde hikâyeler yazar, röportajlar yapardım. Röportajlarıma on, hikâyelerime beş papel alırdım. Valde sağ olsun, evde babadan kalmalarla ocağı tüttürüp, aşı kotarıyor. Söylediğim yerden de haftada beş on papel alıyor, kahveye çıkabiliyor, hayatımdan hoşnut geçinip gidiyordum.

Bu yazılarımın çıktığı yere başvurmam ayıp mı idi? "Şu Sait Faik denilen bay, bize tanesi beş liraya hikâye, on liraya röportaj yapar. enayinin biridir. tasdik ederiz" diye bir kâğıtçık lütfetselerdi işim olmuştu. Vermediler beyim. Vermediler kardeşim. "Biz kâğıt veremeyiz. isterlerse o daireden telefon edip sorsunlar. şifahen söyleriz," dediler. Aman! Zaman! mı diyecektim? Diyemiyorum körolası! Aldım garip başımı oradan. Bastım gittim Gülhane Parkına. Orada aklıma geldi. Ben bir zamanlar bir kurulda üye idim. Aidatımı geciktirdiğim için bir mektupla müracaat etmişler. Aylık borçlarımı ödediğim takdirde yine üyeleri arasında bulunmamla şeref duyacaklarını da yazmışlardı. Ben de utanmış, yirmi beş lirayı valdeden ödememesine ödünç almış, borçlarımı vermiştim. Herhalde yine o kurulun üyesi sayılırdım. Mademki borcumu ödemiştim, değil mi ya? Bu cemiyetin bir resmi kâğıdı ise benim değil yazıcı olduğumu isbat etmek, elime kalem bile sürmesem kâinata aksini yutturabilecek salâhiyette idi.

Benden paraları ödediğime dair verdikleri makbuzu getirmemi söylediler. Evi tartak martak getirdim. Makbuzu buldum, götürdüm. Yine bir dalgasına getirdiler. Yazıcı olduğumu bir türlü söyleyemediler. Elleri varmadı benim yazıcılığımı tasdik etmeye.

İşte o günden beri ben yazıcı, sahiden yazıcı olduğumu anladım da onun için yazı yazamıyorum.

Çünkü bugünün yazıcısının üzerine büyük bir sorum yüklenmiştir. Bu sorum yalnız ve yalnız doğru görüp doğruyu yazmaktır. Kimsenin hatırı, keyfi için yazı yazmadım ama kendi keyfim için çok cümlem var. Yazılarımdan bunları da attığım gün, yine **"Yeditepe"**ye yazarım. Şimdilik bana izin.

Ha!.. O resmi kâğıttaki meslek haneme "yok" yazdılar. Türkçesi pek o kadar canımı sıkmadı (sebebi var). Ama bir de bu kâğıdın Fransızca kısmı vardı. Oraya da bir "Sans profession" oturttular ki, kan beynime çıkıyor (sebebini anlatmak uzun sürer, hem lüzumsuz).

Hikâyeyi anlattığım arkadaşlar katıla katıla gülüyorlar. Ben de ne halt edeyim, onlara uyuyorum. Beraberce gülüşüyoruz.

Ama şimdi ben, kim bana ne iş yaparsın derse göğsümü ka-

bartarak yazıcıyım diyorum. Eskiden utanır, kekeler, kendimin de pek şüpheli bulduğum bir "muharririm" derdim. Ne enayi imişim. Ben halis muhlis yazıcı imişim yahu! Yazıcı olmasam muhakkak bu iki yerden de şatafatlı birer kâğıt alırdım. Çünkü her iki yerde de eline kalem sürmemişler, sürüp de en azından para kazanmak gayesi gütmemişler bir tane yok.

Bereket **"Yeditepe"** para vermiyor yazıcısına şimdilik. Şu yazıma en azından beş papel isterdim. Beş papeli alınca da acaba zavallı Hüsam'ı ne diye kandırdım, bu yazı beş papel eder miydi diye içimi yerdim.

(Yeditepe gazetesi, 16 Mayıs 1950)

KENDİ KALEMİYLE
SAİT FAİK
KİŞİLİĞİ – SANATI*

Şişli'de Bomonti durağından yüz adım yürürsem evime varır, iki yorganlı yatağımın çukuruna büzülür, dostum Panco'yu düşünürüm. Şimdilik başka kimsem yok. İstanbul adalarının birinde hasta anam yatar döşeğinde. Kara köpeğim de karyolasının altında onu ve beni bekler. Panco, Çilek isimli bir sokakta oturur. Futbol oyunları görür rüyasında. Yahut da yine rüyasında pişpirik oynar. Ben gece yarısından sonra yağmurlu bir havada Atikali'deyim. Sözümona bir bulvar üstündeyim. Yürüyorum. Yağmur yağıyor da yağıyor. Evet, yağmurun, yalnızlığın, Atikali'nin hakkı var: Uzaklaştıkça anamı, Panco'yu, köpeğim Arab'ı çok özlüyorum.

(Öyle Bir Hikâye–Alemdağda Var Bir Yılan)

SİZDEN AYRI DEĞİLİM**

Ben hikâyeciyim diye sizden ayrı şeyler düşünecek değilim. Sizin düşündüklerinizden başka bir şey de düşünemem. O halde bu adamın hikâyesi ne olabilir? Sakın benden büyük vakalar beklemeyin ne olur!

(Birahanedeki Adam – Lüzumsuz Adam)

YAZMAK İSTEĞİ

Aklıma sıra sıra esen yazmak arzusunu, arzusunu değil kötü huyunu, bu tek kötü huyu muvaffakiyetler, şöhretler düşünmeden,

---

Alıntılar: Tahir Alangu: Sait Faik için 1956
Başlıklar Asım Bezirci'ye aittir.

"düşünürsem Allah canımı alsın" düşüncesiyle yeniden bulabilirsem kalemsiz kâğıtsız dağlara fırlayarak, balığa çıkacaktım.

(Haritada Bir Nokta – Son Kuşlar)

BU YÜZDEN HİKÂYE YAZARIM

İşte konuşuyorlar. Ne konuşuyorlar acaba? Bir vapurun projektörü yarı aydınlık odayı ışık içine daldırıyor. Sevdiğim kız yemek yerken çirkinleşmiyor. O kadar şen, o kadar sıhhatli ki, yediğinin farkında olmuyor. Arkadaşımın yüzünde hep neşeli şeyler var. Ağzında bir lakırdı. Ne söylüyor merak ediyorum.

İşte bu yüzden hikâye yazarım. İşte bu merak yüzünden hikâyeci geçinirim.

(Kınalıadada Bir Ev – Mahalle Kahvesi)

YASAKLAR

Ah bu yasaklar! Kendi kendimize, başkasının bize, bizim başkalarına, devletin tebaasını, tebaanın devletine, belediyenin hemşerisine, hemşerinin belediyeye, koyduğu, koyacağı yasaklar!..

Yasaklarla çevrili bir dünyada yaşamasak yasaksız yaşayamazdık. Halbuki hayvanlar, hele ehlileri, yasaksız ne de güzel yaşıyorlar. Hafif, cilve gibi, o da boğaz derdinden doğan zırıltılardan başka, gel keyfim gel, yaşamıyorlar mı? Yasakları kabul ettik. İnsanoğlu için yasaklı hayvandır da diyebiliriz. Mikroplar bile yasak değil mi? Aşklar yasaktır. Gün olur, sular, yemişler bile yasaktır. İnsanlar birbirine yasaktır.

(Çarşıya İnemem)

PARA

Para hiçbir zaman insanı adam etmezdi. İyisi mi, buldu mu,

yemeliydi. Yoksa bizim bilemeyeceğimiz bir görünüşe, bir ahlaka saplanır insan. Bu ahlâkta yalnız, yalnız o para denilen şeyi her ne pahasına olursa olsun kazanmak vardı. Şeref de oydu. Ahlak da oydu. Namus da oydu. Bir bakıma, doğru da: Onunla satın alınmayacak hiçbir şey yoktu: Pırlantasından insanına kadar. Şu Hasan Tahsin, iki yüz elli lirayı onun aptallığı yüzünden –bir izzetinefis meselesi yaparak– iade etmemişti. Ama, bu akşam herhangi bir dalkavuğun herhangi bir lakırdısına yüz lira harcayabilirdi. Bir güzel kıza beş yüz liralık bir elmas hediye edebilirdi. Bir övünebilmek için bu gece üç yüz liralık bir ziyafet çekebilirdi. Onun için Halit fazla üzülmedi. Azıcık üzüldüyse bile, insanların bu hâle gelişinden doğan umutsuzluktan değil, parayı bulamadıkları içindi. Aktöre ne bakarsın! Bulursam yerim, bulamazsam sürterim. Bulduğum zaman prens, bulmadığım zaman büyük aktörüm. Hasan Tahsin denilen namussuz ise, parası olduğu için adamdır. Olmadığı gün –hele bir olmayagörsün– yeniden köpekleşecekti. Üzülmeye değmez.

(Kumpanya)

SEVİŞMEDİKTEN SONRA

Bu koca şehir, ne kadar birbirine yabancı insanlarla dolu. Sevişmeyecek olduktan sonra neden insanlar böyle birbiri içine giren şehirler yapmışlar? Aklım ermiyor. Birbirini küçük görmeye, boğazlaşmaya, kandırmaya mı? Nasıl birbirinden bu kadar ayrı, birbirini bu kadar tanıyan insanlar bir şehirdee yaşıyor?

(Lüzumsuz Adam)

NASIL BİR DÜNYA?

En son bir gazeteye müracaat ettim. Başmuharrir cenablarının karşısına çıktık. Siyasi kanaatlerimi sordu. Olmadığını söyledim. Hiç düşünmediğim şeyi bana soruyordu. Ne mebus olmak,

ne de gazetede siyasi yazılar yazmak niyetinde idim. Röportajlar yapmak. muhabirlik etmek için siyasi kanaatımın ne faydası vardı? Bazı insanlar ve kendim hakkında düşünürdüm. Hükümetler. rejimler hususunda hiçbir fikrim yoktu.

Başmuharrir ağız aramakta usta idi:

"Yani nasıl bir dünya arzuluyorsunuz?"

Artık kızmıştım:

"Nasıl bir dünya mı? Haksızlıkların olmadığı bir dünya... İnsanların hepsinin mesut olduğu, hiç olmazsa iş bulduğu. doyduğu bir dünya... Hırsızlıkların, başkalarının hakkına tecavüz etmelerin, bol bol bulunmadığı... Pardon efendim! Bol bol bulunmadığı ne demek? Hiç bulunmadığı bir dünya.

Sevilmeye layık, küçücük kızların orospu olmadığı. geceleri hacıağaların minicik kızları caddelerden yirmi beş lira pazarlıkla otellere götürmediği, her genç kızın namuslu bir delikanlı ile konuşabildiği. para için namus, ar, haya, hayat. gece. gündüz satılmadığı bir dünya... Muhabbet tellâllarının günde otuz lira kazanmadığı bir dünya... Sokaklarda sefillerin bulunmadığı bir dünya... Kafanın, kolun çalışabildiği zaman insanın muhakkak doyabildiği. eğlenebildiği bir dünya... İçinde iyi şeyler söylemeye. doğru söylemeye selâhiyetler kıvranan adamın. korkmadan ve yanlış tefsir edilmeden bu bir şeyleri söyleyebildiği bir dünya...

(Ay Işığı – Havada Bulut)

İNSAN SEVGİSİ

Ben denizi, balığı. balık tutanı. ekmeğini denizden çıkaran insanı çok severim. Yine de. bütün gördüklerime rağmen, yarıdan çoğunu severim. Ama ben bütünün iyi olması lazım geldiğini hayal ederim. Sabahın dördünde denizle alışverişe, daha doğrusu kavgaya girişenlerin birtakım dededen kalma haklı veya haksız geleneklere bağlı olduklarını. bu geleneklerin de kayık sahibine arslan payını hak olarak tanıdıktan sonra artık reis ünvanına layık olabilmek için bu gelenekten başka hiçbir haksızlığa tahammül etmeyecekle-

rini, tayfanın ve çalışmanın hakkına büyük bir saygı ve titizlikle göz kulak olacaklarını sanır, reisle mal sahibi ayrı ayrı insanlar olduğu zaman, reis gözüyle bakılanın tayfa ve kolancı denen insanlara karşı hiç olmazsa bir okyanus vahşi adası balıkçı reisinin hak telakkisi kadar bir hak tanınmış olacağını umar, bu, gece yarısından hemen sonra çıkılan tatlı işin babadan oğula geçen kanunlarıyla idare edildiği zehabını, hatta idealini düşünür, ortalıkta daha hiçbir aydınlığın, sabah sisinin bulunmadığı saatlerde –çok erken yattığım için– uyandığım zaman bu mesleğe girenlerin dünya yüzünde aldıkları "balıkçı" ismine derin bir sevgi ve saygı duyar; yatağın içinde ateş gibi tayfalar, erkek reisler, namuslu kayık sahipleri ile dolu bir ada hayaliyle yeniden uyurdum. Belki de yarının haklı ve insan dünyasının bir gelenek ve görenek ikizi ile hak telakki veya fikrinin uyuşmasından doğacağı güveniyle, umud içinde kendi kendimi aldatır, yeniden uyumaya çalışırdım.

(Yaşayacak Son Kuşlar)

BU ŞEHİR

Bu şehir laubaliliğin, kötülüğün, ikiyüzlülüğün kaynaştığı bir şehir. İyi insanları yok mu? Dolu. Ama nasıl çekilmişler, nasıl ürkmüşler, nasıl kapanmışlar bir yere? Neredeler?

Çekilecek bir köşemiz olacak. Yatağımız olacak. Yorganı gözlerimize çekeceğiz. Belki bir deniz kenarı, bir ağaç altı, bir rüzgâr, bir sessiz kahve, bir bardak çay, bir simit, bir dilim kaşar peyniri, bir yarım kilo şarap bulursak dost olarak bu en iyisi. Ama insan? Yok kardeşim, yok, insan bulamayacağız. Bu şehir bu kadar pisken, bu kadar laubali, bu kadar düşkünken, para kazanıp da kendinden ötesini, beygirini kullanan arabacıdan daha merhametsizce kullanıp da rahat edenler, sessizce, tereyağından kıl çeker gibi kendini aramızdan çekmişleri bir bakıma haklı buluyorum, gibime geldi. Sonra düşündüm. Onlar böyle ettiler bu şehri. Belki de bu şehre vebalar, belki de bu şehre koleralar gelecek yakında.

Ama bu şehir artık şehre benzemeli, ama nasıl? Nasıl mı?

Sen mi çare düşüneceksin? Gülerim. Ama evvelâ sen! Sen yazıcı! Bırak eşşekliği artık! Olmazsa yazma. Çekil, otur oturduğun yerde. Sen mi süsleyeceksin, sen mi temin edeceksin metresini gazete çıkaranın, sen mi onun şöhretini, kalemini, otomobilini Avrupa'dan getirteceksin?

(Söylendim Durdum – Mahalle Kahvesi)

SAİT FAİK'İN BİR ANKETE CEVABI

KİMLER BEĞENİLİYOR?..

1 – Devlet adamı olarak kimi beğenirsiniz?
– **Hiç kimseyi beğenmiyorum.**
2 – Takdir ettiğiniz parlamanter kimdir?
– **Bilmiyorum.**
3 – Beğendiğiniz başyazar?
– **Hiç birini sevmem.**
4 – Fıkracı?
– **Vâlâ Nurettin.**
5 – Şair?
– **Her halde Yahya Kemal değil. Melih Cevdet.**
6 – Hikâyeci?
– **Orhan Kemal.**
7 – Sahne sanatkârı?
– **Hepsinden nefret ediyorum.**
8 – Perde sanatkârı?
– .....
9 – Ses san'atkârı?
– **Hiç birini dinlemem. En korkuncu Celâl Şahin.**
10 – Karikatürist?
– **Hepsini severim.**
11 – Röportaj muharriri?
– **Yaşar Kemal.**
12 – Beğendiğiniz romancı?
– **Osman Cemal'den başka kimseyi tanımıyorum.**

(İnci mecmuası, 29 Aralık 1952)

İSTANBUL'DAN BİR SAİT FAİK GEÇTİ

Yaşar KEMAL

SON RÖPORTAJ

Akşam üstleri Tünel'den Taksim'e doğru sol kaldırımdan yürürseniz, gözünüze dalgın, siyah gözlüklü, yüzü kederli, ama müthiş kederli, –yüzündeki keder besbellidir, elle tutulacak gibi, yüzde donup kalmıştır– pantolonu ütüsüz, ağarmış saçları kabarmış bir adam çarpar. Bu adamın, bu Beyoğlu kalabalığı içinde bir hâli vardır ki (daha doğrusu her hâli) size bu koskocaman şehirde, yalnız, yapayalnız olduğunu söyler. Bu neden böyledir? Orasını kimse de bilmez... Bazı adam vardır, insan yüzünde sırf hınç, kin okur. Bazısında gurur, bazısında neşe, bazısında bayağılık, aşağılık... Bu adamın üstünden başından da yalnızlık akar.

Bu adam hikâyeci Sait Faik'tir.

Bir gün, aklımda kaldığına göre, bir pırıl pırıl, cam gibi parlayan sonbahar sabahıydı, ona Kadıköy iskelesinin kanepelerinde rastladım.

"Ne var. ne yok Sait?" dedim. "Hikâye yazıyor musunuz?"

"Yok" dedi, "yaşıyorum.

Hüzünlü, ılık, insan sevgisi dolu hikâyelerini Sait yazmaz, yaşar. Sait bir dertli, kötülüklerden, aşağılıklardan, dünyadaki cümle bayağılıklardan, kirden iğrenen bir âdem oğludur. O daima iyiliği söylemiştir.

Dünyaca ün almış Mark Twain Derneği'nin fahri üyeliğini aldığını duyunca, bu iş için Sait'in ne diyeceğini öğrenmek için aradım. O gün öğleden sonra İstiklâl Caddesindeki kaldırımdan gittim geldim. Sonra Kadıköy iskelesine uğradım, orada da yoktu. Sait

anacığı ile birlikte Burgazada'da oturur, bindim vapura ikinci gün oraya gittim. Anası Sait'in aynı gün İstanbul'a indiğini söyledi. İstanbul'da, tarif ettiğim kaldırımda, ona rastladım. Gene dalgın, sinirliydi. Yüzünden düşen bin parça olur derler ya, öyleydi.

"Bu iş için ne dersin?" diyecektim, korktum.

"Merhaba" dedim.

"Merhaba, eyvallah" dedi.

"Ne var, ne yok?" dedim.

"İyilik" dedi.

"Mark Twain... dedim.

"Aldırma" dedi.

"Bak" dedim, "Sait, biliyorsun ki ben röportaj yaparım.

"Sonra?" dedi.

"Söyle" dedim.

Sait, beni kırmadı. Teşekkür ederim.

Ben sual sormadan o başladı:

"Bana, Mark Twain Cemiyeti fahri üyeliği verildi, dünya edebiyatına ettiğim hizmetten ötürü. Birçokları gibi ben de şaşırdım. Dünya edebiyatına hizmet filan etmediğimi söylemeye ne hacet. Bu, üyelik verilebilmesi için uydurulmuş nazik bir sebeptir sanırım.

Ben aldım, dedim ki:

"Senden önce, bu cemiyetin ilk üyesi Atatürk'müş...

"Biliyorum. Beni sevindiren de işte bu. Atatürk'ten sonra, benim üye olmam, benim için ne büyük bir şereftir Bir milletin yetiştirdiği en büyük çocuğu ile, o milletin kendi hâlinde bir küçük hikâyecisinin Amerika'da bir cemiyette buluşmaları küçük hikâyeci için ne bulunmaz şerefli bir fırsattır. Demokrasi de zaten böyledir. Eğer bu üyelikten memnunsam, bu yüzdendir.

"Politika... dedim.

Sözümü ağzımda kodu:

"Karışmam.

"Peki, seni bu cemiyete ne sebepten, hangi eserin için âza seçtiler?"

"En büyük devlet adamlarının, başkanların ve başbakanların fahri veya asli üye oldukları bir cemiyete beni de seçmenin aslı nedir diye düşündüm, şunu buldum. Demek ki şimdiden sonra dünya çapında bir hikâyeciyi anmak için kurulmuş bir cemiyete, dünyanın dört bucağından kendi hâlinde hikâyeciler de seçilecek.

Türk hikâyecilerini temsil ettiğim anlamına alınmasın sakın. Her hikâye yazan ve yayan Türk hikâyecisi kendi şahsına bir dilin hikâyeciliğini yaptığına göre, şahsıma Mark Twain Cemiyeti'nin gösterdiği ilgi ve sevgi daha çok Türk hikâyeciliğinedir gibi geliyor bana.

"Mark Twain için ne dersin?"

"Sen de amma sual sorarsın ha. Ne derim! Mark Twain alay edermiş, güldürürmüş, kepaze edermiş, cemiyetteki sahte vakarları, petrol krallarını, pamuk prenseslerini, demir beylerini, çelik efendilerini sağlığında. Ölümünden sonra da bir Türk hikâyecisi ile şakalaşmasın mı? Eyvallah Mark Twain!"

Sonra güldü Sait:

"Daha soracağın?" dedi.

"Eyvallah" dedim.

Ayrıldık. O, bir sinemanın önünde kaldı.

(Cumhuriyet, 15 Mart 1953)

SAİT FAİK ABASIYANIK'LA RÖPORTAJ

Gülen ERDAL

Bütün gayret ve aramalarıma rağmen Sait Faik'i bulamamış ve "İzlerimiz" için bir röportaj yapmaya muvaffak olamayacağımı anlamıştım.

Fakat hiç de böyle düşündüğüm gibi olmadı. Şans eseri diyebileceğim hiç beklemediğim bir anda **Sait Faik**'le karşı karşıya geldim. Ben istediğim bir kitabı bulabilmek için Beyoğlu'nda kitapçıları dolaşıyordum. Ona, bir iki ahbabıyla sohbet ederken rastladım. Biraz sonra ayrılıp yoluna devam etmesini fırsat bilerek yanına yaklaşıp konuşmaya başladım.

Gerek Sait Faik ve gerekse ben bu tesadüften çok memnunduk. Sait Faik katiyyen merasimden hoşlanmayan bir insan.

– Efendim, diyor önceden randevu verip, falanca yerde buluşup, hazırlıklı röportaj yapmak ne demek? İşte röportaj dediğin böyle tamamile hazırlıksız ve tesadüf eseri olmalı bence.

Sait Faik'le **"Kulis"**te sessiz bir köşede oturmuş konuşuyoruz.

Kendisine soruyorum:

– **Hikâye yazmaya ilk ne zaman başladınız, Sait Faik Bey?**

– Bursa Lisesinde onuncu sınıfdaydım, edebiyat hocamız bir vazife yazmamızı istedi. Ben **"İpekli Mendil"** isimli bir hikâye yazıp verdim. Ertesi ders hoca bu hikâyemi bütün sınıfa okuttu. Neden okutuyordu bir türlü anlamamıştım. Meğerse hikâyeyi çok beğenmiş, sonra beni yanına çağırıp: **"Eğer böyle yazmakta devam edersen iyi hikâye yazabileceksin sen"** demişti. İşte

ilk bu şekilde yazmaya başladım. Hocam, bana daima cesaret veriyordu. İkinci olarak **"Zemberek"**i yazdım. Sonra İstanbul'a gelip Edebiyat Fakültesine girdim. Orada rahmetli Kenan Hulûsi'nin verdiği cesaretle hikâye yazmaya devam ettim.

– Umumiyetle nerede ve nasıl yazarsınız?

– Hikâye yazmak için oturduğum hiç vâki değildir. Hikâye yazmak içimden gelmeli ve sonra oturup yazmalıyım. Hikâyelerimi ekseri herkesin arasında, bir balıkçı kahvesinde ve evimde gece yarısından sonra annem uyurken yazarım.

– Niçin hep denizden ve balıkçılardan bahsedersiniz?

– Adada oturuyorum. Denizi pek çok severim, balıkçıları da öylesine. Balıkçı kahvesine gider otururum. Oraya çeşitli balıkçılar gelir, ben onlarla ahbaplık eder, kayıklarıyla denize çıkar, onları avlamaya çalışırım.

Sait Faik, bunları söylerken, hiç şüphesiz uzaklara denizlere dalmış, balıkçılarını bulmuş, onlarla konuşuyordu. Bana:

– Balıkçıları çok severim ben, diyordu.

– Hikâyeci olmasaydınız ne olmayı düşünürdünüz?

– Kahveci. Kahveci olmayı çok isterdim. Hem gene de istiyorum. Şöyle deniz kenarında sessiz bir kahvem olsun, oraya kimbilir ne çeşitli insanlar gelip gidecek, ben onları tanıyacak, seveceğim.

– Hikâyeleriniz yaşanmış vak'alar mıdır, yoksa hayal mahsulü müdür?

– Vak'alar yaşanmış değildir, onları ben hayalimde yaşatırım. Şahısların bazıları hayatta tanıdığım kimselerdir.

– Kibar zümreyi hiç kaleme almazsınız, niçin?

– Kibar zümreyi hiç sevmem de ondan. Bana öyle gelir ki, onlar yaşamaktan hiç zevk almazlar. Yaşamaktan zevk alanları severim ben. Yaşamalı bu dünyada...

– Sizce yaşamak nedir?

– Balık tutmak, kahvede oturmak, yanımda çok sevdiğim köpeğim, insan tanımak, Beyoğlu'nda bir aşağı bir yukarı dolaşmak, arada içmek, hikâye yazmak, velhasıl hiçbir şeye bağlanmadan avare gezmek bütün gün. İşte ben böyle hayattan zevk alırım, buna yaşamak derim.

– **Şimdilik edebiyatçılar arasında tercih ettiğiniz kimlerdir?**

– Vay canına, amma da güç bir sual! Hiç kimseyi gücendirmek istemem, fakat mademki ısrar ediyorsunuz söyleyeyim. Şairlerden **Orhan Veli**'yi ve **Fazıl Hüsnü**'yü, hikâyecilerden ise **Oktay Akbal**'ı tercih ederim. Bilhassa **Oktay Akbal**'ın **"Duvar Gazetesi"**ni çok beğeniyorum.

– **En çok hangi hikâyenizi seversiniz?**

– En çok, en son hikâyemi severim.

– **Bugünkü edebiyatçı gençliği nasıl buluyorsunuz?**

– Ümit verici. Yalnız, bugünün edebiyatçıları muayyen, entelektüel bir gruba ancak hitabediyorlar. Umumiyetle halkta edebiyatçılara karşı alaka çok az, cesaret verici değil. Bundan dolayı edebiyatçıları çekingen buluyorum.

– **Bugünün edebiyatçılarına ne tavsiye edersiniz?**

– Ben de bu gruba dahil olduğum için bilmem ki ne diyeyim. Sadece kendi yollarında gayretle ilerleme.

– Oh, çok şükür, artık sual sormayacaksınız değil mi? Şimdi rahat rahat ordan burdan konuşalım sizinle... Sakın bu konuştuklarımı da yazayım demeyin olmaz mı?

Sait Faik'le konuşmaktan ve kendisini yakından tanımaktan çok büyük bir zevk duydum. **Sait Faik** her şeyden evvel çok şeyler görmüş, geçirmiş, olgun, zarif, hassas bir insan. Sohbetlerine doyum olmuyor, hikâyeleri gibi sonsuz bir zevk veriyor insana.

Sait Faik Abasıyamk'a teşekkür edip ayrılırken, bana:

– Tekrar görüşelim olmaz mı? Adaya buyurun, telefon edin, çok memnun olurum, diyordu.

(İzlerimiz, Amerikan Kolej Yıllığı, 1954)

SAİT FAİK'LE SON KONUŞMA

Orhan ÖZMEZ

Sait Faik, Sabahattin Kudret; üçümüz Konak'ta buluştuk... "Aşk" üzerinde, o güzel hatırı için uzun boylu duruyoruz... Zira kendisi enikonu âşık... Bu konuya sünger çekip, Abasıyanık'ın yüreğine su serptikten sonra:

– **Sait abi,** diyorum. **İlk yazın nerede yayımlandı?**

– İlk yazım... İlk yazım.. İlk yazım... Evet, **Milliyet** gazetesinde 1930-1931 yılları arasında.

İlk hikâyem ise aynı yıllarda **"Ses"** dergisinde çıkmıştı...

– Peki, ilk tanıştığınız sanatçı kimdir?

– Yedi Meşale'cilerden Kenan Hulûsi. Onu daima saygıyla anarım...

– Kenan Hulûsi ile nasıl tanıştınız?

Dumanlı mavi gözlerinde "böyle soru da hiç duymadım" cümlesini okuyorum... Yüzünü buruşturuyor:

– Nasıl olacak birader, basbayağı...

Bu sırada aklına bir şey gelmiş olmalı ki:

– Orhan diyor... Şu memlekette iyi sanatçılar var; kötüleri de zamanla eleniyor... Ama şu orta sanatçıların faydasına aklım ermiyor; ne dersin?

Ben bu çetin soruya karşılık ararken, Sabahattin Kudret taşı gediğine koyuyor:

– Eğer orta sanatçılar olmasa, dergi sahipleri basacak yazı bulamazlar...

Doğru söze ne denir!..

– Öğretmenliğiniz de varmış, bu dönemdeki bir iki anınızı anlatsanıza?

– Fransa'dan döndükten sonra, bir aralık Halıcıoğlu Ermeni Yetim Mektebinde Türkçe grup dersleri öğretmenliği yaptım. Mektep ta anasının gözünde... Vapurun da kalleşliği tuttu mu ilk derse 10 dakika, 15 dakika geç girerdim. Mektep müdürü her geç gelişimde saatine bakar, ama hiç sesini çıkarmazdı. Ayın sonunda müdürün odasından çıkarken "saat bilmecesi" çözülmüştü. Meğer papaz efendi geç geldiğim dakikaları bir yere kaydediyor, 45 dakika olunca aylıktan bir ders parası düşüyormuş. O ay yalan söylemeyeyim, elime 13 lira kadar bir para geçti. Tabii o günün rayicine göre iyice bir para...

Yine bu okulda öğleden sonraları, zayıf öğrencileri "malûmatı vataniye" dersinden yetiştirirdim. Bir gün kursta ders anlatırken gözüm karşı binanın camına ilişti. Çırılçıplak kızlar dolaşıp duruyordu... Belden aşağıları görünmüyordu ama, ayva, portakal, limon büyüklüğündeki memelerin oynadığını fark ediyordum. Meğer o bina, mektebin hamamı imiş, sonradan öğrendim. O günden sonra bir daha böyle bir hadiseye şahit olmadım. Herhalde yılda bir defa yıkanıyorlardı.

– Bu okuldan niçin ayrıldınız?

– Bir gün öğretmenleri gelmediği için, dersim olmayan sınıflardan birine yolladılar. Çocuklar hergele mi, hergele... Beni bir tiye, bir matrağa aldılar ki sorma. "Susunuz!" dedim, gene olmadı. "Susun ulan eşşoğlu'lar" dedim, büsbütün gemi azıya aldılar. Bu arada dışardan gürültüyü işiten papaz, kapıyı açarak: "Niçin çocukları susturmoorsun zo? " diye bana çıkışmaz mı? Tepem attı: "Ulan" dedim. "Sıkıysa sen sustur... Bu hadiseden sonra anladım ki, öğretmenlik benim harcım değil.

Sait Faik saatine baktı. "Bana müsaade, bir randevum var da...

Gidiş, o gidiş... Bir sabah hastaneye kaldırıldığını duydum, bir öğle üstü de öldüğünü...

(Mavi dergisi, Haziran 1954)

SAİT FAİK'LE BİR KONUŞMA

– Edebiyata karşı ilk alaka sizde nasıl ve ne zaman başladı? Mektepte çalışkan bir talebe miydiniz? Hangi dersleri sever, hangilerinden nefret ederdiniz? Talebelik hayatına ait zikretmek istediğiniz hatıralarınız var mı?

– Bursa Lisesinin şimdi müdürü müdür, yoksa edebiyat hocası mıdır bilmem, Mümtaz Bey, bir tahrir vazifemin altına şunları yazmıştı: "Yarın bunları neşredeceksiniz. Daha itinalı olmanız lazım. Sen misin bunu yazan Mümtaz Bey? Hâlâ itinasız neşredip duruyorum. Mümtaz Beye de bir kitap bile gönderemiyorum. Yarı nankörlük, yarı korkaklığımdan. Lisenin onuncu sınıfında çakınca hiçbir şey olmamaya karar vermiş, ama neden gene onuncu sınıfı bir daha okumuştum, bilmem. Bitirmesine güç halle liseyi bitirdik. İşte bu da çalışkan talebe miydik sualine cevap. Hiçbir dersi sevmezdim. Talebelik hayatıma ait hatıralarımın hepsini unuttum. Talebelikten nefret ederim.

– Bir gün meşhur bir edebiyatçı olacağınızı çocukluğunuzda tahmin eder miydiniz?

– Çocukluğumda da ilk gençliğimde de bir şey olmaya değil olmamaya karar vermiştim. Sözümü tuttum gibime geliyor, siz istediğiniz kadar bana meşhursun deyin.

– En çok hangi yazarları okudunuz? Hangilerinin tesiri altında kaldınız?

– Hiç sistemli okumadım. Birçok yazıcı okudum. Hepsinin tesirinde kaldım galiba. Ama beni kendime alıştıran André Gide olmuştur. Onun gibi hiç yazmadan Kâfka'yı severim. Lautréamont en büyük dostumdur.

– Şimdi edebiyat sahasında yeni bir şey hazırlıyor musunuz? Yeni projeleriniz var mı?

– Projeden bol ne var? Her gün bir roman, beş–altı hikâye yazıyorum kâğıtsız kalemsiz. Kâğıdı kalemi elime aldığım zaman ise işte görüyorsunuz bir hikâyecik çıkıveriyor. Şimdi hiçbir şey hazırlamıyorum. Ama yarın belki başlayıveririm. Hiç belli olmaz.

– İlk yazılarınızla şimdikiler arasında ne gibi bir ayrılık görüyorsunuz? Edebi telakkileriniz zamanla ne gibi değişikliklere uğradı?

– Bir münekkidin oturup okuyup uğraşacağı bir konuyu ben oturup nasıl yazayım? Bazıları nerede eski yazdıkların nerede şimdikiler derken eskileri beğendiklerini söylemiş oluyorlar. Ben o fikirde olsam yazı yazmaya düşünürdüm. Bazıları da şimdikiler ilk yazdıklarından çok iyi, diyorlar. Seviniyorum. Benden bir hüküm beklenmemeli. Kendimize yazmıyoruz, başkalarına yazıyoruz. Biz işimize geldiğini kabulleniriz.

– Bugünkü edebiyatımız hakkında düşünceniz?

– Bugünkü hikâyeciliğimizde bana öyle geliyor ki okuyucumuz kahramanımız, bazen de kahramanımız kendimiz. O kadar yan yana, o kadar birbirimiziniz ki okuyucu bir nevi yazmayan yazıcı gibidir. Yazıcı da yazan okuyucuya benziyor. Geçen gün bir yerde yeni şiirler dinledim. Bu arada bir eski şair de bir şiir okudu. O zamana kadar güzelliğine dalıp gittiğim şiirimiz hakkında hiçbir düşüncem yoktu. Birdenbire şaşırıverdim. Vay anasını! Dünkü şiirden, o yapmacıktan, samimiyetsizlikten, o klişeden kurtulup nerelere gitmişiz? Doğrusu ben şaşırdım.

– Sanatın memlekette inkişafı için ne düşünüyorsunuz?

– Mükâfatlardan başka aklıma bir şey gelmiyor.

(Varlık, 1 Haziran 1953)

3. BÖLÜM

AKRABALARININ KALEMİNDEN SAİT FAİK

AMCA OĞLUNDAN SAİT FAİK'E

Mustafa Raşit ABASIYANIK

Akşam üstü evin telefonu çaldı; eşim, İstanbul'dan adaşı olan Perihan Ergun'un aradığını söyledi. Değerli Perihan Ergun, "Sait Faik 90 yaşında, anma toplantıları da 19 oldu, Bilgi Yayınevi 90. yaş günü için bir kitap hazırlıyor, buna bir yazı hazırla ve on gün içinde gönder" dedi. Perihan Hanım el attığı işi bitirir ve pek de engel çıkartılmasını istemez. Ben, hangi konuda ne hazırlayayım dedim, gönlünden ne geçiyorsa onu dedi.

Ben de gönlümce yazıyorum.

Sene 1939. Cumhuriyet Bayramı yaklaşmakta. Amcam, Sait'in babası, ağır hastadır. Yapılan tüm tedavilere karşı beklenen son gelir. Ölüm bir hayatı noktalarken, sağ kalanların yaşamlarına değişiklikler getirir.

Sait Faik'in babası Mehmet Faik ceviz kütüğü ihracatı yapan bir işadamıydı. Ölümüyle taşınmazlarla birlikte nakit para da bırakmıştı. Okuldayken hafta sonları onların yanında kalırdım. Hatta amcamın ölümünden sonra Sait Faik velim olmuştu. Yengem bazı evraklarının düzenlenmesi için yardımcı olmamı isterdi. Tam anımsayamadığım bir tarihte, küçük bir çantayı açmamı istedi, kapağı kaldırdığımda bazı belgeler ve onların altında beş liralık banka bandrollü paketlerin olduğunu gördüm. O zamanın koşullarına göre ilk bakışta yüklü bir meblağ olduğu anlaşılıyordu. Bu para yengemle kendisi arasında paylaştırıldı.

Sait Faik babasının ölümünden sonra eline geçen maddi olanaklar sayesinde İkinci Dünya Savaşının getirdiği ekonomik sıkıntı ve darboğazları bir süre rahatlıkla aşmıştır.

"Bir süre rahatlıkla aşmıştır" derken bir olayı vurgulamak istiyorum. Hayatına Aleksandra girmiştir artık ve Sait ona gerçekten tutkundur. Yazlık için Burgaz'a gidildiğinde, kendisi ancak haftada bir ya da iki gün Ada'ya gelmekte, diğer günlerini çoğunlukla İstanbul'daki dairede geçirmektedir. Bol para Aleksandra'nın gözlerini kamaştırmıştır. Harp koşulları içinde zorlukla ulaşılabilecek olanaklardan yararlanmaktadır. Melek sinemasındaki prömiyerde kendisiyle Aleksandra'ya rastladığımda beni tanıştırdı, "Ben bundan şikâyetçiyim. Yüzüme gözüme bak, beni tırmaladı" diye, yarı ciddi yarı şaka ona takıldı. Bu olaydan sonra bir daha Aleksandra'ya rastlamadım.

Sadun Tanju Cumhuriyet gazetesinde "Sait Faik ve Arkadaşları" adlı incelemesinde "Sait 35 yaşına kadar kadınsız ve aşksız geçen hayatında, Aleksandra ile uğruna ölünecek bir sevgili bulur" der. Bu yargıdan, Sait 1906 doğumlu olduğuna göre 1941 yılına kadar kadınsız kaldığı ve Aleksandra ile kadını tanıdığı sonucu çıkmaktadır. Benim bildiğim kadar Sait Faik hakkında bu kadar gerçek dışı bir tanımlama yapılamaz.

Aralarındaki ilişkinin boyutlarını tam olarak saptamak beni aşan bir olay, ama şunu da vurgulamakta yarar var. Aleksandra'dan evvel ve hatta sonra beraber olduğu kadınların hiçbiriyle evliliği düşünmediği halde, ciddi olarak buna karar vermişti. Bu düşüncesini onaylatmak için aile geleneklerine uygun olarak annesinin ve amcasının oluruna başvurduysa da, girişimi olumsuzdu.

Hayatının bu kesitini gönlünce sürdürdüğü kuşkusuz, ama nereye kadar? Paralar suyu çekinceye dek.

Lüküs hayattaki gibi Şişli'de bir apartman vardır, ama 1940 yılında kabul edilen Milli Korunma Kanunu da vardır. Kiralar dondurulmuş. rant gelirleri giderleri karşılamaz olmuştur.

Yengem, İkbal apartmanının yanındaki Bahar apartmanını satın almış olmasına rağmen ekonomik darboğaz aşılamamaktadır.

Şimdi sözü ona bırakalım:

"Gazetelere bir buçuk liraya hikâye, adliye röportajı yazdım. Küçük bir iradım var, eski zamanda ana oğul bize yetiyordu, şimdi devede kulak oldu. Daha birkaç sene dişimi sıkacağım. Kim ne

derse desin. Yalnız yazımla geçinmek kararını, kafamdan kimse sökemez.

Evet, Sait Faik böyle diyordu ve dediği gibi de yazarlığa bütün gücü ile döndü. Aleksandra bunalımını atlatmıştı. Yaşar Nabi'yle olan ilişkisini devam ettiriyordu ama. ayda belli bir paranın da kazanılması gerekiyordu. Aklına Sedat Simavi'ye gitmek geldi, Simavi'nin Yedigün dergisini çıkartmak için babasından 750.000 TL.sı borç aldığını bildiği için, iş isteğini geri çevirmeyeceğinden emindi, nitekim tahmininde yanılmadı, kaynakçada da görüldüğü gibi Yedigün ve Hürriyet'te birçok yazısı yayımlandı.

Kendi deyimiyle, cebi iyi para görmüştü. Kumar görmüştü, şehvet tatmıştı, ama şimdi cebine eskisi kadar bol para girmiyordu, öykülerine beş lira, röportajlarına iki lira veriyorlardı, alıştığı yaşam düzeyini sürdürebilmek için oluşan açığı kapatmakta zorluk çekiyordu. Milli Eğitim Bakanlığının yayımlamaya başladığı dünya klasiklerini beraber almamızı önermiş, ben de sevinerek kabul etmiştim. Kitaplığımız bir hayli zenginleşmişti ama ekonomik koşullar onları korumayı engelledi.

Sıkıntılar onun içkiye olan tutkusunu artırdı, daha sık içmeye başladı. Sinir sistemi bozulmuştu. İnsanlardan kaçan bir hâli vardı. Çoğu zaman dalgın yalnız dolaşıyor, evde çok az konuşuyor, bazen odasına kapanıp gün boyu hiç çıkmıyordu.

Hastalığının ilk belirtileri 1945 yılında başladı. Burnundan ara sıra kan geliyordu. Doktorlar siroz başlangıcı teşhisi koydular, içkiyi kesinlikle bırakmasını, besin düzeninde önerileri doğrultusunda değişiklik yapmasını istediler.

Bu tanıdan sonra, Sait Faik'in yaşam düzeyinde olumlu yönde büyük değişiklik olmuş, içkiyi kesinlikle bırakmış, annesiyle birlikte yaz kış Burgaz'da kalmaya başlamıştır.

Burada sözü gene ona bırakalım:

"İnsanlara ağır ağır sokulmaya çalışıyordum. Babadan kalma ev anamın sayesinde, gürül gürül işliyordu. Bense orada, kafamı kuma sokmuş devekuşu gibi oldum önce. Artık bütün günümü ve gecemi burada geçirecektim. Niyetim yazı yazmak bile değildi.

Balığa çıkacaktım.

On kuruşa kahve, yirmi kuruşluk köylü cıgarası içecektim.

Kaybettiğim her şeyi; insanlığı, cesareti, sıhhati, iyiliği, safveti, dostluğu, alın terini, sessizliği yeniden bulacak; belki yeniden bir adam olmasam bile bir temiz hayatın içinde hayran, meyus ve mahcup ölümü bekleyecektim.

Söz vermiştim kendi kendime, yazı bile yazmayacaktım. Yazı yazmak da bir hırstan başka ne idi? Yapamadım. Koştum tütüncüye, kalem kâğıt aldım. Kalemi yonttum, yonttuktan sonra tuttum öptüm. **Yazmasam deli olacaktım."**

Ada'daki Robenson yaşamı 1953 yılı başlarında son bulur. Sait Faik eski yaşamı ve alışkanlıklarına geri döner, içkiye başlar, Ada'ya seyrek gelmeye, zamanının büyük kısmını İstanbul'da apartmanda geçirmeye başlar. Sağlığı süratle bozulur ve bilindiği gibi 11 Mayıs 1954'te hayatını noktalar.

Fizik varlığı 11 Mayıs 1954'te sona erer ama, uğraş alanlarında yapıtlarını insanlığa bırakarak ün yapmış benzerleri gibi o da ölümünden sonra tanınmaya, aranmaya, araştırılmaya ve anılmaya başlanmıştır.

Amca oğlu olarak; onun "Nasıl da bilirsin bizim gibilerin dostluktan ve anılmaktan gayrı şey beklemediğimizi" dileğini yerine getirmeye çalıştım.

Kusur ettiysem affola.

AMCA KIZINDAN SAİT FAİK'E DAİR

Ülker ABASIYANIK – OTMAN

Yengem Makbule Hanım bizi ben 7-8 yaşındayken, bir bayram günü Adapazarı'ndan Burgazada'daki şimdi müze olan köşke getirdi. Annem ölmüştü. Babam Basri Abasıyanık Adapazarı'nda muhasebeciydi. Beni Makbule Yengemin ısrarlı istemlerine ve şefkatli ellerine teslim etmişti. Özledikçe sık sık gelip beni görürdü.

Sait Faik Ağabeyimin babası Mehmet Amcayı ben resimlerinden tanıyorum. Kendisini yaşadığı günlerden hiç hatırlamıyorum. Halalarımı tanıyorum.

Sait Ağabeyimle, Adapazarı'ndan geldikten sonra ilk kez Şişli'deki apartmanda karşılaştım. Bana çok sevecen ve şefkatle, sıcak bir ilgiyle yaklaştığını anımsıyorum. Sevdiklerine hep böyleydi. Sevmediklerine de taş gibi uzak ve soğuktu. Çok az konuşurdu. Hep sinirlenecek gibi sert huylu ve çok alıngandı. En büyük öfkesi bir gün sürerdi. Hiç kinci değildi. Arap'la Nonoş (Piçoz) en sevdiği iki köpeğiydi. Üzerimdeki izlenimi beni çok sevdiğini bildiğim halde hep saygılı davranmam gerektiğini düşündürürdü. Yengem de çok otoriterdi. Hâlâ, bazen kendi davranışlarımın nedenlerini düşündüğümde tüm sevgilerime rağmen benim de yakınlarıma katı oluşumu onlara benzetirim. Şişli ve Burgazada'daki Sait Ağabeyimin kitaplarının da olduğu odalarına girmek, yazılarına ve dosyalarına dokunmak, yerini değiştirmek evdeki çalışanlara ve herkese yasaktı. Yengem "Sait kızar" derdi. Odasına yalnız benim girmeme izin verirdi. Sait Ağabeyim saatlerce yazarak yorulduğunda bana seslenerek çay, kahve yapıp götürmemi ister, içtikten sonra da beğenisini, yaptıklarımın kendisini dinlendirdiğini söyleyerek, beni sevindirirdi. Bu beraberliğimiz 1953'te beni evlendirdikleri 25

Aralık'a kadar sürdü. Göze çarpan bir genç kız olduğumda özellikle Ada'da taliplerim çoğalmıştı. Sait Ağabeyim hiçbirini bana uygun bulmuyordu. Kendisini çok seven kayınpederim Mehmet Onbaşının ve de dostlukla yakınlaştığı eşim Rıza Otman'ın istemini kabul etti, annesine de ettirdi. Düğün hazırlıkları sırasında bana sıkça öğütler veriyor, yaşamı tanımama yardımcı olmaya çalışıyordu. Bir defasında ailemizin ve soy ismimiz Abasıyanık'ın gelecekte çok tanınacağını, bunu daima değerlendirmemi öğütlemişti. O gençlik çağımda onun ününün bu denli yaygın olabileceğini düşünememiştim. Şimdi bunları hep içim sızlayarak duyumsuyorum.

Düğünüm Ada'da gezinti caddesindeki Şafak Restaurantta yapılmıştı. Gelinliğimle merdivenlerden inerken iri mavi gözleri dolmuş, rengi sararmış Sait Ağabeyimi orda o gün son kez gördüm. O günden sonra Ada'ya hiç gelmedi. Birkaç ay sonra aniden hastaneye yatırıldığını ve beni çağırdıklarını acıyla hatırlıyorum. Şişli'deki özel Marmara Kliniğine kaldırmışlardı. Yattığı odaya girdiğimde balmumu sarılığındaki yüzünü ve daha da büyüyen iri mavi gözlerini, üzüntüden bayılacak hâle gelerek gözlediğimi hatırlıyorum. Yüzüme acıyla bakıyordu. Çünkü beni evladı gibi severdi. "Bak sen gittikten sonra işte ben böyle oldum" dediğinde gözyaşlarımı tutamamıştım. Keşke ününüyle yıllarca yaşayabilseydi.

Ada'da yaşadığı günlerde birçok yazar ve seveni onu görmeye gelirlerdi ama o, genellikle ortalıktan kaybolur, onlarla görüşmezdi. Hakkında onun onaylamadığı şeyleri yazanlara, evin içinde sanki karşısındaymışlarcasına bağırır, çağırır öfkesini yansıtırdı. Hatta bir keresinde şu anda adını vermek istemediğim bir yazar, özrünü kabul ettirmek için köşke gelmiş, ama Sait Ağabey onu kabul etmemişti. O yazar sonradan kendisinden mektupla af dilemişti. Esasen yazar arkadaşlarını da eve hiç getirmezdi.

Sağlığında birkaç kez Darüşşafaka Lisesine gitmiş. Orada okuyan çocukları çok takdir ederek, ilgi duymuştu. Bu düşüncelerle Makbule Yengeme ölümlerinden sonra taşınır ve taşınmazlarının o kuruma vakfedilmesini istemişti. Yengem de Sait Ağabeyimin ölümünden sonra ödül yarışmasını onu yaşatmak için istemiş, kendi ölümünden sonra da mal varlığını onlara geçecek şekilde yasallaştırmıştı. Yengem köşkün üst katında hasta yatarken o kurum-

dan bir grup öğrenci ve yönetici kendisini ziyarete gelmişlerdi. Ama uzun yıllar eşya ve köşke pek de sahip çıkmadılar. Burada sizin anma günlerinizle yaşatılır oldu... Yalnız bir üzüntümü de burada söylemek isterim. İskele meydanındaki büst ona hiç benzemiyor. Kalpazankaya'daki heykeli çok benziyor. Onu gördüğüm gün çok heyecanlanmış, onu görüyorum sanmıştım. Bunları size anlatırken de çok içleniyorum. Tanrıdan rahmetler diliyorum.

SAİT FAİK'İ ANIMSAMA

Melike ABASIYANIK – KURTİÇ

Anılar bende buğulu camın arkasında beliren biçimlerin toplu bir törenidir.

Sait Faik'i anımsadığımda camın buğusu yavaş yavaş silinir, keskin parlak iki mavi göz bana bakmaya başlar.

Sanıyorum ortaokul birinci sınıftaydım. Yaz aylarında Burgazada'ya –şimdiki Müze– köşke giderdik. Sait Faik pek ender beraber olurdu bizimle. Bağımsız kişiliği onu, alışılagelmiş hiçbir kalıp içine sokamazdı. Ben o yaşlarda portre fotoğraflarına bakarak karakalem resimler yapardım, arasıra da yağlıboya çiçek resimleri... Bir gün köşkün balkonunda yağlıboya çiçek yapmaya çalışırken Sait Ağabeyimin mavi keskin bakışlarını üzerimde hissettim. Bana köşkün karşısındaki Rum kilisesini göstererek "Bu kiliseyi Bizans yorumu ile çizebilir misin, bir çalış bakalım... dedi ve gitti. Ben şaşırdım. Kavrayamamıştım ne demek istediğini... Aradaki yaş farkı, eski terbiye gereği büyükler küçüklere, küçükler de büyüklere pek sokulamazdı. Herhalde korku ve çekingenlik karışımı duygudan olacak ki, soramamıştım bu kavramakta güçlük çektiğim sözlerin anlamını...

Ancak yıllar geçip sanatın engebeli yollarında yürümeye başladığımda kavrayabilmiştim Sait Ağabeyimin sözlerini.

Ona yakınlaşabilme fırsatı bulabildiğim dönemde bizlerden ayrıldı.

Camın buğusu açılıyor. Mavi parlak gözlerini görüyorum hiç zaman geçmemiş gibi...

Sayın Perihan Ergun;

Sait Faik hakkında istediğiniz yazıyı hazırladım, ilişikte sunuyorum.

Arşivimi karıştırırken, rahmetli baldızım eczacı Sakine Aladağ'ın 1969 yılında yaptığı Rusya gezisinde yanlarına verilen Nataliye adındaki rehber, kendisine Sait Faik'i tanıyıp tanımadığını soruyor, o da tanımadığını, yeterli bilgiyi benden alabileceğini söylüyor.

İlginç bir araştırma örneği ve belgesel nitelikte olan yazının fotokopisini ve o zaman verdiğim yanıtları ayrıca gönderiyorum.

Bu vesileyle Ramazan Bayramınızı kutlar, mutluluk, esenlik diler, saygılar sunarım. 9 Şubat 1966

Av. Mustafa Raşit ABASIYANIK

Sevgili Sakine,

Bu mektubum tamamen Mustafa Beye aittir. Zahmet olmazsa cevap vermesini rica ederim. Sait Faik hakkında söylenen her yeni söz, her yeni tafsilât benim için tam bir servettir. Şimdi benim yegâne arzum, yegâne endişem: Kitabımda bir yanlışlık çıkmasın. Onun için bütün ümidimi Mustafa Beye bağlıyorum. Kusura bakmasın, rica ederim. İstediğim malumat bundan ibaret:

1– Sait Faik ne zaman Kirazlı Mescit'teki medreseye gitti?

2– 1923 senesinde ailesiyle beraber Adapazarı'ndan İstanbul'a taşındı. Burgaz'a, ne zaman yerleşti? (Ailesi demek)

3– Papaz Efendi hikâyesinde eski bir kilisenin tablosu vardır. Bu kilise hakikaten Burgaz'daki evinin karşısında mı?

4– Aynı hikâyenin kahramanı olan "Papaz Efendi" hayattan alınmış bir zat mı? (Ben onu öyle gösterdim, bunun için merak ediyorum.)

5– Sait Faik Grenoble'dan İstanbul'a ne zaman döndü? (1935 senesinin sonunda mı?)

6– Çocukluğuna ait bazı tafsilât.

7– Sait Faik'in kişiliğini gösteren bir–iki küçük olay.

8– Sait Faik "Çelme" hadisesinden sonra Burgaz'a çekilip bir şey yazmadan derin bir kriz geçirmiş. Bu kerre Burgaz'da kalışı ne kadardı? (Tahmin ettiğim müddet 1944 senesinin sonu – 1946 senesinin başı. Yoksa 1945 senesinin sonu mu?)

9– Sevdiği Avrupa yazarları, Rus yazarları? En sevdiği kitap, oyun? Onlara ait söyledikleri. Kafka hakkındaki fikirleri var mı? Sait Faik kendisini realist mi sayıyordu?

10– Türk yazarları arasında kimleri tercih ediyordu? Neden? Can arkadaşları, dostları kimlerdi?

11– Sanat görüşleriyle hayat görüşleri hikâyelerinden seziliyor. Acaba kendi namına söylenenler var mı?

12– Sait Faik Çehov'un Vanya Dayı piyesini çok beğenmiş. Bir gün temsilde iken hakkında bir şey söylemiş. Söylediği sözler neye aitti? Bu temsil ne zaman idi? Vanya Dayı rolünü kim oynadı?

13– Sait Faik bir Rum kızına âşıkmış. İsmi Aleksandra imiş. Bu aşk macerasını ne zaman geçirmiş? Havada Bulut kitabında Yorgiya isminde bir Rum kızı var. Acaba bu Aleksandra mı?

14– Sait Faik fakir bir kızı Şişli'deki evine almış, onunla evlenmek istiyormuş, sonra bu fikirden vazgeçmiş. Ne sebepten? Kızın ismi neydi? Ömrünün son günlerinde Sait Faik yine âşıkmış. Sevdiği kadın kimdi?

Daha neler, neler öğrenmek istiyorum, fakat...

Mustafa Beye o kadar zahmet veriyorum ki. Üzülüyorum... Bana bir yardımda bulunursa müteşekkir kalacağım.

Sabırsızlıkla mektubunuzu bekliyorum.

Saygı ve sevgilerimi sunarım.

Nataliye

Mustafa Raşit Abasıyanık'tan Nataliye'ye:

1– Sait Faik Kirazlı Mescit'teki medreseye hiç gitmemiştir. Aile Adapazarı'ndan İstanbul'a naklettiği zaman önce Kirazlı Mescit'teki bir evde oturmuşlardır. Adapazarı'ndan nakil sırasında yarım kalan tahsiline İstanbul Sultanisinde devam etmiştir. Şimdiki İstanbul Lisesi.

2– Ailenin İstanbul'a nakli, Adapazarı'nın 1920 yılında Yunanlılar tarafından işgalinden sonra olmuştur. Bu tarihin 1921 olması gerekir.

Önceleri Burgaz'a yazları kiralık eve gitmek suretiyle başladılar. Bu yıllarda Sait Faik Fransa'daydı, sonradan halen Sait Faik Müzesi olarak kullanılan evi satın aldılar. Bu evin alınış tarihi tahminen 1934 yılına rastlar. Evi aldıktan sonra orada oturdular.

3– Papaz Efendi hikâyesindeki kilise evin karşısındaki Aya Yani kilisesidir.

4– Aynı hikâyenin kahramanı olan papaz efendi, kilisenin papazı idi. Anlatıldığı gibi evin bahçesine bakmıştır, ancak bahsettiği diğer özelliklerin ona ait olup olmadığı hakkında bilgim yok. Sadece sirozdan öldüğünü biliyorum. Tuhaf bir ilgi duymuş o zaman kendisine karşı, belki aynı hastalığın kendisinde olmasından ileri geliyor.

5– Sait Faik Fransa'dan Türkiye'ye 1934 yılının sonlarında dönmüştür.

6– Çocukluğunun ilk dört yılı Adapazarı'nda geçmiştir. 1910 yılında babasının görevle Karamürsel'e atanması üzerine oraya gitmiş, 1913 yılında Adapazarı'na dönmüşlerdir. Çocukluğunda yaramazlığını ve kavgacılığını naklederler. İlk deniz sevgisi Karamürsel'de başlar. Oturdukları evin önü deniz olduğundan bütün gün boyunca sudan çıkmadığını ve çıkması ihtar edildiğinde kızdığını söylerler.

Annesi küçükken kendisine yeni elbise giydirmekte çok zorluk çektiğini, o zamandan gösterişe karşı bir tepkisi olduğunu fırsat düştükçe söylemiştir.

7– Yalnız insandı. Kafasında yaşattığı dünyayı, mutluluğu bulamamanın, anlaşılamamanın ıstırabını çekerdi. Hikâyeleri çoğunlukla bir boşalımın sonucudur. Yazıları dışında duygularını açıkladığına pek az rastlanır.

İnsanların dış görünümünden ziyade özüne kıymet verirdi. Bu nedenle de hayatı boyunca göze çarpmaktan kaçınmıştır. Giyimini çoğunlukla ihmal edişinde bu düşünce tarzı rol oynamıştır.

Bunların dışında, kendisini kadınlar tarafından beğenilmeyecek olan bir kişi sanırdı. Bu kompleks onu, sevgi ve sıcaklık dolu iç dünyasının başkaları tarafından keşfedilmesini beklemeye itmiştir.

Ölümünden evvel –ki bu 14 numaralı sorunuzun da kısmen cevabını teşkil etmektedir– maalesef ismini bilmediğim bir kadınla sevişiyordu. Bir gün bu ilişkisinden bahsederken "Ona benim neremi beğeniyorsun da sevişiyoruz diye sordum. Bana cevaben senin çirkinliğine âşığım dedi. Hoşuma gitti bu sözü, ona daha bir bağlandım. Çok açık sözlü bir kadın, demişti.

Bu küçük mektuba bir yığın olay dizisini sığdırmaya imkânım .yok. Bilmem bunlar size faydalı olacak mı?

8– Çelme hikâyesinden sonra kendisinin mahkemeye verilişi 1940-1941 yılına rastlar. Sait Faik'ın yazı dönemindeki durgunluk babasının ölüm tarihi olan 1939'dan 1942 yılına kadar sürer. Bu devre içinde Şahmerdan (1940), Medarı Maişet Motoru (1944) vardır.

Çelme olayı olumsuz etkiler yapmışsa da, Burgaz'a çekilmesinin nedeni 1944-1945 yıllarında hastalığına konan teşhistir. Bu, siroz başlangıcıydı. Bu teşhis önceleri şahsı üzerinde büyük çöküntü yaptı. Burgaz'a çekilmesi de bu yüzdendi.

9– Sevdiği Avrupa yazarları arasında André Gide başta gelir. Kitaplığında büyük yer tutardı bu yazarın eserleri. Kafka da sevdikleri arasındaydı, ancak hakkındaki düşüncelerini bilmiyorum. Rus yazarları arasında en çok okudukları Dostoyevski ile Gorki idi.

10– Türk yazarları arasında en çok Orhan Veli'yi severdi. Ölümü onu çok üzmüştü. Son zamanlarda Yaşar Kemal'in iyi bir yazar olacağını söylerdi, şahsi dostluğu da vardı.

Can arkadaşları, dostları kimlerdi? Zor bu soruyu cevaplandırmak. Fakat Orhan Veli herhalde başta gelir. Bunun dışında kimler vardı? Çok önceleri Ahmet Muhip Dranas'la iyi görüşürlerdi, sonraları birbirlerini aramaz oldular. Av. Fuat, Dr. Fikret Adil hatırla-

dıklarım arasında. Bazıları da, onun her insana insan olduğu için gösterdiği yakınlıktan cesaret alarak fazla sokulduklarında, can sıkıcı davranışlarından ötürü ilişkisini kesip attığına şahit olmuşumdur.

11– Kendi namına söylenen birçok söz ve yazı mevcut. Bunları burada aktarmaya imkân yok.

12– Bu sorunuza araştırma yapmadan cevap vermeme imkân yok. Birlikte bir oyun seyretmiştik Şehir Tiyatrosunda, bu Vanya Dayı mıydı yoksa Vişne Bahçesi miydi hatırlayamıyorum. Sağlam bir hatıra kaynağı bana yardımcı olursa size bilgi veririm.

13– Sait Faik'in Aleksandra ile olan ilişkisi tahminen 1940-1941 yıllarına rastlar. Bu macera zannediyorum 1944 yılına kadar sürmüştür.

Havada Bulut'ta bahsedilen Yorgiya'nın Aleksandra olacağını zannetmem.

14– Aleksandra ile olan ilişkisine son verdikten sonra Lütfiye adında bir kızla nişanlandı. Bu nişanlılık en fazla 8-10 ay sürmüştür. Önceleri iyi başlayan münasebetleri sonradan bozulmuştur

4. BÖLÜM

SANATÇI ARKADAŞLARINDAN ANILAR – İZLENİMLER – ACILAR

SAİT FAİK: İNSANLARI BAYRAKLARDAN ÇOK SEVEN BİR HİKÂYECİ

Naim TİRALİ

Sait Faik'ten ilk okuduğum eser "Şahmerdan"dır. O sıralarda lise öğrencisiydim. Okul kitaplarında Ömer Seyfettin'in, Reşat Nuri'nin hikâyelerini görmüş. hikâyeci olarak da o kuşaktan birkaç imzayı bellemiştik. Yine az çok duyduğumuz bir isim de Sabahattin Ali idi. "Şahmerdan"ı Ali Avni Öneş salık vermişti. Benim de hikâye yazmaya heveslendiğimi, elimden Gorki'yi, Maupassant'ı düşürmediğimi görüyordu. "Şahmerdan"daki bazı hikâyeleri mütalaa saatlerinde, bazılarını da teneffüslerde, Galatasaray Lisesinin o uzun koridorlarının aydınlık bir köşesinde okuduğumu hatırlıyorum.

Bu hikâyelerin, kendilerine özgü, yeni, içten bir havası vardı. İnsan Sait Faik'in hiç yapmacıksız, şiirle dolu üslubuna bir kez alışınca, onlardan kolay kolay ayrılamıyordu. "Şahmerdan"ı bitirince, ilk fırsatta "Semaver" ile "Sarnıç"ı da okumuştum. Gerçekten bu üç kitabın üçü de ayrı ayrı güzeldi. Daha o zaman Çehov'u tanımıyordum. Bu yüzden, Sait Faik'in kendinden önce gelmiş olan, belirgin konular üstüne kurulu hikâye yazanların yolunu tutmaması, benim için yeni bir şeydi. Onun hikâyelerini beğenmemin sebepleri arasında, galiba en ağır basanı da bu özelliğiydi.

Sait Faik'i ilk kez Servetifünun–Uyanış İdarehanesinde görmüştüm. O günlerde "Medarı Maişet Motoru" adlı romanını bastırıyordu. Bu kitabı, vitrinlerde birkaç ay kaldıktan sonra ortadan kayboldu. Başına gelenler hakkında, Necip Fazıl Kısakürek geçenlerde şunu anlatmıştı:

"Adamın birini bir gece Emniyet Müdürlüğünde alıkoymak gerekmiş. Girdiği karanlık odada, şöyle uzanacak bir yer ararken, köşede yığınla kitaplar durduğunu fark ederek. üstlerinde sabahı etmiş. Gün ışıyınca da, gece kendisine yataklık eden kitaplardan bir tekini alıp bakınca ne görse beğenirsiniz? Medarı Maişet Motoru.

Bu romanın ne diye toplattırıldığını bilen yok. Ama Sait Faik'e, çoğu kez solculuk isnad edilmektedir. Romanı da bu yüzden toplattırılmış olabilir Sait Faik'in solculuğu ne dereceye kadar doğrudur? Bir kez Sait Faik bir dava, bir savaşım hikâyecisi değildir ki, sağcı, solcu ya da bilmem neci olsun. O her şeyden önce, eserleri başka dillere çevrilmeye layık, usta bir hikâyecimizdir. Onun hikâyelerinde, ülkemizin köyünü, kentini, insanlarını, özellikle de kentlerde yaşayan işsiz güçsüzleri ya da geçim derdindeki küçük esnafı, balıkçıyı, boyacıyı, çımacıyı buluruz. Bir sanatçı, örneğin bir hikâyesinde: **"Anlaşıldı, ben bayrakları değil, insanları seviyorum"** demişse, herhangi bir rejimin propagandasını mı yapmış olur? Üstelik bu Sait Faik gibi, kollarını dünyayı ve insanları hiç yapmacıksız kucaklamak için açtığını söyleyen birisiyse, durum kesinkes değişir Doğrusu, sanatçının insan sevgisine kuşkulu gözlerle bakan bağnazlığı anlamak kolay değildir.

Bu konuda en yerinde sözleri yine Sait Faik söylemiştir. Üç dört yıl önce Büyük Doğu'da tefrika edilen "Havada Bulut" adlı –bu roman yazarın birçok hikâyesinin birleştirilmiş biçiminden başka bir şey olmayıp, asıl adı da "Kovada Bulut"tur. Nitekim içinde "Kovada Bulut" adına uygun düşen çok güzel bir parça da vardır. Fakat Necip Fazıl, bu isim anlaşılmaz savıyla, romanı "Havada Bulut" diye yayımlamıştır– romanının ilk bölümündeki şu satırlara bakınız:

"En son bir gazeteye müracaat ettim. Başmuharrir cenaplarının karşısına çıktık. Siyasi kanaatlerimi sordu. Olmadıklarını söyledim. Hiç düşünmediğim şeyi bana soruyordu. Ne mebus olmak, ne de gazetede siyasi yazılar yazmak niyetinde idim. Röportajlar yapmak, muharrirlik etmek için siyasi kanaatlerime ne lüzum vardı? Ben insanlar ve kendim hakkında düşünürüm. Hükümetler hakkında, rejimler hususunda hiçbir fikrim yoktur.

Başmuharrir yine bir name kopardı:

– Yani nasıl bir dünya arzuluyorsunuz?

Artık kızmıştım:

– Nasıl bir dünya mı? Haksızlıkların olmadığı bir dünya. İnsanların hepsinin mesut olduğu, hiç olmazsa iş bulduğu, doyduğu bir dünya... Hırsızlıkların, başkalarının hakkına tecavüz edenlerin, diğer kimseleri istismar edenlerin bol bol bulunmadığı... Pardon efendim! Bol bol bulunmadığı ne demek? Hiç bulunmadığı bir dünya...

Sevilmeye layık küçücük kızların orospu olmadığı, geceleri ağaların, minicik kızları caddelerden yirmi beş liraya pazarlıkla otellere götürmediği, her genç kızın namuslu bir delikanlıyla konuşabildiği, para için namus, ar, haya, hayat, gece gündüz satılmadığı bir dünya... Sokaklarda sefillerin bulunmadığı bir dünya... Kafanın, kolun çalışabildiği zaman, insanın muhakkak doyabildiği, eğlenebildiği bir dünya... İçinde iyi şeyler söylemeye selâhiyetler kıvranan adamın, korkmadan ve yanlış tefsir edilmeden bu bir şeyleri söyleyebildiği bir dünya..."

Bu satırları okuduktan sonra, biz böyle bir dünya istemiyoruz diyeceklere. zaten başka söz söylenemez. Ne var ki Sait Faik'in istediği dünya, her aydın düşünceli insanın gönlündeki dünyadır.

Sait Faik'ten söz edilirken, çoğu kez yazdığına dikkat etmediği. bazen dalgınlık yüzünden kişilerin adlarını değiştirdiği bile ileri sürülür. Pek önemli olmamasına rağmen. bu söylenenlerde gerçek payı yok değildir. Sait Faik'in yazılarındaki derbeder hava, özel hayatındaki aylaklığın, eserlerine yansımasından başka bir şey değildir.

Yaşı kırkı geçen Sait Faik. bir çocuk gibi temiz kalplidir. Onun ağzından, kin tutarak söylenmiş tek kelime duymadım. Çoğu kez bizim aramızda, yani kendisinden sonraki kuşak arasında dedikodu yapmak. şunu bunu çekiştirmek isteyenlere de çıkışır. Buna pek çıkışma da denemez ya. Çünkü: "Boş verin be çocuklar. Kaç kişisiniz ki şurada. Bizden kimin haberi var? Paylaşamadığınız ne ki?" diye tatlı bir dille, acı acı söylenir.

Bir zamanlar ona sık sık Meserret'te rastlanırmış. Sonraları Sait Faik'i arayanlar, Ada'da olmadığı zamanlar Yedigün İdarehanesinde veya Elit Pastahanesinde buluyorlardı. Yedigün'de çıkan yazıları, onun başarılı bir röportajcı olduğunu da göstermekten geri kalmadı. Yedigün'de bunca yıldır, Sait Faik'inkiler düzeyinde röportajla karşılaşmamıştık. Ne var ki bu röportajlarında Sait Faik kalemini dilediği gibi kullanıp, röportaj yaptığı kişileri gönlünün istediği gibi konuşturmaktan da kaçınmaz.

Nitekim Yirminci Asır adlı sanat gazetesinin çıkışı dolayısıyla Elit Pastahanesinde bizlerle yaptığı röportaj da bunlardan biridir. Gayet neşeli ve içten bir havada yapılan bu röportajla, Elit Pastahanesinin ünü artmıştır. Sait Faik, dostluğumuzun da verdiği teklifsizlikle, hepimizi canının istediği gibi konuşturmuştu. Yedigün'ü o hafta, neler söylediğimizi merak ederek okumuştuk. Oktay Akbal, Halide Edip'e atıp tutuyordu, ben de Refik Halit ile Esat Mahmut Karakurt'a veriştiriyordum. Hiç söylemediğimiz bu sözlerdeki ukala tavırdan ötürü, Oktay Akbal da, ben de az üzülmemiştik.

Elit'e sürekli geldiği günlerde, en büyük zevki kapüçino içmek ve bezik oynamaktı. Frau Braun'dan sütlü kahvesini isterken Fransızca konuşmaktan garip bir tat alırdı. Oyun oynarken, arada bir kızar, küfür savurur; eline iyi kâğıtlar gelince, gök mavisi gözleri sevinçten parlardı. Karşısında çokluk, siyah takım elbisesi, beyaz gömleği ve özenle bağlanmış kıravatıyla, ressam Fethi Karakaş yer alırdı. Sait'i tanımayanlar, küçücük şeylere kesik kahkahalarla gülüşünü görerek, ne şen adam derlerdi. Bilmezlerdi ki yine o şen adam, iki dakika içinde, entipüften bir şeye içerleyerek küfrü basar, çekip gidebilirdi.

Nereye mi giderdi?

O zamanlar Sait Faik henüz karaciğerinden rahatsızlanmamıştı. Öncelikle içki içilen yerlere giderdi. Öyle kibar lokantalardan hoşlanmazdı. Abidin Dino, Ankara'da açtığı resim sergisi için gönderdiği davetiyeye şu adresi yazmış: "Sait Faik, Orman Birahanesi, Beyoğlu/İstanbul" Bu belgeyi ileride gerekebilir diye şair Behçet Necatigil saklamaktadır. Gerçi davetiye Sait Faik'i bulmuş, ama o sıralarda Orman Birahanesine pek gittiği yokmuş. Daha çok Balıkpazarı'ndaki Cumhuriyet adlı büyük meyhanede içiyor-

muş. Çoğu zaman Orhan Veli ile Cahit Saffet de orada olurmuş. Cumhuriyet'in şarabı da etkiliymiş. Bu yüzden Sait Faik'i o günlerde saat on'dan sonra Beyoğlu'nda ayık görmek tümden iyi bir rastlantı sayılabilirmiş.

Kışın Sanat Dostları Derneği lokalinde sık sık karşılaştığımız Sait Faik, yaz gelince Burgaz'dan kente inmez oldu. Geçenlerde Taksim Bahçesinde, Ada'da işinin gücünün balığa çıkmak olduğunu söylüyor, arada da: "Edebiyat âleminde ne yenilikler var?" diye sorarak, bize takılmaktan kendini alamıyordu.

Doğrusu Sait Faik'in doğa sevgisi ve temiz havadan yararlanmayı bilmesi, gıpta ettiğim yanlarından biridir. Üç yıl önce, bir dergide çingene kızlarından söz eden yazıları çıktığı sıralarda, bizi Hürriyet Tepesine doğru yürütmüştü. O gün baharın verdiği neşeyle, çingeneleri oynatmış ve yol kenarındaki çayırlara oturup fallarımıza baktırmıştık.

Sait Faik'ten söz açılınca, kolay kolay bitiremez insan. Ne ki tadında kesmek, uzun sözden hoşlanmadığını bildiğimiz Sait Faik'in de beğenisine uygun düşer. Hem ne de olsa, Sait Faik'le aramızda bir küçük kardeş–ağabey yakınlığı var. Reşat Ekrem Koçu'nun İstanbul Ansiklopedisi'nde yaptığı gibi, mahremiyetine girmem yakışık almaz.

Bitirmeden önce, Sait Faik'in yıllardır yeni hikâye kitabını bekleyen okurlarına bir müjde vermek istiyorum. Yakında, Rakım Çalapala'nın hazırladığı dizide, yeni hikâyeleri çıkacak. Sait Faik'in telif hakkını yüz liraya sattığı bu kitabının adı: "Bacaklarımız Olsaydı" Dileğimiz onu da "Kovada Bulut"un izlemesidir.

(Son Saat, 22 Mart 1947)

SAİT FAİK'İN PARİS'TEKİ ANLAŞILMAZ BEŞ GÜNÜ

Naim TİRALİ

Sait Faik "Hotel de l'Océan"ın döner kapısından girdiği sırada rastlantı bu ya, otelin holünde idim. Elinde küçük bir valiz, başında yana kaymış bir kasket vardı. Öyle bitkin bir durumdaydı ki, kendisini görünce, çok kısa bir şaşkınlık ânı geçirdiğimi unutamam.

Yurtdışındaki karşılaşmalarda pek doğal olan bir özlemle kucaklaştık.

"Hayrola, nereden çıktın böyle?" diye, merakla sordum.

O sabah İstanbul'dan uçağa bindiğini ve işte hava kararırken Paris'e geldiğini, kısaca anlatıverdi. Benim adresimi almış yola çıkmadan. Oteli kolaylıkla bulmuş.

Her tümcesinin sonunda, uçak yolculuğunun olağanüstü güzelliğini vurguluyor, böyle görkemli bir geziyi daha önce denememiş olmasına hayıflanıyordu.

Otel yazmanına pasaportunu verdik. Kadın önündeki kâğıdın ad ve soyadı bölümünü doldururken:

"Sait Faik Abasıyanık" dedim.

Telaşla atıldı:

"Dur yahu! Ne yapıyorsun? Sen benim asıl adımın Mehmet Sait olduğunu bilmiyor musun?"

Doğrusu bilmiyordum. Nüfus kütüğüne Mehmet Sait adıyla kayıtlı olduğunu, o gün orada öğrendim.

Sait'i odasına çıkardım. Doktor arkadaşı Fikret Ürgüp salık verdi diye, uçağa binmeden birkaç aktedron yutmuş. Doğal olarak da, yol boyunca gözünü yummamış. Asabı müthiş bozuk.

"Ben bir banyo yapayım. Sinirlerim yatışır biraz. Uyumamı da kolaylaştırır" diye söylendi.

Sonra birden, sağ salim geldiğine dair, annesine telgraf çekmek gereğini duydu. Telgraf için nöbetçi postaneye dek gidecektim. Nöbetçi postane de pek yakın değildi. Nasıl olsa yarına kalacak falan dediysem de, Sait'i kandıramadım. Annesine çekilecek telgrafın, hangi nedenle olursa olsun, gecikmesini içine sindiremiyordu.

"Sen merak etme. Dinlenmene bak. Ben şimdi gider, telgrafı çekerim" diyerek yanından ayrıldım.

Paltomu giyip aşağı indim. O günlerde, parasızlıktan gecelerini otelin küçük salonunda oturmakla geçiren öğrenci arkadaşlar, çevremi sararak:

"Kim o garip adam?" diye sordular.

"Tanımadınız mı, dedim "Sait Faik.

Yalnız, kitap meraklısı biri:

"Hikâyeci değil mi?" dedi.

"Hikâyeci ya, dedim. "Hiç okumadınız mı hikâyelerini?.. Hem de en büyük hikâyecimiz.

Birkaçı, biraz abarttığımı sanmış olacak ki, haydi canım der gibi gülümsedi... Ama benim de öyküler yayımladığımı, aylardır süregelen arkadaşlığımızdan ötürü biliyorlardı. Sözüme güvenir görünerek, seslerini çıkarmadılar.

Ancak şöyle konuşmalar oldu:

"Ben hep Beyoğlu'nda rastlardım ona.

"Çok kalenderce giyinmiş. 'Existantialiste' mi o da yoksa?"

"Amma da tip adam be!"

Ben telgraf için otelden çıkarken, hepsi de, "Hotel de l'Océan"ın müşterileri arasına katılanın, Sait Faik adlı ünlü yazarımız olduğunu, tartışmasız kabullenmişlerdi.

Ertesi gün erkenden uyanan Sait, otelde benim giyinip hazırlanmamı beklemekten sıkılmıştı. Ona, dışarıda metro çıkışında kahvede oturmasını söyledim. Yarım saat sonra Sait'i kahvenin önünde bulunca şaşırdım.

"Nerde kaldın birader?" diye bir de çıkışmaz mı bana.

Neye sinirlendin demeye kalmadan, kahveciyle çırağının, kendisini alaya aldıklarını anlattı.

Amerikan barda ayaküstü kahvesini içerken, kahveciyle sohbet olsun diye:

"İstanbul'dan dün geldim, demiş "uçakla.

Tam o sırada, kahvecinin çırağı, yukarı kata çıkmak için asansöre biniyormuş. Kahveci, gülümser bir yüzle önce Sait'e bakmış, sonra çırağına dönerek:

"Galiba sen de Mösyö gibi uçak yolculuğuna merak sardın. Aşağı kurtarmıyor. İstanbul'a mı gidiyorsun yoksa?" diye söylenmiş.

"Ulan herif benimle düpedüz dalga geçti" diyordu, avurdlarını doldurarak ve küfreder gibi. "Kılık kıyafetimi mi beğenmedi deyyus? Kasketimi mi tuhaf buldu yoksa?"

Herhalde kahvecinin sözleri etkilemişti Sait'i. Doğruca 'Galeries La Fayette'e gittik. Oradan, bir palto, bir kadife pantolon, yakası yeşil çizgili bir kalın siyah kazak ve bir fötr şapka aldı. Hiç de güç beğenir değildi.

Üstbaş düzüldü ya artık, daha sonra bir gece, dört kişilik bir grup olarak çıktık. Paris'in görülecek birkaç semtini dolaştık taksiyle. Saat gece yarısını geçmiştik. Sonunda "Montparnasse"ta bir yerlerde otururuz demiştik. Sait'in ilgisini çeker diye, arkadaşlardan ikisinin de merak ettiği, eşcinsellerin gösteri yaptıkları bir kabareye gittik. Sait, daha salona girmeden, kadın kılığında, açık saçık giyinmiş ve aşırı makyajlarıyla dikkati çeken birkaç kart herifin ortalıkta dolaştığını görünce, neredeyse öğürecekti. Yanıma sokularak, yavaşça:

"Bunlar ne biçim oğlan be?" diye tiksintiyle, şaşkınlığını belirtti.

O denli keyfi kaçmıştı ki, daha oturacağımız masalara varmadan, hepimize birden:

"Çocuklar sizden bir ricam var. Ben otele gidip yatacağım. Hem yoruldum, hem uykum geldi. Ama hiçbirinizin benimle dönmesini istemiyorum" diye söylendi.

Kendisine katılmak istedik. Onu gezdirmek için çıkmıştık. Olacak şey miydi onun gitmesi ve bizim kalmamız.

"Hayır, siz dönmeyeceksiniz" diye üsteledi. "Ben ağzıma içki süremiyorum, biliyorsunuz. İçemeyince de canım sıkılıyor böyle yerlerde. Siz kalın. Gelirseniz üzülürüm. Gerçekten üzülürüm.

Belki de yalnız gezmek istiyordur diye düşündük. Bir taksiye bindirip yolcu ettik.

Birkaç kez de Sait'in yalnız başına çekip gittiği oldu. Böyle günlerin birinde otele döndüğünde, ne yaptığını sordum.

"Sinemaya gittim" diye yanıt verdi.

"Güzel bir film miydi bari?"

"Yok canım. Zaten ne filmi oynadığına bile bakmadan girdim içeri. Sokaklarda sürtüyordum. Kalabalık, hareket, canımı sıktı. Sessiz bir yer, yadırgamayacağım bir köşe arıyordum. Önüme ilk çıkan sinemanın karanlığına sığındım.

O kalabalık korkusunu anlatırken, kendisini bir Beyoğlu akşamında görür gibi oluyordum. Kirli trençkotu içinde, yakaları kalkık, boynunu omuzları arasına çekmeye çalışır durumda, kaçamak ve kısık bakışlarla, gizemli bir biçimde çevresini süzüyordu sanki.

Sait Faik'in, Paris'teki beş günü, kalabalık ve gürültülü bir büyük kente uyamayışın sıkıntısı içinde geçti. Uçağa binerken aldığı ilacın olumsuz etkisi sürüp gitmişti. Paris'te bir gece bile deliksiz bir uyku uyuyamamanın tedirginliği, davranışlarına da yansımıştı. Niyeti, gerekirse birkaç ay kalarak, karaciğerini iyileştirmekti. Bu konuda, o denli kesin kararlıydı ki, Prof. Dr. Kâzım İsmail Gürkan'dan, ünlü doktor Besançon'a mektup bile getirmişti.

Öğrenciler arasında "Avanta" adıyla tanınan Dr. Zeki ile birlikte hastaneye gittiler. Sait, hastaneden hoşlanmamıştı. Hele karaciğerinden parça alınarak incelenmesi söz konusu olunca, düpedüz korkmaya başladı. Bir de baktık, daha geldiğinin üçüncü günü, İstanbul'a dönmekten söz ediyor.

Oteldeki bütün arkadaşlar, onu oyalamaya, gelmişken bir süre kalmasının yerinde olacağına inandırmaya çalıştık. Biz üstüne düştükçe, bazen yumuşayıp pekiyi diyor, bazen de daha çok sıkılıyordu. Cumartesi gününe değin kararını vermemişti. Öğle yemeğinde, otelin lokantasında buluştuğumuz zaman, uçak biletini göstererek:

"Bu gece gidiyorum" demez mi?

Önce şaşırdık. Sonra başladık yalvarmaya:

"Aman Sait, ne olursun Paris'e gelinir de beş günde kaçılır mı? O kadar masraf etmişsin. İstersen iyileştirilmekten hep vazgeç. Gez yürü bir yol. Daha tek bir müzeye bile gitmedin. Hiçbir yerini gezmedin Paris'in. 'Eyfel' kulesine çıkmadın. Bırak çıkmayı, şöyle uzaktan olsun görmedin 'Eyfel' kulesini.

Birden havası değişmişti:

"Gerçekten de amma çocukluk ediyorum" dedi. "Kışta kıyamette kalkıp Fransa'ya gelinir de, beş günde dönülür mü? Gülerler bana İstanbul'da. Hem Paris'te kalmam da şart değil ya. Giderim şöyle Grenoble'a. Yirmi yıl önceki dostları ararım orada. Açılırım biraz. Sonra yine gelirim Paris'e. Canım isterse...

"Elbette, elbette" diye onayladık.

Hep memnunduk. Ne güzel oldu bu iş diye düşünürken, Sait atıldı:

"Pekiyi ama bileti aldım bir kez. Nasıl yakarım?"

Birden yine karar değiştirmiş ve bir güçlüğü, bahane diye öne sürmüştü.

"Sen bize bırak. Sıkma canını. Biz bilet işini çözümleriz" dedik. Ve çözümledik de. Air France acentasına gidip söyledik. Hiçbir zorluk çıkarmadılar.

Elindeki biletle, daha önceden haber vermek koşuluyla, bir yıl içinde istediği Air France uçağına binebileceğini öğrenince, Sait çocuklar gibi sevindi. Gözlerinin içi gülüyordu.

Sonunda elbirliğiyle, Sait'i bir çılgınlık yapmaktan alıkoymuştuk ya... Keyifle birer kahve, ya da bira içebilirdik. Opera Meydanından otobüse binerek, 'Quartier Latin'e gittik. Daha çok kaçak lise öğrencilerinin uğrağı olan 'Cafe Dupont'da oturduk. Ergenlik çağındaki kızlı oğlanlı öğrencilerin cıvıl cıvıl havası sarmıştı Sait'i. Onu hoşnut görmekse hepimizi mutlu kılıyordu. Zaten mutlu olmak için, küçük bahanelerin yetip arttığı yaşlardaydık.

Arkadaşlarımın, yazınla öyküyle pek ilgileri yoktu ama, yine de büyük bir yazar olduğu söylenen bir insanla –ünlü bir sporcu ya

da film yıldızıyla olduğu gibi– birlikte bulunmaktan, kıvanç duyduklarını, her davranışlarından anlamak mümkündü. Elbet bunun Sait Faik'i sıktığı da, zaman zaman belli olmuyor değildi. Ancak bu inceliği ayrımsayanlar, anlam veremedikleri tüm davranışlarını bir sanatçı kapılgısı biçiminde yorumlayarak, hoşgörüyle karşılıyorlardı.

Akşam otele dönerken, Sait Faik bir ara. evi o semtte olan bir Yahudi doktora telefon etti. Bize de:

"Çocuklar, gitmekten vazgeçtiğimi haber verdim doktora" dedi. "Beni çağırdı. Akşam otelde buluşuruz.

Önceden konuşulmuş, karar verilmişti. Sait, dansiglerden, kabare ve müzikhollerden hoşlanmadığı için, o gece sirke gidilecekti.

"Eyvallah!" dedi ve yanımızdan ayrıldı.

Gidiş o gidiş.

Ben sirki sevmediğimden, o gece başka yerdeydim. Saat on ikiye doğru otele döndüğümde, daha yatmamış olan çocuklara:

"Nasıl bakalım, Sait sirkten hoşnut kaldı mı?" diye sordum.

"Sait'in selamı var" dediler. "Bizimle gelmedi ki. Yeniden kendine uçaktan yer ayırtmış. Aldı çantasını gitti. Yarın sabah İstanbul'da olacak. Bu iki kitabı da, senin için Fernande'a bırakmış.

Kitapları aldım. İkisini de daha önce okumuştum. Açtım baktım. Havada Bulut'un ilk sayfasında, Sait Faik'in o kendine özgü, okunaksız el yazısı ve imzasıyla şu satırlar yer almış:

"Yaptığım deliliğe ne zaman ah vah diyeceğimi bir kestirebilsem, o zaman Paris'te beş günün romanına başlardım. 4.2.951"

Lüzumsuz Adam'ın ilk sayfasında ise:

"Paris'teki anlaşılmaz günlerin tahlilini sana bırakıyorum Naim. Anlayabilirsen anla. 4.2.951" satırları.

Bir pazartesi akşamı geldiği Paris'ten, hafta sonunda kaçıp gitmesini, elbet bir gün ele alır, yazınımız da böylece güzel bir öykü kazanır, diye düşünmekten başka yapacak şey kalmamıştı.

Aradan bir hafta geçmeden Sait'ten bir kart geldi:

"Ne halt ettim de hemen döndüm. Annem kızdı. Siz orada yaşıyorsunuz. Ama yaşadığınızın farkında değilsiniz. Boş verin, eğlenmenize bakın. Gözlerinizden öperim. diyordu.

Dokuz ay sonra Türkiye'ye döndüğümde, yeni çıkan kitabı Kumpanya'yı bana verirken, yine Paris'ten söz açmadan edememiş, ilk sayfaya şunları yazmıştı:

"Naim oğlum, artık bir daha göklerden Cadet'deki otele düşemeyeceğim sanma. Ölmezsem, sen nasıl olsa oraya gidersin, ben de seni bulurum. Sait."

(Yenilik, 1952)

SAİT FAİK'E DAİR NOTLAR

Naim TİRALİ

1954 Mayısının ikinci haftasında, birkaç gün sonra çıkacağımız Avrupa gezisinin hazırlığı içindeyken, Sait Faik'in hastaneye yatırılmış olduğu, durumunun ağırlaştığı haberi yayılmıştı Babıâli'de.

Altan Erbulak'la buluşup, hastaneye gittik vedalaşmak üzere. Şimdi yerinde iş hanları yükselen Marmara Kliniği'ne vardığımızda, kapıda karşılaştığımız Yaşar Kemal:

"Eve götürmüşler" deyince de, herhalde tehlikeyi atlatmıştır diye sevinmiştik.

Üç yıl önce, tedaviye geldiği Paris'ten beş gün içinde ayrılmasından sonra, ne zaman karşılaşsak, Paris lafını etmeden duramaz, hep yolculuk düşleri kurardı. Ne var ki, Altan'la gezi tasarımımız gerçekleşmeye başlayınca, bu konuya ilgisiz kalışı da, gözümden kaçmamıştı.

Ara sıra:

"Ben de gelirim sizinle" diyor, fakat kendisi bile söylediğini ciddiye almıyordu.

Hoşlandığı şey, geziden çok gezi sözü etmekti. On beş gün önce, Gazeteciler Cemiyetinde yemek yerken, cebinden, üzeri lekeli, Fransa yolculuğundan kalma beş bin franklık bir banknot çıkarmış:

"Naim, şu benim lekeli beş bini sana vereyim de, bana güzel bir şort mayo al. Bir de gömlek alırsın" demişti.

Ben de:

"Olur Sait. Hem Altan bir aya kalmadan dönecek. Onunla

gönderirim. Bu yaz kullanırsın" deyince, çocuk gibi sevinmiş, gözlerinin içi gülmüştü.

Altan Erbulak'la, Bomonti'deki evi ararken, Sait'le şakalaşır: "Haydi ver beş bini de senin adına afiyetle yiyelim" deriz, diye düşünüyordum.

Apartman dairesinin kapısı açıktı. İçeri girdik. Sessizlikten ürktüm. Annesi Makbule Hanım, karşımıza gelen bir odada, yanındaki birkaç kişinin ortasında, bir Budha yontusu gibi durgun, oturuyor. Üzgün ve gözleri yaşlı. Yoksa? Pekiyi ama... Biz holde şaşkın şaşkın dururken, iki yaşlı bey merdivenleri çıktılar. Hallerinden akrabadan oldukları anlaşılıyordu.

Altan:

"Sait'i görmeye geldik" dedi.

Sonradan amcası Ahmet Faik Abasıyanık olduğunu öğrendiğimiz, öndeki bey, kendini tutamadı. Altan'ın boynuna sarıldı ve:

"Ah yavrum, Sait yok artık. Sait'i kaybettik... diyerek ağlamaya başladı.

Acı haberi duyup gelenler, birbirlerine başsağlığı dilediler, yoğun bir üzüntüyle. Oturanlarda da, ayakta duranlarda da, öyle bağırarak ağlamalar, ağıt yakmalar yoktu. Daha çok Sait Faik'in sanatçı dostlarıydı, küçük apartman dairesini dolduranlar.

Meğer Sait'le şakalaşmak, giderayak kendisine takılmak değil, yüzünü bir kez daha görmek bile kısmetimizde yokmuş. Paris'ten neşeli kartlar göndermeyi kurduğum bir yolculuğa çıkmadan, Şişli Camisinin musalla taşında yatışını, şair, ressam, yazar, oyuncu olarak kim varsa İstanbul'da, hemen hepsi tarafından uğurlanışını görecekmişim son kez.

Samsun Vapuru ile, aynı gün Marsilya'ya yollanacağımızdan, ne yağmur altında kılınan cenaze namazında bulunabilmiş, ne tabutunun arkasından Bomonti'deki evinin önüne, ne de Zincirlikuyu Mezarlığına dek gidebilmiştik. O görevi de yerine getiren arkadaşlarımızdan bir bölümü, ancak vapurumuz rıhtımdan ayrılırken yetişebildiler Galata'ya. Hemen hepsi de, ilk yurtdışı gezisine çıkan Altan Erbulak'ı uğurlamaya gelen dostları. Rıhtımdan açılmakta olan gemiye el sallayan bir küme arkadaş arasından, bugün

anımsayabildiğim sadece, o yıllarda yıldızı yeni yeni parlayan Münir Özkul.

Yol boyunca, Marsilya'ya varıncaya değin, bir zamanlar Akdeniz'de taşımacılık yapan gemilerin de tatlı öykülerini yazmış olan Sait Faik'ten konuşmuştuk hep. İkimizin de babamız yaşında olmasına karşın, arkadaşlığını yadırgamadığımız, mavi gözlü o koca çocuğun, Altan Erbulak'ın yakıştırmasıyla "O Koca Dülger Balığı"nın, günü gününe uymaz, huysuz davranışlarını sıralıyorduk ardarda.

Sait Faik'le aramızda, en azından bir kuşak yaş farkı vardı. Ama kendisine, ne Sait Ağabey diyebilmiştim, ne de Sait Bey. Aramızdaki yaş farkının etkisine karşın "Sait" demeyi yeğlemiştim. Herkes de adıyla çağırdığına göre, o öyle istiyor olmalıydı. Sadece adıyla çağrılınca rahat ediyordu. Resmiyetten hoşlanmıyor, sıkılıyordu.

Öyle sanıyordum ki, günün birinde, dalgınlıkla kendisine: "Merhaba Sait Bey!" desem, içerler: "Haydi be sen de, aklınca dalga mı geçiyorsun?" diye terslerdi.

O ünlü, beş günlük Paris gezisinde, Hotel de l'Océan'ın lokantasında yemek yiyorduk. Masamızda, otelde kalan o biçim bir kadın da vardı. Biz üç Türk, birbirimizle yarışır gibi, ekmeğe ve suya saldırınca, Fransız masa arkadaşımız dayanamayıp:

"Böylesini de görmemiştim. Siz ne millettensiniz yahu? Domuz gibi ekmek yiyor, kurbağa gibi su içiyorsunuz?" demişti.

Kadının, kendisini ekmeksiz ve susuz bırakışımıza karşı gösterdiği kaba tepkiye gülümsemiştik.

Birkaç dakika geçmemişti ki; Sait Faik:

"Yahu bu orospu karı bize hakaret etti be!" diye tutturunca:

"Durma üstünde. Ekmeğini yeyip, suyunu içtikten sonra bak keyfi yerine geldi. Bir de Fransızlar ekmeği bol yediklerini söylerler. Kadın, başka bir ulusun kendilerinden de çok ekmek yeyişine şaştığından, sözünün ölçüsünü kaçırmış olmalı. Boş ver gitsin... diyerek Sait'i yatıştırmaya çalıştık.

Aramızda ne zaman Paris lafı açılsa, hemen o olayı anımsar:

"Yahu o orospu karı, o gün bize bal gibi hakaret etmişti. Ağzının payını vermeliydik... derdi.

Yenilik dergisine öykü getirmiyordu. Üstelemiyordum. Çünkü öykülerini, başka dergilere otuz ile elli lira arası satıyordu.

"Yenilik daha zarardan kurtulamadı. Önce zarardan kurtulalım, sonra telif ücreti ödeyeceğiz. Sanki senin paraya mı gereksemen var?" diyordum.

Kızıyordu:

"Sen de öbürleri gibi oldun. Kazan paraları, sonra da zarar ediyorum de. Ne iyi" diye karşılık veriyordu.

Anlatıyordum. Birçok hesap yapıyordum. Dinlemek istemiyor, sıkılıyor:

"Pekiyi, sana bir yazı yazacağım. Ama hikâye değil. Kısa bir yazı" diyordu.

Huysuzdu. Genellikle tedirgin bir görünüşü vardı. Kimseyi aşırı sevmezdi. Kimseyle içli dışlı olamazdı. Öyleyken, tüm arkadaşları, hepimiz onu candan severdik. Çünkü olduğu gibiydi. Nasıl görünüyorsa öyle. Pazarlıksız, yalansız dolansız. Sevgisinde ve nefretinde, çıkar ve kıskançlık gibi insana özgü duyguların etkisinde kalmayacak bir olgunluğa erişmişti.

Arkadaşlarınca sevilmesi, öykülerinin beğenilmesi, pek umursamaz görünmesine karşın hoşuna giderdi.

Son romanı "Kayıp Aranıyor" Hürriyet'te yayımlanırken, fazla ilgi görmemişti. Kitap olarak çıkınca, etkisinin ne olacağını merak

ediyordu. Okudum. Çok beğenmiştim. Hele bir Fransız dağ kasabasında geçen bir bölüm vardı ki, Sait Faik'in batılı yazar kişiliğini apaçık ortaya koyuyordu.

Düşündüklerimi kendisine söyleyince memnun oldu:

"Oysa ki pek beğenilmedi bu roman" dedi.

Bunu söylerken, sesinin titreşimi, anlaşılmamaktan duyduğu üzüntüyü belli ediyordu.

Amcasının oğlu Mustafa Raşit, Galatasaray'dan ve İstanbul Hukuk Fakültesinden sınıf arkadaşımdı. Ara sıra Raşit'ten söz açardık. Bana sorardı:

"Nasıldır, arkadaşlarıyla iyi midir?"

"Çok iyi çocuktur" derdim.

Onaylardı:

"Öyledir. Sakin ve terbiyelidir.

Birkaç ay önce:

"Raşit'ten ne haber?" demiştim.

"Mustafa'dan mı?" dedi. "İyi, iyi şimdi. Askerliği bitti. Adapazarı'nda açtı yazıhaneyi, avukatlık yapıyor. Oooh rahat...

Öyle bir "Oooh" çekişi vardı ki, kendi huzursuzluğunu, bundan daha doğal bir biçimde, sanırım kolay kolay anlatamazdı.

Çocuk gibi küserdi.

Ölümünden bir iki ay önce, Taksim'deki, şimdi yerinde yeller esen Cumhuriyet pastahanesinde buluşmuştuk. Geldiğim dolmuşta yanıma düşen, parlak bir oğlandan söz açarak, oradakilerce de bilinen bir zaafını anımsatacak bir nükte yapmaya kalkışmıştım. Oktay Akbal da unutmamış o olayı. Bir yazısında da sözünü etti. Birdenbire kızıvermiş, hop oturup hop kalkmıştı. Oysa aynı konuda, Paris'te bana içini dökercesine öğütte bulunmuş:

"Aman, yanılıp denemeye kalkma. Sana ağabey nasihatı. Sonra ömür boyu pişmanlık duyarsın" demişti.

Belki de, kendisini sürekli biçimde rahatsız eden bu tatsız konunun, beş altı kişilik bir toplulukta açılmasına içerlemişti. Üzerine varsam kavga edecekti. Utanmıştım. Hiç sesimi çıkarmadım. Söylendi durdu. Sonra da kimseyle vedalaşmadan, küfrederek çekip gitti.

Artık Sait'le birkaç yıl konuşmayız diye düşünüyordum. Bir hafta sonra, Yenilik Basımevi'ne geldi. Yemek zamanıydı. Beni çalışır görünce:

"Amma da işadamı oldun be! Para babası mı kesileceksin başımıza? Dışarda öyle güzel bir hava var ki... Haydi çıkalım. Gazeteciler Cemiyetinde bir yemek yiyelim" diye söylendi.

Aramızda geçen tatsız olayı unutmuştu bile.

Geliri vardı. Geçimini sağlamak için çalışmak zorunda değildi. Arada kendisine takılır:

"Kuşağın için birçok yararlı etkinliğin olabilirdi. Örneğin Yaşar Nabi'nin yaptığını on beş yıl önce sen deneyebilirdin" derdim.

Bunu, özellikle sömürülmekten, genç kuşak yazarlarının içinde bulundukları güç koşullardan söz açtığı zaman söylerdim.

Kızar, küfreder:

"Bana ne yahu! Ben uğraşamam öyle işlerle. Kim yaparsa yapsın" derdi.

Sözlerini bitirince yatışır:

"Sana bir önerim var" diye başlardı. "Benim hikâyelerden en iyilerini seçip, bir kitapta toplayalım. İyi satılır. Üstelik Yaşar* ne içerler. Yapalım ha..."

"Ama sen Varlık'a vermişsin bir kez. O kitapların tamamı tükenmeden doğru olmaz" derdim.

"Sen de kitapçılık yapıyorsun ya, tutarsınız birbirinizi. Ben kendim de bastırırım oğlum. Kimse de karışamaz" diye söylenirdi.

---

* Yaşar Nabi.

On dakika sonra, önerisini siz anımsatmaya kalksanız. o üstünde durmazdı.

Cimri sayılacak kadar eli sıkıydı. Bunu son günlerinde âşık olduğu kadın da duymuştu. Çiçek Pasajı'nda otururlarken, ikişer duble birayı birden ısmarlamıştı. Üstelik kadın kalkıp giderken, Sait şaşkınlıktan bira bardaklarından birini de devirmişti.

Biz başka masadaydık. Yanımıza gelince:

"Ne hoştu birayı döküşün Sait. On yedi yaşındaki delikanlılar gibi tatlı tatlı telaşlandın" dedim.

Kıvanç içindeydi. Sanki birden gençleşmişti. Neşesi yerindeydi. Hastalığını tümden unutmuştu.

"Hemen yetiştirmişler kadına. Cimriymişim. Parayı çok severmişim. Yok başka kusurlarım da varmış. Hepsini biliyorum dedi kadın. Eli sıkı olmadığımı görsün diye biraları bile çifter getirttim. İçilmeyeceklerini biliyordum" diye açıklamada bulundu.

Siroz hastalığı başlayınca, beş altı yıl ağzına içki sürmemişti. Son günlerinde çok az bira içtiği görülüyordu. Resim sergilerini, tiyatroların ilk gösterilerini, edebiyat matinelerini, haftalık kahve toplantılarını izlerdi. Böyle yerlerde herkesin aradığı bir insandı. Fazla konuşmaktan hoşlanmazdı. Bir tartışma olsa, kendi düşüncesini söyler ve işi uzatmazdı. Edebiyat akımları, gruplaşmalar ilgisini çekmezdi.

Hikâyelerini, cebinde taşıdığı bir deftere kurşun kalemle ve eski yazıyla yazardı. Röportajlarında da, öykülerinden bir hava eserdi. Elit Kahvehanesinde, o zamanın genç edebiyatçıları olarak bizlerle, "Yedigün" için yaptığı röportajda, özellikle Oktay Akbal ile bana aklına estiği gibi yanıtlar verdirmekte sakınca görmemişti. Bu yüzden, kendilerini kötülemiş göründüğümüz bazı ünlü yazarlar bize kızmış olabilirlerdi. ama biz Sait Faik'e kızamamıştık.

Hastalık yüzünden sıkıntılı ve huzursuz bir görünümü vardı.

İçi içine sığmazdı. Özellikle son yıllarında. yakasını bırakmayan bir ölüm korkusuna kapılmıştı. En neşeli kahkahasında da, en küçük deviniminde de. bu ölüm korkusunu sezerdiniz. Kendinden çok daha gençlerle bir arada olmak. ondaki bu sürekli korkuyu daha da artırıyor. onu gereksiz yere sinirli ve kırıcı yapıyordu.

Önsezisinde yanılmıyormuş.

(Yenilik, 1954)

KALİNİKHTA SAİT*

Attilâ İLHAN

Nisuaz'a baktım, yoktun: "Baylan'da... diye düşündüm: "Mutlaka Baylan'da. Tek başına. Yahut bir paket Yenice ile başbaşa. Sonra birdenbire artık hiç; ne bugün. ne yarın, ne öbür gün; Baylan'da veya Nisuaz'da olamayacağını, sinemaların önünde dolaşamayacağını hatırladım: "Ulan!.. dedim: "Sait be!..

Ve gittim bir deniz kıyısı buldum: Her şeye rağmen İstanbul, kok kömürlerine rağmen; dumanlara, pis dumanlara; insana eğri eğri bakan rıhtım hamallarının yorgun yüzlerine rağmen İstanbul kalabilmiş bir deniz kıyısı buldum. Ve o zaman bileklerindeki damarları açan; geceleri saatler uğul uğul uğuldarken bir Sirkeci otelinde veremlerini büyüten adamların yalnızlığını düşündüm. Ve seni. Sen ki yalnızdın.

Kahvenin kapısından mütebessim giriyor, masanın üzerine gazeteleri atıyorsun. Gözlüklerini aranıyor taranıyor, bir sarı defterden, iri iri, seyrek seyrek yazılmış hikâyeler, roman başlangıçları okuyorsun. Beraber yolculuklar kuruyoruz. Her defasında, bir dahaki sefere Paris'te St-Michel üstündeki kahvelerde yahut ne bileyim Marsilya'da Canabiere'deki sinemalardan birinin kapısı önünde buluşmaya karar veriyor: oralarda romanlar yaşamayı, romanlar yazmayı; asrımızın ve kendimizin şahane kederini, adamı dağlara uğratan sancısını satır satır dökmeyi düşünüyoruz.

Sen ki bu ağrıyı bilirsin. Yüreğinin üstünde ikinci bir yürek gibi; bir kahbe, bir puşt. bir canavar yürek gibi vurur; birçok hikâye-

---

* Varlık, 1954; Tahir Alangu, Yeditepe Yay., 1956, **Sait Faik İçin,** Bir Biyografi ve basında çıkmış yazılardan seçmeler.

ni yarıda bıraktırır, zehirler; şehri yadırgatır; etrafını saran ve seni bir tropik nebatı gibi yarı hayran yarı şaşkın seyreden haşerata sövdürür. Nasıl bilmezsin onu? Nasıl duymazsın? Yalnızlığını, sancını dürer büker iç cebine yerleştirir, alır başını İstanbul halkına, halkımıza, halkımızın o kendi hâlinde ve büyük ellerine gidersin. Balıkçılarına gidersin. Yüksekkaldırım'ı insan yapan, yaşatan Yahudi ve Rum çocuklarına gidersin. Kundura boyacılarına, arabacılara ve tezgâhlarda karadut satanlara gidersin. Gidecek başka yerimiz var mıdır ki?

Daha daha birlikte bir cıgara dumanı örtünür Hayırsız'daki serseri ayıbalığının yürek paralayıcı serüvenini düşünürüz. Yorulursun. Gözlerin düşer. Dalarsın. Sinemalara gideriz. Büsbütün dalarsın. Filmin sonunda ne olduğunu çoğunluk ben anlatırım. Hastasındır. Ölüm bir yarasadır, etrafında kayar dolaşır, öfkelenir söversin: Kitapçına söversin, kitaplarına söversin, arkadaşlarına söversin; bir de bakarsın ki eninde sonunda elinde bir yalnızlığın, bir sancın, bir de yazılarını ve kafanın içini dolduran hayallerin kalmış, onlara söversin.

Beyoğlu'na yağmurlar yağar. Kahvenin camları, fakir orospular ıslanır. İşsiz aktörler, çocuk hikâyeciler, kendini bir bok sanan kalem parazitleri gelip gelip seni bulurlar. Ne yapacağını bilemezsin. Sıkılır birden hepimizi terk eder kalabalığa karışırsın, kaybolursun, gidersin. Yahut bir sabah ciddi ciddi sanattan konuşursun. Her seferinde senin bu işi nasıl ciddiye aldığını görür, sevinirim. Kendi laflarımı söylerim, bir kısmı hoşuna gider, paylaşırız, bir kısmı gitmez, paylaşmayız. Ama ne olursa olsun, en son arkadaşın benim, bu değişmez! Koca dünyada, şu ve şu meridyen dereceleri arasında atom ve hidrojen bombaları konuşulur, yeni Türk edebiyatı yeni yollar aranır, fıkır fıkır kaynarken arkadaş olduğun en son adam benim. Nasıl olduk bilmeyiz. Belki Beyoğlu'nu yaşamanın daha doğrusu çekmenin marifeti, belki ortaklaşa kahrımız, belki sadece tesadüf. O gün bugün hep böyle birbirimizi arıyoruz. O gün bugün hep böyle birbirimize anlatacak şeylerimiz oluyor.

Ama sen konuşmuyorsun ki, şimdi. Orada, yağmurun altına upuzun uzanmışsın. Islanıyorsun. Bir cami avlusunda, bulaşık bir yağmurun altına uzanmışsın. Islanıyorsun. Sana trençkot aldığımız

günü hatırlıyorum. Hani üç kere cayıp karar verdiğin yeşil trençkotu. Şimdi ne olacak o trençkot? Sen oraya upuzun yatmışsın, öyle ıslanıyorsun. Şikâyet etmiyorsun. Konuşmuyorsun. Sövmüyorsun. Öyle ıslanıyorsun. Bir kelime söylesen!.. Tek bir kelime! Söylemezsin ki! Susarsın böyle, gözlerini yumarsın, beraber Grenoble'da bir pansiyon ararız; bulutlar ararız, mavi gözlü bulutlar, dağlarda soğuk soğuk uçuşan iğne kuşları arar buluruz; sonra bir kahveye çöker yaşasın su! yaşasın gök! yaşasın insanlar! yaşasın edebiyat! diye gürleriz.

Gözlerini açmayacaksın. Beni dinlemiyorsun. Bir şey diyeceğin de yok. Yalnızdın. Daha çok yalnızsın. Sancın vardı, yüreğini buran sancın, şimdi daha çok var, daha çok buruyor yüreğini. Biz, ötekiler, hepimiz bu kıyıda kaldık. Elimizden bir halt gelmiyor. Yüreklerimizi eski gazeteler gibi buruşturup buruşturup atıyoruz.

Kalinikhta, Sait!

(Varlık, 1954)

SAİT FAİK

Hakkı Süha GEZGİN

Onu çocukluğundan beri tanırdım; talebemdi. Sınıfta sakin ve dalgın, bahçede yalnızdı. Daha sonraları –Paris dönüşü– Sait Faik'i biraz daha bulutlanmış gördüm. Hikâyelerinin dikkati çekişi bu demlere rastlar.

Kalemine imtiyaz istemeyecek kadar, asil ve cömertti. Perişanlığında gizli bir ahenk vardı. Çakır gözleri, tabiat ve eşyayı hatmettiği için, gönlünün dünyasına çevrilmişti.

Sular bir kürek çarpışıyla nasıl yakamozlanır ve damlalar pırlantalaşırsa, hayat da onun kalem dokunuşlarıyla öyle içinden ışıklanır, canlanır, manalanırdı.

Balıkçıyı, kendi havası, kendi anlayışı, kendi şivesiyle göstermek ona mahsustu. Adaların başkalarına kapalı güzelliklerini, onun menşurundan süzüldükten sonra biz de sezer ve severdik. Tip yaratmakta, yarattıklarının atmosferine girmekte Sait Faik bir tane idi.

Mütevazı bir derviş abasına bürünmüş, derin bir gururu vardı. Menfaat eğesi işlemez, diş geçmez gerçek bir gurur. Ben, en çok bu hâlini severdim. Bütün ömrümce aramızdaki kürsü – sıra mesafesini bozmadı. Hatta şaka ettiğim demlerde bile...

Geçenlerde Beyoğlu'nda karşılaşmıştık. Omuzları düşük, yüzü yorgun, gözleri gamla bulutlu idi. İlk sözü:

– Hastayım hocam!

Olmuştu.

Zaten söylemesine de lüzum yoktu. O melûn illetin alâmetleri ta karşıdan görülüyordu.

Avutucu birkaç söz kekeledim. Dudakları acı bir gülümseyişle büzüldü.

İşte toprağa verdiğimiz genç adam. böyle bir varlıktı. Ana toprak doğurur, başaklar boylanır, çiçekler açar ve erguvanlar dalları tutuştururken, Sait Faik gömüldü. Tabiat. bu yaratıcı evladına sanki renk. koku ve ışıktan kucağını açıyordu.

(Vakit, 15 Mayıs 1954)

SAİT FAİK'İN ARDINDAN

Sabahattin Kudret AKSAL

1939 baharında bir gün, bir arkadaşım Babıâli'de Meserret kahvesinde kâğıt oynayan bir genç adamı göstermiş: "İşte, Sait Faik bu" demişti. Sırtında bir trençkot vardı. Başında yukarıya doğru ittiği şapkası, ağzında sigara. Birkaç yıldan beri **Varlık**'ın eski sayılarında. ilk kitabı **"Semaver"**de, hikâyelerini, hem de kaç kere okumuştum. Hatırladığıma göre ikinci kitabı **"Sarnıç"** o günlerde yayımlandı. Okuyanı adeta sarsan, alışılmamış anlatışı, duyuşuyla şaşırtan, insanın üzerinde bir sihirbaz etkisi yapan bu yazar için edebiyatsever bir başka arkadaşımdan küçücük bir de hikâye duymuştum. Bilmiyorum doğru muydu? Uzun dostluk yıllarımız boyunca sormadım. O sıralarda bir akşam tiyatroda görmüşler Sait Faik'i. Çoğu kere yaptığı gibi paradiden seyretmiş oyunu. Bir hayli zamandan beri yazısı bir yerde çıkmadığı, ortalıkta da görünmediği için dostları bir ara yeni yazıları olup olmadığını, ne yaptığını, neyle vakit geçirdiğini sormuşlar. Durmuş bir an, sonra aldırmayan bir edayla: "Hayır, yazmıyorum" demiş. "Arada sırada sinemaya gidiyorum!"

Bu karşılığını düşünür, aramızda konuşurduk da, küskünlüğüne yorar, haklı bulurduk. Değerini tanıyan Sait Faik, dilimizin eşsiz hikâyelerini toplayan bir kitabı, **"Semaver"**i ortaya koyar da, bu ilgisizlikle karşılaşırsa nasıl küsmez, nasıl her şeyi bir yana bırakarak arada bir sinemaya gitmekle yetinmez derdik. Oysa ki **"Semaver"** de, zamanında çıkan kitapların topladığı ilgiyi toplamıştı. Hele **"Semaver"**in, yazarının ilk kitabı olduğu düşünülürse bu büsbütün böyleydi. Ama yeter miydi?

Gene aynı yılın sonbaharında ona boyuna, geceleri sinemalarda rastlardım. Tanışmazdık. Ön sıralarda oturur, koltuğuna iyice gömülürdü. Koyu yeşil bir pardesüsü, çok dar kenarlı, kahverengi bir şapkası vardı. Sinema dönüşü dalgın, Beyoğlu'nun gece yarısı kalabalığında çeker giderdi. Sinemada bulunanlar arasında yazılarını okuyanı, seveni var mıdır acaba diye çok düşünmüşümdür. Elbette ki yoktu. Sait Faik, edebiyatından hoşlanacak bir okuyucu kütlesini hazır bulan talihli yazarlardan değildi. Aksine okurlarını görüşüne duyuşuna göre o eğitti, yetiştirdi.

O sıralarda tanıştık, arkadaş olduk. Konuşması çok tatlıydı. Kendini zorlamaz, bir edebiyat adamı davranışı içine sokmak istemezdi. Bütün sevdası herhangi bir insan gibi görünmekti. Hele ilk tanıştığı kimselerde kayıtsız, edebiyata pek aldırmayan bir insan izlenimi uyandırdığı çok olmuştur. Ama biraz ilgilenilince, dikkat edilince bütün bu kayıtsız görünüşün altında kaderini sanatın kaderiyle birleştirmiş kişiyi görmek zor olmazdı. Belki sanatı kendilerine kaygı etmemiş olanların, sanatla çok ilgili görünmek isteyen hallerinden tiksinmişti de, bu duygusundan kurtulamayarak böyle yapıyor, her şeyin uydurmasıyla savaştığı gibi, bu derbeder, kayıtsız görünen hâliyle de uydurma ciddilik, uydurma ilgiyle savaşıyordu. Bu içten, olduğu gibi görünmek isteyen edasını kesik cümlelerle, inadına edebiyatça olmayan konuşmasından tutun da giyimine kadar sindirmişti. Kaç kere "Sanatçı değişik bir yaratık olarak görünmemeli, insanlar içinde bir insan olduğunu unutmamalıdır" dediğini duymuşumdur. Yazılarındaki o anlatılmaz sıcaklık, ilk cümlesiyle insanı hemen sarıveren büyü, bir bakıma da gerçek duyguları, gerçek düşünceleri yakalamak için kendi kendisiyle de yaptığı bir savaşın sonucudur. İyice tanımadığı, türlü yönünden bilmediği ne bir duyguyu, ne bir düşünüşü, ne bir insanı, ne de bir çevreyi anlatmıştır. Zaten dünyaya bir edebiyatçı, bir hikâyeci gözüyle bakmaz, bildiği gibi yaşar, sonra da yaşama tecrübesinin yükü kendisini zorlayınca kendini kalem kâğıdın önünde bir sanatçı olarak duyardı sanıyorum.

Ölümünden üç gün önce hastanedeki odasında geçen kısacık zaman bir yana, son gördüğüm günü hatırlıyorum. Bu aynı zamanda Sait Faik'in çok sevdiği caddelerde, zaman zaman ilgiyle

öteye beriye bakarak. kararsız dolaştığından ötürü hoşnut, son avarelik günüydü. Günlerinin büyük bir kısmını, kimi kere yaşadığı. yaşamakta olduğu için memnun. kimi kere bilinmez kimbilir neden, üzüntülü. küskün. ama her zaman yaşamanın şiirini tadarak. en küçük bir ânı bile kaçırmamaya çalışarak dolaştığı Beyoğlu'nda rastladım. Saat yarımdı. Beraber aşağı yukarı bir iki kere yürüdük. Ben bir şey alacaktım. onu aldık. Birdenbire nereden aklıma geldi bilmiyorum. yedi-sekiz yıl önce diline doladığı bir şarkıyı hatırlattım. Pek hoşuna gitti. Belki yedi-sekiz kere mırıldandı durdu. Sevinçli, sıhhatli bir görünüşü vardı o gün. Son yıllarda aşağı yukarı her konuşmamızda sözü döndürür dolaştırır, hastalığına getirirdi. Ben de. bu bakımdan ilgilenmeye, bir şey söylemesem de bu gözle bir kere bakmaya alışmıştım. Sait'te eski günlerinin canlılığını, sevinçli hâlini görünce sevindim. "Öğle yemeğini nerede yiyeceksin?" diye sordum. "Eve gideceğim" dedi. Dandrino'ya girdik. İstekle, ilgiyle yağ, peynir gibi şeyler aldı. Akşama doğru da Beyoğlu'nda buluşacaktık. "Gecikme" diyordu.

Gelmedi o akşam Sait Faik. İki gün sonra o gün evinde hastalandığını, hastaneye kaldırıldığını duydum. Hastaneye gittiğimizde, bu kere makamsız. sadece güftesini söyleyerek o şarkıyı hatırlattı bana. Anladım ki Sait Faik yıllardan beri unuttuğu bu şarkıyı gene. bir zaman için diline dolayacak. bir çocuk gibi keyifli, bu şarkıyla sokaklarda gezecek. Yeni bir oyalama kaynağı bulmuştu. hiç olmazsa bir zaman için. Gülümsüyordu. Yanından ayrılırken "Gene gelirim Sait" dedim. O bembeyaz hastane odasında bir şarkının ilk mısraını hafifçe gülümseyerek mırıldanan, sonra bana dönüp "Değil mi?" diyen hâlini hiç unutmayacağım...

(Vatan gazetesi, sanat sayfası, 16 Mayıs 1954)

PERİŞANLIK

Samim KOCAGÖZ

Üzüntümün, perişanlığımın biraz yatışmasını beklemeliyim. Ancak bir zaman sonra Sait hakkında doğru dürüst konuşabilirim. Acı. yeni, taze olunca, gidenin ardından, insan elinde olmayarak, şöyle adamdı, böyle kişiydi diye laf ediyor. Hep de iyi tarafları aklına geliyor. Zaten Sait'in kötü tarafı yoktu ki...

Mart ayı içinde babamı kaybettim. Herkes sırası gelince babasını kaybeder. Ve bu acının ne demek olduğunu bilir. Aradan bir buçuk ay geçti geçmedi. Sait Faik Abasıyanık gibi bir ağabeyimi kaybettim. İsteyen inansın, babama nasıl ağladımsa, ağabeyime de öyle ağladım. Bana ilk yazı yazmaya başladığım sıralarda –1938 ile 1942 arası– tam. ağabeylik etmişti. Bundan sonra zaman zaman İstanbul'a gittiğimde arkadaşlık ettik. Benden tam on yaş büyüktü. Liseyi bitirdiğim senelerde o, şöhretli bir yazardı. İlk birkaç yazımdan sonra elimden tutan, yol gösterenlerin başında gelir.

Öyle çok laf etmesini sevmezdi. Hep işlerin alayında görünürdü. Fakat onun sanat üzerine konuştuğunu, hatta ilmi konuştuğunu yakın arkadaşları çok iyi bilirler. Ancak ve ancak karşısında bir kişi olmalıydı konuşması için. Ve en az. beş duble bira içmeliydi. Sevdiğini sever, sevmediğini kızınca. yanından bile kovardı. "Bir gözü pek, yüreği açık, çocuk kadar saf, şeytana pabucunu ters giydirecek zekâda yazar idi.

Şimdilik onu anmak için bir iki hâtırası ile yetineceğim:

Beyoğlu'nda o zamanlar Nektar namlı bir meyhanede oturuyorduk. Vakit gece yarısına yakındı. İkimizdik. Kapı açıldı. Meşhur bir yazar ile çömezi göründü. (İsimleri bende saklıdır.) İkisi de ka-

fayı iyice tutmuşlardı. Bize doğru geldiler. Sait'in canı sıkılmıştı. Lafımız yarım kaldı. Hoşbeşten sonra, meşhur yazar, "Uykunun medeniyetsizlik olduğuna dair" müthiş bir konferansa girişti. Uyku sadece alışkanlıkmış, medeni insan uyumazmış vs. Sait'e baktım, gözlerini iri iri açmış dinliyordu. Çömezi, büyük yazarı tasdikle meşguldü. Lafı ne kadar uzadı şimdi hatırlayamayacağım. Ama galiba meyhaneyi kapatacağız dediler. Sokağa çıktık. Ayrılırken Sait, meşhur yazara döndü:

"Ulan eşek kerata," dedi, "ayakta duracak hâlin yok. Şimdi gidip köpekler gibi yatıp uyuyacaksın değil mi?

Bir zamanlar cumartesi toplantıları yapardık. Sanatseverler, bazı doçent ve profesörler, her hafta cumartesi günleri bir kahvede toplanır, ileri geri konuşurduk. Sait bazı bazı bu toplantılara gelirdi. Böyle bir toplantıda, aramıza yeni gelen itibarlı bir hocayı karşılamak için herkes ayağa kalktı. Ben de tabii doğruldum. Sait, yanıbaşımda oturuyordu. Birden beni kolumdan çekip yerime oturttu. Şaşırmıştım. Ortalık kalabalık olduğu için soramadım Sonra yalnız kalınca beni adamakıllı payladı:

"Sen kitap yazmış adam değil misin?"

"Yazdım."

"Sanatçısın ya?"

"Öyle gibi.

"Ne bok yemeye iki paralık doçent bozuntusuna ayağa kalkarsın?..

(Yeni Ufuklar dergisi, Haziran 1954)

SEVGİNİN DEKATRİYASI

Samim KOCAGÖZ

Yağmur çiseliyordu. Caddedeki kalabalık, ışıklı vitrinlerin önünden akıyor, yağmura aldırmadan sinemaların kapılarında kaynaşıyordu. Yorgun, bezgin bir saatimdi. Bir an önce kendimi odama atmak istiyordum. Yemek bile yememiştim. Paltomun cebinde kocaman bir külâh kestane vardı. Elimi sıcak kestanelerin üstüne koymuştum. Öteki elimde ne vardı, şimdi pek hatırlamıyorum. Fakat ağırca bir şeydi herhalde... Kitap gibi bir şey... Odama varınca ispirto ocağında bir çay kaynatır, kestanelerimi yer, yatağıma girer, biraz kitap okur, sonra da mışıl mışıl uyurdum: Kararım buydu. Saray sinemasının önünde koluma bir el yapıştı. Kocaman bir eldi bu. Bütün kolumu kavramış: Onun ışıl ışıl yanan mavi gözleriyle karşılaştım. Şapkasından sular akıyordu. Yüzü ıslaktı. Neredeyse boynuma sarılacaktı:

"Allahtan Eleni'yi isteseymişim karşıma şıp diye çıkacakmış. Kör şeytanın işine bak ki, seni aklıma getirdi. Ama Eleni bir saat sonra zaten gelecek.

"Beni neden arıyordun?"

"Anlatırım. Önce bir meyhaneye gidelim.

"Eleni gelecekmiş ya...

"Daha bir saat var gelmesine dedik.

Yürüdük. Onun sevdiği meyhanenin ikinci katına çıkarken merdivenin ortasında durdum:

"Hiç içesim yok. Ülserim de fena gidiyor bugünlerde" dedim.

"Oooffff!" çekti, "amma da kâtip kılıklı adamsın be... Hani senin de yazar olduğunu söylesem, köpekler bile inanmaz. Zaten cebinde saat taşıyan adamlardan hayır gelmez... Yürü bakalım..."

Garson Dimitri koştu. Bize yer hazırladı. Sağdan soldan selamlar aldık. Daha doğrusu o aldı.

"Sarap içelim.

"Sen bilirsin.

"Nasıl ben bilirmişim? İstersen rakı iç. Ben bir saatte bir şişe şarap içmeliyim. Tutmaz ya... Tuttuğu kadar. Eleni'nin karşısına dörtbaşı mamur cıkmalı.

İçmeye başladık. İçtikçe susuyordu. Arasıra da tezgâhın ardındaki saate göz atıyordu.

"Hani" dedim. "saatten hoşlanmazdın.

"Saat dediğin nesne, karı kız beklerken lazımdır. Burasını sana söylemeyi unuttum." Bir zaman gene sustuk. Neden sonra:

"Konuşsana be... dedi. "Başka zamanlar bülbül kesilirdin.

"Senin konuşmanı bekliyorum. Sende bu akşam bir iş var.

"Çok hergelesin. Nasıl da anladın." Birden ciddileşti: "Bak, lamı cimi yok, bu gece biz nereye gidersek sen de geleceksin.

Güldüm,

"Ya Eleni'nin canı yatmak isterse...

"Hiç meraklanma. İş hele o kerteye gelsin. seni sepetleriz elbette." Bu sözleri söyler söylemez, yüzünde kedere. üzüntüye benzer bir gülümseme dolaştı. Elini omuzuma koydu. Gözlerimin içine bakarak.

"Geleceksin değil mi? Hatırım için. Eleni'nin sevdiği bir meyhane var. Gitar da çalıyorlar orada... Vallahi kardeş kardeş oturacağız."

"Hiç de yakışık almaz. Gidin eğlenin.

"Ulan yapma... Ne demek istediğimi domuz gibi anlıyorsun işte. Beni ikidir yol üstünde bıraktı kaçtı. Sen olursan belki oyalanır.

"Alay mı ediyorsun? Sen ne evhamlı adamsın böyle?..

Boncuk boncuk gözleri dumanlandı:

"Bu evham değil. Elimde değil. Sen. sevginin dekatriyasının ne olduğunu bilmiyorsun daha... İnsan, yıkılıyor karşısında. küçülüyor. şaşkına dönüyor. Eriyor. Eleni'yse, allahın Eleni'si işte değil

mi? Eleni'den bana ne? Ama Eleni, sevdiğim Eleni olunca iş başka. Onu, beni anlamadığı, benden serhoş olduğum zaman korktuğu için seviyorum. Onun anlayacağı bir çift laf edemediğim için şaşkına dönüyorum. Ulan diyorum kendi kendime, bu kızcağız da insan, onun da bir dünyası var. Onun dünyasına giremedikten sonra neye yarar?.. Üstelik de deli gibi sevdiğin bir kadın bu... Kara gözlerini mi, kara saçlarını mı?.. Yarım yarım konuştuğu Türkçesini mi? Nesini seveyim bu kadının?.. Ama gene de seviyorum. Neden sevdiğimi bilmediğimden onun huyuna göre gidemiyorum. Beni hep bırakıp kaçıyor, kaçınca kızıp küplere biniyorum. Sonra düşünüyorum, Eleni haklı. Ona içirdiğim bir şişe şarabı, alıverdiğim bir çitf çorabı, Yorgi'si de içirir, alır. Gelgelelim, hep yanımda otursun istiyorum. Kılına dokunursam namussuzum. Ulan sen de dokunursan namussuzsun! Yok sen, anlarsın dediklerimi... Hani şöyle birkaç saat beraber oturacağız. Kızın canı sıkılmasın. Ben, laf etmediğim zamanlar, sen edersin. Tamam mı?

"Tamam. Peki.

"Kalk, yürü öyleyse.

"İyi ama kız, ikimizi birden görünce büsbütün kaçmasın?"

"Yürü, sen Eleni'yi bilmezsin.

Eleni'yi Galatasaray Lisesinin önünde arkadaşımı bekler bulduk. Beni tanıttı. Tünel'e doğru yürümeye başladık. Ben, bir adım geriden çekingen çekingen gidiyordum. Eleni'nin koluna girmişti. Bir ara aklına geldim:

"Ulan, dedi, "uyuz köpekler gibi ne arkadan geliyorsun? Girsene Eleni'nin öteki koluna!" Kız, elini uzattı. Elimi tuttu. Kolumu koluna geçirdi. Arkadaşım neşelenmişti. Eleni, neşeliydi. Bodrum katı, basık bir meyhaneye girdik. Burada geç vakitlere kadar oturduk. Sonra Eleni'yi, bir hayli karışık yollardan geçirip evine bıraktık.

Şu meyhanede oturduğumuz uzun saatleri anlatmadan geçiyorum. O zaman ben de pek bir şey anlayamamıştım. Fakat aradan bugün tam on beş yıl geçti. Şimdi arkadaşımın sevgisinin dekatriyasını anlar gibi oluyorum. Geniş, bütün insanların sevgisini içine alan bir yüreği, altın gibi bir yüreği vardı.

(Yeditepe, 1 Haziran 1954)

BÜYÜK KAYBIMIZ

Yaşar NABİ

Yazar var, ununu elemiş, eleğini asmış; ömrünü yaşamış, dünyasına küsmüştür. Böylesi yazarın ölümü, değeri ne kadar büyük olursa olsun, fazla can yakmaz. "Yaşasaydı bize de, kendine de hayrı yoktu artık" diye avunuruz.

Öyle bir yazar değildi Sait Faik... Bir kere durmadan gelişiyor, değişiyor, tazeleniyordu. En olgun eserlerini şu son aylarında yazdı. Sonra pek az kişi dünyayı, insanları, tek kelimeyle yaşamayı onun kadar sevmiştir. Son demine kadar da ömrüne doymuş, canından bezmiş değildi. Hem de uzun süren hastalığı yüzünden o kadar acı çektiği halde.

Bu hastalık, gelişmelerini üzülerek, içimiz burkularak seyrettiğimiz canlı bir tragedya idi. Doktorlar mumlaşmaya başlayan karaciğeri için içkinin damlasının bile zehir olduğunu açıkça söylemişlerdi ona. İçmemesini, perhiz etmesini, kendini yormamasını istiyorlardı. Uzun zaman dediklerini dinledi. Ölmek istemiyordu. Yeryüzüne âşıktı. Ama böyle, her şeyden mahrum bir hayat da ona göre değildi. Bütün nimetleriyle birlikte, bütün nimetleri için seviyordu dünyayı. Gözü önünde herkes keyfince yaşarken, bir evliya gibi çile doldurmak kahrediyordu onu. Bir yanda yeryüzü nimetlerinin dayanılmaz daveti vardı, bir yanda ölümün korkunç yüzü. Felekten çaldığı her günü çok pahalı ödüyordu. Nefsin o güçlü buyruğuna dayanmak için insan üstü bir irade lazımdı. Bu iradeyi gösterdi. Ama o yüzden de yaşama şevkini kaybetti. Bütün dostları bilirler: Son yıllarında hırçın, geçimsiz, kavgacı bir insan olmuştu. En küçük imada alınıyor, en önemsiz tenkide dayanamıyor, he-

men parlıyordu. Halbuki onun kadar şaka götürür insan zor bulunurdu eskiden.

Sonunun yaklaştığını duyuyor, sık sık ölümden söz açıyordu dostlarına. Altı yıl süren perhizini son aylarında birdenbire bozuşunun sebebi de belki bu duyguydu. Kurtuluş umudu olmadığına göre son günlerini olsun keyfince yaşamak istemişti belki. Arasıra içtiğini saklamıyordu. Bir gece, evimde, bir sanatçılar sohbeti arasında kendisine korka korka uzattığım bir küçük kadeh şarabı, korka korka eline alışı hâlâ gözümden gitmiyor. Zevkini uzatmak için kadehi kaldırmış, bir buhurdandan çıkan tütsüyü ciğerlerine çekmek ister gibi, avucunu şarabın üstünden burnuna doğru yelpazeliyor, "oh!" diyordu. Bir kadehcik şarabın zevkini böyle dakikalarca sürdürdü.

Ölümü sevmiyordu. Beş yıl önce tedavi için gittiği Paristen ters pers kaçışı da o yüzden olmuştu. Bir tavsiye mektubu alarak meşhur doktor Besançon'a gitmişti. Kendisini muayene eden ünlü hekim, teşhisini tamamlamak için mütehassısı bulunduğu hastanede bir hafta kadar yatması gerektiğini söylemiş ve onu hastaneye yollamıştı. Eski bir taş binanın kasvetli koğuşuna girdiği zaman Sait'in içine birdenbire orada öleceği, sevgili İstanbulunu, canım adasını bir daha göremeyeceği hissi gelmiş, eşyamı getireyim diye hastabakıcıların elinden adeta kaçmış, sanki peşinden kovalayan varmış gibi, ertesi sabah ilk kalkan uçağa atlamış, bir hafta önce kendisini uğurlamış olanları fena halde şaşırtmıştı. Ondan sonra bu yarım kalmış işi tamamlamak, tekrar Paris'e gitmek tasavvuru hiç dilinden düşmedi. Ne zaman uğrasa, yakında yola çıkacağını haber verirdi. Ama, ömrünü uzatmak için gerekli gördüğü bu yolculuğu, öyle sanıyorum ki yabancı bir ülkede, sevmediği, sevemeyeceği insanlar arasında ölmek korkusu yüzünden bir türlü gerçekleştiremedi. Daha uzun, dönüşsüz bir yolculuğun hazırlıklarıyla uğraşıyordu.

Evvelce de zaman zaman üzerinde düşünmemiş değilizdir ama, şimdi, ölümünün acısı içinde daha iyi duyuyoruz: Bir Sait Faik muamması vardı bizim için. Ortalama bir kültür, bir sanat sevi-

yesi vardır her milletin. O milletin fertlerinden biri kolay kolay bu seviyenin üstüne çıkamaz. Sait işte bizim bu ortalama seviyemizi çok aşmış bir insandı. Kuluçka tavuğun, altındaki yumurtaların birinden çıkmış ördek yavrusuna şaşkın şaşkın bakışı gibi bakardık ona. Hikâyeciliğimizin bugün hayli yükselmiş seviyesi arasında bir mızrak boyu yukardan görürdük başını. Kimseyle kıyaslanamaz, kimseye benzemezdi. Yerli yabancı hiçbir etki sezilmezdi yazılarında. Nerden geliyordu bu üstünlük, bu bambaşkalık? Ne ailesinde, ne yetişme şeklinde, ne kültüründe, ne çalışma tarzında bunu açıklayacak bir ipucu bulamazdık.

Saman kâğıdından defterlerin sarı yapraklarına çırpıştırdığı hikâyelerinin çoğunda, bir daha okunmamış olmanın elle tutulur delilleri göze batardı; başıyla sonu birbirini tutmayan cümleler, yazıldığı sanılırken dalgınlıkla atlanmış kelimeler, virgül yerine konmuş noktalar (hele bu noktalar, bazı hikâyelerinin cümlelerinde lüzumsuz kesilmelere sebep olurdu). O yüzden hikâyelerinin çoğunda birtakım aksaklıklar kalmıştır. Bunları, hatta kitaba alırken bile düzeltmek zahmetine katlanmazdı. Bu derece büyük bir şekil kaygısızlığı, çoğu hikâyelerinde gönlümüzü ışıldatan o parıltılı şekil mükemmelliğiyle nasıl bağdaşabiliyordu? Pek az okuduğunu söylerdi. Doğruydu da. Gazeteleri ve dergileri okurdu ama, uzun eserlerden, romanlardan, klasik kitaplardan sıkılırdı. Sırf kültürünü artırmak kaygısıyla hiçbir külfete sokmazdı kendini. Şu halde o hikâyelerindeki ruh ve mâna derinliği nereden geliyordu? Bu muammayı belki de hiçbir zaman çözemeyeceğiz. Tabiatın böyle anlaşılmaz cilveleri vardır. Ama böylesine istisnalara ancak asırlarda bir rastlanır. Sait Faik de bizim için talihin böyle seyrek rastlanır lütuflarından biriydi. Kendi dilimizi en iyi yazan sanatçı olduğu için onun tadına biz vardık. Başka dillere layıkıyla çevrilmediği için başkaları onu tanımadı. Halbuki Nobel mükâfatını almış nice sanatçılardan kalır yeri yoktu. Bu sözleri, ölümünün taze acısı içinde aşırı duygululuğun ilham ettiği bir mübalağa sananlar bulunabilir. Halbuki değil şimdi, hatta sanatının en olgun eserleri olan son hikâyelerini yazmadan önce de bu kanaatteydim. Günün birinde kendisine layık bir çevirici çıkarsa ortaya, bu bizi çok aşan şöhretimizi bütün dünyaya tanıtabileceğimize kuvvetle inanıyorum.

Her ölenin ardından "doldurulması imkânsız bir boşluk bıraktı" demek âdet olmuştur ya, bana kalırsa yalnız Sait Faik için doğrudur bu söz. Onu da pek bayat bir laf diye söylemeye dilimiz varmıyor. Sait için değer hükümleri vermenin henüz zamanı gelmedi, biliyorum. Şimdilik asıl yapılması gereken, hakkındaki hatıralarımızı tespit etmektir. Yazıları kadar kişiliği ile de eşsiz bir insandı. Yalnız eserlerinin değil, bıraktığı hatıraların da bir kırıntısı bile kaybolmamalıdır. Büyük sanatçı, büyük insan, büyük dost Sait Faik'e karşı borcumuzdur bu. O yalnız bir hikâye yazarı değil, eşsiz bir hikâye kişisiydi. İlerde daha iyi anlaşılması ve anlatılması için hayatının bilinmedik hiçbir tarafı kalmamalıdır, diyorum.

(Varlık, Haziran 1954)

SAİT FAİK ÖLMEZ Kİ!..

Tunç YALMAN

Geçen gece Anadolu Pasajında "Öleyim artık!" dediği zaman: "Ölmeyin, canım!" demiştim ama, "Niçin?" deyişini, ancak: "Nasıl olsa bir gün öleceksiniz. Yaşayın yaşayabildiğiniz kadar, oldu olacak!" diye cevaplandırabilmiştim.

Öldüğü gece, sokakta, hastanedeki odasının karşısına düşen kaldırımı arşınlarken, "Ölmesin!" diyordum içimden, "Ölmemeli!" Ama onun bana sorduğu gibi "Niçin?" diye soruyordum bir yandan da. Hastanede o saatte ışığı yanan tek oda onunkiydi. Serum yapılıyordu. Şırıngayı görüyordum... Odada gidip gelenler vardı. Annesi, doktor, hastabakıcı, başkaları... "Ölmesin!" – "Niçin?" – Herhalde bir sebep olmalıydı. Kendisi yıllardır ölümü beklediğini yazdığı, söylediği halde bu adamın yaşaması şarttı. Ve benim orada iyi, çok kuvvetli bir sebep bulmam lazımdı. Sanki, efsanelerdeki gibi, ölüm bana: "Bir sebep göster!" diyordu. "Bu adamın niçin yaşaması gerektiğini izah et bana, kandır, inandır beni!"

"Hikâye yazsın, okuyanların hayatına bir şeyler katsın diye" diyecek oldum. Sonra utandım. Yaşasın hele de, hikâye ister yazsın, ister yazmasın. Zaten sevmezdi ki yazmayı. Boşanmak için yazardı. Kendi de söylüyor:

"Söz vermiştim kendi kendime: Yazı bile yazmayacaktım. Yazı yazmak da bir hırstan başka ne idi? Burada namuslu insanlar arasında sakin ölümü bekleyecektim. Hırs, hiddet neme gerekti? Yapamadım. Koştum tütüncüye, kalem kâğıt aldım. Oturdum. Ada'mn tenha yollarında gezerken camm sıkılırsa küçük değnekler yontmak için ce-

bimde taşıdığım çakımı çıkardım. Kalemi yonttum. Yonttuktan sonra tuttum öptüm. Yazmasam deli olacaktım."

Ölümle sanki konuşuyoruz:

"O halde?"

"Ben kendisini bir daha görmek, bir bahar günü Burgaz'da onunla tekrar dolaşabilmek istediğim için...

"Ona ne bundan?"

"Başkaları da aynı şeyleri istedikleri, kendisini sevenlerin dünyası boşalmış gibi oluvereceği için...

"Ona ne?"

"Sait Faik'siz Burgaz Burgaz, Beyoğlu Beyoğlu, İstanbul İstanbul, dünya dünya olmayacağı için...

Bunlar da sebep değildi. Benim neslim için İstanbul, biraz da o içinde yaşadığı için güzeldi (biraz değil, bir hayli). Ama o vereceğini vermişti artık bizlere. Gözlerimizi açmıştı. Karaköy'de Tokatlı'nın tezgâhına dayanmış bir tek atan bir adam gördüğümüz zaman, o adamın bir hikâyesi olduğunu düşünmeden, o adamın orada duruşu içimize işlemeden meyhanenin önünden geçemez hâle getirmişti bizleri. Hele balıkçılar, hele Rum kızları, hele her hâliyle Burgaz (ve zaten Burgaz'dan doğru anlattığı bütün dünya değil miydi?) öylesine içimize işlemişti ki, bir yazar için, filan şeyi "ölmezleştirdi" denildiği zaman, her halde Sait Faik'in yaptığı şey kastedilir. Fakat bu olmuştu artık. İstanbul'u, insanları ve belki dünyayı daha büyük bir anlayışla, hoşgörürlükle, sevgiyle, sıcaklıkla duymamıza yol açtıysa eğer, o yol artık kapanamazdı. Bizlere verdiğini, ölmekle geri alamazdı. Zaten o yola Sait Faik'in kendisinden değil, hikâyelerinden varılırdı. Ve o yol apaçık duruyordu. Nasıl olsa duracaktı.

Kendisinden de varmak mümkündü, ama insanlar, o ölesiye sevdiği insanlar, onu öylesine kırmışlar, incitmişler, anlamamış, anlayamamış veya anlamak istememişlerdi ki, az konuşan, gerçek hislerini gizleyen, hatta bazan somurtan bir adam olmak zorunda bırakmışlardı. Müdafaası buydu. Ne gariptir, dostu geçinenlerin birçoğu: "Ulan, Sait... diye söze başlamanın, ona küfür etmenin, sırtına yumruk vurmanın hoşuna gittiğini sanırlar, onu kaba saba

muamele edilmekten, hatta "eşek" şakalarından hoşlanan bir adam sayarlardı. Oysa ki, sun'i olan, sahte olan, kötü olan her şeyden nefret ederdi. Züppelikten olduğu kadar, hoyratlıktan da...

Gözüm odasının ışığında, kaldırımda beş aşağı beş yukarı dolaşırken, efsanelerdeki gibi sanki bir sual sormuş olan ölüme (ve kendi kendime) vermem gereken cevabı bulur gibi oldum. Buldum.

Sait Faik'in yaşaması lazımdı, çünkü o yaşamazsa, her memlekette onun gibi bir insan var olmazsa, iyi ile kötüyü, güzelle çirkini, biz körler nasıl ayırdedecektik? İyileri onun sevgisi yüzünden, diğerlerinden ayırıp sevmesini öğrenmiştik; kötüler, o sağ oldukça çirkin, karanlık, iğrenç kalmakta devam edeceklerdi. Sait Faik'in gözleri, kalbi, hisleri şu İstanbul'un içinde dolaştıkça, nice güzel şeylerin, güzel insanların güzelliği, değerli bir şahit bulmuş olacak; takdir edilmek, hakkı verilmek bahtiyarlığına erecekti. Onun kadar saf, temiz ve hayatn derinliğine daldığı halde, hırs, menfaat, para, dedikodu çirkeflerine bulanmamış, alçalmamış, küçülmemiş bir insan, var olmakla, bu şehri bambaşka kılıyordu. Aylarca görüşmediğimiz olurdu; fakat ne zaman İstanbul'dan uzaklaşsam, uzak yerlerdeyken İstanbul'u düşünsem, İstanbul hasreti, daima Sait Faik hasretine karışırdı. Başka şehirlerde de onun gibileri vardır elbet, fakat onları tanımıyor, Sait Faik'i tanıyordum. Ve İstanbul, küçülmediğini, kendi benliği ile pazarlık etmediğini bildiğim bir adam içinde yaşadığı için, dönülmesi bilhassa arzulanacak bir şehir hâlini alıyordu. Varlığı başkalarının dünyasına, daha doğrusu dünyaya, bu kadar gerçek bir değer katabilen bir insanın tabii ki, ölmemesi lazımdı. Nasıl olsa ölmeyecek miydi? Ölecekti, ama biraz daha yaşasındı. Hem böyle bir hastane odasında, şırıngalar, serumlar ortasında, boyuna kan kaybederek, yavaş yavaş değil de; başka zaman, balığa çıkmışken, devrilen bir sandalda, ne bileyim, açık havada, yıldızların altında, veya güneşli bir gün, ferah ferah ve birdenbire ölsündü.

Ölümle, hiç değilse, o gecelik anlaştığımızı sanmıştım. Işık yanan pencereye baktım. Odanın içinde gidip gelen doktor, pencerenin kenarına oturmuştu. Yukarı çıkmak istemiştim, hastabakıcı bırakmamıştı. Sait Faik'e daha yakın olmak istiyordum. Eve doğru

yürümeye başladım. Saat ikiyi yirmi geçiyordu. Sabaha kadar hikâyelerini okudum. Bildiklerimi, bilmediklerimi, unuttuklarımı. **"Son Kuşlar"**ı bitirmemle beraber odam kuş sesleriyle doldu. Perdeyi açtım. Sabah olmuştu. Pencereyi açtım. Karşı evlerin arka bahçelerinde kuşlar alabildiğine, ama alabildiğine coşkundular. "Üzülmesin" dedim, "Konstantin Efendiler kolay kolay yok edemez bunları."

Sonra biraz uyumuşum. "Telefondan istiyorlar" diye uyandırdılar. Tanımadığım bir erkek sesi:

"Sait Faik Bey'i dün gece saat iki buçukta kaybettik" dedi.

Hastaneye gittim. Annesi affeder beni inşallah, ama başka türlü yapamazdım, Sait Bey'i görmem lazımdı. Arka bahçede bir yere götürdüler. Orada vedalaştım kendisiyle.

Başka insanlar öldükten sonra söylene söylene beylikleşmiş birtakım laflar: Mesela "O ölmedi, yaşıyor" lafı, Sait Faik'in arkasından gerçek bir samimiyetle söylenebilir. Bahar geldiği zaman İstanbul'da bir Orhan Veli rüzgârı estiği gibi, birçoğumuz her balık kokusu duyuşta, vapurla Köprü'den Marmara'ya doğru her açılışta, İstanbul'un (hatta Akdeniz'in) her yanında, ille Burgaz'a yolumuz düştüğünde; Sait Faik bu dünyada yaşamış olduğu, onun hikâyeleri, körlüğümüzü giderdiği, içimizi biraz olsun daha temiz kıldığı için, tarifsiz bir huzur duyacağız.

Sait Faik'i tanımamış olanlar, **"Gün Ola Harman Ola"** hikâyesinin başlangıcını okurlarsa ne kaybettiklerini biraz anlayabilirler belki. Sait Faik'i sevenler, onu, Sait Faik'in Mercan Usta'yı sevdiği gibi severlerdi. Yani şöyle:

"Siz bir adamı hiç görmeden, iki dakika evvel öyle bir adamın İstanbul ilinde yaşadığım bile bilmeden, birdenbire, zanaatından ve adından seviverdiniz mi? İçinizi hiç bilmediğiniz bir İstanbul semtinin akşamı kaplarken ve evinin önünde oturup sigara içen, göz kapakları kirpiksiz ve kıpkırmızı ihtiyar bir adamı hayranlıkla, sevgi ile, saygı ile andınız mı? Hiç içinize taş gibi, ağır bir su gibi bir sevgi oturdu mu? Oturmamışsa Allahaşkına vazgeçin şu yazımı okumaktan.

Bunu iftiharla söylüyorum: İçinize önce ağır, taş gibi ağır, kireçli, acı kuyu suyu gibi bir sevgi oturup, sonra Bakırköy'de gözleri artık görmeyen bir Mercan Usta'mn şu saatte gidip eline sarılmak... Ağır ağır eşyanın rengi atan bu akşam vaktinde onu dinlemek ihtiyacıyla bütün karaciğer hastalıklarım bu akşamlık bir kenara itip Mercan Usta ile bir salaş deniz kenarı meyhanesinde sıcak sıcak istrongilos balığı ile iki kadeh içmek isteğini taşıdığım için iftihar ederim. Siz böyle bir istek duymazsamz kendi kendinizle hiçbir zaman iftihar etmeyin. Kim olursamz olun. İçimde Mercan Usta ile tamşmaktan duyacağım büyük gururun, büyük iftiharın belki biraz daha küçüğünü şu saatte Mercan Usta'yı hiç tammadan anlamakla duyuyorum.

Şu saatte dünya yüzünde, yaşayan kiminle tamşmak istersin deseler, bir parçacık bile düşünmem. Dünya bir yana, Mercan Usta bir yana."

(Vatan gazetesi, sanat sayfası, 16 Mayıs 1954)

SAİT FAİK ABASIYANIK

Nurullah ATAÇ

En son geçen yaz Burgazada'da görmüştüm. Beğenmemiştim hâlini: Dudaklar büsbütün incelmiş, kupkuru, beniz sapsarı... İçimin burkulduğunu duydum. Ama insan kondurmak istemiyor ki!

Gençti daha. Ellisini bulmamıştı. Ölümü tabii görülecek bir yaş değil. Ama arkasında oldukça dolgun bir eser bıraktı: Hikâyeler, iki roman, bir şiir kitabı. Bunların hepsinin de olgun eserler olduğunu söylemiyorum, Sait Faik Abasıyanık, deyişini, o canlı, kaynaktan fışkırır gibi deyişini, ancak son yıllarda bulmuştu. Günden güne bir ilerleme, bir arılanma seziliyordu. Sait Faik Abasıyanık, kendisinden beslenen umutları gerçekleştiriyor, büyük bir yazar oluyordu.

Sait Faik Abasıyanık'ın eserinde ilk göze çarpan şey, yeniliğidir. Zoraki bir yenilik değil, zamanını anlamış, kavramış, zamanını yaşayan bir adamdı o. Sanatına onun kadar bağlı az yazar tanıdım. Sanatı dışında bir işle uğraştığını görmedim. Üne ermeye bile özenmedi, tanınmak için yazılarından başka hiçbir şeye başvurmadı. Burgazada'da oturur, balığa çıkar, insanlarla konuşur, hikâyelerinin konularını toplar, hazırlanınca da oturur yazardı. Edebiyatçılarla konuşmayı, uzun tartışmalara girmeyi de pek sevmezdi. Kızdığı olurdu, o zaman da çıkışıverirdi. Söyledikleri haklı mı, haksız mı, pek araştırmazdı orasını, kendisini, sanatını savunurdu.

Günümüz şiirinin başında Orhan Veli olduğu gibi günümüz hikâyesinin başında da **Sait Faik Abasıyanık** vardı. İkisi de genç yaşta ölüp gittiler. Ama adlarının uzun zaman anılacağından, değerlerinin günden güne daha iyi anlaşılacağından şüphem yok.

(Türk Dili, Haziran 1954)

EL İLE GELEN

Bedri Rahmi EYÜBOĞLU

Burgaz'ın plaj gazinosunun önündeyiz. Yazın en keyifli günlerinden biri. Sait kıyıda yüzüyor. On beş–yirmi adım ötede. Burgazlı oyun arkadaşlarından birisi takılıyor:

– Sait, sana bir tekne getirelim, çamaşır teknesi, onun içinde yüzersin.

Sait gözlerini oğuştururken:

– Sen o tekneyi al da diyor... Bilmem... Ve teknenin iler tutar tarafını bırakmıyor. Sonra tekrar yüzmeye başlıyor.

Çok eskiden beri tanıdığım bir edebiyat kurdu, Maks Bilen yaklaşıyor. Senelerden beri Türkçeden Fransızcaya şiirler, hikâyeler tercüme eden bu sevimli delikanlı öteden beri Sait Faik'i tanımak istermiş.

– Ne olursun, beni tanıştır, dedi. Sait bize doğru yüzüyordu. Kayaların yanı başında su yarım metre ancak vardı. Derken korkunç bir küfür savurdu, Sait. Yine gelip arkadaşlarından birisi fena bir şaka yaptı sandık. Fakat ortada bizden başka kimse yoktu.

Sait bir eli ile bileğini sımsıkı yakalamış, hem yürüyor, hem de birbiri arkasından korkunç küfürler savuruyordu:

– Dragonya, namussuzum dragonya, zehirli balıkların en namussuzu. Ulan şu kadar millet arasında sen gel de beni ısır. Vay canına yandığımın işi.

Bizim tanıştırma safası yarım kalmıştı. Sait öteden beri balık üstüne çalıştığı için balığın zehirlisini, zehirsizini bizden iyi bilirdi. Bir defa da Orhan Veli ile iskorpit tutmuştuk da bütün yalvarmalarımıza boş vermiş, iskorpite elini bile sürmemişti:

– Neme lazım, tuttuğunuz balığı becerin de iğneden çıkarın. Ya beni çarparsa!..

Hiç unutmam Orhan'la iskorpitleri pabuçlarımızın içine sokmuş, iğnemizi kurtarmak için uzun zaman kafa patlatmıştık. Sonunda zavallı iskorpitin ağzını, burnunu çarşambaya çevirip, güç bela oltalarımızı kurtarmıştık.

Sait önde, bir sürü meraklı arkada eczanenin yolunu tuttuk. Arkadaşlarından birisi daha biz kıyıda iken ona ille de balığın çarptığı yere işemesini tavsiye ediyordu. Böyle yapmazsa başına işler açacağını bağıra bağıra ilan edince, Sait, yine küfrede ede bir kenara çekilerek ilk tedaviye kendi eliyle girişti.

Eczaneye giderken meraklı kalabalığı bir kat daha arttı. Başını arkaya çevirip de otuz–kırk kişinin arkasına takıldığını görünce, Sait, küplere bindi, arada çok yakınları olduğu halde topumuza birden bastı kalayı.

Eczanede evvela amonyak sürmüşler. Sonra bir enjeksiyon yaptılar galiba, amma Sait'in acısı hâlâ dinmemişti. Mütemadiyen bileğini oğuşturup duruyordu. Derken bir ihtiyar balıkçı yaklaştı, yarı Rumca, yarı Türkçe bir şeyler söyleyerek Sait'i kıyıdaki küçük bir dükkâna götürdü. Orada küçük bir şişeden kaz tüyü ile Sait'in bileğine yağlı bir şeyler sürdüler. Fakat bütün gün Sait'in bileği zonkladı durdu. Küfürleri de.

Sait bize öteden beri Sivriada'yı metheder dururdu. Adaların her köşesinde hikâyelerinden bir salkım, hayatından bir parça bulunduğunu çok iyi bildiğimiz için ilk fırsatta onunla birlikte Sivriada'ya gittik. Bizim külüstür marka motorun arkasına iki balıkçı teknesi bağlamıştık. Gün batarken Sivri'ye gidecek, geceyi orada geçirecek, balık tutacaktık. Balıkçılar Sait'in en güvendiği tecrübeli kimselerdi. Sait, ikide bir onlara takılıyor, çok sert şakalar yapıyordu.

Burgaz'dan Sivriada'ya varmamız iki saat kadar sürdü. Adanın önünde bizim oltalara boyuna kolyos geliyordu. Balıkçılara da habire karagöz. Hava kararınca Sivri'ye sokulmak pek kolay olmadı. Binlerce martı gün battığı halde adanın üstünde müthiş bir uğultu çıkararak dönüp duruyorlardı. Kıyıda birbiri arkasına dört–beş tane martı ölüsüne rastladık. Sait martıları inceledi:

– Dün vurmuş olacaklar... Dün buraya bir sürü yabancı geldi, Tabancalarını tecrübe etmişler. P...ler.

Sonra kıyıda güzel bir ateş yaktık. Tuttuğumuz balıkları kızartmaya başladık, yanımızda balıktan başka her şey vardı. Domates, bol meyve, içki. Bütün varımızı tecrübeli balıkçılarımıza ikram ediyorduk. Fakat bu balıkçılar kolyostan dolup taşan ıskaramıza bir tek karagöz koymayınca Sait'e sokuldum:

– Peki ya karagözler? Hep kolyos üstüne mi çalışacağız?

– Ne zannettin oğlum! Karagözleri onlar sen eğlenesin diye tutmadılar. Karagözler onların ekmek parası. Gözünü açsaydın, sen de kolyos yerine karagöz tutardın.

Ateşin keyfine diyecek yoktu. Balıklar çıtır çıtır kızardıkça, kadehler boşaldıkça, Sait'in keyfi artacak sanıyorduk.

Sait, içki içenlerin hepsine ters ters bakıyor, ikide bir:

– Ulan gözümün içine bakarak içmeyin bari. Sizde insaf, merhamet yok mu? diyordu.

Balıkların çoğu henüz ıskarada iken Sait ayaklandı:

– Ben sıkıldım, döneceğim.

Başta balıkçılar, hepimiz olmaz diye tutturduk. Sait dayandı.

Ben zaten karagöz meselesine içerlemiştim. Arkasından bu çıkınca fena halde somurtmaya başladım. Sait'i çok iyi tanıyan dostlardan birisi kulağıma fısıldadı:

– Terslik çıkarma. Hemen gidelim. Sen yoksa Sait'in hastalığını bilmiyor musun?

– Bilmez olur muyum yahu!

– O değil, bu da başka. Onda öteden beri bir bunalma hastalığı vardır. Birden içine bir bunalma geliyor. Hadi kalk, yola çıkacağız.

İstemeye istemeye kalktık. Balıkçılar bir ağızdan:

– Yapma be Sait Beyciğim. Kırk yıllık balıkçıyız, böyle bir havada biz bile yola çıkmayız. Hiçbiriniz doğru dürüst kürek çekmesini bilmezsiniz. Başınıza bir bela çıkaracaksınız. Deniz sabaha doğru düzelir, çıkarsınız.

Ne dedilerse para etmedi. Gecenin saat on birine doğru denize açıldık. Bizim motoru bir görseniz bu cesaretimize parmak ısı-

rırdınız. Motorumuzun ne mal olduğunu bütün dostlar gibi Sait de pekâlâ bilirdi. Bizim motorculuğumuza gelince buji temizlemekten başka bir tarafından anladığımız yoktu.

On birde çıktık demiştim ya, sabahın üçüne doğru Burgaz'a vardık!.. Tepeden tırnağa sucuk gibi ıslanmıştık. Hiç unutmam bir ara Sait karanlıkta doğruldu. Müthiş bir telaşla bana döndü:

– Yahu, önüne baksana, koskoca geminin tam göbeğine gitmekte mana var mı?

Motoru büyük bir gayretle çevirdiğimi hatırlıyorum. Sait'in önümüzdeki gemi dediği şey, ta Süreyya Paşa plajı dolaylarında parlayan kuvvetli bir ışıktı.

– Vay anam vay, demek sen buralarını böyle bilirsin ha? diyecek oldum.

Sait mahçup:

– Uzun etme be birader. Birdenbire o ışığı burnumuzun dibinde bir gemi ışığı sandım. Herkesin başına gelir.

Sabaha doğru Sait'in evine geldiğimiz zaman, annesi uyanıktı. Sait hayretle:

– Biz sana geceyi adada geçireceğiz dedik ya.

Annesi hiç oralı olmadı:

– Ben döneceğinizi pekâlâ biliyordum. Amma bu havada nasıl becerdiniz, hâlâ şaşıyorum, diyordu.

(Bayram gazetesi, 4 Haziran 1954)

TANIDIĞIM SAİT FAİK

İlhan TARUS

Sait, aşağı yukarı on beş yaşlarından itibaren arkadaşım olduğu için, üstüne bazı sözler söyleyebilirim zannına düştüm. Yaptığım budur.

Sait'in sanatı ile şahsını, başka bir deyimle, hikâyelerindeki kişilerle kendisini, birbirinden ayırmaya imkân yoktur. Öyle çeşidi özüne bağlı bir hikâyeciydi. Eserlerinde konuşan, hareket eden insanların karşılıklı tavırları, düşünceleri ne olursa olsun, hepsiyle Sait arasında aşınmaz, kopmaz bağlar vardı. Karşılıklı ve birbirine zıt görüşler, birbirleriyle bağdaşamaz hissini veren fikirler, biri ötekine çapraz düşen davranışlar, hep onu belirten, onu hatırlatan, onu yaşatan şeylerdir.

Oscar Wilde ile **Panait İstrati** birazcık **Sait** gibi yazı yazmışlardır denebilir ama, gene de onu yeryüzünün bu alanda ve manada tek yazarı saymakta tereddüt edemeyiz. Hüviyetini beyaz kâğıt üzerine bu rütbe sadakatle, samimilikle, riyasız ve yalansız döken adam, elbette sıra adamı sayılmaz.

Onun **"Vakit"** gazetesinde başlayan fıkraları, sonra içine girdiği mahkeme röportajları, daha sonra yavaş yavaş filizlenmeye başlayan hikâyelerinin taslakları, müsveddeleri ve temizleri de dahil, bütün yazılarını okudum diyebilirim. **"Semaver"**in pejmürde bir ilk baskısı vardı. **"Bir Vapur"** diye küçücük, daracık bir hikâyesi de bulunuyordu. Bu hikâyeyi, belki on beş gece, ardı ardına, her uykudan evvel okuduğumu hatırlarım. Orada tayfaların akşam üstleri vapuru bir yıkayışları vardır, siz de okursanız, ezberlemeden elinizden bırakamazsınız, eminim.

Sait, keyfi için yazı yazardı. Şunun bunun pöhpöhleri, telif hakkı hevesi veya kırk yaşından sonra biraz biraz kıpırdamaya başlamış olan vazife duygusu uğruna karaladığı şeyler, kötüler arasına girenlerdir. Keyfi için yazdıkları, kendini bilen, istediğini, arzuladığını, sevdiğini iyice seçmiş olan, seçkin bir insanın eserleridir ki, uzun ömre ve unutulmazlığa da kavuşmuşlardır.

Sait'te **Freud**'un stilize bir tipini bulmamak imkânsızdır. Anlaşılmamış veya kötüye yorulmuş hareketlerinde, hikâyelerinde, bu izahı bulabilenlerdir ki, Sait'i iyi tanıdıklarını iddia edebilirler. Geniş, engin bir dünyayı ve çok kalabalık insanları eline alıp gösteren, yaşatan, canlı canlı önümüze süren eşsiz hikâyecinin ruhuna doğru uzatılabilecek gözler, onun aramızda oynadığı rolü ve başardığı işi daha iyi görebilecekler, bize de daha iyi göstereceklerdir. Eğer mümkün olup da Sait'in hayatı bir filme alınabilse ve o filmin senaryosu da bu çeşitten bir arkadaşının kaleminden çıksa idi; insanlık bu seçkin vatandaşının nasıl bir mahluk olduğunu ve nasıl eser bırakıp gittiğini fark edecekti.

Belki bu da olur.

Uzun lafın kısası: Ne ondan evvel onun gibi sanatçı yaşadı; ne de ondan sonra yaşayacaktır. Böylece, kaybımız büyüktür.

(Kaynak, Haziran 1954)

SAİT FAİK'LE NASIL TANIŞTIM?

Şerif HULUSİ

Şehzadebaşı'nın tarihi hayatında ehemmiyetli bir yeri olan bu Halk Kıraathanesi dar, uzun, iki taraflı aynalı bir koridoru andırırdı. Peykelerde oturanlar arkalarını aynaya dayadıklarından kendilerini, her gün biraz daha eriyişlerini karşıki aynada gözlerini dört açarak görürlerdi. Döt–beş basamakla çıkılan sofanın sağ tarafında kahve ocağı ortasında büyük bir briç masası, sol tarafında abteshane vardı. Lodos estiği zamanlar bu sofanın arkadaki bahçeye açılan kırık penceresinden giren rüzgâr önce apteshaneye uğrar, ağır sidik kokusunu cigara dumanına karıştırıp bütün yüzleri okşadıktan sonra sık sık açılan kapıdan sokağa fırlardı...

Ben bu kıraathaneyi bir pazar günü daha yakından tanıdım. Önünden geçerken arkamdan biri seslendi. Döndüm baktım, İzmir Erkek Lisesindeki resim öğretmenimiz Turgut Bey başını kahvenin penceresinden dışarı uzatmış, bana eliyle "gel" diye işaret ediyordu. İçeri girdim. Yanındaki sarı saçlı, uzun boylu beyle beni tanıştırdı. Bu, o sıralarda Paris'te tahsilden dönmüş olan Ahmet Kutsi Tecer'di. Turgut Bey'i çok sevdiğimden hemen her pazar bu kahveye gitmeye başladım. Güzel sanatlara karşı bendeki ilk kıvılcım onunla bu kahvede yaptığımız sohbetlerde parlamıştır.

O yıllarda, evvelce Profesör Mehmet İzzet tarafından kurulan felsefe cemiyetinin dağılmasından sonra Halk Kıraathanesi bayağı bir mahfil hâline gelmiş, cemiyetin âzaları felsefe, ilim, tarih üzerindeki sohbetlerine. bazen de uzun süren münakaşalarına bu kahvede devam etmeye başlamışlardı. Arasıra Mustafa Şekip (Tunç), Hilmi Ziya (Ülgen), Mehmet Servet. Hasan Âli (Yücel),

Hüsnü (Yaman), hemen her akşam Mükrimin Halil (Yinanç), Emin Ali, Sabri, Nazmi Acar gelir, felsefe, ilim sohbetlerine, sık sık günlük politika, iktisat meseleleri, bilhassa o zamanlar bütün dünyayı sarmış olan büyük iktisadi buhran mevzuları da katılırdı. Ben bu konuşmaları, yeni edindiğim iyi hazmedilmemiş fikirleri bir punduna getirip öne sürmek için fırsatlar kollayaraktan, pusuya yatmış bir aslan gibi, sonsuz bir dikkatle dinlerdim. Sabahın ikisine üçüne kadar konuştuğumuz olurdu. Bu sohbet halkasının dışında kalmakla beraber, bir kare yapmak için arkadaş beklerken arasıra konuşmalara katılanlardan Münip, Ahmet Hamdi (Tanpınar)'nin kardeşi Yusuf Kenan, Türkiyat Enstitüsü kâtibi Tevfik, meşhur pokerci Abdullah vardı. Sofadaki briç masası ise Bestekâr Muhlis Sabahattin'in başkanlığında, Tarihçi Ahmet Refik'in ağabeyisiyle daha iki zattan mürekkep devamlı topluluğa mahsustu. Almanya'dan yeni dönen Sabahattin Ali ise konuşmalar veya kumar bitip herkes dağılınca veya bir dostuna gidip geç dönünce, içeride kalırdı. Gidecek yeri olmadığından, kıraathanenin sahibi şaşı gözlü ilkokul öğretmeni onun her gece peykede yatmasına müsaade etmişti.

İstanbul'un şiddetli soğuklarından biri, bir aralık ayı gecesiydi. Üç–dört gündür durmadan yağan kar sokaklarda yığılmış, yolları kapamıştı.

İşte o soğuk günlerden bir akşam Abdullah Bey, yanında uzun boylu, sarı saçlı, toz pembe yüzlü, mavi patlak gözlü bir delikanlı ile beraber kahveden içeri girdi. Mükrimin Halil, İbni Haldun'un tarih felsefesinin bilmem kaçıncı defa bir hülâsasını yapıyordu. Yeni gelenin arkasında gri bir elbise vardı, kıravatı yana kaymıştı. Arkadaşıyla önce merdivenin yanındaki masaya, Tevfik Bey'in yanına oturdular, sonra hepsi kalkıp sokak tarafındaki pencere yanında bulunan masalardan birine geçtiler. O sırada da Münip Bey gelmiş, kare tamamlanmıştı. Mavi patlak gözlü delikanlı peykeye, ötekiler sandalyeye oturmuşlardı. İnsandan dostluğunu esirgeyen hâline rağmen onu pek cana yakın bulmuş olacağım ki tarihi sohbeti en hararetli yerinde bırakıp kalktım, geldim, peykede yanına oturdum. Masa başında onun sağında oturan Münip Bey'le aramızdaki dostluk bana bu cesareti vermiş olacak. Bizi birbirimizle tanıştıran olmadı. Oyun hararetlendikçe, ortada dönen

para büyüdükçe münakaşalar da artıyordu. Güzel kâğıt geldiği zaman. o elini belli etmek korkusuyla, bu sevinci öteki oyuncularla paylaşamadığından, gizlice bacağımı çimdikliyor. yahut da cebinden küçük bir istafilina şişeşi çıkarıp bana dönerek dikiyordu.

Bursa Lisesini bitirip o zaman İstanbul Darülfünunu'nda okuyan Sait Faik çok sonra yazdığı **Kriz** hikâyesinde Necmi'nin hayatını anlatırken. kendisinin bu aylaklık günlerinden pek çok şey hatırlamış olacak.

Sait epey para kaybetmişti. Hem yenilmenin verdiği sinirlilik hem de gittikçe artan çakırkeyiflik onu hırçınlaştırıyordu. Ansızın elindeki kâğıtları fırlatıp yumruğuyla masaya vurdu. Kıpkırmızı kesilen suratında kan çanağına dönmüş gözlerini Münip Bey'e dikerek:

– Senin dinini imanını... hergele oğlu hergele! diye sunturlu bir küfür savurdu.

Kahvede şimdi herkes ona bakıyordu. Nazik bir adam olan Münip Bey sapsarı kesilmiş, öfkeden dudakları titriyor ama bir şey söyleyemiyordu. Sofada Muhlis Sabahattin'in dâvudi sesi gürledi:

– Hey ne oluyor gençler! Efendi gibi oynayın, kaybederken de efendi gibi!

Herkes susmuştu. Sait sanki bu susuştan utanmıştı. Eli yanında duran elimi istemeyerek gizlice sıktı. Belki de benden bir yardım istemişti. Karşıki aynada sararmış yüzünde bir çift buğulanmış mavi göz görüyordum. Oyuna devam edildi. Sait'in gözünü hemen hiç aynadan ayırmadığı dikkatimi çekti. Çünkü her bakışımda gözlerim aynadaki gözleriyle karşılaşıyordu. O da bunun farkına varmış olacak ki kulağıma eğilip yavaşça:

– O, yanındaki hergele ile öteki kâğıt düzüyorlar! diye fısıldadı. Hemen cebindeki istafilina şişesine sarıldı, birkaç yudum daha içti.

Artık sıra turlara gelmişti. Sait hep kaybediyor, kaybettikçe daha öfkeleniyor, öfkelendikçe de istafilina şişesine sarılıyordu. Çakırkeyif hâli sarhoşluğa değişmişti bile. Arasıra elinden masanın üstüne bir kâğıt düşüyor, bu yüzden sık sık oyunu bozup tekrar kâğıt yapmak icabediyordu. Bir ara Sait şöyle bir kıpırdandı, beni yana itmesiyle Münip Bey'in bileğini yakalaması bir oldu. Masa

başındaki oyuncular daha "Ne oluyor?" demeye kalmadan, adamın suratına tokatı şaklatmıştı.

– Seni eşşoğlu eşşek seni, kâğıt düzmek ha!

Ayağa kalkmıştı. deminki gibi suratı yine kıpkırmızı idi, gözleri yine kan çanağına dönmüştü. Ayakta sallanıyor, durmadan küfrediyordu. Münip Bey de ayağa kalkmış, Sait'e vurmaya hazırlanırken bu defa suratına inen bir yumrukla sandalyeye çökmüştü. Araya girdik, Münip Bey'i bir tarafa çektik. Sait dağılan saçlarını düzelterekten ağır ağır sofaya doğru ilerledi. Muhlis Sabahattin'in önünde durdu, acemice, sallanarak selam verdikten sonra:

– Onun yaptığını size yapsalar yutar mıydınız? diye sordu.

Muhlis Sabahattin elindeki kâğıtları masanın üstüne bırakıp öfke ile gözünden düşen monoklunu tekrar sol gözüne yerleştirerek:

– Ulan hıyar, hilesiz kumar olur mu? diye cevap verdi. Masaya bıraktığı kâğıtları tekrar aldı, sağ eliyle dayandığı bastonunu iki defa yere vurup:

– Pas! dedi.

Sait boynunu büküp apteshane tarafına doğru yürüdü. Beş dakika sonra yine sofada göründü. Merdivenlerden indi, hiç kimsenin yüzüne bakmadan, hiç kimseye de allahaısmarladık demeden yürüdü, çıkıp gitti.

O gittikten sonra, garson, hâlâ sersemlikleri geçmemiş olan oyunculara:

– Ne seans parasını verdi, ne kahve parasını, dedi.

Münip Bey, mazlum hâliyle mırıldandı:

– Biz veririz!

Ben de gitmek için kalktım. Herkese "eyvallah!" dedim. Tam kapıdan çıkarken Sabahattin Ali ile karşılaştım.

– Sait Faik gitti mi? diye sordu.

– Gitti, dedim. Çıktım.

Karlı yollara düşerek gidip odamda yattım. **Kitab-ı Mukaddes**'in kalın baskısından yastığım o gece boynumu çok acıttı, bütün gece soğuktan titredim.

Bu hâdiseden sonra Sait Halk Kıraathanesinde hiç görünmedi.

(Varlık dergisi, Mayıs 1955)

SAİT FAİK'LE BİR GÜN...

Turhan İLGAZ

Vapurdan inince, kahvelerin sıralandığı iskele meydanında sağ tarafa doğru yürüyoruz... On beş, yirmi metre sonra, iki evin arasında, uzaktan fark edilmeyen daracık bir sokaktan vuruyoruz yukarı... Güneş enfes... Çiçekler açmış Burgazada'nın her köşesinde... **"Kilisenin tam karşısı"** demişlerdi... Yine soruyoruz. İşte kilise... Genç sucu, ihtiyar beygirin çektiği arabasını durdurarak yol veriyor; üç beş adımlık bir bayırı tırmanıyoruz... Burası!.. Bahçe kapısının demir parmaklıkları arasından elimizi sokup sürgüyü çekince, önce bir çan sesi duyuluyor... Sonra yüksük kadar bir sevimli köpek, boyunu birkaç kez aşan havlamalarıyla koşuyor, bize doğru... Yaşlı müze bekçisi çıkıyor derken arka taraftan... Onun evindeyiz işte. Pırıl pırıl bir güneş, çiçekler, oradan oraya koşan köpek, yaşlı bir adam. Sonra sessizlik. Her şey onun anlattıkları gibi... **"Değirmi yüzlü"** bir çocuk eksik yalnız...

SAİT FAİK'LERDE

Sait Faik'in evindeyiz... Beyaz boyalı, ahşap, iki katlı kutu gibi bir ev... O kocaman yaşamı, bu küçücük Ada'ya, bu küçücük eve nasıl sığdırakomuş ki?..

İçeri girişte loş bir antre... Sağda yukarı kata çıkan merdivenler, solda misafir odasına açılan kapı... Bunun hemen yanında, tam karşıda, köşede onu bekleyebilirsiniz... Şimdi gelecek. Görmüyor musunuz oltaları oracıkta duruyor işte, yanınızda... Sepetin

---

* Cumhuriyet, Sanat – Edebiyat Eki, Mayıs 1970.

içinde... Üstünde şapkası, hemen ayaklarınızın dibinde lastik papuçları... İstakoz tuzağı, oltaların durduğu sepetten aşağı sarkmış...

Misafir odasının penceresini açıyor müzenin yaşlı bekçisi... Bir arı gözle kaş arasında içeri giriyor... Aydınlanıveren odada bir vızıltı... Eski, yer yer tifsirmiş bir halı... Tam ortada yuvarlak bir mangal, kapaklı... Eski takımlar... Sehpalar üzerinde iki antika saat... Yüzyıllardan beri zamanı göstermiyorlar herhalde... Bir de porselen sigaralık var... Kimsenin görmediği bir şeyi görmek üzereyken duyulan bir merakla kapağını kaldırıyoruz... Bir parçacık sararmış sicim var içinde... İnsana öyle geliyor ki, muhakkak onun eli değmiştir bu ipe... Belki yeni aldığı oltaların paketinden çıkarmıştı, yahut Ada'nın ıssız köşelerinde dolaşırken görmüş, ayak değmedik o yerlerde bulunuşu acayibine giderek toplamıştı yerden...

ÖBÜR ODALAR DA BOŞ

Ona ait eşyalarla, kitaplarıyla, hikâyelerinin müsveddeleriyle dolu olan odaya bakın... Büyücek bir kitaplıkta, Gide, Stendhal, Baudelaire, Kafka, Bosco, Carco, Simenon ve Jean Genet, Julien Green, Marquis de Sade...

Bir köşedeki camekânın içinde pasaportları, nüfus cüzdanı, **"Medarı Maişet Motoru"**nun ilk baskısı, köpeği ile çekilmiş bir fotoğrafı, bir **"Air France"** uçak bileti ve İş Bankasının ufak takvim defterlerinden bir tane... 1941 yılına ait... Karıştırıyoruz... 27 İkinci Kânun pazartesi gününe rastlayan yere "A. **düzeldi gibi. Ne mesudum**" diye yazmış... Çağrışımlar başlıyor: **"Bu saadet bir insandan geliyor"** diye fısıldıyor kulağımıza Sait Faik... **"Bir tek insanın bir tek insana bundan daha büyük iyiliği dokunabilir mi? diye düşünüyorum. Hayret içindeyim. Herhangi bir kötü sebep düşünmenin büyük nankörlüğünü bir hesapladım da tüylerim diken diken oldu..."** Aynı defterin, aynı sayfasında, bir gün sonrası için şu notu düşmüş: **"Kar yağıyor"...** Yine onun sesi: **"Dışarda kar yağıyor. Odamız sıcak. Her taraf karmakarışık. Yerler sigara külü içinde. Masanın üstünde mandalina kabukları var. O resimli mecmuaya dalmış, ben onun yüzüne dalmışım. Bir**

saadet denizi içinde felaketlerden kurtulmuş perişan bir sandal gibiyim..."

"ULAN OĞLUM BU NE HÂLİN"

Sesini duyup kendini görmeden evinden çıkıyoruz... Yaşlı bekçiye, **"Kimden soralım, nerededir?"** diyoruz... **"Mehmet Çavuş"** diye sesleniyor...

Mehmet Çavuş'la, Sait Faik'in amca kızının* kayınpederi ile karşı karşıyayız...

Anlatıyor: **"Sait Faik'in böyle büyük adam olduğuna, doğrusunu söyleyeyim, biz metelik vermiyorduk".** Kalpazankaya'nın oralarda dolaşışı rahatça gözümüzün önüne geliyor... Bej rengi ütüsüz bir pantolon, buruş buruş bir şapka, düğmeleri kopuk bir gömlek, Mehmet Çavuş'un dediği gibi, **"Tıpkı bir eskici..."**

Mehmet Çavuş sürdürüyor konuşmasını: **"Bir gün, Vali Konağından çıkarken gördüm... Ulan oğlum, bu ne hâlin, dedim. Hiç utanmadın mı bu kıyafette Valiye gittin?.."** Sonra, **"Boşver Valiye"**nin ayıpcasıyla gülerek karşılık verdiğini anlatıyor Mehmet Çavuş... Ve diyor ki: **"Cenazesinde, Şişli Camiinde, biz Sait Faik'in büyük adam olduğunu anladık ancak..."**

Mehmet Çavuş'la konuştukça Sait Faik de uzaktan doğru yaklaşıyor yanımıza... Peşinde iki köpeği ile tepelerden aşağı iniyor... Bir kayanın üzerinde. yahut iskeleye bakan bir kahvede yazı yazıyor, saatler boyu... Sonra. 120 yaşındaki balıkçı dostu Toma'nın kayığına atlıyor... İkisi beraber Hayırsız Ada'ya doğru, balığa gidiyorlar... Mehmet Çavuş, başka tanıdıklar. laf atıyorlar ona, söylemediklerini bırakmıyorlar... **"Sait, ulan, köpek besliyorsun"** diye takılıyorlar, iki köpeği için et, pirzola alır görürken onu... Sait Faik gülüyor, **"O köpekler insandan iyidir"** diyor: insanları. hele de "değirmi yüzlü" birer çocuk iseler, sevmekten hiç, ama hiç vazgeçmeden...

(1970)

Amca kızı Ülker OTMAN.

SAİT FAİK*

Salim ŞENGİL

Yeditepe dergisi sahibi ve yönetmeni Hüsamettin Bozok:

"Ben nasıl olsa yazı parası ödeyemiyorum. İstersen senin için araya gireyim, Sait 'Seçilmiş Hikâyeler' dergisine versin öykülerini" deyince birdenbire, önce duraksadım, sonra hemen kendimi toparlayarak sevinçle:

"Çok iyi olur" dedim.

Yanılmıyorsam yıl 1951. İlk kez açılan 'İstanbul Fuarı'nı üçümüz geziyoruz. Sait arkamızdan yürüyor. Hüsamettin'in bu önerisinden önce, telefon kulübesine benzeyen bir yere girdik. Atılması gereken parayı işaretli yere attım. Bir düğmeye basarak başbaşa resmimizi çektirmiştik Sait Faik'le...

Hüsamettin Bozok'un durup dururken ortaya attığı önerisine sevincim sürerken, heyecanımı hiç gizlemeden:

"Çok iyi olur"u yineledim.

"Kaç lira vereceksin her öyküsüne?" diye Hüsamettin sordu:

"Yirmi beş lira...

O sıralar 'Varlık' gibi daha başka dergilerin öykü başına en çok yedi buçuk, on lira verdiklerini biliyordum.

Biz konuşurken biraz açığımızdan yürüyen Sait Faik'e Hüsamettin:

"Salim, yirmi beş lira veriyor her öyküne. İstersen ver 'Seçilmiş Hikâyeler' dergisinde çıksın" dedi.

Sait Faik, gözümün önünden hiç silinmeyen, saf bir gülümseme ile yanımıza yaklaştı:

"Veririm" dedi, arkasından da ekledi:

---

* Tahir Alangu, **"Sait Faik İçin"**, Yeditepe Yay., 1956.

"Yalnız bir şartım var."

Heyecanla bekledim.

"Öykülerimden şimdiye dek elime bir yüzlük geçmedi. Ben sana dört öykü verince, sen de bana bir yüzlük gönderirsin.

Sait istese avans da verebilirdim. Yeter ki öykü versin, ama istemedi. O, özenle 'yüzlük' gönderilmesini istiyordu.

Sait Faik'le öykü işini aramızda tatlıya bağladıktan sonra fuarı gezmeyi sürdürdük. Bir yere gelip durduk. Tezgâhın birkaç adım gerisinde, pano üzerinde değişik kuş resimleri var. Hayvanların kuyruğunda, başında, karnında yuvarlak beyaz noktalara nişan alıp tüfeği patlatıyorsun. Vurursan magnezyum çakıyor, ortalık aydınlanırken fotoğrafın çekiliyor.

Rastgele bir tüfeği aldım. Sait Faik de yanı başımda... Gez–arpacık nişan aldım, tetiği çektim. Magnezyum patlayıvermez mi? Vurmuşum!.. Aslına bakarsan biraz nişancıyımdır. Küçükken Fethiye'ye iki saat uzaklıktaki Kaya bucağına yazlığa göçerdik. Birkaç gün geçince deniz burnumda tütmeye başlar, sıkılırdım orada. Annem yalvarmalarıma dayanamaz, babamın atının terkisinde günübirliğine kente inmeme izin verirdi. Giderken ya da dönerken, yarı yolda tepede, babam tabancasını çıkarır, bana verir, gösterdiği yere ateş ettirirdi. Zamanla attığımı vurur oldum.

Sait'in yanında şimdi vuruşuma biraz da çalım katarak bu kez Hüsamettin'i yanıma aldım. Gez–arpacık, hedef kuşun kuyruğu, derken tetiği çektim. Magnezyum gene patladı. Arkasından orayı yönetenlerden biri karşıma dikildi, tüfeği tuttu:

"Hadi beyim biraz dolaşın, sonra gelip fotoğraflarınızı alın" dedi. Göz ucuyla, adama çaktırmadan tüfeğin numarasını almayı unutmadım. Ertesi akşam için, yıldızı yeni parlayan öykücü Nezihe Meriç'i fuara davet etmiştim, gelecek, işime yarar. Bu gibi atış yapılan yerlerde tüfeklerin gez–arpacıklarını bozarlar. Yalnız birinin ayarına dokunulmaz, arasıra birileri çıkıp vursun diye... Yoksa kimse vuramazsa, işin raconu bozulur, müşteri gelmez, atış da yapılmaz. Bana da o gez–arpacığı bozuk olmayan tüfek rastlamış. Numarasını almalıyım ki yarın akşam fiyakamı yapayım. O da atıcılığımı görsün diye düşündüm.

Sait Faik, annesinden aldığı harçlık, öykülerinin getirdiği telif parası ile geçinmeye çalışırdı. Gene de iki yakasını denk düşüremediği herkesçe bilinirdi. Yazları genellikle Burgazada'da otururlardı. Sait Faik'in harçlığını annesi, önceleri aydan aya veriyormuş. Ama, bakmış oğlunun parası kısa zamanda bitiyor. Düşünmüş, taşınmış bir çare bulmuş kendince... Sait'in aylığını ikiye bölerek on beş günde bir vermeye başlamış. Sait, bu ölçülere, hesaplara sığacak bir kişi değil ki. Beş gün paralıysa, on gün parasız... Annesi bu kez aylığı dörde bölmüş, haftadan haftaya vermeye başlamış. Ne yaptıysa Sait'in parasızlığının önüne geçememiş. Sürekli parasızlık Sait'in kaderi değil, yaşamının biçimiydi.

'İstanbul Fuarı' gecesinden önce, Ankara'dan İstanbul'a geldikçe, Sait'le buluştuğumuz geceler olurdu. Bir kez bana bu para öyküsünü anlatmıştı.

O, en çok Beyoğlu Balık Pazarı'nın biraz aşağısında 'Lâmbo'ya gelirdi. Sait ucuz, güzel Rum meyhanelerini iyi bilirdi. Böyle bir yere gidilmek istendiğinde, eğer Sait aramızda ise meyhaneyi o seçer, karar verirdi. Cepteki paralar hesaplanır, oraya gidilir. Balık Pazarı'nda bir de 'Lefter'in meyhanesi uğrak yeriydi. Orada laterna vardı. Gezginci çingene çalgıcıları kimi de Sulukule'de göbek atıp oynayan kadınları, esmer güzeli kızları düşerdi oraya. Kafayı bulanlar için eğlencenin tuzu biberi demekti.

İstanbul Fuarı'nı gezmemizden iki gün sonra Sait'le buluştuk. Eski yazı, elle yazılmış 'Yandan Çarklı' adlı öyküsünü gösterdi. Dört–beş gün içinde bir tane daha Ankara'ya göndereceğini söyledi. Ne olur ne olmaz, belki parasızdır, sordum:

"İstersen bana vereceğin öykünün parasını ödeyeyim.

Kesin bir davranışla:

"İstemem, dedi, "dört olunca abi, sen de bana bir yüzlük gönderirsin.

"Sen bilirsin... dedim.

'Yüzlük' sözcüğü üstünde önemle duruyordu Sait...

İki gün sonra Ankara'ya döndüm. Görevle İzmir Fuarı'na gönderiliyordum. Munis Faik Ozansoy, Ticaret Bakanlığı, Dış Ticaret

Dairesi Başkanı'ydı. Fuara gidecek beş kişilik kurulda benim de bulunmamı uygun görmüş. Kurul Başkanı, 'Tercüme' ve kimi dergilerde Fransızcadan başarılı çeviriler yayımlayan Fuat Pekin'di. İzmir'e gitmezden önce Sait Faik'ten. 'İnsan Gibi Birşey: Huy' adlı ikinci öykü geldi.

İzmir'e varmamızdan bir hafta on gün sonra, derginin P.K. 2045, Bakanlıklar. Ankara adresine gelen mektupları göndermişler. Bir de telgraf vardı gelenler arasında. İlk önce imzasına baktım, Sait'tendi... 'Beklemeye takatim yok acele elliyi postala' gibisinden bir şey yazmış. Ne yapsam? Sait nerede ki! Adresini bilmem, yöresini bilmem!.. Hüsamettin Bozok geldi aklıma. Ona bir telgraf çektim: 'İstanbul'a gelince ödemek üzere Sait'e elli lira vermeni rica...

Ne olmuştu acaba? Merak ediyordum. Aslında telgraf çok açıktı.

İzmir Fuarı'nda görevimiz otuz beş-kırk gün sürdü. Oradan İstanbul'a geçtim. İlk önce Hüsamettin'i buldum. Sait'e elli lirayı ödemiş, ona borcumu verdim. O akşam mı, ertesi akşam mı ne, Sait'le buluştuk.

"Ne oldu yahu? Hani dört öykü gönderecektin!" dedim, "Arkası kesiliverdi."

"Olmuyor be abi, sıkışıyor insan! Sen uzaktasın, beklemeye gücüm yok. Vapurdan indin mi yürü. Sirkeci'ye varırsın hemen. Oradan Ankara caddesine... Varlık oracıkta. Veriyorsun Yaşar Nabi'ye öyküyü, alıyorsun papelleri. Hepsi bu kadar."

Bir rastladığında sormuş Yaşar Nabi: 'Ne oluyor, öykülerin hep Seçilmiş Hikâyeler'de çıkıyor!' diye... O da, 'Yirmi beş papel veriyor' deyince, 'Peki, al benden de o kadar' demiş, yükseltivermiş ödemeyi.

"Bundan sonra her öyküne otuz lira.. dedim, "Madem ki beklemen olanaksız, Varlık'tan sonra beş on adım daha yürüdün mü orada Basın Ajansı var. Öykünü bırakır. otuz kâğıdını alırsın. Oldu mu?"

"Oldu...

Basın Ajansı'na Sait, 'Haritada Bir Nokta' adlı öyküsünü bırakmış, arkadaşım otuz lirayı ödemiş. O sıralar Seçilmiş Hikâye-

ler'i İstanbul'da bastırmaya başlamıştım. Sık sık geliyor. az kaldığımdan Sait'i bir türlü göremiyordum. Öykülerinin arkası gene kesilmişti. Yaşar Nabi benim verdiğim telif ücretini vermeye başlamış. Gene uzun bir süre öyküsü gelmedi.

1954 yılında Maya galerisinde Seçilmiş Hikâyeler dergisi ve yayınlarının sergisi açılacaktı. Şimdi burada Adalet Cimcoz'u saygıyla anmak isterim. Bu serginin gerçekleşmesi için çok ilgi gösterdi, yardımda bulundu. Serginin açılışında çeşitli içkilerin yanısıra, iki kişi için portakal suyu da bulunacaktı. Bunlardan biri İstanbul Valisi Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay –sergiyi açması için ona Recep Bilginer rica etmişti–. öbürü de Sait Faik'ti. Artık içki içmesi kesin olarak yasaktı.

Sergi açılmazdan birkaç saat önce, Sait Faik, Leyla (Erbil), Attilâ İlhan, Solmaz –Attilâ'nın amca kızı– İstiklâl caddesindeki Baylan Pasta Salonu'nda oturduk. On beş gün sonra Sait'in öleceğini kim düşünebilirdi! Hayal bile edilemezdi. Ne yazık ki böyle oldu. En verimli, en olgun çağında, genç denebilecek bir yaşta onu yitirdik. Leyla Erbil, Attilâ İlhan, Baylan'da oturduğumuz günü çok iyi anımsayacaklar. Sait'in durgun, tedirgin, suskun bir görünümü vardı. Havayı yumuşatmak üzere, Attilâ İlhan'ın Sait için bana önerdiğini ona açtım:

"Bundan böyle hiçbir yerde yayımlamamak koşuluyla. her öyküne elli, her öykü kitabına beşyüz lira... dedim.

Sait bir an dalgınlıktan kurtulur gibi oldu, düşündü.

Attilâ konuşmaya katıldı:

"Benim de şiir, roman tüm kitaplarımı Salim basıyor. Böyle bir anlaşmamız var" dedi.

Sait:

"Ayda üç öykü yazsam, hepsini alacak mısın?" diye sordu.

"Alırım... dedim.

"Nerede yayımlayacaksın?"

Üçünü birden dergiye koyarım. Ya da bir ikisini yayımlanmamış öykülerin bulunsun diye kitabının basımına bırakırım. Orası benim bileceğim iş, seni ilgilendirmez değil mi? Sen parasını alırsın."

"Peki, adı sanı edebiyat tayfasınca bilinmez magazin dergilerinde röportajlar yayımlarım. Aslında onlar bal gibi öyküdür. Ama öykü diye verirsem almazlar. Oralarda çıkmaz. İlle de röportaj olsun isterler... Ne yapacaksın, ekmek parası!..

"Onlara karışmam. Bu röportajların içinden öykü kitabına seçtiğin olursa ona da karışmam. Yalnız başka edebiyat, sanat dergilerinde öykü yayımlamak yok.

Sait'in, şimdi anımsayamadığım daha birkaç sorusunun karşılığını verdikten sonra:

"Tamam..." dedi.

Yazılı bir anlaşmayı ne o önerdi, ne de ben istedim. Sait, verdiği sözü tutardı. Yazın alanında bu tutumuyla sevilirdi. Orada çıkardım yüz lira avans verdim. Maya galerisindeki sergi hazırlıklarını, o zaman akademi öğrencisi Mimar Güngör Kabakçıoğlu yürütüyordu. Hazırlıkları görmek üzere önceden kalktım. Onlar Baylan'da kaldılar, sonra geleceklerdi.

On gün sonra o acı haber radyodan, gazetelerden yayıldı, Sait Faik ölmüştü. Birkaç gün sonra Attilâ İlhan yazdığı mektupta:

"O günkü konuşmalara 'Sait Faik'in vasiyeti' denebilir" diyordu. Şimdiye dek bu konu Attilâ ile aramızda kaldı. İlk kez açıklıyorum.

"Gideyim, annesiyle konuşayım, o gün söylediklerini anlatayım... diye yazıyordu Attilâ İlhan.

Sait'in annesine gitmesini istememin –şimdi açıklamaktan sıkıldığım– bir iki nedenini Attilâ'ya yazdıktan sonra:

"Boş ver" diyerek bitirdim mektubumu, "onun ölümünün acısı bize yeter.

SAİT ADINDA BİR BALIK

Salâh BİRSEL

Sait Faik, Beyoğlu'nda, çokluk ikindi üstleri görünürdü. Geceyarılarına değin de oradan çıkmazdı. Bir kahveye dalar. 15–20 dakika. Sonra başka bir kahve, bir meyhane, bir sergi, geceleri sinema, pek çok bir tiyatro, ya da yine bir meyhane. Bu süre içinde de İstiklâl caddesinde bir sürü gitmeler, gelmeler. Avuç dolusu votka.

Anadolu Pasajı'ndaki Mehdi Baba'nın çayevinden Nisuaz, Petrograd, Moskova'ya değin girip çıkmadığı kahve; "Nektar"dan Tuna, Balkan, Orman, Cumhuriyet, Özcan'a değin uğramadığı meyhane kalmazdı. Kimi günler de, alelsabah, İstanbul'u fellek fellek dolaşmaya çıkar, Beyazıt'ta havuzun başına tünemişse **"Havuz Başı"** öyküsünü, Boğaz'da sarkmışsa **"Menekşeli Vadi"**yi, Yedikule'den dışarı çıkmışsa **"Sur Dışında Hayat"**ı yazardı. Bu arada yolda, sinema önünde, otobüste, köprü üstünde, vapurda, Yüksekkaldırım'da, Gülhane Parkı'nda, ne bileyim bir dükkânda, ya da İstanbul'un en kıyıda köşede kalmış bir yerinde rastladığı insanları da kollarından tutup öykülerine sokuştururdu.

Cumartesi pazarları ise adacığına sığınırdı. Kendi köyünü, kendi köyünün insanlarını, balıklarını, Sivriada, Kaşık Adası'yla giriştiği komşuculuk oyununu anlatırdı. Nedir, bu öyküleri düzmek için yanaştığı her insana hemencecik el atmaz, onları, kavun alıyormuş gibi iyice tartar, koklar ve öykü olabilecek bir yan bulduktan sonra onlara kucak açardı. Çünkü ona göre her insanın içinde öykü bulunmaz. Yazara düşen iş, içinde öykü taşıyan insanı kıstırmaktır. Bir kez kıstırdıktan sonra da elini uzatıp onun içinden öyküyü çekip çıkarmaktan başka iş kalmaz.

Sait bu öykü anlayışını bir gün Çiçek Pasajı'nda. Tahir Alangu'nun da bulunduğu bir toplulukta çok canlı bir biçimde dile getirir. Sait'in fokur fokur kaynadığı günlerden biridir o gün. Tahir Alangu ve arkadaşlarına: "Ne cıbıl heriflersiniz siz, size bir istakoz ısmarlayayım da mideleriniz bayram etsin!" sözünü bağışlamıştır. Sonra da Pasaj'ın o ünlü istakozcusunu çağırıp bir istakoz ısmarlamıştır. "İyi olsun ha!" demeyi de savsaklamamıştır. İstakoz gelmiş. Sait bıçağı eline almış, havancağızın şurasını burasını tıktıklamıştır:

– Yaramaz bu. Daha iyisini getir.

İstakozcu söylenecek olmuştur. Ama Sait:

– Parasıyla değil mi? İyi olacak!

Yeniden gelen istakoz da aynı biçimde inceden inceye gözden geçirilmiştir:

– Haa, bak bunda iş var!

Sait elini kolunu sıvayıp istakozu çıtır çıtır da kırmıştır.

Koca, koskoca bir tabak dolusu bembeyaz et de salına salına ortaya çıkmıştır.

Kendisinin gevezelik ettiğini sanan, ama bir kayık tabak istakoz etini karşılarında görünce şaşıran Tahir Alangu'ya şöyle de demiştir:

– İşte böyle. Kimi insanların içi koftur. Hiçbir şey çıkarılamaz. Kimileri de işte böyle doludur. Öykücünün işi bunu bulmaktır[1]

Nedir: Sait, bir başka gün **Eftalapulos Kahvesi**'nde öykülerini nasıl yazdığını merak eden bir delikanlıya:

– Körükörüne yazarım, demekten çekinmeyecektir. Sonra da:

– İşte, sözgelişi, şimdi bir öykü yazıyorum. Hem adını bile koydum.

Sait bu söz üzerine delikanlının:

– Demek ilkin adını koyarsınız? diye sormasını bekler. Delikanlı böyle bir şey sorsa Sait:

– Yok ama, bu ad hoşuma gitti de... Karşılığını yapıştıracak-

---

1) Bk. Mahmut Alptekin: "Tahir Alangu, Sait Faik'i Anlatıyor", Varlık, Ağustos 1973.

tır. Olmaz böyle bir şey. Sait, delikanlının. hiç değilse, yazmakta olduğu öykünün adını sormasını bekler Çünkü bunun da karşılığı hazırdır:

– **Eftalapulos Kahvesi!** Kahveyi de at. Yalnızca **Eftalapulos** da olur.

Gelin görün ki. delikanlı bunu da sormaz. Ama bir ara şöyle bir şey demeyi uygun bulur:

– Demek böyle yazarsınız siz öyküyü?

– Nasıl?

– İlkin adını korsunuz. Sonra bir kez kurar. hop sonuca gidersiniz.

– Yok yahu. Öyle yapmam. Doğrusunu ister misin, ben öykünün nasıl yazılacağını da bilmem.

Ya ya ya, şa şa şa, Sait Sait, bin yaşa!

Ama ne var Sait'in bir konuşup bin yaşayabilmesi için **Eftalapulos**'un, İstiklâl Caddesine bakan merdivenlerinden yukarı çıkması ve İstiklâl Caddesiyle Sıraselviler kavşağındaki kahvenin ön masalarından birine kurulması gerekmiştir. Hem de Taksim Meydanıyla Atatürk heykelini görecek bir biçimde. Bunu böyle yapmasının nedeni, buradan aşağıdaki büyük insan ve taşıt selinin sağa sola kaçışlarını kolayca seyredebilmesidir. Bunda belki. kahvenin Sıraselviler yönünde tam karşısına gelen Taksim Sinemasının (sonraları Venüs Sineması) büyükten büyük afişini boyuna dikizlemekten kurtulmak düşüncesi de vardır.

Günün de kuşluk vaktidir. Kuşluk vakti oluşu da Sait'in oraya öykü yazmak için gelmesinden çıkarılabilir. Çünkü Sait öykülerini çokluk sabahları yazar. Öte yandan **Eftalapulos**'un **Eftalapulos** oluşu da tam bu saate rastlar. Eh, Sait'in de buraya gelmek için böyle bir saati kollayacağı da çok doğaldır.

Eftalapulos'a tam bu saatte gelineceğini Salâh Birsel de bilir. O yıllar Parmakkapı'da küçük bir pansiyon odasında yatıp kalkan Salâh Birsel pazar sabahları buraya postu sermekten büyük sevinçler tadar. Daha sonraki yıllarda Birsel bir gün buraya Edip Cansever'le de gelecek ve ona davudi, ama kısık–davudi bir sesle **"Davul–Zurna"** şiirini okuyacaktır. Çünkü bu bir sır değildir. Bir-

sel'in **"Davul-Zurna"** şiiri burada yazılmıştır. Ama yazılırken İzmir Kordonu düşünülmüştür.

Festivale bakın siz Edip Cansever de o günden sonra Birsel'e her rastlayışında bu şiirin bir dizesini yineleyecektir:

Ah iç gıcıklayıcıdır sabahları yalel.

Eftalapulos'tan açılmışken bu kahvenin 1950'lerden sonra zaman zaman **Baylan** topluluğunu, Attilâ İlhan ve arkadaşlarını barındırdığını da söylemeliyiz. Bunlar arasında Turgay Gönenç de vardır. **Eftalapulos Kahvesi**'nin tarihi içinde Fahir Onger'in, Behçet Necatigil'in, Fazıl Hüsnü'nün, Oktay Akbal'ın, Nahit Ulvi'nin, Salim Şengil'in adlarına da rastlanır. Hem de büyük harflerle. Adı büyük harflerle yazılan bir yazar da Leyla Erbil'dir.

Ama şimdiler **Eftalapulos Kahvesi** baştan başa yanıp kül olduğuna göre, vay benim köse sakalım, biz yine Sait'e dönelim.

Sait'in burada edebiyat heveslisi gence verdiği karşılığın temelinde yüzde yüz alçakgönüllülük yatar. Bu gönülsüzlük Sait'in bütün komşularına yön verir. Gerçi, kimi zaman bu deyişlerde bir benbenlik kokusu da sezilir ama bu pek üzerinde durulacak bir şey değildir. Doğrusu o, büyük bir yazar olduğunu belli etmekten pek ürkerdi. Onu görenler bir balıkçı, bir at hırsızı, bir kestane kebapçısı, bir boyacı, bir emekli memur, bir garson, bir çöpçü, bir sarhoş, bir aylak sanabilirdi kendisini. Ama yazar olduğunu hiç mi hiç çıkaramazdı. Oysa Alangu'ya dediği gibi günün 24 saatini edebiyat adamı olarak yaşardı. Bir balığın gözünü andıran iri patlak gözleri vardı. Daha doğrusu kendisine bakanlara bir balığı düşündürtürdü. Abidin Dino bir karikatüründe hanos mu, sinarit mi, kefal mi işte onlardan birini hatırlatan bu pörtlek gözleri çok ustaca çizmiştir. Gözlerinin çevresinde birtakım çizgiler de vardı. Ne ki bunlar hayatında çok güldüğünü değil, güneşe çok baktığını, bakarken de mavi gözlerini kıstığını anlatırdı. Yüzünün bütününden çıkan anlam ise onun içi tedirgin biri olduğunu ortaya koyar. Sait **"Havada Bulut"** adlı öyküsünde bunun sevilmemişlerin, çok üzülmüşlerin, okumuşların tedirginliği olduğunu açıklamıştır. Gülerken çokluk ağzını açmaz, burnundan kesik kesik ve hızlı hızlı soluklanarak gülerdi. Bu yüzden de bu gülüşler bir otomobil tekerine hava basan pompanın hihini – hihini'lerini andırırdı. Bunu kimi

zaman, eleştirilerini ya da "Ulan bok kerata" diye başlayan takılmalarını sulandırmak için de kullanırdı. Samim Kocagöz onu şöyle anlatır: "Öyle çok laf etmesini sevmezdi. Hep işlerin alayında görünürdü. Ama onun sanat üzerine konuştuğunu, dahası, bilimsel konuştuğunu yakın arkadaşları çok iyi bilirler. Ancak karşısında biri olmalıydı konuşması için. En az da beş on duble bira içmeliydi." Bu gözleme Celâl Sılay da katılır: "Kant ile Comte'un övülüp yerildiği masallara gelir, lafın en çetrefil noktasında birimizin dizine bir sille indirir: 'Hadi kalk lan dolaşalım' der. Topluluktan ayrılır ayrılmaz: 'Ne laflar be! Of be, of be yahu!' derdi. Kant'ı tanımaz mıydı? Ruhunu bellemişti onların. Sırası düşünce, bir hamlede, adamın başını döndürürdü. Sait'in tanımadığı insan yoktur. Caddede yürür, kahvede, meyhanede mayalaşırken boyuna sağa sola merhabalar yağdırır. Bu selamlardan herkes, işportacılardan tutun da kolacı çıraklarına değin bütün o küçük insanlar topluluğu, o yaşamlarını elleriyle kazananlar, o bir gün çalışmasa aç kalan işçiler, çocuklar, yaşlılar, sakatlar, orospular, ozanlar yani o halkın ta kendisi olan yaratıklar nasibini alır. Sait bu selamlarla bu canlı ve gerçek kişilere sanki şunu söylemek ister:

– Ben de sizdenim ha! Benim sizden ayrılan bir yanım yok. Şimdi önümdeki şarap şişesini bitirmeye çalışıyorum ama bu da işim. Yazarlık işi. Şunu belleyin: Gerçek sanatçı halktan değişik bir yaratık değildir. O da günlük ekmeği ardından koşan gündelikçinin alınyazısını taşır.

Sait'in bir yanı da, olur olmadık şeylere kızmasıdır. Nedir, kızgınlığı çabuk geçer, küskünlüğü de uzun ömürlü olmaz. Bu küskünlüklerden birini Orhan Kemal anlatır bize.

Bir gün iki yazar Parmakkapı'da karşılaşmışlardır. Bir süredir, bir tartışmadan ötürü araları şeker renktir. Orhan Kemal yolunu değiştirmek isterse de yapamaz:

– Merhaba.

Sait de belki yolunu saptırmayı geçirmiştir aklından. O da yapamamıştır:

– Merhaba.

Orhan Kemal:

– Nasılsınız?

Sait pompalı kahkahalarından birini atar:

– Teşekkür ederim efendim. Siz nasılsınız?

Sonra da Orhan'ın koluna girer:

– Bok. Nasılsınızmış... Bu ne kibarlık ulan?

Küskünlük işte o an bu küfürlü deyişle ortadan kalkıvermiştir. Ama bu büyünün gerçekleşmesinde küfrün gücünü de kabul etmek gerekir.

Sait'te küfrün bini bir parayadır.

"Beyefendi"li konuşmaya başladı mı, başlamadı mı? Dikkat! Biraz sonra bu soylu sözcüklerin yerini en yakası açılmadık küfürler alacaktır. Yalnız şu da unutulmamalı: "Ulan kerata" sözü onun sözlüğünde, "İki gözüm" "Cancağzım!" anlamlarına gelir. Denilebilir ki o, sevmediği insanlara sövmez. Bir gün Burgaz'da Bedri Rahmi ile arkadaşlarını da pırıl pırıl kalaylamıştır. Ama bu pek nedensiz değildir. O gün plajda yüzerken dünyanın en namussuz balığı dragonya gelip Sait'i ısırmak saygısızlığında bulunmuştur. Yoo, acele etmeyin, dragonya da, Bedri Rahmi'den önce kendi payına düşeni bol bol almıştır.

Bedri Rahmi'den açmışken onun Sait'le Sivriada yolculuğunu da şuracığa kıstırmalıyız. Doğal ki Sait, daha motor Sivriada'ya yanaşır yanaşmaz kalaya başlamıştır. Bu kez küfrün nedeni Sait'in kıyıda 4–5 martı ölüsü görmüş olmasıdır.

– Dün vurmuş olacaklar. Dün buraya bir sürü yabancı geldi. Tabancalarını tecrübe etmişler pezevenkler.

Uzatmayalım, balıklar tutulur. Kıyıda güzel bir ateş yakılarak kızartılmaya başlanır. Yanlarında rakı, meyve filan da vardır. Oturup balıkla rakıları –bunları sonradan Bedri Rahmi anlatacaktır– devirmeye koyulurlar. Gelgelim o yıllar Sait'in içkiye arka döndüğü yıllardır:

– Ben sıkıldım, döneceğim.

Sait'le birlikte gelenler bozulur buna. Ama Sait'e yine de eyvallahı basarlar. Aman ne o? Hava patlamıştır. Balıkçılar:

– Yapma be Sait Beyciğim. Kırk yıllık balıkçıyız. Böyle havada biz bile yola çıkamayız. Hiçbiriniz doğru dürüst kürek çekmesi-

ni beceremiyorsunuz. Başınıza bela çıkaracaksınız. Deniz sabaha doğru düzelir, öyle gidersiniz.

Sait dinler mi? Gecenin on birine doğru yola çıkarlar. Bedri Rahmi'ye göre motoru gören, içindekilerin yürekliliğine parmak ısırır.

Sabahın üçüne doğru Burgaz'a varırlar. Topu da sırsıklamdır. Burgaz'a gelmeden önce bir ara Sait karanlıkta doğrulur. Bütün sesiyle Bedri Rahmi'ye:

– Yahu önüne baksana! Koskoca geminin tam göbeğine gitmenin anlamı var mı?

Bedri motoru büyük bir çabayla çevirir. Oysa Sait'in gördüğü Süreyya Paşa Plajı dolaylarında parlayan güçlü bir ışıktır.

– Vay anam vay, sen buraları böyle bilirsin ha!

Yer yarılmış, Sait yerin dibine geçmiştir:

– Uzun etme be birader. Birdenbire o ışığı burnumuzun dibinde bir gemi ışığı sandım. Herkesin başına gelir.

Sait'in evine ayak bastıkları vakit annesi Makbule Abasıyanık'ı uyanık bulurlar:

– Biz sana geceyi adada geçireceğiz dedik ya!

Makbule Abasıyanık oralı değildir:

– Ben döneceğinizi pekâlâ biliyordum. Ama bu havada nasıl becerdiniz, hâlâ şaşıyorum.

Makbule Hanımın bu sözü Sait'in annesinin yamacından hiç mi hiç ayrılamadığını, ona çokça bağlı olduğunu ve çocukluk dünyasından iyice silkinemediğini anlatmak bakımından önemlidir. Sait'in annesiyle çekilmiş fotoğraflarına bakın, onun anası yanındaki ezikliğini hilafsız görürsünüz. Kemal Bekir, Burgaz'daki evlerinde, Makbule Hanım odaya girince, Sait'in saygıyla ve usulcacık toparlanıp ayağa kalktığını ve sonra annesi konuşurken onu büyük bir hayranlıkla dinlediğini anlatır.

Nedir, bu eziklik istenilen, yitirilmesinden korkulan bir ezikliktir. 1951 yılında karaciğerine baktırmak için gittiği Paris'ten beş gün içinde dönmesi, biraz karaciğerinden parça alınacağı korkusundan, biraz da annesinden uzak kalmanın verdiği şaşkınlıktandır.

Sait'in anasına bağlılığının başlıca nedeni içe kapanık bir insan olması, yalnızlığı kendine yaşam biçimi olarak seçmesidir. Onun insanlardan, kalabalıktan hoşlanması da aslında bu yalnızlıktan zaman zaman kurtulma isteğinden ileri gelir. Ama o, kalabalık arasında bile yapayalnızdır. Naim Tirali onun beş günlük Paris serüveninde bu yalnızlığı çok iyi dile getirir ve Paris'teki kalabalık ve gürültünün onu korkuttuğunu açıklar. Doğrusu Sait, içindeki insanla, dışardaki yüzler, binler, milyonlar arasında bir denge kuramamış ve galiba kimi zaman da dengesiz olduğunu düşünmüştür.

Paris'ten ayrılırken Naim'e verdiği **Lüzumsuz Adam**'ın ilk sayfasına şunları yazacaktır: "Paris'teki anlaşılmaz günlerin çözümünü sana bırakıyorum. Anlayabilirsen anla." Yine Naim'e armağan ettiği **Havada Bulut**'a yazdıklarıysa şöyledir: "Yaptığım deliliğe ne zaman ah vah diyeceğimi bir kestirebilsem, o zaman Paris'te beş günün romanına başlardım.

Sait bu davranışın delilik olduğunu İstanbul'a ayak atar atmaz daha iyi anlayacaktır. Annesi kendisini doktorlara bile baktırmadan dönüşüne kızmış, belki de onu paylamıştır. İstanbul'dan Naim'e yazdığı kart, içindeki "Lüzumsuz Adam"dan kurtulup yaşamaya dört elle sarılma isteğini bir kez daha açığa vurur: "Ne halt ettim de hemen döndüm. Annem kızdı. Siz orada yaşıyorsunuz. Ama yaşadığınızın farkında değilsiniz. Boş verin, eğlenmenize bakın.

Sait bütün o gerçek sanatçılar gibi uydurmadan, doğal olmayandan da iğrenir. Bu yapmacıklık, övgü kılığında bile çıksa karşısına sinirlenir. Sabahattin Kudret onun derbederliğinde, kayıtsızlığında uydurma ciddilik, uydurma ilgiyle bir savaş bile görür. Ama onun giyimindeki sallapatilik yine dış dünyayı takmayışına dayanır. Gelin görün, ki, 1941 yılında Alexandra ile tanışınca, kızın kendini küçümsemesi karşısında, kılığını kıyafetini değiştirmek zorunda kalacak, o kirli trençkotuyla buruş buruş giysisini üstünden atacaktır. 1951 yılında gittiği Paris'te de aynı şeyi uygular. Bu kez bir kahvecidir onu iteleyen bu işe. Dinleyin bakın:

Sait, Paris'teki ilk gününde kahvaltı için bir kahveye girer. Amerikan barda *cefé noir*'ını yudumlarken kahveciyle tanışıklık kurmak ister:

– İstanbul'dan dün geldim, uçakla.

Kahveci çırağı, yukarı kata çıkmak için, asansöre binmek üzeredir. Kahveci o hırpani, o giyim düşkünü, o yılım yırtık Sait'in uçakla bir alışverişi olabileceğine inanmadığı için çırağına:

– Galiba sen de Mösyö gibi uçak yolculuğuna merak sardın! Yoksa, sen de mi İstanbul'a?

Naim az sonra kahveye yetiştiği vakit Sait'i küplerin üstünde bulur:

– Ulan, herif düpedüz benimle alay etti. Kılığımı, kıyafetimi mi beğenmedi? Kasketim mi tuhafına gitti, nedir?

Kahvecinin sözleri Sait'e öylesine dokunmuştur ki, hemen Naim'le *Galérie Lafayette'e* koşarak kendine bir palto, kadife bir pantolon, siyah bir kazak, bir de fötr şapka alır.

Sait severek yaşamayı ister hep. Ama dışında değil, içindeki birine vurgundur o. Sevginin dekatriyası dediği şey de bundan başkası değildir. Dışarda rastladığı güzellikleri ise çokluk kendi yaratır. Hem de kimsenin göremediği, kimsenin yaratamadığı güzellikler olur bunlar. Bir defasında bir İtalyan şehrinde İtalyanların bile sezemediği bir uyumu çıkarır ortaya. Bu, İtalyancanın birden yirmiye varan sayılarındaki uyumdur. "Hiçbir dilde sayı böyle güzel sayılmaz" der Sait. "Undici, dodici, tredici...

Nedir, Sait, içindeki zenginlikleri olsun, sümbül kokularını olsun, dışarda karayel rüzgârına göğüs gerer, şekerli ve mis gibi ferik elmalarını yer ve her günkü yaşantının deli gömleğini sırtına geçirirken bulgular.

(Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu'ndan)

BÜYÜK YAZAR KİM?

Mücap OFLUOĞLU

Dört yazdır Sait Faik ile Burgazada'dayız. Burgazada'ya ilk geldiğimiz yaz Cennet Yolu'ndaydık. Sait'e uzaktık. İkinci yaz yaklaştık. Gönüllü Caddesi 3 numaralı eve geçtik. İki yazdır da, gene Gönüllü Caddesinde 2 numaralı evin bahçe katındayız, yazı yazdığım odanın penceresinden Sait'in evini görüyorum, birinci kat balkonu kırmızı boyalı, lacivert demir kapılı beyaz evini. Hele bahçede oturduğu saatlerde Sait hep gözümün önünde. Evinden ha çıktı ha çıkacak gibi geliyor bana. Yıllardır Sait'siz ev; müze oldu biliyorsunuz.

Nisan ayıydı, Ankara'dan bir TRT–TV ekibi gelmişti. Sait Faik için bir anma programı çekeceklermiş 15 dakikalık. Tesadüf bu ya, bana rastladılar, benden programa katılmamı istediler.

Yönetmen:

"Siz Sait Faik'i tanır mısınız?" diye sordu.

"Çok iyi tanırım, arkadaşımdı" dedim. Yönetmen:

"Ama siz ondan gençsiniz, nasıl arkadaşlık ettiniz?" dedi.

"Sait gençlerle arkadaşlık etmeyi severdi; hem ben öyle göründüğüm kadar genç değilim, aramızda on dört yaş fark vardı."

Kanımca yaş farkı arkadaşlığı önlemez, yeter ki kafaca dostluk kurulabilsin, haksız mıyım, diyerek çalışmalarına katıldım. Hazırladıkları senaryoya uyarak, çekimleri müze olmuş evde, Burgaz bahçelerinde, tanıdığı balıkçılarla, adalılarla konuşarak, Sait'i anarak, yaşayarak bitirdik; böylece on beş dakikalık belgesel çıktı ortaya. Ne yazık ki ben göremedim, ama görenler beğenmişler. Bu da emek verenlere yeter.

Üç gündür susuz İstanbul'a yağmur yağıyor; yani su yağıyor İstanbul'a. Çöpçüler Adalarda grev yapmışlardı, çöpler yığın yığın duruyordu sokaklarda; çöp kokusu, pislik sarmıştı Adaların gövdesini; Tanrı yetişti imdada, yağdırdı yağmuru, dört yanı yıkadı, yüzümüzü güldürdü.

Sait'e doğru bakıyorum. Evinin önünde durmuş, trençkotunun içinde, geniş kenarlı rengi solmuş fötr şapkasının altında deniz rengi, heykel gözlerini açmış yağmuru seyrediyor keyifle; bana da el sallıyor,

"Mücap, akşama Balıkpazarı'nda Cumhuriyet'te buluşalım, biraz içip, çene çalarız," diyor gibi.

Hep öyle olurdu, uzaktan el sallar, "Akşama buluşalım, derdi.

1952–1953 kışı, bizim Küçük Sahne Tiyatrosu açılalı iki yıl olmuş. İstiklâl caddesinde, köşesinde Hacıbekir şekercisinin bulunduğu Hava sokağında, bir Beyaz Rus madamın yanında pansiyonerdim.

Ne sevimli, ne görgülü, ne hoş bir ihtiyardı Rus madam.

Yatak odasında baş köşeye son Çarlarının fotoğrafıyla Atatürk'ün fotoğrafını yan yana asmıştı; ihtiyarlığını sağlıklı tutan bir zekâsı ve zerafeti vardı.

Altmış yıl öncesinin ünlü lokalleri, Rejans'ı, Nisuaz'ı, Petrograt'ı işleten Beyaz Ruslar da hep öyle değiller miydi? Vakur görünüşleri içinde soyluluklarının inceliklerini sergilerlerdi.

Bir akşam üzeri, benim sokağın köşesinde Orhan Kemal'e rastladım. Uzunca bir süredir görüşmemiştik. Ayaküstü söyleşiye daldık. Baktım, koltuğunun altında bir dosya.

"Orhan bu ne, senaryo mu?" diyecek oldum, şöyle iki avucunun içinde dosyayı tartarak,

"Yeni bitirdiğim romanım, Bereketli Topraklar Üzerinde" dedi. İnanır mısınız? O anda Sait Faik bitti yanımızda!..

"Ne bu ulan, köşebaşlarında alışveriş mi yapıyorsunuz?" diyerek, Orhan'ın avuçlarındaki dosyaya elini uzattı. Orhan dosyayı koltuğunun altına alıp,

"Bak Sait, bu senin yapamayacağın bir iş, roman, hem de kocaman bir roman, ne haber?" diye Sait'e laf atınca, ben araya girdim,

"Var mısınız, benim eve çıkalım, sohbetimizi, tartışmayı, orada sürdürürüz?" dedim. Sait, "Boş ver, siz şimdi içki içersiniz, biliyorsunuz ben çoktandır içmiyorum, siz çıkın ben gelmeyeyim," deyince, Orhan, Sait'in kolundan tutup, "Yürü koca adam, ne zamandır laflamadık, içmek şart değil ya, deyip yürüttü Sait'i. Günlerden pazartesi, tiyatroların kapalı olduğu gündü. İki adım ötedeki apartmana girip, bizim kata çıktık. Rus madam ünlü iki Türk yazarı ile tanışmanın onurunu, benim odada bize bir içki sofrası hazırlayarak değerlendirdi.

Şaraplı jambonlu sofrada, köşebaşında başlamak üzere olan tartışmaya geçilebilirdi artık. Sait:

"Oğlum ben kısa yazarım, yazdıklarım bir çırpıda okunur, ama yenisi var mı, diye de sorulur! Anlaşıldı mı?" diye tartışmayı açtı bir bakıma. Orhan bıyık altından gülerek Sait'i kızdırmak istiyor; dosyayı açıp, elle yazılmış sayfaları Sait'in burnuna uzatarak,

"Bak, bak da gör, gözün açılsın, sen böyle bir şey yazabilir misin?" karşılığını vererek tartışmayı, kendi üslubunda, ciddiyetten uzak tutmak istiyordu. Ama Sait ki alay, şaka sever, ona buna takılmaktan hoşlanır, Orhan'ın burnuna doğru uzattığı roman müsvettelerini eliyle iterek, "Bu kadar palavrayı kimse okumaz," diyordu.

Orhan bindiriyor, Sait savunmada, Romanı küçümseyip, "yazdığım hikâyelerin bir tekini bile yazabilir misin?" sorusunu yöneltiyordu. Orhan da kahkahayı basıp, tüm alaycı hâliyle Sait'i iyice kızdırmak için, "Çoook yazdım çoook!" karşılığını veriyordu. Ben de, bu sıcak yürekli iki yazı ustasını dinlerken, hallerine bakıp basıyordum kahkahayı.

"Peki, peki," diyerek araya girdim.

"İkiniz de büyük yazarsınız. Biriniz büyük hikâyeci, biriniz büyük romancı olarak kalın, dedim.

Tartışma gülücükler içinde tatlıya bağlanmıştı.

Madamın servisine teşekkür ederek çıktık apartmandan.

Bir kolumda Orhan, bir kolumda Sait.

Orhan'ı 1949'da Adana'da tanımıştım.

Sait'i çok daha önce, ama nerede, İstanbul'un neresinde?

(Aynada adlı anı kitabından, 5 Eylül 1990)

5. BÖLÜM

UNUTULMAYAN HİKÂYECİ

SAİT FAİK İÇİN

Behçet NECATİGİL

ANLAMAK

Kompozisyon yazıyordu sınıf,
Başlık: Anlamak.
Anlamak uzakken yakın
Kurumuş topraklara,
anlamak,
Boşalışı sağnağın.

•

Anlamak görmekti süregelen
gizliyi.
Doğdu. Adapazarı'nda
görmeye 1907.

•

İnsan ilk girdiği koskoca bir
sarayda
Nasıl şaşırır birden anlamak
şaşırmaktır, derken geniş
Bursa Lisesini bitirdi, İstanbul,
Fransa'ya gidiş dönüş.
Anlamak açılışı kapının
Dilsiz ve karanlık konakta
Anlamak hikâyelerinde

İstanbul
Uzun, kısa.
Derken durdu, 1954
Elleri kesilmiş.
Anlamak birden durmaktır:
Gökyüzü daha geniş...
Başın öne düşmesi.
Anlamak boyun eğiş.

(Vatan gazetesi, sanat sayfası, 16 Mayıs 1954)

YILLARDAN SONRA SAİT'LE

Fazıl Hüsnü DAĞLARCA

Bu yolda kocaman sinemalar kocaman camlar önünde
Duyuyorum
Senin yanımda yürüdüğünü

Kalabalık çoğalırken geceleri ışıklar içre
Duyuyorum
Sevdiğini şimdi daha sık

İşte sokak gürültüleri dinmiş
Duyuyorum
Düşündüğünü senin de

(Vatan gazetesi, sanat sayfası, 15 Mayıs 1955)

AKAĞIT

Fazıl Hüsnü DAĞLARCA

Sait on yıl mı oldu inanmıyorum
Dün gibisin
İşte yakanı kaldırdın uzun parmaklarınla
Sarı yüzünde ak kırmızı bir ince sakal
Üşüdün gibisin
Gecelerin bitmez tükenmez
Yıldız yıldız büyüyen bir düğün gibisin
Güzelliğin iyiliğin doğruluğun düş kapılarında
Dur mu diyorlar biraz mı diyorlar
Büsbütün gibisin

Ama için sıcak için ta doğa'da
Yün gibisin
Nerede olursan ol ne olursan ol Sait
Yanında çocuklar balıklar kuşlar
Düşündüğün gibisin

(1964)

SAİT'E 20. YIL AĞITI

Fazıl Hüsnü DAĞLARCA

20 yıl oldu ha
Gövden toprağa gireli.
Günaydın diye işte tutar elimden
Seninki yerine karanlıkların eli.

Yaşamak... Ölüm... Bitişik ülkeler,
Ki çiçeklerle açtığı düşüncelerin.
Biri sözde güneşçe aydınlık
Öbürü us düşünce derin.

Beyoğlu önümüzden akarken öyle güçlüydük ki
Otağlara benzerdi kahvede yerimiz.
Hani bizim dergi çıkacaktı pırıl pırıl,
Yazarları sevdiklerimiz?

Dağlar taşlar nasıl kanatlanıyor,
Kuş uçar peki?
Sonmuş o konuşma nasıl bilebilirdik
O yıldızlar önceki.

Sait, duyuyor musun,
Buz gibi buz gibi geçiyor yıllar.
Ölüler yok,
Ölülerin yaşı var.

(Varlık dergisi, 1 Mayıs 1974)

İSTANBUL DESTANI

Bedri Rahmi EYÜBOĞLU

İstanbul deyince aklıma
Sait Faik gelir
Burgazadası'nda kıyıda
Bir çakıltaşı seslenir
Mavi gözlü bir çocuk büyür döne döne
Mavi gözlü ihtiyar balıkçı gencelir küçülür
İkisi de bir boya geldiler mi Sait kesilirler
Bütün İstanbul'u dolaşırlar elele başbaşa
Ana avrat küfrederler uçan kuşa eşe dosta
Sivriada'da martı yumurtası toplarlar çilli çilli
Ziba mahallesinde gece yarısı
Sabah Galata'dan geçer yolları
Maytaba alacakları tutar kahvede
Zararsız bir deliyi
Ula Hasan derler gazeteyi ters tutaysun
Çaktırmadan gazetesini tutuştururlar fakirin
Sonra oturup sessizce ağlarlar

İstanbul deyince aklıma
Sait Faik gelir
Taşında toprağında suyunda
Fakir fukaranın yanı başında
Bir kalem bir yürek bilendikçe bilenir

Kıldan ince kılıçtan keskin
Hep eyiden güzelden yana
Hep kimsesizlerin

İstanbul deyince aklıma
Sait'in son yılları gelir
Hey Allahım en güzel çağında Sait'e
Dört beş yıl ömrün kaldı denir
Sait Sait olur da nasıl dayanır
Mavi gözlü çocuk boş verir ölüm haberine
İhtiyar balıkçı pis pis düşünür
Bir zehir yeşilidir açılır
Bir yeşil ki ciğerine işler adamın
Bir yeşil ki kasıp kavurur
Küçük mavi gözlü çocuk
İhtiyar balıkçı
Ve dilimize bulaşan zehir yeşili
İstanbul çalkalandıkça bu denizlerde dipdiri
Dilimiz yaşadıkça yaşasın Sait'in şiiri

(Dördü Birden – Varlık Yayınları)

AĞIT

İlhan BERK

Baktık bir evin bahçesi ilk defa bir evin bahçesi başını
almış gidiyor
Bir çocuk Grenoble'da İtalyan mahallesinde bir çocuk
görüyor ilk
Deniz kıyısındaki o her akşamki kahve birdenbire tutup
batıyor
Ne varsa umutlu umutsuz, sıkıntılı sıkıntısız, o cumartesi
akşamları, firengili akşamlar çekip gidiyor
Yeşil zeytin, limon gibi bir İstanbul sarısı kalıyor geriye
Bir evin bahçesi ilk defa gülmüyor, saksıdaki bir çiçek
büyümek istemiyor ilk defa
Gece, her taraf gece, Katina'nın elleri gece, en sevdiğimiz
yerleri gece, gece hiç bitmiyor
Bağırmak sabahları, akşam üzerlerine, bir pencereden bir
denizden bağırmak, bağırmak
Uyandık ***Eftalikus*** *uyandık İstiklâl caddesi yok,*
Beyoğlu'ndaki güneş yok
Gökyüzü yok.

(Galile Denizi'nden)

AĞIT

Özker YAŞIN

Eski güzelliği kalmadı Burgazada'sının
Balıklar hüzünlü martılar hüzünlü
Denizin rengi bir hoş mavi
Eski güzelliği kalmadı Burgazadası'nın.

Topal Martı uçup gitti
Sinagrit Baba son verdi hayatına
En güzel karanfilleri kör Mustafa
Getirdi Sait'in mezarına.

Kiminle dertleşecek Barba Antimoslar
Kim anlatacak Dalgıç'ın hikâyesini
Gayri Odisya'nın yanık sesini
Sana duyuramaz poyrazlar lodoslar.

(Şiirimizin Cumhuriyeti/Yeniler–H.Karakan–Antoloji)

ŞİİRLERİNİN TAHLİL VE TENKİDİ
AŞK ÖZLEMİ

Oktay AKBAL

Sait Faik'in şairliğinden bahsetmek, herkesin bildiğini tekrar etmek gibi bir şey. Çünkü yüzlerce hikâyesinden bir tekini okuyan, yazarının kişiliğindeki şiir cevherini duymazlık, görmezlik edemez. 1935'te çıkan mesela bir **"Stelyanos Hristopulos Gemisi"**nden 1952'de çıkan **"Sivri Ada Geceleri"** hikâyesine kadar 18 yıldır Sait Faik'le adım adım geçtiğimiz mesafeler, gördüğümüz manzara, yaşadığımız dünya, acı, üzücü, sırasında sevinçli; insanı hem hayata bağlayan hem kahreden; kişioğluna hem sevgi hem de nefret duyuran bir dünyadır. Şurası inkâr edilemez ki **Sait Faik**'in hikâyelerindeki İstanbul. Yüksekkaldırım, Burgaz Adası, vapur iskelesi, bir Rum balıkçı, bir topal satıcı, sınıfının telakkilerine karşı koyan âvare insan, dondurmacı çırağı gerçek hayattakinden daha çok renkli, daha çok kalıcı, hatta daha çok gerçektir. Sanat eserinin büyüklüğü, bazı gerçeklerin zamanla silinip gitmesine karşılık onlara asıllarındaki güzellikten, değerden daha üstün anlamlar kazandırarak ölmez bir hayata kavuşturmasındadır. Bu ölmezlik, yazarın çizdiği manzaralara, anlattığı kişilere kendinden kattığı duygudan, şiirden gelir. Romanda, hikâyede şiir çok defa tehlikeli de olur. Şiir, eserin özünde değil de yalnız kelimelerinde olursa bu geçici bir değer taşımaya mahkûmdur. Ama Sait Faik'in hikâyelerindeki şiir hem konuda, hem üslupta, duyarlıkta, kişilerde, hem atmosferinde, hem de seçtiği kelimelerindedir.

Bu defa üzerinde duracağımız kitap ötekiler gibi değil. **"Şimdi Sevişme Vakti"** kelimenin tam anlamıyla bir şiir kitabı. Çoğunu on-on beş yıl içinde çeşitli dergilerde okuduğumuz bu 17 parça

şiir, şair **Sait Faik**'i bize gösteriyor. Bu şiirlere birer Sait Faik hikâyesidir de denebilir. Hikâyeleri ile tek fark bunlarda yazarın duygularının, görüşlerinin beşer onar mısra içinde teksif edilmiş olmasıdır. Yoksa bunlar birer hikâye de olabilirdi. Bu şiirlerde hayatı, yaşamayı aşktan ibaret sayan veya öyle görmek isteyen bir arzunun belirtilerini buluyoruz, Sait Faik'in şiirlerindeki halatlarında mes'ut sahilleri beraberinde getirecek olan Ceylanı Bahri, Selimi Salis gibi meyhane aynalarında kaybolan, delirmemek için bir vapur içinde sevgilisine koşan, Aleksandra'sının siyaha çalar parmaklarıyla çaldığı mızıkayı dinleyen, köprü üstünde gemileri seyredip, **"Bir bilet alan olsa dünyayı dolaşmak işten değil"** diye düşünen, sevgilisini bir saraya değil iki odalı bir eve götürmek hülyaları içinde dalıp giden, o her şeyin, herkesin saadetine mani olduğu, dünyanın yarıdan fazlasını kendine düşman hisseden bir insan buluyoruz. Bu Sait Faik mi? Mümkün. Ama bizler de ona yabancı, ona uzak değiliz. Yazar hikâyelerindeki gibi, hava gibi gerekli olduğunu anlatmaya çalışıyor. Aşk kişiye hayatı, yaşamayı sevdiren ne olduğu belirsiz nesnedir. Aşksız insanlardan her türlü kötülüğü beklemek mümkün. Her felaket aşktan uzak bir dünyanın eseridir. Sait Faik, hikâyeleri, şiirleriyle aşkı, o hem her yanda, hem de hiçbir yerde olmayan nesneyi arıyor. Buluyor, bulduğu anda kaybediyor. Her kişioğlu gibi. Burada Sait Faik içimizden biri. Herhangi bir yeryüzü sakini. Duyan, gören, nefes alan. **"Şimdi Sevişme Vakti"**, aşktan mümkün olduğu kadar uzak şu dünyanın ortasında bizi aşka çağırıyor. Aşka, saadete karşı duyulan hasretimizin yankılarını taşıyor. Her şeyin aşkta bulunduğunu duyurmak istiyor.

"Senden sonra ancak anlaşılır.
İnsanoğluna öğretilen yalanlar
Senden sonra anlaşılır ancak
Boşluğu her şeyin."

Buradaki **"sen"**, sadece sevgili değil, kişinin dünyaya, yaşamaya, saadete karşı duyduğu özlemin adıdır.

(Vatan, 23 Ağustos 1953)

YALNIZLIĞIN YARATTIĞI ADAM

Vedat GÜNYOL

I

Sait Faik'i bugün bütünüyle düşününce, içimize insan sevgisi salan esrarlı bir kuvvet gibi görüyorum. Bu kuvvetin önünde doymak bilmez bir sevginin bulunup yitirilmişliği, tatmin edildikçe parlayıp alevlenen aşkın şifa bulmazlığı var. Bu kuvvetin elinde **Son Kuşlar** ileri bir uğrak olmuştu. Bu uğrak, **Lüzumsuz Adam**'ı gerilerde bırakmıştı. Bu uğrak azmin, kararın uğrağıydı. Domuzuna asil bir inatla güzele vurgunluğun, ömürlerini ekmek parasına harcamışların büyüklüğüne inanmışlığın uğrağıydı. **"Gün Ola Harman Ola"** ölçüsünde bir şaheseri ancak bu türlü bir inanmışlık verebilirdi.

Sait Faik'in son eseri, **Alemdağda Var Bir Yılan** yeni bir uğrak yolunda. Bu uğrağın başında bir başka saplantıyla karşılaşıyoruz: Yalnız adam saplantısı. Her uğrak bir yenisinin müjdesiyle yüklüdür. Sait Faik, bu yeni uğrağa doğru henüz yola çıkmış, yalnız adam hüviyeti içinde, yalnızlığıyla çetin bir savaşa girmiş görünüyor. Bu savaş onu yeni iklimlere ulaştıracaktır.

Sait Faik bu eserde, yalnız adamın mantığına uygun olarak, sade kendinden söz ediyor. Hikâyelerinde üçüncü şahıs, yerini "ben"e bırakmış. Yalnız adam, konuşsa konuşsa ancak kendinden konuşabilir. Sait Faik de öyle yapmış. Kendinden söz ediyor, kendi adına konuşuyor. Hikâyelerinin gerçek kahramanı "ben" adına düşüncelerinin, ahlakının cesaretini ele almış, öyle konuşuyor.

Corydon, O. Wilde ile birlikte daha birkaç kişiyi kastederek

şöyle der: **"Hepsi de inkâra saptı. Herkes inkâra sapacaktır. İnsanlar, düşüncelerini söylemekte cesaret gösteriyorlar ama, ahlâklarını açıklamaya hiç yanaşmıyorlar. Acı çekmeye katlanıyorlar da, gözden düşmeye gelemiyorlar."** Sait Faik, bu cesarete daha **Son Kuşlar**'da ulaşmıştı. **Alemdağda Var Bir Yılan**'da sanatının o ulaşılmaz kişiliğiyle bu iki yönlü yılmazlığın üstüne bile çıkıyor. Hikâyeleri "ben"le başlıyor, "ben"le bitiyor. Tıpkı **Kalpazanlar,** tıpkı **İmmoralist** gibi.

Alemdağda Var Bir Yılan, baştan başa yalnızlığın, tarifsiz bir yalnızlığın acılığını taşıyor. "Yalnızlık. Yalnızlık güzel. Güzel değil. Kavun acısı." (s.18) Bu yalnızlık nereden geliyor? Sanatçının "kilise ahlakı" üzerine kurulu bir dünya düzeninde yerini bulamamasından. O ahlak, o düzen ki, dünyayı **"yasaklar"** ağıyla örmüş. İnsanlara insanları yasak etmiş. "İnsanoğlu için yasaklı hayvan diyebiliriz. Mikroplar bile birer yasak değil mi? **Aşk**lar yasaktır. Gün olur sular, yemişler bile yasaktır. İnsanlar birbirine yasaktır." (s. 91)

Bu toplum yasakları yanında, bir de yaşlanmışlığın, bedence çökmüşlüğün yasağı var. Bu da, ötekisi gibi, dıştan gelen bir yasaktır. İşte **Sait Faik**'in yalnızlık dramının bilmecesini burada aramak gerekecek. Bu bilmecenin çözüldüğü yerde, çocuklara olan sevgi ile, bu sevgiye engel olan yaşlanmışlığın kurt yeniği ortaya çıkıyor.

Çocuklara yönelmiş sevginin temelinde, sanatçının hep çocuk kalması var: "Karılar sevilir sevilmesine ama ben içimden hep çocuk kaldığım için olacak karılardan çok çocukları severim. **(Yani Usta)**

Bu çocuk sevgisinin karşısında sanatçının durumu ne olacak? Kafasının işleyeceği, hislerinin durulacağı bir çağda, yüreğinin sesini tıkayamazlığın faciası başlayacaktır. Çünkü, bu yürek, tıpkı topal martının ölümünün yasını tutan Barba Yakamos'un yüreği gibi "bir tahtası eksiklerin yüreğidir." Bu yürek çarptığı müddetçe, körpe sevdalara düşecektir. Barba Yakamos: "Kafa dediğin eskir, ihtiyarlar, ölür bile insan ölmeden" diyecektir. Sonra kalbini gösterip: "eskimeyen, eksilmeyen şey buradadır" diye ilave edecektir. İşte **Sait Faik'in eskimeyen, eksilmeyen şeyi yüreğidir.** Bu yüre

ğin, taze yüzler önündeki tatminsizlikten gelen acılığı yerine göre hudutsuz olacaktır. Ona güvendiğini, arkadaşlığından hoşlandığını söyleyen Panco'ya sorun. "Bu işte en talihsiz de sendin." Çünkü "sana durmamacasına gülüyorum" diyecektir. Ona "kilise ahlakından" söz açacaktır. Kahvede Luka Efendi'yi siper ederek kendini göstermemeye çalışacaktır. Sonra günün birinde "Çok ihtiyarladın sen" deyiverecektir. Yani Usta, "ağababa"nın randevusuna gelmeyecektir. Yahudi kızının âşığı genç, yakışıklı arabacının en samimi sözü "suratında nur kalmamış" olacaktır. **Sarmaşıklı Ev**'in genç hamalı "babalık" derken, ne umutlar söndürdüğünün farkına bile varmayacaktır.

Bundan sonra, sevgilisiz de, alelade insanlarla da güzel olabilen dünya alabildiğine ıssızlaşacaktır. "Yalnızlık dünyayı doldurmuş. Sevmek, bir insanı sevmekle başlar her şey. Burada her şey bir insanı sevmekle bitiyor." (s. 24) Sevmekle bitiyor. Çünkü "ne sen onu, ne o seni anlıyor. Belki anlamak ikimizin de işine gelmiyor." **(Yılan Uykusu)** Panco istediği kadar karşısında, yanı başında olsun. Ne çıkar! "O seni anlarsa değil, sen onu anlarsan bir şeyler olacak."

Sevgiliyi anlamanın yolu mu? Önce, "tanı, tanı, kendini tanı. İşe başla bir kere bu yönden. Sonra onu anlayacaksın. Kendini mi tanıyacaksın? O bir tahtası eksik yüreği bırak bir yana da kahvenin aynasına bir bak: "Kahvenin aynasında sapsarı, bembeyaz, bir adam gördüm. Ürktüm. Bendim." **(Çarşıya İnemem)** Şimdi Panco'ya dönebilirsin. Aynı ürküntü, aynı irkilti: "Kürk hâlâ serindi. O çıban izi olan yanağını serinliğe dayamıştı. Kürkün dudakları öpüyordu onu. İrkildi. Beni hatırlamıştı. Silkindi. (s. 20)

İşte bu ürküntünün hayali, bu irkiltinin rüzgârı Sait Faik'in yakasını bırakmayacaktır. Yalnızlık kavun acısı acılığında alabildiğine işleyecek, işleyecektir: "Caddelerde idim. Binlere karşı birdim. On binlere karşı birdim. O "seyyarelerden gelir gibi gelen" Panco bile bu yalnızlığı söküp atamayacaktır. "Sanki her akşam onunla imişim gibi bir yalnızlık duyuyorum. (s. 23)

Yalnız adam talihiyle başbaşadır: "Sokakların içinde, sırtımda talihim, sırtımda kendim, yürümeliyim. (s. 20) Sait Faik yürüyecek, yürüyecektir. Bu yol onu nerelere, hangi uğraklara götürecek?

Önce isyana götürecek. İsyanın ardından "büyük hayaller" akın edecek, sonra her şey tabiat içinde erimeye doğru yol alacaktır.

II

Çıkış noktası "yalnızlık" olan bir hayat görüşünün son basamağında Sait Faik karara, kesin bir duruma varmış bir kez. Yalnızlığa yenilmemiş, yenilmemeye bakıyor. Umutsuzluğu bir yana atıvermiş. Bakıyoruz, yalnızlığa da, yalnızlığı doğuran şeylerin topuna da kafa tutuyor. Bu, yalnızlığın Sait Faik'e yarattığı ilk tepki oluyor. **Son Kuşlar**'daki hikâyelerin çoğunda bir döğüş, bir kavga havası var. Biliyoruz: Sait Faik'in kavgası insanlarla. Daha doğrusu insanların insanlara ettikleriyle. İnsanların yarattığı "alın yazıları"yla.

Tabiat kuvvetlerine gelince, Sait Faik'in onlarla hiçbir kavgası yok. Hiç değilse, insanları, yardımlaşmalara, dostluklara çağırdığı nisbette. Ayrıca tabiat Sait Faik için, insana yalnızlığını unutturacak en güvenilir bir sığınaktır da.

Şurası besbelli: Sait Faik gözünü, kendine göre olmayan bir dünyada, yasaklar dünyasında açmış. Bu kilise ahlakına göre işleyen, sahtelikler dünyasında, tek başına, büyük bir serüvene atılmış: Bütün isteği "gerçek"e ulaşmak ve bu sayede kendi durumuna, daha doğrusu, "insan"ın durumuna asıl anlamını kazandırmak.

Sürekli bir araştırma olan hayatı boyunca Sait Faik "gerçek"i kimi zaman "güzel"de bulmuştur, kimi zaman "hak"da, kimi zaman da her ikisinde birden. Gerçek, "hak" ile "güzel"de olunca, insanın durumu kendiliğinden anlamını bulmuş oluyor: İnsan ancak "güzel" ve "haklı" bir dünyada, insan olmanın bütün onurunu kazanabilir. Çirkin ve haksız bir dünyada ise, insan, hele sanatçı, onurunu da, varlığının anlamını da kafa tutmakta, dünyayı çirkinleştiren, haksızlığı boğanlarla pazarlığa, uzlaşmaya yanaşmamakta bulur. Her türlü uzlaşma insanın onurunu hiçe indirmek, varlığını inkâr etmektir. İşte, Sait Faik **Son Kuşlar**'daki hikâye kahramanlarını, içinde yaşadıkları dünyanın çirkinlikleri, sahtelikleri, adaletsizlikleri

karşısına birer canlı **itiraz** olarak çıkarmış ve böylece insanın en şerefli yanının kafa tutmak olduğunu belirtmiştir.

Yalnızlık karşısında Sait Faik'in ikinci bir durumu var: Dünyanın sınırlarından kurtulmak için "Yapma cennetler"e sığınan Baudelaire gibi, Sait Faik de, ruhuna, ağaçlardan, bulutlardan, kuşlardan, böceklerden bir yankı aramakta, bütün varlığıyla evrenin çağrısına kulak vermektedir. Bu çağrı ister kadın, erkek, hünsa, insan, hayvan, hatta o namussuz Özdemir'den..." **(Kayıp Aranıyor)** (s. 46) ister "dağlardan, kuşlardan, denizlerden, insandan, hayvandan, ottan, böcekten, çiçekten" **(Alemdağda Var Bir Yılan)** gelsin, ardından umulmadık bir şey; saadet akın edecektir: "Ne olur, bir kedicik, bir köpekcik olsaydı. Bütün bu olmayan şeyle, ağrılar, boşluklar, terler ve üşümeler bir daha dönmemek üzere gideceklerdi." **(Kayıp Aranıyor)** "Gelsin de nereden gelirse gelsin... Hişt sesi gelmedi mi fena. Geldikten sonra yaşasın çiçekler, böcekler, insanoğulları." **(Hişt, Hişt)**

Bu çağrının, hişt sesinin kesildiği yerde, zengin bir hayal dünyası kapılarını ardına kadar açmaktadır. Burada, artık eşyanın alışageldiğimiz ilişkileri kırılmış, sürrealizmin sınırlarına girilmiştir. Burada her şey aklın, mantığın kontrolünden çıkmıştır. Artık, aklın alabileceği gerçeklerden apayrı, başıboş, rüya ve masal renkleriyle süslü bir başka âlemdeyiz. Artık sanatçının çağrışımları bile bir başkadır: "Tedailerim ne ruhiyat kitaplarındakine, ne de şunun bununkine benziyor. İstanbul deyince Çin'de bir mandarini tedai edebiliyorum." **(Bir Başka İstanbul)** Bu rüya âleminde, bıçkın Hidayet'i cebimize sokabiliriz. **(Öyle Bir Hikâye)** Sevgilinin bulunduğu odanın kapısı açılıp içeriye rüzgâr girebilir; rüzgârla birlikte yapraklarını dökmüş bir ağaç; ağacın ardından duman, dumanın ardından bir kuş, kuşun ardından da bir bulut girebilir. **(Yılan Uykusu)** Kulaklarımızın dibinden ırmaklar akabilir. Ağaçlar suları yıkayabilir. Hayvanlar insanları öpebilir; köpekler konuşur, insanlar havlar. **(Kalinikhta)**

Orada kocayemişlerin çiçekleri pare paredir. Karabaşları avuçlarımızda ezmekteyizdir. Dilimizi arılar sokmakta, güneş batmakta, bir karabatak düşünmektedir. **(Kalinikhta)**

Pascal: "Kim bilir, hayatın bize uyanıkmışız gibi gelen yarısı, uyanıyormuşuz gibi gelen asıl uykudan pek az farklı bir uykudur" diyor. İşte bu sebepten olmalı: **Alemdağda Var Bir Yılan**'daki birkaç hikâyeyle **Yeni Ufuklar**'da çıkan (sanatçının en son hikâyesi) **Kalinikhta**'nın gerçek–üstü havası, bize tıpkı rüyadaki kadar kolay, rüyadaki kadar tabii geliyor.

Muhayyilenin başıboş, mantıkla ilişiğini kesmiş göründüğü yerde sürrealizm başlamış sayılabilir. Orası, içgüdülerin, içeri tepilmiş isteklerin alanıdır; eşyaların, canlı cansız varlıkların umulmadık bir çehreye büründükleri, alışageldiğimiz gerçeklerin alt üst olduğu bir âlem. Sait Faik, bize bu âlemin kapılarını **Son Kuşlar**'ın son hikâyelerinden **Kırlangıç Yuvasındaki Kadın** ile aralamıştı. Ama burada henüz, şuuraltı dünyasının sırlarına erememişti, gözümüz yolda, öyle kalmıştık... Bu hikâye **Alemdağda Var Bir Yılan**'daki o gerçek–hayal karması içinde işlenmiş güzelim hikâyelerini müjdeleyen bir başlangıçtı.

Sait Faik, bu hikâyelerinde, hele **Yılan Uykusu**'nda sürrealizme, adeta serin bir kaynağa gider gibi öyle kolay, öyle tabii gidivermiş. Onda, insanı öldüresiye faydacı bir medeniyetin baskılarından kurtarmaya yönelen sürrealistlerin başlangıçtaki o ateşli, edebiyat alanını aşan amaçlarını bilmem aramak yerinde olur mu? Sürrealizmin "başıboş, havada kelimeleri"ne, "rüyada konuşmalar"ına, "toplu çılgınlık"larına, "otomatik yazı"larına, nihayet "karamsar alay"larına, Sait Faik'te rastlayacağım diye uğraşmak, onu öbür sürrealistlerle kıyaslamaya kalkışmak boşuna bir çabadan öteye gidebilir mi? Sait Faik sürrealizme, içeri tepilmiş isteklerini bir düş âleminde gerçek görme arzusunun verdiği dayanılmaz, ama o nisbette tabii bir ihtirasla düpedüz, kendiliğinden kayıvermiş. İç dünyasını şuur üstüne çıkaran rüya, hayal, şiir dolu bu yepyeni ifade şekli, kimbilir belki de ona o tarifsiz yalnızlığını unutturacak, yalnız güzel ve haklı bir dünya yolunda benimsediği itiraz rolünde bütünlüğünü kazandıracaktı.

(Yeni Ufuklar, 1954)

SAİT FAİK*

Nâzım HİKMET

I

Elime bir kitap geçti. Genç bir hikâyecinin (Saît Faik'in) kitabı. Her yeni imzaya karşı ne yalan söyleyeyim, "apriori" bir sevgi duyarım. Okuyucularının sayısı bini geçmeyen bir edebiyat piyasasına her yeni giren imza, eğer sadece bir heveskârlık değilse, bir inanç ve cesaretin, bir çetin kavgalara hazırlanış kuvvetini kendinde görebilmenin ifadesi demektir. Ben, inanan, cesaretli, kavgadan yılmayan insanlara saygı beslerim.

Elime geçtiğini söylediğim hikâye kitabını da işte böyle, tabir caizse, hüsniniyetle açtım.

İlk hikâyenin ismi: Semaver.

Hemen okumaya başladım. Ve doğrusunu isterseniz bir iki satır sonra, genç imzaya karşı daha önceden duyduğum âlâka çoğaldı. Nasıl çoğalmasın ki, Semaver hikâyesinin kahramanı bir işçiydi. Âlâ, dedim kendi kendime, genç muharrir bizim yeni bir Sabahaddin Ali'miz, İsmet Hüsnü'müz, Kemâl Tahir'imiz olacak.

Fakat okumakta biraz daha devam edince, hikâyenin bir Amerikan mizah muharririnden adapte edilip edilmediğinde şüpheye düştüm. Baktım, böyle bir kayıt yok. Muharrir bize Türkiye'de yaşayan bir Türk işçisini ve anasını anlatmak istiyor. Ama ne çare ki, istemek, her zaman, becerebilmek değildir.

Genç hikâyecide de böyle olmuş. Anasının namaz seccade-

Sanat ve Edebiyat Üstüne, Haz: Aziz Çalışlar, 1. baskı 1987- Bilim Sanat Yay., 2. baskı 1995, Evrensel Basım Yay.

sinde takla atan, anasıyla sabahları yatakta al takke ver külah şaka eden, semaverine bağlı bir işçi tipi! Uydurmuş genç üstad. Türk işçisi, yalnız Türk işçisi değil, Amerikan terbiyesi almış bazı delikanlılar müstesna, herhangi bir Türkiyeli bir dindar da olsa, dinsiz de olsa anası namaz kılarken takla atmaz ve anasıyla yatakta o çeşit şakalaşmaz. Bu olsa olsa komik Zigoto'nun yaptığı marifetlerdendir.

Diyeceksiniz ki, "canım, hikâyede yalnız bu yok ya!"

Hayır hikâyede yalnız bu, bir de semaver var. Şu bildiğimiz çay semaveri ve bir de günün birinde ihtiyar ananın eceli mevuduyla ölüvermesi... İşte o kadar.

Kitabın ismi bile bu birinci hikâyeden alındığına göre muharirce en beğenileni bu yazıdır. Gerisini varın siz kıyas edin.

Bu yazıyı bir edebi tenkid kastıyla yazmıyorum. Sadece bu vesileyle, yazıcı olmak cesaretini ve inancını gösteren gençlere, cesaret ve inancın, hatta okumuş olmanın bile kâfi gelmediğini, iyi bir yazıcı olmak için biraz da memleketi bilmek, edebiyatı ciddiye almak icabettiğini şöylece söylemek istiyorum.

II

Sait Faik'in bir hikâyesini okumuştum. Karmakarışıklığı içinde şöyle bir mesele koymuş: Bir insanın hayatını kurtaracağını bilseniz Süleymani Camiinin yıkılmasına razı olur musunuz? İlk nazarda müthiş bir mesele gibi gelen ve Sait Faik'in bir türlü halledemediği bu işi sen mektubunda diyalektik metodu harikulade kullanarak, beni meth ve sena etmek bahsinde ne doğru halletmişsin... Sait Faik insanı mücerret olarak aldığı için işin içinden –sade bu sefer değil, her sefer– çıkamıyor.

III

Malum ya Sait Faik'in bu maksatla yazılmış hikâyeleri vardır. Fakat onların temeli realist değildir, snop ve züppedir, felsefede

idealisttir. Şimdi realist temelli bir atmosfer küçük hikâyesinin nasıl yazılması lazım gelir. Bu hususta elindeki misalin üzerinde fikir yürüt.

IV

Şahsen şöyle bir tanıdığım Sait Faik'i sanatı bakımından hem severim, hem kızarım. İstidatlı, çok vaadeden bir muharirdir, bir kusuru vardır bence, yazdıklarında bile muvazenesizdir. Halbuki bütün sanat eserlerinde –bence– muvazeneli olmak ki şarttır.

V

Sait Faik'in hikâyelerinden bazıları hoşuma gitti. O hâlâ atmosfer vermekle meşgul, insanları tam canlanırken, yaşamaya başlarken ölüveriyorlar. Mamafih usta bir sanatkâr.

VI

Yahu şu son günlerde Sait Faik'in hikâyelerini okuyorum tekrar. Allah rahmet eylesin, ne büyük, ne gerçek şairmiş oğlan. Onu son gördüğümüz günleri saatlerce düşündüm. Yüreğim burkuldu...

VII

Ben Sait Faik'i çok severim. Bizim büyük hikâyecilerimizden biridir. Büyük hikâyeci, büyük şair. Bazen bedbin, bazen ümitsizliğe kapılır. Fakat çok namuslu insan, memleketini çok seven insan. Ve belki de bedbinliği, ümitsizliği çıkar yol görememesinden ileri geliyor. Halbuki çıkar yol var tabii. Velhasıl büyük bir hikâyeci, büyük bir şair.

SAİT FAİK'İN ABASI

Vedat GÜNYOL

İlk kez 1936'larda çıktı ortaya Sait Faik **Semaver** adlı öykü kitabıyla, soy adını kullanmadan. Sonraki yapıtlarında da kullanmadı soy adını. Oysa ne güzel, ne anlamlı, içeriği, özüyle ne de kendisiyle yaraşan bir soy adı vardı: **Abasıyamk.** Abası yanıktı, çünkü abayı yakmıştı oldum bittim; çevresinde, yakınında, kahvede, vapurda, balıkçı teknelerinde, Hayırsızada kıyılarında, Beyoğlu Caddesinde, yan sokaklarında, sinema gişeleri önünde, meyhanelerde, şurda burda karşılaştığı, göz tanışıklığından söz tanışıklığına varan ahbaplıklarda kadeh tokuşturduğu, tokuşturmaya can attığı insanlara. İçlerinin temizliği yüzlerine vurmuş, geçim kaygısındaki yaşlılardan, bıçkın, ele avuca sığmaz, ama ezilmiş, mutsuz gençlere kadar uzanan engin bir sevgi deniziydi Sait Faik'i saran bütün ömrünce.

Sait Faik, birbirini izleyen öyküleriyle yepyeni bir ses, bir insan sıcaklığı getiriyordu yazın yaşamımıza. Maupassant öykücülüğünün başı sonu belli, alışılagelmiş çerçevesini zorlayan öyküleri, özellikle 1950'lerden sonra, olay örgüsüne bütün bütüne yan çizen, Çehov doğrultusunda, duygunun, duyarlılığın kanatlarında alabildiğine özgür, insan ruhunun kendi ruhuna yansıyan enginlerinde gezinen, gezindikçe özgürleşen bir rahat, bir sıcak anlatımla çıktı Sait Faik karşımıza.

Sait Faik üstüne ilk yazım 1944'lerde **Yeni Ufuklar**'da çıkmıştı. Onu, "Mahalle Kahvesi" (1930) adlı yazım izledi. Kendisini bir kez görmüştüm, bir dost evinde. Yıl 1939 olmalıydı. Kalabalık dost toplantısında bizi tanıştıran olmamıştı. Salonun bir köşesinde, bir ayaklı abajur altında, ince yüzlü, açık mavi gözlü, sessiz

sessiz oturan, kırklarında bir genç adam ilişmişti gözüme, şöyle ilgisiz, kaçamak bir bakışla. Yıllar sonra, Burgazada'daki evine çağrılı olarak gittiğimde, birden anımsayıverdim o abajur altında oturan adamı: Sait Faik'in ta kendisiydi.

1953 sonlarında, şair Celâl Sılay'ın aracılığıyla, Sait Faik'in Burgazada'daki evine çağrılı olarak gittim. Bu, karşı karşıya ilk buluşmamız olacaktı. Sait Faik beni vapur iskelesinde karşıladı. Eve gitmeden önce rıhtım boyunca dolaştık. **Birtakım İnsanlar** (ki o zaman adı: **Medarı Maişet Motoru** idi) adlı yapıtın geçtiği yerleri, berber dükkânını gösterdi bana.

Bir ara, dükkânlardan birinin kapısından bir adam seslendi: "Sait Bey, yeni mi bu?" diye. Bir anlam veremedimdi buna. Baktım, Sait Faik, rahatsız oldu, ezildi, büzüldü, karşılık vermedi adama. Sonra, Ada'nın kilisesine doğru yollandık. Hani, o ünlü papaz efendiyle konuşmasının geçtiği yer var ya, oraya gittik. Sevdiğim öykülerin geçtiği yerlerde yeniden yaşıyor gibiydim, Sait Faik'in gerçek yaşamından sayfalara dökülen izlenimleri, duyguları, özlemlerini içime sindirerek.

Yemek vakti gelmiş çatmıştı. Bugün müze olan o güzelim köşke gittik. Kapıda, o çok sevdiği, yanından ayırmadığı köpeği "Arap" karşıladı bizi, kuyruk sallayarak. Bir sokak köpeğiydi bu, gösterişsiz; ama canayakın.

Salonun kapısında, öykücünün annesi, başında beyaz başörtüsü, güler yüzüyle göründü. Yemek hazırdı. Hemen sofraya oturduk. Yanılmıyorsam, köfte dışında, baş yemek mantıydı. Kahvelerimizi çalışma odasında içtik. Sait Faik bana kitaplarını gösterdi. Döner bir kitaplıkta, sayıları elli altmışı aşmayan yapıtlar vardı. Baktım, Sait Faik, kitaptan çok yaşamdan, insan sürtüşmesinden, insan ilişkisinden, doğayla kurduğu yakınlıktan, içiçelikten alıyordu, alıyor olmalıydı esinini besinini, diye düşündüm. Sonra yanılmadığımı anladım.

Sonra indik bahçeye, çiçekler bitkiler arasında oturduk. Elinde iki kitap vardı, bana göstermek için yanına aldığı. Son zamanlarda elinden düşmeyen iki yapıttı bunlar: Biri Jean Genêt'nin **Pompes Funèbres** adlı yapıtı ile Roger Peyrefitte'ın **Les Amitiès Particulières**'i (Özel Dostluklar).

Eve döndükten sonra, bu iki kitabın peşine düştüm, Sait Faik'in son gelişmelerini bulurum umuduyla. Sonunda buldum ve okudum kitapları. İki yazar da, eşcinselliğiyle tanınan, Fransa'da baştacı edilen, okuyucusu bol özlü kişilerdi. Özellikle Jean Genêt, küçük yaşta anasız babasız kalmış, hırsızlıktan hapislere düşmüş, içinde yuvarlandığı çamur dünyasını, şiirsel bir dille yüceltmeyi başaran bir yazardı. Jean Cocteau ile Sartre'ın koruyucu kanatları altında, yazın yaşamının baş köşesine oturtulan bir yaman yazardı Genêt; özellikle, çağdaş dünyanın ırk ve toplum önyargılarını, tiyatro yapıtlarıyla yaylım ateşine tutan bir adamdı. Sartre, Genêt'ye **Ermiş Genêt** adı altında yedi yüz sayfayı aşkın bir inceleme yazmıştı.

R. Peyrefitte'e gelince, o da, kardeşiyle birlikte Fransız yazınında hatırı sayılır, saygınlık kazanmış bir yazardı.

Bu yapıtlarla Sait Faik'in öykülerine yansıyan etkilerine değinmeyi birkaç satır sonraya bırakarak, bahçede konuştuklarımıza dönelim.

Sait Faik için insanlar ikiye ayrılıyordu: Namuslu namussuz, sömüren sömürülen insanlar.

İnsan kesiminde iki katman vardı onun ilgisini çeken: On dört yirmi arasındaki gençlerle, altmış yetmişini bulmuş, yaşamlarını alın teriyle kazanan yaşlılar. "Benim için bir genç, saçları yavaş yavaş dökülmeye başlayıp alnı açılıncaya kadar ilginçtir, dediğini,. sözcüğü sözcüğüne anımsıyorum.

Etine kemiğine dokunan, etinde kemiğinde sevdiği sarmaladığı gençler dışında, yaşlı boyacı ustalarına, balıkçı pirlerine duyduğu sonsuz ilgi ve sıcak sevgi, nereden kaynaklanabilirdi sapına kadar insancalığından başka?

Sait Faik, çıkarlı çıkarsız –aslında çıkarsız– bir insan sevgisinin havarisi, önderi, peygamberiydi bence.

Alemdağda Var Bir Yılan Mart 1954'te yayımlandı. Genêt'nin **Cenaze Töreni** 1953 tarihini taşıyor. Genêt'den Sait Faik'e neler geçti, ona bakalım, bu bir yıl arada.

Sait Faik, **Alemdağda Var Bir Yılan**'la gerçeküstü bir yola girerken Jean Genêt'den neler aldı sorusunu kurcalayalım. **Cena-**

ze Töreni'nin baş kişisi öyküyü anlatan (bir bakıma Jean Genêt olması gereken) kişi, Jean D. adında bir delikanlıya vurgundur. Bu delikanlı. 19 Ağustos 1944 barikatlarında, *sevimli* bir milis tarafından kurşunlanarak öldürülmüştür. Baş kişi, Jean D. ile 1940'da rastlaşmıştır Daha o zaman on dört yaşındadır Jean D. Tutkundur ona. Gel zaman git zaman Jean D. öldürülür. Romanın baş kişisi, onun mezarı başında, "yüzünün güzelliği, bedeninin zarifliği beni bir cüzzam gibi sarmış sarmalamış" diye sızlanmaktadır. Birden, gelişigüzel elini ceketinin cebine sokar. Bir kibrit kutusuna değer eli. Kutu boştur. Onu atacak yerde, dalgınlıkla tekrar koymuştur cebine.

"Bu, küçük bir kibrit kutusudur cebime koyduğum. Bir gün tutukevinde bir delikanlının, tutukluların almaya hakları olan kolilerden söz ederken yaptığı şu kıyaslamayı anımsamam doğaldır: Bana şöyle demişti delikanlı: Haftada bir koli almak hakkındır. Bu, ister bir kibrit kutusu olsun, ister bir tabut, fark etmez.

Sonra şöyle sürdürüyor yazar: Cebimdeki kibrit kutusu, küçücük tabut gitgide duyuruyordu varlığını, bana tebelleş olarak: Jean'nın tabutunu cebimde taşıyordum."

Alemdağda Var Bir Yılan'daki 'Öyle Bir Hikâye'yi ele alalım: Yazar, gece bir sinemadan çıkıyor. İlk rastladığı Atikali dolmuşuna biniyor. Yağmurlu bir gece. Küçükali'de iniyor dolmuştan. Sözümona bir bulvardadır. Aklı fikri sevgilisi Panco'dadır. O Panco ki "Çilek" isimli bir sokakta oturur. Futbol oyunları görür rüyasında.

Yağmur altında yürü Allah yürüyor yazar. Şişli'den uzaklaştıkça anasını, Panco'yu, bir de köpeği Arap'ı özlüyordur. Birden, bekçi düdükleri kaplar ortalığı. Bir evden deli gibi birisi fırlar. üstüne çullanır:

"Dostumu öldürdüm abi, der, "sakla beni.

Paltosunun cebini gösterir yazar. Dikişlerinden yağmur girmiş, sabah yediği simidin susamları kokan cebini. Delikanlı cebe girip kaybolur. "Adın ne?" diye seslenir yazar cebine.

Adı Hidayet'tir delikanlının. Dostunu öldürmüştür, deli gibi sevdiği dostunu. Yol boyunca konuşurlar. Sonra Hidayet, yani ce-

bindeki susam pire olur. Fatih Camiinin avlusunun çitlembik ağacının dibine doğru fırlar. Karanlıkta bir kıvılcım gibi parıldar. Hidayet başından geçenleri anlatmak isterse de, yazar istemez. O, öyküyü, kendi gönlüne, hayal gücünün kanatlarına takarak, Panco'ya, sevdiği delikanlıya anlatma özgürlüğü içinde evinin yoluna düşer.

İşte, Jean Genêt'nin Sait Faik'te yankısını bulan, bu gerçeküstü ayrıntının, kişiliğinden hiçbir şey alıp götürmediği, kişiliğine çok şeyler kattığı bir özgün yararlanma örneği.

Bakıyorum da, romancı ve oyun yazarı Genêt ile öykücü Sait Faik'i birleştiren en önemli nokta, ikisinin de yaradılıştan şair olması ve anlatımlarındaki şiirsellik. Sevip anlattıkları, yaşamlarına girmiş olan kişilerin bir çeşit yüceltilmesinde birleşiyorlar ayrıca.

"Romancı, herhangi bir konuya eğilebilir, herhangi bir kişiden hemen her zaman kılı kırk yaran bir kesinlikle söz edebilir ve çeşitlilik elde edebilirse de, diyor Genêt, "şair yüreğinin isteklerine bağlıdır (...) O yürek ki, mutsuz bütün varlıkları çeker kendine. Onun için, kitaplarımdaki bütün kişiler birbirine benzerler, aynı anları, aynı tehlikeleri yaşarlar... Onlardan söz ederken, onlardan esinlenen dilim, aynı şiirleri aynı tona indirger.

Sait Faik'te de; kişilerin çoğu birbirlerine benzerler, bir şiir havası içinde aşağı yukarı aynı tonda dile gelirler. Genêt'den ayrı olarak, Sait Faik'in öyküleri baştan başa insan sıcaklığıyla dolup taşmaktadır. Çünkü insanlara yakmıştır abasını. Yoksa, "Bir insanı sevmekle başlar her şey" der miydi?

(Daldan Dala, Adam Yay., 1982)

SAİT FAİK'İN TÜRK ÖYKÜSÜNDEKİ YERİ*

"Ölümünün on dokuzuncu yılında Sait Faik'in öykümüzdeki 'yeri' için ne düşünüyorsunuz? Öykü sanatımızda Sait Faik'in etkisi nedir? Bu etki sürmekte midir? Öykücülüğümüzde Sait Faik'e ulaşılmış mıdır?"

Mahmut Alptekin arkadaşımız, ölümünden bir süre önce bu soruları yöneltmişti Alangu'ya. Aşağıda onun cevabını bulacaksınız.

Tahir ALANGU

Bizde öyküyü bir edebiyat türü olarak Ömer Seyfettin yükseltti. O'na gelinceye dek şiirin ve romanın yanında öykünün itibarı yoktu. (Azdı). Bizde edebiyat türleri hep birlikte, dengeli bir şekilde gelişmezler. itibar kazanmazlar. Biri ötekini zaman zaman aşacak kadar yaygınlık kazanır. Böylece mesela bir çağ gelir tiyatroda bir gelişme olur. Sonra hikâyeye sıra gelir İkinci Dünya Savaşı arifesinde durum böyleydi. Hikâye türünün önü birdenbire açılmıştı. Yeni hikâyemizin, Sait Faik'in gelişmelerini o çağa borçluyuz.

Sait Faik, bizim edebiyatımızda, öykü türünde birkaç bakımdan önde geliyor. Her şeyden önce kendini bütünüyle bu yola vermiş bir adam. Halbuki hikâyecilerimizin çoğunluğu bunu ikinci iş olarak yaparlardı. Birçok değerli hikâyecimiz var. Onlardan Sait

* Düzenleyen: Mahmut ALPTEKİN – Varlık dergisi, Ağustos 1973, Mayıs 1974, Temmuz 1974.

Faik'i ayıran ikinci özellik günlük hayata öykücü açısından bakıyor olmasıydı. Ama hikâye yazmak için değil. Bundan dolayıdır ki seçme, ayıklama bakımından alanı çok genişti. "Ben günün yirmi dört saatini edebiyat adamı olarak yaşıyorum" diyordu. Ki bu doğruydu.

Öykücülüğümüzdeki "yeri"ne baktığımız takdirde birkaç büyük hikâyecinin (Ömer Seyfettin, Memduh Şevket Esendal, Sabahattin Ali) önünde yer alıyor. Bunun nedeni şu: Bir san'at adamını, bir yazı adamını değerlendirirken üç kritere göre davranıyoruz. Bunlardan biri çağı ve bulunduğu yer açısından değerlendirme. İkincisi, çağını aşan yazar. Üçüncüsü, bütün çağlar boyunca dünyaya açılan yazar... Bizim edebiyatımızda çok az yazar bu üçüncü değerlendirmeye girebilir. Mesela Yunus Emre birse, Sait Faik ikidir bu konuda.

Sait Faik kendine has bir hikâye anlayışını, yöntemini geliştirebilmiş dünya çapında nadir adamlardan... Mesela bir G.D. Mauppassant, bir A. Çehov, bir E. Allan Poe var. Bunların yöntemlerinin farkları üzerinde durulur. Bunlar dünya edebiyatını etkilerler. Türkçe kapalı bir bölge dili olmasaydı dünya çapındaki bu etkilemeyi Sait Faik yapabilirdi.

O'na göre insanların bir bölümü hikâyeyi içinde taşır. Bazılarının içinde hikâye yoktur. Koftur bunların içi. Hikâyecinin yapacağı iş, konuyu, elementleri, kişileri ayrı ayrı aramak değildir. Hikâyeyi taşıyan insanı bulmak yetişir. Böyle birisini buldu mu hikâyeyi onun içinden bütünüyle çeker alır. "Menekşeli Vadi" hikâyesinin peşinden üç ay koşmuştu. Arnavut Bayram'la beraber gece gündüz her gittiği yere sürüklenip gitmiş. Onun içindeki hikâyenin oluşmasını beklemişti. Tıpkı hamile bir kadın gibi. Sabırla...

Çevresinde bulunanlar ve arkadaşları Sait Faik'i "kendiliğinden", "rastgele", daha doğrusu "tuluatçı" buluyorlardı. Oysa baht işiydi. O'nun kendine has bir edebi düşünceyi geliştirdiğini bilmiyordu çoğu. Fark edemiyordu. Şöyle bir olay var bu konuda:

Pasajda istakozların olgunlaştığı bir mevsimdi. Orda toplanırlardı san'atçılar. Herkes kesesine göre yer içerdi. Bir keresinde geldi oturdu Sait Faik. Bir şey ısmarladı. Şöyle bir baktı çevresine. "Ne cıbıl heriflersiniz siz!" dedi. "Bari size bir istakoz ısmarla-

yayım da miğdeleriniz bayram etsin!.. (Her zaman yapmazdı bunu. Mirasyedi muamelesinden çok çekinirdi.) Çağırdı istakozcuyu. Ismarladı. İyisinden olacak diye de tembihlemeyi unutmadı. Balıkçı istakozu getirdi. Aldı Sait Faik bıçağı eline. İstakozun sırtına tık tık tık vurup dinliyor doktor gibi. Balıkçı da öylece dikiliyor başında. Herkes alay etmeye başladı: "Maskaralığı bırak da yiyelim şunu!" dediler. İstakozcuya geri verdi istakozunu. Başka birini istedi. Hatta istakozcu kızdı "yutturamadım" diye. "Parasıyla değil mi?" dedi Sait, balıkçıya. "İyisini getir. Adam gitti, getirdi bir istakoz daha. Onu da tık tık tık bıçakla vurup dinledi. İstakozcu da başında beklemekte. "Haaa, bak bunda iş var" dedi. Pazarlığını yaptı, satın aldı. Elini, kolunu sıvayıp çıtır çıtır kırdı kabuklarını. Koca bir kayık tabak dolusu bembeyaz eti çıktı istakozun. Oradakiler şaştı kaldı.

"İşte böyle, beyler... Bazı insanların içi koftur. Hiçbir şey çıkarılamaz. Bazıları da işte böyle doludur. Hikâyecinin işi işte bunu bulmaktır."

Burada söylemek istediği şu: Hikâyeyi taşıyanlar var, hikâyesi olmayanlar var... Hikâye avcısıydı. Seçer, çeker alırdı. Yüzlerce, binlerce insan içinden. Kimse O'nun teori sahibi olduğunu bilmezdi. Ama bu teori bizim insanımıza göre bir teoriydi. Yalnız hiçbir zaman iddia sahibi değildi. Öyle kitap diliyle, teori ifadesiyle anlatmazdı. Çok az konuşurdu. Gün gelecek, sırası gelecek, bir istakoz çıkacak ortaya ve Sait Faik anlatacak.

Başka hikâyeciler gelecektir. Onların da görüşleri olacaktır ama Sait Faik gibisi gelmeyecektir. Çünkü O'nun yöntemini ancak kendi kişisel trajedisi taşıyabilir. Sebebi de şu; açık söyleyelim: Sait Faik, ölümünden on beş sene önce ölüme mahkûm olduğunu anlamıştı. Trajedisi buydu. Bir gün, kolumu tuttu, bana şunu dedi: "İstanbul'da ne kadar çekici, ne kadar güzel hayatlar var kıyıda köşede. İnsanın ömrü olmalı da yaşamalı."

Kendi hayatından söz etmiyor. Hep başkalarının hayatlarını paylaşmayı düşünürdü. Herkes O'nu bu bakımdan serseri telakki ederdi. Kimsenin sokulamayacağı yerlere girerdi. Dolapdere, Kasımpaşa, sur dışı... Yaşama sevincini arıyordu. Ancak böyleleri bu ölçüde hikâye yazabilir. Hikâyeyi olduğu gibi, bütün hâlinde... O

zaman dil, konu, trajedi beraber geliyor. İlkin yaşıyor hikâyeyi. Sonra ölüm korkusunu unutuyor. Bütünüyle çekip alıyor hikâyeyi insanın içinden. Ölümüne yakın hikâyelerinin artmasının nedeni çok fazla hayat yaşamaya duyduğu hırstır. Bu sıralarda herkesler-den kaçıyor.

(Varlık dergisi, sayı 971, Ağustos 1973)

SAİT FAİK
BİR YAZAR OLARAK PORTRESİ [1]

Natalya AİZENŞTEYN

"Yalnız sen varsın, insan. Yalnız sen varsın... yıldızları, yandan çarklıyı, derin suları, heykelleri, gotik binaları, ağaçlık tenha yolları, pek sevdiğim yeşil yeşil, kırmızı kırmızı, turuncu turuncu yanan işaret fenerlerini geride bırakıp sana, yalnız sana âşığım.

"Yalnız sen varsın, insan... Türk yazarı Sait Faik "Yandan Çarklı"[2] adlı öyküsünde böyle seslenıyor Bu konuşmanın konusu insan, maddi ve manevi değerlerdir. Burada bir seçme sorunuyla karşı karşıyayız. Bu seçme sorunu, yaşamda bunların hangisinin en değerli olduğudur. Sait Faik'i uzun süre uğraştıran bu seçme sorunu, büyük bir olasılıkla "Kriz"i (1937) yazdıktan sonra, belki de ondan önce başlamıştır. Bu öyküsünde yazar, sorunu büyük bir doğrudanlık ve saflıkla ortaya koyuyor. Louvre'da yangın çıkmıştır; acaba neyi kurtarmalı? Jacond'u mu, yoksa o sırada orada bulunan bir zenci çocuğu mu?

Yazar Sait Faik için en değerli ve en önemli şey, insandır. Çünkü dünyada her şeyi yaratan insandır; çünkü ona göre, insansız güzellik yoktur, her şey onun sayesinde ve onunla birlikte güzeldir.

"Yalnız sen varsın, insan... Yalnız sen varsın." Okura yönelik bu seslenmede yalnız insanın değerlendirilmesi yapılmıyor; yaşa-

---

1) Bu makale, N. Aizenşteyn'in **Sait Faik ve Öyküleri** adlı kitabının giriş kısmının kısaltılmasıyla oluşmuştur. Moskova, 1972, (R.K.)

2) **Sait Faik, Son Kuşlar,** İstanbul, 1965, s. 110.

mın içinde ve sanatta güzelliğin değerlendirilmesi de var. "Nasıl bir dünya arzuluyorsunuz?" diye sorulduğu zaman Sait Faik, büyük bir içtenlikle cevap veriyor: "Nasıl bir dünya mı? Haksızlıkların olmadığı bir dünya... İnsanların hepsinin mesut olduğu, hiç olmazsa iş bulduğu, doyduğu bir dünya!.." "Ayışığı"[3]

Sait Faik öykü, roman ve röportaj yazmıştır. Ama yeteneğine bakarsak o, bir öykücüdür. Sait Faik, düzyazı yazarıdır. Ama yaşamı boyunca bir tek temanın şairi olmuştur; o, bir şairdir aslında. Onun teması, toplumun alt tabakalarının insanı, yabancılaşmanın üstesinden gelen insandır.

Yazar, İstanbul'un sokaklarında ve meydanlarında dolaşır. Yunan filozofu Diogenes gibi kahramanını, insanı arar. Sait Faik onu kalabalıkların içinde, köşebaşı kahvelerinde, yolcu vapurlarının güvertesinde bulur; onun yaşam yollarını kendi düşüncelerinde izler.

Örneğin acaba yazar, kahramanının bar kadını Melâhat'i nerede bulmuştur? Küçük gazeteci Ahmet'in hüzünlü yaşam öyküsünü hangi ücra mahalle köşesinde duymuştur? Sonra bu öyküyü herkes için kendi sözleriyle anlatıp ona "Francala mı, Ekmek mi?" adını vermiştir. "Mavnalar" adlı öyküsündeki genç işçilere ve öteki kahramanlara nerede rastlamıştır? Bunların hepsi yaşamın içinden, aşağı tabakalardan gelmiştir.

Sait Faik'in, emekçi insanların o ağır yazgısını anlatan öyküleri böyle doğmuştur. Elbette yazar, buna benzer yapıtlarla okurunu eğlendirmeyi amaçlamıyordu. Öykülerinin toplumsal yanı, buna engel oluyordu.

Beethoven, bir zamanlar insan yaşamında iyiliğin anlamından söz etmişti. Sait Faik de yapıtlarında bunu büyük ölçüde duyurmaktadır.

---

* Sait Faik, **Havada Bulut**, İst., s. 181.

SAİT FAİK

Doğan HIZLAN

Yazı yazmayı iş sayan bir adam eskimez. Özellikle onun gibi bir türü yaşama katmış, ve bir türün ahlakını getirmiş bir insan olursa. Hikâye sanatında olayın ve olaydaki kişilerin netleştirilme kaygısını çekmedi. Yapay bir tavır olurdu. İnsanın ve kendinin yaşadığı çelişkilerin ustaca karmaşıklığını verdi. Mutluluktan bunalımlara, kanıksamalardan başkaldırmalara varıncaya bütün bir kenti, belki de kentin en cıvıl cıvıl kesimi sokağı verdi.

Bugün Sait Faik okuyucular için geçerlidir. Açıkçası eleştirmenlerin işleme maddesidir. Edebiyat tarihinin solgun yapraklarına geçip işlevi bitmemiştir. Bugün bile hikâyesinin soluğu okuruna ulaşabilmektedir. Kimi zaman bir hikâyeci değil bir arkeologtur. İnsanın ve sokakların pisliğini, iğrençliğini silip o pislikler üstündeki adamı kazır, o tiksinçliklerin üstünde gül gibi açan yürekleri sunar.

Sait Faik bir ahlak anlayışı getirmiştir. İlk bakışta bu değerleme belirsiz kalır. Çünkü o, ahlak anlayışından çok bir ahlaka bakış, çelişkileri insanca yaşayış tutumu getirmiştir ki o hepsinden önemlidir. İnsanın onurunu kırmadan nasıl yaşayabileceğini belgelemiştir.

Sait Faik'ten sonraki kuşaklar hiç kuşkusuz ondan yararlanmışlardır. Bir yerde aşmaları da olağandır. Ama genç kuşağa bu aşma olanağını hiç kuşkum yok 1940 gerçekçileri ile Sait Faik sağlamıştır. Birinin kuru, kimi zaman yüzeyde kalan gerçekçiliğine Sait Faik insancıllığın yumuşaklığını. insancıllığın gerçekliğini ve onlarda olmayan ama kaçınılmaz insancıl çelişkilerini katmıştır. İş-

te ondan sonraki kuşakların bu iki öğe arasında bir bireşim yapma olanağı doğmuştur. Sait Faik bugünkü kuşağın tek yanlı kalma tehlikesini önlemiştir.

Okuyucu bugün onu okuyorsa hikâye sanatının en yalın ama en anlamlı örneklerini onda bulduğundandır. Okuduklarıyla bir dünyaya adım attığının farkına varmasındandır.

Onun değerlendirmesini bunca yıl sonra yapmak ilgi çekici bir çaba ama ben hep sanatçıların kendi yılları içindeki koşullarla ortaya konulmasından yanayım. O zaman bunca yıl sonra Sait Faik değerlendirilirken Türk hikâyesine ve Türk hikâyecilerine verdiği örnek de anılmalıdır. Bu aşılmış mıdır? Evet. Ama bu evetin onu değer zayıflığına düşüreceği kanısında değilim. Çünkü aşılmayan sanatçı yok, aslında da o sanatçı aşılması için büyük bir yolun başlangıcını göstermiştir. Yalnız onda bazı özellikler var ki gerçekten o açtı ve o tüketti.

Çağdaş, ahlakçı, insancıl bir hikâye dünyası kurmak isteyen her hikâyeci katıksız Sait Faik'ten çok şey öğrenecektir. Onu inkâr etmek için bile olsa bu çabayı gösterme zorunluluğundadır.

Türk edebiyatında küçük hikâyeyi sokaktaki adamın malı yapan bir ustayı unutmak hak yemenin dik alası olur.

(Varlık, 1974)

BİR SAİT FAİK VARDI

Mahmut ALPTEKİN

Sait Faik aramızdaı ayrılalı on dokuz yıl oldu. Şöyle bir düşündüğümüzde, "gerçekten bu kadar olmuş mu?" dememek elde değil. 11 Mayıs 1954'te ölmüştü ardında İstiklâl Caddesini, Kınalı Ada'yı, Burgazada'sını, "balıkçılarını" bırakarak. Hikâyelerindeki gibi bir yağmur altında kaldırılmıştı cenazesi.

Gazete ve dergilerde sık sık karşılaşırız Sait Faik'le ilgili bir yazıya. Bu durum O'nun yazar olarak sevildiğini, arandığını göstermekte.

Hikâyeciliğimiz genellikle "Sait Faik öykücülüğü"nün etkisindedir şimdi bile. Bu da hikâyeciliğimizin gelişmesinde iyi bir başlangıç olmuştur

Yazdıklarının bütünüyle edebiyatımıza mal olmuştur Sait Faik. O'nunla ilgili bibliyografya incelenince görülecektir ki Sait Faik için pek çok yazı yazılmıştır. Şunu da ekleyelim: Günümüzde yazılan romanlara da girmeye başlamıştır Sait Faik[1] O'nun insan olarak sevilmesinin yanında, yazarlığının, ilginç yaşamının etkisi de vardır bunda.

İNSAN SEVGİSİ

"Hepsinin gözleri güzeldir. Hepsinin canlı iken pulları kadın elbiselerine, kadın kulaklarına, kadın göğüslerine takılmaya değer Nadir o elmaslar, yakutlar, akikler, zümrütler, şunlar, bunlar? "[2]

---

1) Bkz. **"Tuz ve Ekmek"**, roman, Ömer Faruk Toprak.
2) **"Dülger Balığının Ölümü"** – **Alemdağda Var Bir Yılan.**

Bir insan değil anlattığı Sait Faik'in. Bir elmas, zümrüt değil: Dülger balığının gözü. O'nun anlatımı insanla başlar, insanla sürer gider. Söz açtığı ya doğrudan doğruya insandır, ya da insanla ilişkili bir nesnedir. Bir insanın duygusu, düşüncesi, yaşantısıdır. Balığın gözünü anlatıyorsa, insanı anlatmak içindir bu. Çoğu hikâyelerinde izlenir bu durum. O'nun yaşamdan ne anladığı, yaşamı nice yorumladığı, neyi anlatmak istediği hikâyelerinde bellidir. Odak noktası "insan"dır sözün kısası. Çünkü yaşamdan kopmamıştır. Her davranışıyla, her sözcüğüyle sıkı sıkıya bağlıdır ona. Katkısız bir insan sevgisi içinde sıcaktır yazdıkları. Vurucudur. Etkisi silinmez kolay kolay. Bir insanın, bir balığın ölümünü anlatıyorsa, bu, yalnızca ölüm korkusu nedeniyle değil, yaşamı sevdiği içindir.

BEKLEMEK

Hikâyelerinde en çok değindiği konulardan biri de beklemek'tir.

Beklemek, zordur. Vapurda, trende, istasyonda, sofrada... Beklemenin her türlüsü... Bundan sıkılmayan insan yoktur herhalde. Beklemekle geçiyor yaşamımız. Çocukken büyümeyi, gelişmeyi, adam olmayı bekliyoruz. İyi bir yaşam ve mutluluk bekliyoruz. Uykudayken, sabahın olmasını; uyanmayı bekliyoruz. Daha sonra da bakmışız ki yaşlanıyoruz. "Yaş otuz beş, yolun yarısı ediyor çünkü... Ölümü bekliyoruz ondan sonra da. Giderek, tüm insanlığın ortak duygusu oluyor beklemek. Yaşam, ölüm gibi evrensel bir duygu. Sözün kısası; yaşam, beklemektir diye özetlenebilir.

Beklemekte umut vardır. Ya beklememekte? Kişiye göre değişir bu durum? Bu konuda Sait Faik'in düşüncesi değişik ve ilginçtir:

"Ben Yani Ustayı mı beklerim? Beklesem gelmez ki... Beklemesem gelir mi? Umut vardır. Beklemediğim zaman umut vardır."[3]

Nice beklenen nesne gelmemiştir yaşamda. Sait Faik'in anlattığı kendi durumudur ama tüm insanları kapsar. İçimizden biridir o da. İnsanlardan bir insan.

---

3) **Yani Usta – Alemdağda Var Bir Yılan.**

ON DOKUZ YILIN TOPLAMI

Sait Faik'in ölümünün –içinde bulunduğumuz bu– on dokuzuncu yılında, yazarlarımız arasında bir soruşturma düzenlemiştik. Sorumuz şuydu: "Ölümünün on dokuzuncu yılında Sait Faik'in hikâyeciliğimizdeki yeri için ne düşünüyorsunuz?"

Yazarlarımızın yanıtları ilginçti. Daha nesnel bir gözle bakıyorlardı Sait Faik hikâyesine. İlk yılların duygusallığından kurtulunmuştu. Kimi yazarlarımızın eleştirisinde bilimsel bir açı egemendi. Bireycilikten uzak bir yaklaşımla yargılıyorlardı Sait Faik'i.

Sonuç olarak, soruşturmamız bir gerçeği çıkarıyordu ortaya. Bu gerçeğin sergilenmesi, Sait Faik'in Türk hikâyeciliğindeki önemli yerini belgeler doğrultusundaydı.

SEMAVERLER KAYNAMALI

Sait Faik'in, yaşamının sıcaklığını, "insan sıcaklığı"nı veren hikâyelerinden biri de "Semaver"dir. Yoksul da olsa insanlarımız, pek çok yoksunlukları da olsa yaşamlarını sürdürmek zorundadırlar. Kör–topal da olsa, bu böyle. Yaşamaya gelmiştir insanlar dünyaya.

Yaşam, yalnızca zengin konaklarında sürüp gitmiyor. Gecekondularda, yoksul semtlerde de tencere kaynıyor. Yalnızca zengin evlerinde kaynayacak değil ya! Aralarında ayrım var elbet. Kimi zaman tencere kaynatmak da olanaksızdır yoksul evlerinde. Peynir, ekmek, zeytin de en iyi katık olur o zaman. Bunlar da bulunmayabilir. Ve onlar da bir yürek taşırlar. Onların da yakınları, anaları, kardaşları vardı. Sıla özlemi içinde olanları, mektup bekleyenleri asker ocağında... Gurbetçileri vardır köylerde, kentlerde.

Semaver'i okurken bunları düşündürür oradaki hikâyenin havası. Bir işçi var karşımızda. Bir de anası. Küçücük bir ev. Orhan Kemal'in dediğince, "evlerden biri" Dışarısı soğuk. Bakır bir mangalda semaver kaynıyor. Anası kahvaltı hazırlıyor oğluna. Kahvaltısını yiyip fabrikaya gidecek oğlu. İşinin başına.

Semaver'i ne zaman okusak, kentlerin kıyısında, gecekondulardaki insanlarımız gelir usumuza.

İmrenmişimdir kaç kez Semaver'deki ana oğulun yaşamlarına. Onlarla birlikte öteki insanlarımızın yaşamlarını görmüş, düşlemişimdir.

Bir değil, birçok kez okunacak bir öykü bu. Epeyce var böyle öyküleri Sait Faik'in. Her okuyuşta yeni güzellikler bulunacak Semaver'de. Haliç'in, Halıcıoğlu'nun, Kocamustafapaşa'nın, Süleymaniye'nin, Gültepe'nin, Okmeydanı'nın, Zeytinburnu'nun, Ereğli'nin, Zonguldak'ın, Adana'nın, İzmir'in oralarda bir gecekondu canlanır gözümüzün önünde, Semaver'i okurken. Bu görüntüyü kovmak istesek de, o gözbebeklerimize silinmez bir insan türküsü olarak çizilmiştir bile. Fabrika semtlerinde, iş yerlerine yakın kesimlerde oturan halkımızın yaşamıdır bu. Analarımız, kadınlarımız; işe gidecek oğullarına, kocalarına, kardaşlarına kahvaltı, yemek hazırlıyorlar. Herkes kendi sınırlı olanağına göre... Eski sobalarda, mangallarda semaverler kaynıyor. Evin sıcak havası sarmış çevreyi.

Yoksulluklara, yoksunluklara karşın sürüp gidiyor yaşam. Sürüp gidecek. Sorunlarımız çözümlenince her şey bitecek mi? Bütün sorunlar yani. Sorunsuz bir dünya olabilir mi? Yenileri çıkacak elbet. Yaşamın özünde vardır bu savaş. Doğa güçleriyle, insanlarla, ekonomiyle.... Savaşın alanı değişecek belki de o zaman. Ne var ki şimdi tüm yoksunluklara karşın sürüp gitmeli yaşam. Sürüp gidiyor zaten. Umutlar bilenerek sürüp gidiyor.

Semaverler kaynamalı.

(Varlık, 1 Mayıs 1974)

SAİT FAİK VE AZINLIKLAR

Ataol BEHRAMOĞLU

"Azınlık" sözcüğünü kullanırken, nedense bir tedirginlik duyuyorum. Sanki gizli bir küçümseme, gizli bir horgörü var bu sözde. Bu duygu, büyük bir olasılıkla, sözcüğün kendisinden değil, hayattan, hayatın ona yüklediği anlamdan geliyor. "Azınlık" dediğimiz, ve Türkiyelilikleri en az bizim kadar eski olan insanlara karşı, 6-7 Eylül olayları günlerinde, ve onu izleyerek günümüze kadar gelen dönemde faşist ve fanatik çevrelerce yaratılan düşmanlığın, kavramı karşılayan sözcüğü de belli bir ölçüde yıpratmasını doğal saymak gerekir.

Azınlıkların, başka bir deyişle, Türk kökenli olmayan Türkiyelilerin değişik dönemlerde edebiyatımızda yansıyış biçimleri ilginç bir araştırma konusu olabilir. Böyle bir araştırma, söz konusu dönemlerde, toplumumuzdaki değer yargıları, yazarlarımızın insan ve toplum anlayışları konularında bize ipuçları verecektir

Sait Faik yapıtlarında azınlıklara ve özellikle Rumlara belki de en çok yer veren bir yazarımız. En çok sevilen şiirlerinden biri olan "Bir Masa" adlı şiirinde şöyle diyor:

Bize bir masa ayır Yanakimu
Aleksandramla benim için
Bir masa
Üstü çiçeksiz
Örtüsü gazeteden
Şarabı aşktan
Hem hülyadan

Aleksandram mızıka çalsın.
Siyaha çalar parmaklarıyla
Güftesi bayağı şarkılar
Adi havalar
Meyhane acı zeytinyağı koksun
Sen hoşnud ol Yanakimu.

"Mektup II" adlı şiiri şu dizelerle bitiyor:

Bu şehirde ikimiz birden nefes alıyoruz
Yoksa neye yarardı bu garip şehir?
Burada senin doğduğun bana malûmdur.
Yoksa sever miydim minareleri.
Süleymaniyeyi,
Sen, gâvur olduğun halde?..

"Medarı Maişet Motoru"nun kahramanları, Türkler ve Rumlardır. "Stelyanos Hristopulos Gemisi" adlı hikâyesinde, Rum balıkçılarını anlatır. Azınlıklardan, özellikle Rumlardan söz eden, başkaca şiirleri ve pek çok hikâyesi daha vardır.

Sait Faik üstüne bir yazısında (Kasım, 1953), profesör Mehmet Kaplan şöyle diyor: "Sait, dindar değildir. Ona belki dinsiz de denebilir. Kozmopolit İstanbul, Beyoğlu ve Ada, ona tarihi ve dini unutturmuş gibidir. Bir şiirinde Süleymaniye'yi bir Rum kızı yüzünden sevdiğini söyler. Sait, Anadolu köyünü ve köylüsünü de yakından tanımaz. Sait içer, hikâyelerinde, şiirlerinde çok meyhane geçer; ekalliyetlerle sıkıfıkıdır. Sevgilileri aşağı cinsten Rum kızlarıdır. Bunlardan dolayı onu tenkid edecek değilim. İnsan doğduğu ve yaşadığı muhitin adamıdır. Vücudunun ve mizacının dışına çıkamaz. Bilâkis, onu kendi kendisi kalmasını bildiği, kendi çerçevesinin içine giren hayat parçasını derinden duyduğu, sevdiği ve çok güzel anlattığı için öveceğim.

Ben Sait Faik'in "ekalliyetlerle sıkıfıkı" olmasını, sadece "doğduğu ve yaşadığı muhit"le değil, onun sonsuz insan sevgisiyle, hangi ırktan ve dinden olursa olsun emekçi insana duyduğu önyargısız, sınırsız sevgiyle açıklamak istiyorum.

Sait Faik'in şiirlerinde, hikâyelerinde ve romanında belki kesin çizgileriyle belirlenmiş siyasal bir seçim yoktur. Fakat bütün yapıtları, emekçi insana ve emekle yaratılmış basit bir hayata sevgiyle dolup taşar. "Medarı Maişet Motoru"ndan şu satırları okuyalım: "İnsanların oturduğu, tarlanın yeşerdiği, çocukların oynadığı toprak, neden insanoğluna yabancı olsun? Olmasın. Yalnız anamızın, babamızın, sevgilimizin, arkadaşımızın zincirlerine bağlıyız da, ondan bir türlü karışık hislerden kurtulamıyoruz, bir türlü rahat edemiyoruz. Bu zincirleri kırmalıyız. Doğduğumuz yerden beş kilometre uzak da bir; yüz, beş bin kilometre uzak da bir olmalıdır. Orada da, bulursak battaniyemizi, bulmazsak Allahın kuru otlarını toplayıp uzanmalıyız. Toprak kazmaya gelen rençberler uyuyor. İyi, basit, bağlarını koparmış insanlar her yerde uyuyabilir. Kendimi o rençberlerle beraber görüyor, onların yerine koyuyorum...

Sait Faik herhalde Marksist değildi. Fakat onun, gerek bilgileri, gerek sanatçı sezgisi, duygusu ve yeteneğiyle yarattığı yapıtlar; içerdekileri halk ve özgürlük sevgisiyle, emekçi insanın özgür olacağı, insanların eşit olacağı bir dünyaya özlemle, halkçı edebiyatımızın en seçkin yapıtları arasında yer alırlar. Türk kökenli olmayan Türkiyelilere karşı duyduğu sevgi ve yakınlık ise, şovenizm kanserinin toplumumuzun ahlakını kemirdiği şu yaşadığımız dönemlerde, Sait Faik'in yapıtlarına ayrı bir önem ve boyut kazandırıyor.

(Politika, 2 Temmuz 1977)

35. ÖLÜM YILDÖNÜMÜNDE SAİT FAİK ABASIYANIK

Refik DURBAŞ

İSTANBUL HİKÂYECİSİ

Macerası Yazdıklarında

"Yatağım, yorganım, gözyaşım yanmıştır. Havuzlar yanmıştır. Amlar, anılar yanmıştır. Beni bugüne getiren kitaplar yanmıştır."

Sait Faik öleli 35 yıl oluyor ve hâlâ anılar, anılar yanıyor.

1956 yılının nisan ayında İstanbul'da Yeni Matbaa'da basılan **"Sait Faik İçin"** kitabını hazırlayan **Tahir Alangu** da, bu kitabın kapak kompozisyonunu yapan **Metin Eloğlu** da **Sait Faik** gibi artık aramızda bulunmayanlardan.

Demek bir zamanlar edebiyatımızda böyle güzel gelenekler varmış. Bir usta yazarımız, şairimiz, öykücümüz öldü mü aradan iki yıl da geçse böyle kitaplar hazırlanıp basılabiliyormuş. **Erdal Öz** deseniyle, **Fazıl Hüsnü Dağlarca, Behçet Necatigil** şiiriyle, **Yaşar Kemal**'den **Oktay Akbal**'a, **Fahri Celal**'den **Naim Tirali**'ye anılarıyla, konuşmalarıyla böyle bir **"anmalık"** kitaba katkıda bulunabiliyorlarmış.

Burgaz'ın serin mavi suları ayak bileklerine vurmayalı 35 yıl oldu ama Behçet Necatigil'in deyişiyle. **"Hikâyelerinde konu ve olaydan çok, şiire ve etkiye en uygun zaman parçaları üzerinde durmasını seven, bu dramatik anları incelemekte büyük başarı gösteren bu İstanbul hikâyecisi"** sayıları on küsur cildi bulan öyküsü, şiiri, romanı ile hâlâ aramızda yaşıyor.

Sabah Galata Köprüsü üzerinde dolaşıyor. Alnında tuzlu rüzgârı Boğaz'ın...

Öğle Çiçek Pasajı'nda önünde birası, bir kurşun kalemle bir sarı defter'e öyküsünü yazıyor çiçeklerin, böceklerin, birtakım insanların...

Akşam Burgaz'da balıkçılarla ava çıkmış gölgeleri ayın ışığına vuran balıkların serin sessizliği peşi sıra...

Yaşam öyküsü kitaplarda, ansiklopedilerde kalsın.

"Macera"sı yazdıklarında bütün yaşadığının. 23 Kasım 1906'da Adapazarı'nda doğduğunun, 11 Mayıs 1954'te öldüğünün...

"Şimdi Sevişme Vakti" ne kadar öyküyse **"Semaver"**, **"Sarnıç"**, **"Lüzumsuz Adam"**, **Havada Bulut"**, **"Son Kuşlar"** o kadar da şiir.

Kavun acısı yalnızlığın şairi...

Suları döven sert poyrazların şairi...

"A**vare**"liğin şairi...

Aramızdan ayrılışının üzerinden 35 yıl geçmiş. Onun ölümünden sonra doğan çocuklar adına konulan nice **"armağan"**ları kazandılar.

Bu da az şey mi edebiyatımız için.

Kitapları şiir kitaplarımın arasında duruyor bu yüzden.

Bir ucunda Fazıl Hüsnü'nün **"Ağıt"** şiiri:

"Ölmüş, eli ayağı uzak / Camların üstü buğu. / Ölmüş, çocuklar izin vermeden / Yüzünde sarışın çocukluğu".

Öteki ucunda Sait Faik'in yanmış gözyaşlarıyla dokuduğu öyküler ve anılar, anılar...

(Cumhuriyet, 11 Mayıs 1989)

SAİT FAİK DUYARLIĞI

Şükran KURDAKUL

Bir Zamanlar (Yeni Ses, Aralık 1939) adlı şiirinde Sait Faik öyküsünün belirleyici öğelerinden yansımalar görüyoruz: "Ben hikâye yazarken / Kafamdaki insanlar balığa çıkarlardı..."

Bilinçaltını babasının Yemiş İskelesinde açtığı işyerinin kasa hesaplarına kaptırıp akşam eve dönünce yazmaya çabalamak elinden gelmedi Sait Faik'in. Duyarlığını sonuna kadar yaşamak isteyen bir kişiliği vardı çünkü. Belki en çok bu yönünden güç kazanmış, ikiyüzlülükten, yalancılıktan arınarak, bireysel anlamda da uzlaşımcılığa düşmekten korunmuştu. Özgürlük kavramına insansal sorumlulukların dışında, **keyfince yaşama** anlamı veren bir "avare" değildi. Duyarlığını, etkisi anca duyumsanacak, bir koruma silahı gibi taşıyarak büyük kenti adım adım dolaşması, insanların iç dünyalarına ulaşma gereksinmesinden doğuyordu. On bir öyküde karşımıza çıkardığı kadını, erkeği, çocuğu. ihtiyarı, yoksulu, tuzu kuruları ile 500'ü aşkın insan bu gereksinmenin ürünüdür.

Daha önce de belirttiğimiz gibi. sanatının ilk evresi sayabileceğimiz 1934-35 yıllarında Varlık dergisinde yayımladığı on bir öyküden üçünü, İpekli Mendil'i, Semaver'i, Bohça'yı anımsayalım. Bu üç öyküde de okuru içinden yakalayan duyarlık, kişileri anca sınıfsal konumları içinde alma sonucu ulaşılabilen bir sevgi yakınlığını gösterir. Nedir ki, insanların tümüne aynı sevgiyle sokulmaz Sait Faik. İkinci Dünya Savaşı'nın vurguncusu, karaborsacısı, kapkaççısı ve palazlanmaya başlayan burjuvası karşısında, sömürüden, zorbalıktan arınmış bir düzen düşünüsüne bakarak hizaya gelmeye çalışan bir yazarın tavrı vardır. Kişileri sınıfsal özellikleri-

nin insanlarıdırlar Bu özelliklerinden ötürü yer yer emek – hak – sömürü bağlamında. başkaldırırken görürüz onları.

Sömürüye. haksızlığa, zorbalığa dayanan bir düzenden ötürü... Sait Faik'in yaşadığı dönemin belirgin özelliklerini simgeleyen tabandaki insanlara bakarken. duyarlığının bu temel düşünüyle hareket kazandığını söyleyebiliriz. Hastalar, işsizler. işinden olmuşlar. işçiler balıkçı teknelerinde süngü ucunda yaşayanlar. yalnız kalmışlar. insandan sayılmayanlar. vücutlarını satan kadınlar. Çöpçü Ahmetler Sait Faik duyarlığına sevilmeye hak kazanmış yanlarıyla yansırken çıkarcılar durumlarının pislikleri içinde verilirler. Denebilir ki egemen sınıftan kişiler karşısında genellemeler yaparak çoğulu düşündürmeye özen gösterir Sait Faik.

1951'lerde "Yeryüzü" dergisinin açtığı soruşturmaya verdiği yanıtta sanatçının görevini belirtirken şöyle yazıyordu:

"Sanatkârın hiç olmazsa bugünkü sanatkârın vazifesi, kendi yurdunda işsizlikle, dilencilikle, haksızlıkla, istismarcılıkla mücadeledir."

Özellikle 1952'den önceki öykülerinde kimi saptama, sergileme: kimi cağrışım. duyumsama. kimi yergi yoluyla bu temel düşünüye bağlı kaldığını görürüz. Bakarsınız. tek tümceyle. bakarsınız bir tamlamayla ya çıkarcılıkla savasma ışığı yakar içimizde ya gelecek güzel günlere umut sevinci ısıtır. Ya da ezilen bireyin yaşamından kesitler sergiler

(Çağdaş Türk Edebiyatı, cilt: 4,
Cumhuriyet Dönemi/2, sayfa 56, 1992)

SAİT FAİK ÜSTÜNE (I)

Ahmet MİSKİOĞLU
Adapazarı konuşmasından

Hepinize saygı ve sevgilerimi sunarım.

Bütün çocukluğunu Adapazarı'nda geçirmiş Sait Faik'in burada anılması, onun adının konduğu bir parka yontusunun (heykelinin) dikilmesi, çok doğal bir değerbilirlik sayılmalıdır.

Namık Kemal'in Tekirdağ'da büyük bir yontusu var: Tekirdağlılar, üstün nitelikleri olan ildeşlerini bağırlarına basmak istemişler. Bu: onun İstanbul'da, Ankara'da, başka yerlerde de anılmasına engel değil. Çok eskiden Konya Selçuk Eğitim'de öğretim üyeliği yaptığım sıralarda Karaman'a çağrılı olarak gidip törenleri izlediğim için biliyorum; Yunus Emre'yi Karamanlılar özellikle Türk dilinin arı-duru bir dil olması ülküsüne de yürekten sarılarak coşku ile anıyorlar, büyük ildeşlerini bağırlarına basıyorlar. Bu; Yunus Emre'nin Anadolu'da dokuz ayrı yerde gömütünün bulunmasına, oralarda da ildeş olarak kucaklanmasına engel değil.

Sait Faik, her yıl birçok yerde anılıyor. Bu yıl doğum yerinde de anılması ne güzel!

Beş duyu herkeste var: Tatma, koklama, dokunma, görme, işitme duyuları... Sait Faik'te bu duyulardan başka bir duyu daha var. Ona ne ad verebileceğimizi bilemem. Hiç kimsede bulunmayan böyle bir altıncı duyu ile doğmuş Sait Faik. Nerede doğmuş? Adapazarı'nda... Adapazarı'nda bu altıncı duyusuyla bütün çocukluğunu geçirmiş. On altı yıl, az değil: on altı yıl ve bütün çocuklu-

ğu... Şimdi siz bana sorabilirsiniz: "Onda altıncı duyu var diyorsunuz, nedir bu?" Ben, Sait Faik'in yapıtlarını okuyarak seziyorum bunu; Sait Faik'i çok okudukça onun bazı duyarlıklarını da yakalayabiliyorsunuz; onu bu coşku ile okuyorsunuz. Sait Faik'te herkeste bulunan duyulardan başka bir duyu daha var. Tinbilimcilerin (psikologların) sözünü ettiği, ilkel yaratıklarda da bulunan –beş duyudan ayrımlı olarak– devinimsel, dengesel, organsal vb. duyuları içeren 'genel duyu' değildir benim belirtmek istediğim. Ne olabilir bu?

"İmge" diyebilir miyiz buna? Diyecek olursak, yeterli olur mu? "Düş" diyebilir miyiz? "Sezgi" diyebilir miyiz? İmge, düş, sezgi... Bunların hepsi bir araya geliyor, birleşiyor; bir de çok önemli yetenek ekleniyor; güçlü, olağanüstü güçlü bellek... Sait Faik'te olağanüstü güçlü bir bellek vardır.

Ben, bellek vardır deyince, yakın arkadaşları bana hemen karşı çıkabilir. "Hayır!" diyebilirler. Yalnız yakın arkadaşları değil, çocukluğunu bilenler de, –çocukluğunu bilenler de vardır Adapazarı'nda– "Yok canım, onda hiç bellek olduğunu sanmıyorum" diye düşünebilirler.

Sait Faik'te öyle bir bellek vardır ki. "seçici bellek" diyebilirim buna; "seçici bellek, seçen bellek" Sait Faik, büyük bir yaratım eridir. Kendine özgü yetenekleri olan bir insandır Böyle bir yaratımeri, insanların arasında dolaşırken sanmayınız ki. sıradan bir insan gibi yaşar olayları! Seçer... İşte, o seçtiğini hiç unutmaz. Benim söylemek istediğim bellek bu. Seçtiğini unutmaz. Yoksa sözgelimi bir arkadaşıyla "Bugün seninle Beyoğlu'ndaki Atlas sinemasının önünde buluşalım" demişlerdir birbirlerine. Saat kaçta? Saat dörtte. Arkadaşı, saat üç buçuktan gider Atlas sinemasının önüne, beklemeye başlar. Sait Faik. saat dört olur gelmez, beş olur gelmez. altı olur gelmez. Hiç gelmez! Yahu, belleği ne çok zayıf bu Sait Faik'in!" diyebilir arkadaşı. Hayır, sıradan durumlarla ilgili bellek değil benim söylediğim. Sait Faik öyle bir yaratımeridir ki, normal insanlarda bulunan beş duyudan başka onun güçlü belleğin, imgenin, düşün, sezginin birbirine karışımından oluşan altıncı "duyum"u vardır. Bu: ayrıca onun "giz"idir. Arkadaşlarına da söylemez. Hatta kıskanır. Sıradan dostluklarında sevdiği arkadaşlarına

kesinlikle "giz"ini sezdirmez. Sezeceklerini düşünürse, kaçar; bırakır onları. O yanı herkese kapalıdır. Asıl özel yanı, kendine özgü yanı herkese kapalıdır. Yani herkesten ayrımlı olan bir insandır Sait Faik.

İrlandalı bir yazar var. James Joyce. Dublin'de doğmuş ama, sonradan bütün yaşamını İrlanda dışında geçirmiş; buna karşın "Dublinliler" adlı öyküler toplamını yayımlamaktan geri durmamıştır. "Sait Faik Armağanı" kazanan Feyyaz Kayacan, Londra'da yaşamaktadır. Kendini James Joyce'a benzeterek İstanbul'u anlatmak için Londra'ya yerleştiğini açıklıyor bize.

Sözü Sait Faik'e getirmek istiyorum: Sait Faik de bütün çocukluğunu Adapazarı'nda geçirdikten sonra, aşağı yukarı bütün yapıtlarını İstanbul'da yazdı. Ne için? Soru soruyorum; ne için, yanıtını veriyorum: Adapazarı'nı anlatmak için. "Dikkatli" bir göz, Sait Faik'in hangi öyküsünü okursa okusun onun içinde Adapazarı'nı görecektir.

Abartıyorum sanılmasın lütfen. Ama şöyle diyebilirsiniz: "Bu söylediğiniz yeni bir sav (tez) mıdır?" Evet! Necati Mert kardeşimiz Adapazarı Belediyesi adına beni bu toplantıya çağırdığı zaman; bu konu üzerinde çalışıyordum. Bir yığın saptamam var. Kanıtlıyorum. Sait Faik, İstanbul'da ortaya koyduğu bütün yapıtlarını Adapazarı'nı anlatmak için yazmıştır! Adapazarı'na gelmişim, bu görüşümü hiç kuşkusuz söyleyeceğim; ki söylüyorum işte. Yani bu "sav"ımı söylüyorum.

1936'da yayımlanan **Semaver** yapıtında "Meserret Oteli" diye bir öykü var. Bilmiyorum, Meserret Oteli bugün var mı; yıkılmıştır. "Meserret Oteli" adlı öyküsünde bir durumu anlatır bize. Eski Adapazarı'nı düşünün, Sait Faik; –bir fotoğraf çeker gibi, çünkü o, fotoğraf da çeken, "an"ları yakalayan adamdır da, elinde sanki fotoğraf aygıtı "şrak" çeker yakalar, artık hiç yitmez o– şöyle diyor:

"Kadının sesi. yağmurlu havanın icine daha madeni bir yağmur gibi düştü.

İşte bu bir fotoğraf. Tren istasyonuna trenden inen biri. bir kadın, başka birine sesleniyor. Bir ses. Zaten şakır şakır yağmur yağmaktadır. Kadın sesi. bu sesin üstüne düşüyor. Sait Faik yakalıyor. Böyle yakalamalarda, o, olağanüstü bir betimleme ustasıdır. Konusu Adapazarı'nda geçen bu öyküde çektiği fotoğraf. yaşamı boyunca bütün İstanbul öykülerinde vardır. Bunu söylemekle Adapazarı'nın yerini belirtmek istiyorum.

Fotoğraf diyorum; bir "an"ın. yakalanan bir "an"ın fotoğrafı... Her zaman var onda. Okursanız çok tat alacaksınız. O ölçüde güzel yapıyor ki... Resimle fotoğrafı karşılaştırırlar. resimle fotoğrafın ayrı özelliklerini vurgularlar kimi zaman. Sait Faik'te fotoğrafla birlikte resim de var. Resme karşı derin bir ilgi duymaktadır. Sait Faik, Adapazarı'nda okurken. onun resim öğretmeni kim olmuş? Bu resim öğretmeni neler yaptırmış ona? Araştırmak gerekir. Çünkü Sait Faik'in oluşumunda. Sait Faik'in İstanbul'da yazdığı öykülerde bütün bu izler var Adapazarı izleri. Adapazarı'ndaki resim öğretmeninin etkileri var

Kadının sesi yağmurlu havanın icine daha madeni bir yağmur gibi düştü.

İşte o sesi yakalıyor Hemen fotoğrafını çekiyor. Sait Faik; sesler, "kadın sesi"yle ilgilidir Bu yanını da belirtmek gerekir. Ölünceye değin sonsuz bir özlem içinde yaşayan bir insandır o; yaşamının her döneminde "kadın özlemi" onu, kurtulması olanaksız bir eğilim olarak kavramıştır. Kavuşmamış, kavuşamamış bir insanın derin özlemiyle ilgilidir öyküleri; bunun ilk tohumları da Adapazarı'nda atılmıştır.

Fotoğraf çekerek yakalıyor. sonra resme dönüştürüyor: özel. güçlü bellek onu sonuna değin koruyor. Sait Faik böyle bir yazar, böyle bir yaratıcıdır. Özel güçlü bellekle. altıncı duyu ile doğmuş bir yazar. Nereye gitse. altıncı duyusuyla var olmuş olarak, kaynaşmış olarak sonsuza dek korur bütün yakaladıklarını. Bu onda bir "giz"dir.

"Meserret Oteli" öyküsündeki Meserret Otelinde duvara asılmış iki tane resim var. Okuyanlar anımsayacak:

Acemi fakat çok hassas bir fırçanın çok çabuk kaçan bir naz'ı zaptetmek için baş döndürücü bir acele içinde çırpındığı bir genç kız portresi idi. Otelci ile işlerini bitiren erkekler de bu genç kız resminin önüne dikilmişlerdi. Bir tanesi bu portrenin üzerinde yaptığı tesiri ifade etmesini bilen bir çehre ile dalgın:

– Bu portrede, dedi, bir sürat var. Adeta ressam bu çehreyi yüz kilometre yapan bir trenin içinde geçerken durulmayan istasyonların birinde dikilmiş sıtmalı bir kız çocuk hayalini kafasında sonradan canlandırmış, büyütmüş de yapmışa benziyor.

Sesin fotoğrafını nasıl çekmişse, nasıl bundan büyük tat alıyorsa, Sait Faik, aynı ölçüde resimle de ilgilidir. Adapazarı'nın Meserret Otelinin duvarındaki resmi açıklama biçimi ayrıca ilginç. Durulmayan istasyonların birinde dikilmiş sıtmalı bir kız çocuğunun imgesini kafasında sonradan canlandırıp çizmek.

Sait Faik'te resim ve fotoğraf çok önemli yer tutar. Semaver'in sayfalarını çeviriyorum. İşte **"Babamın İkinci Evi"** öyküsü. Bitirişini okuyorum:

"Uyandırıldığım zaman tan yeri ağarıyordu. Kasabaya, babamın iç güveyisi girdiği zengin evine doğru yol alırken taze manda sütünün kokusu, sıcak buharı, hâlâ sabah sisiyle ürpermiş, yüzümün üstünde, hâlâ ihtiyar kadının dudakları alnımda, hâlâ kardeşim Emin'in kalın parmakları parmaklarımın içinde sabittiler.

Bu hissi uzun müddet, alaminüt fotoğrafçıların çıkarttığı kartlar gibi muhafaza ettim. Sonra sarardılar, belirsizleştiler.

Sesin fotoğrafını çektiği gibi, duygunun da fotoğrafını –bundan tat alarak– çekiyor.

(Türk Dili dergisi, sayı 32, Eylül 1992)

SAİT FAİK ÜSTÜNE (II)

Ahmet MİSKİOĞLU

Sait Faik'le ilgili yapıtımı* okurlarıma imzalarken hep şöyle sorularla karşılaştım:

"Sait Faik'le tanıştınız mı? **Sait Faik**'le arkadaşlık yaptınız mı?"

"Hayır, tanışmadım, arkadaşlık yapmadım; ben bilimsel bir araştırma yapıyordum, öykülerini, bütün yazılarını, şiirlerini inceleyerek nesnel bir sonuca varmaya çalışıyordum" diye yanıt verdim hep.

Bu yazımda **Sait Faik**'le nasıl tanıştığımı açıklayacağım; madem ki böyle bir soru var, yanıtlamak gerekir diye düşünüyorum şimdi.

Yıl 1948... 1949 olabilir... 1950, 1951 olabilir...

O yıllarda biz **Haşet Kitabevi**'ne sürekli gidiyoruz.

Haşet, o zamanlar, şimdiki gibi değil; sanki bir ekinsel etkinlik odağı, canlı mı canlı, kalabalık mı kalabalık! Sayısız çalışanı var, belli saatlerde izlenceler var, sayısız giren çıkan var...

Kitap sergileri, Fransızca yayınlar, İngilizce, Almanca, Türkçe yayınlar... Eski yüzyıllara ilişkin yayınlar, yeni yayınlar... Her biri için ayrı bölümler...

Dolaşıyorum kitapların arasında.

O zamanlar, dolaşırız ama çok kitap satın alamayız, yeterince paramız yok. Çoğu zaman kitap satın almadan utana utana çıkarız Haşet'ten.

Ahmet Miskioğlu, **Sait Faik,** (yaşamı, kişiliği, sanatı, yapıtları)- Altın Kitaplar Yayınları, İstanbul 1991, 2. basım, 240 sayfa.

Dolaşıyorum kitapların arasında. Bu kitabı aldım elime. Evirdim çevirdim, karıştırdım sayfalarını; sonra yerine koydum: Bir el uzandı, benim bıraktığım kitabı aldı, kaldırdı, karıştırıyor... Ben kitap sergisi önünde bir adım yürüdüm, başka bir kitabı aldım, karıştırmaya başladım; sonra onu da yerine koydum. Aynı el uzandı, yerine koyduğum kitabı aldı, karıştırmaya başladı. Ben yürüyorum, başka bir kitaba baktım, bıraktım. Aynı elin bıraktığım kitaba gene uzandığını gördüm. Bu durum bütün kitap sergisi boyunca sürdü. Kitaplara bakıyorum, hep aynı el bıraktığım kitabı hemen benim ardımdan alıyor...

Bir süre sonra dergiler bölümüne geçtim. Yerli yabancı bütün dergiler var. Eksik yok. Bilmediğiniz, adını duymadığınız irili ufaklı dergileri orada görebilir, orada tanıyabilirsiniz. Bir dergiyi aldım elime, karıştırdım sayfalarını; bıraktım yerine...

Ben bıraktım; aynı el, uzandı, bıraktığım dergiyi aldı. Bu kez gerçekten merak ettim, döndüm baktım.

Döndün baktım: Karşımda **Sait Faik...**

Evet, **Sait Faik** karşımda...

Semaver'ini, **Sarnıç**'ını, **Şahmerdan**'ını, **Medarı Maişet Motoru**'nu, **Lüzumsuz Adam**'ını okuduğum **Sait Faik...**

Okuduğum; yapıtlarını ezbere bildiğim **Sait Faik...**

İmrendiğim, yaşadığı yalnızlığı derinden duyumsadığım, çizdiği doğa betimlemelerini, insanlık sevgisini, kalabalık tinsel kargaşalarını okuya okuya ezberlediğim **Sait Faik...**

Sait Faik, bana göre tek kişi değil, bir kalabalıktı. **"Kocaman bir duvara sırtlarım vererek üstüne zencefil ve tarçın serpilmiş salep içen"** bir kalabalıktı o benim için; öykülerinde sergilenen, özdeşleştiği çevrelerin tümü birden **Sait Faik**'in kendisiydi; hiç kimsede görülmemiş biçimde yapıtında betimlenen doğa da, olduğu gibi, **Sait Faik**'le özdeşti, **Sait Faik**'ti gözümde... Onun öykülerinin tümü bir tek kişinin romanından başka bir şey değildi bana göre; o, bir roman kişisiydi, onu çok iyi tanıyordum. Bu uzaktan ama çok iyi tanıdığım kişi karşımdaydı şimdi.

Gülerek yüzüne baktım.

O da gülümseyerek, "Ne güzel dergiler!" dedi bana. Hayır

"dergiler" demedi, o zaman henüz dergi sözcüğü pek kullanılmıyordu. "Ne güzel mecmualar!" dedi. Ben de:

"Evet!.." dedim.

Ve, döndüm arkamı, kapıya doğru yürüdüm. Haşet'ten çıktım, gittim.

İşte, **Sait Faik**'le tanışmamız böyle oldu. O, "Ne güzel mecmualar" dedi, ben de "Evet" dedim. Yalnızca birer tümcelik konuşmamız oldu. Ben çıkıp gittim, o sanırım arkamdan bakakaldı.

Ben ona diyebilirdim, **"Siz Sait Faik**'siniz, ben sizi tanıyorum, bütün yapıtlarınızı okudum. Yapıtlarınıza imreniyorum. Bir yerde oturup çay içerek biraz söyleşelim, yapıtlarınız üzerine bazı sorular sormak istiyorum, İmrendiğim öykülerinizi birer birer inceliyor ve değerlendiriyorum...

Evet, böyle diyebilirdim, onunla arkadaş olabilirdim. Ama, olay budur. Bana soran okurlarıma yanıtımı olduğu gibi ortaya koyayım: **Sait Faik**'le tanışmamız işte böyle oldu.

Bunu sözlü olarak bir iki kez kimi dostlara anlattım. Sözgelimi, Sabahattin Kudret'e anlattım, Salâh Birsel'e, Naim Tirali'ye, Muzaffer Uyguner'e, Sami Karaören'e anlattım. Bir kez de çağrılı olarak gitiğim Adapazarı'nda **Sait Faik Töreni** konuşmasında anlattım.

Dostlardan hangisi şu yanıtı verdi, şimdi anımsayamıyorum:

"Sait Faik, seni Haşet'te görünce, sezgisiyle onun yapıtlarını okuyup anladığını bilmiştir, duyumsamıştır, onun için seninle konuşmak istemiştir. Böyle dedi dostlarımdan birisi.

Sonradan Naim Tirali ile konuştuğumda değişik bir değerlendirme yaptı. "Sait Faik'le tanışmanızın böylece kalması çok daha iyi olmuştur. Çünkü o yaradılışı gereği hiç kimse ile anlaşamıyordu zaten, dostu yoktu onun, Oktay Akbal da yazmıştır bu konuyu.

Doğrudur. Yapıtlarını dikkatle inceleyenler de görebilir yaradılışındaki derin "yalnızlık" çizgisini.

Zaten, yalnızlık duygusu, onun yapıtlarının ana izleklerinden biridir.

(Türk Dili dergisi,
sayı 55, Temmuz-Ağustos 1996)

SAİT FAİK'İN ÖYKÜCÜLÜĞÜ

Muzaffer UYGUNER

Sait Faik, Adapazarı'nda yaşadığı yıllarda şiirler yazmaya yönelmiştir. İlk öyküsünü ise Bursa Lisesinin onuncu sınıfında iken yazmıştır. O yıl, yazın öğretmeninin verdiği ödev için "İpekli Mendil" öyküsünü yazmış ve öğretmen bu öykünün verildiği günün ertesinde, bu öyküyü sınıfta okutmuş, çok beğendiğini söylemiştir Yıl 1927'dir. Ama, bu öyküsü, yayımlanan ilk öykü olarak, 15 Nisan 1934 tarihli **Varlık** dergisinde yayımlanmıştır; ikinci öyküsü "Zemberek" de 29 Ekim 1935 tarihli Varlık dergisinde okura sunulmuştur. Bu iki öykü, ilk kitabı olan **Semaver**'de yer almıştır.

Bu öykülerin yayımlandığı yıllarda yeni öyküler de yazmaya başlamıştır. Bunlarda, olayları toplumcu bir açıdan ele almıştır. Çevresinde oluşan bazı olaylardan yola çıkarak, öykü kurallarına uygun olarak yazmıştır ilk öykülerini. Daha sonraları ise toplumsal gerçekçilik anlayışına teğet bir noktadan küçük insanların şiir dolu yaşamlarına yönelmiştir. Grenoble'da izleme olanağı bulduğu işçi yaşamını, o yıllarda ülkemizde bulunan pek az temsilcilerini temel almıştır. Şiirli bir dille, çalışan insanlarımızın yaşamlarını öykülerinde yansıtmıştır. Bunun bir örneği olarak "Bir Kıyının Dört Hikâyesi" gösterilebilir. Böylece başlayan öykücülüğü zaman içinde kendine özgü duruma gelebilmiş, kişiliğini yaratmıştır.

Sonraki yıllarda yazdığı öyküler ele alınarak toplumsal durumların öykücüsü olmadığı için eleştirilen Sait Faik, sırf kentsoylulunun öykücüsü olarak da nitelendirilmiştir. Oysa, Sait Faik'in öykülerinde toplum, toplumu oluşturan insanlar görülmektedir. Çevresini ve insanları ayırıp seçmeden toplumumuzun insancıl yaşamını yazmıştır. "Havada Bulut" adlı öyküsünde şu gerçeği vurgulamıştır:

"Nasıl bir dünya mı? Haksızlıkların olmadığı bir dünya. İnsanların hepsinin mesut olduğu, hiç olmazsa iş bulabildiği, doyduğu bir dünya. Hırsızlıkların, başkalarının hakkına tecavüz edenlerin, diğer kimseleri istismar edenlerin bol bol bulunmadığı... Pardon efendim! Bol bol bulunmadığı ne demek? Hiç bulunmadığı bir dünya... Sevilmeye layık küçücük kızların orospu olmadığı, geceleri ağaların minicik kızları yirmi beş liraya pazarlıkla otellere götürmediği, her genç kızın namuslu bir delikanlı ile konuşabildiği, para için namus, ar, haya, hayal, gece gündüz satılamadığı bir dünya... Kafanın kolun çalışabildiği zaman insanın muhakkak doyabildiği, eğlenebildiği bir dünya. İçinde iyi şeyler söylemeye selahiyetler kıvranan adamın, korkmadan, yanlış tefsir edilmeden bu şeyleri söyleyebileceği bir dünya"

İlk öyküsünün yazımında bir etki altında olup olmadığını bilemiyoruz. O yıllarda yazılan bazı öykülerden etkilenmiş olabilir. İlk öykülerinde de toplumdaki küçük insanların, balıkçıların, hallaçların, zaman zaman aç gezen hamalların, köyünden kopup gelenlerin yaşamını ve onların zor da olsa yaşadıkları günleri, yaşamaktan duydukları sevinci anlatmıştır. Etkisinde kaldığı yazarlar konusunda çeşitli görüşler vardır. Bu görüşlerden çıkaracağımız sonuç, onun kendine özgü bir anlayışı bulunduğu ve geniş bir yelpaze içinde öyküler yazdığıdır. Kendisi bir konuşmasında, Grenoble'da okurken, "Gide'le dopdolu" duruma geldiğine değinmiştir. Ama, bu demek değildir ki, Sait Faik Gide'in etkisinde kalmıştır. Her yazar ve ozan, belirli bir başlangıç döneminde bazı kişilerin etkisini duyabilir. Zaten Gide de, "Bir kimse başkasının etkisini duyumsamadan kendi kişiliğini bulamaz" demiştir.

Sait Faik, her şeyden önce insanın öyküsünü anlatmıştır. Son zamanda onun gerçeküstücü öyküler yazdığını kabul etsek bile, o öykülerinde de insanın yer aldığını, öykülerin insan odağında yazıldığını söylememiz gerekir. İnsanın toplum içindeki olayların ve durumların dışında da bir yaşantısı elbette vardır. Sait Faik, insanı insan olarak almış ve toplumsal çatışmaların, sınıf kavgalarının dışında değerlendirmiş, insanın sorunlarını bu gibi kavgaların ve olayların dışında öyküleştirmiş, kişileştirmiştir. Ona göre, "İnsanı sevmekle başlar her şey."

Haldun Taner'in de belirttiği gibi, Sait Faik, "Kimsenin yapmadığı bir şey yaptı. Türk hikâyeciliğine, o zamana kadar hiç benzersiz bir tarz getirdi. Sait Faik, bir konuyu değil, yaşamın bir parçasını işliyordu. Bir tez savunmuyor, bir yaşantıyı yansıtıyordu. İnsan sevgisi dolu, doğa sevgisi dolu bir yüreği vardı. Neye baksa bu sevgi ile ısınıyor, ışıklanıyordu. Biz ancak o el attıktan sonradır ki, en önemsiz görünen insanların ve şeylerin zevkine eriştik. Bir şeytan minaresi, bir karpuz sergisi, bir mangal ve iskemle, bir kameriyeli mezar, bir boya sandığı, bir projektörcü, bir balıkçı, bir garson, bir papaz efendi, Sait onlara bakınca, onları anlatınca birdenbire ilginçlik kazanıyorlardı" (Milliyet, 12 Mayıs 1974). Bu görüşe katılmamak, bu görüşü yadsımak olanaksızdır. "Son Kuşlar" adlı öyküsünde doğanın nasıl yok edilmekte olduğuna değinmiştir ve doğanın yok olması konusuna ilk olarak o yer vermiştir öyküsünde. "Hişt! Hişt!" adlı öyküsü doğanın insana seslenişi değil midir? Balıkçılarla birlikte denizlerde yaşadığı anlar unutulabilir mi? "Dülger Balığının Ölümü" öyküsü, insanın canlıları ve çevresini nasıl öldürdüğünün bir imgesi değil midir?

Sait Faik, öykülerinde eski ve yabancı sözcükleri kullanmamıştı. Öykülerinde, geniş bir halk kitlesinin anlayabileceği dili yeğlemiştir. "Aşiyan Müzesi" adlı röportajında, Tevfik Fikret ve çağdaşlarından söz ederken, "Onların asıl kabahati yaşayan dili bırakıp argo gibi konuşmaları oldu. Kendilerine ettiler. Herkesin değil bir kısım insanların kendilerini anlamasını istediler" diye yazmıştır. Dilin gelişmesinden yana olmuş, dilin arınması yolunda görüş belirtmiştir. "Dil devrimini büyük bir şans ve kazanç sayıyorum" demesi de bu görüşünü belirtmektedir. **Son Kuşlar** adlı kitabındaki birçok öyküsünde kullandığı sözcüklerin eski olanlarını da parantez içinde göstermiştir. Sözgelimi. "Dondurmacının Çırağı" adlı öyküdeki "çekici (cazip manasına)" "olurşey (alelade)" sözcüklerinin kullanımını anabilirim. Bu arada yerel bazı sözcüklere de yer vermiştir öykülerinde. Bu arada, elbette atasözlerimiz. deyimlerimiz de öykülerinde yer almıştır. Bu konudaki örnekleri bazı yazılarında ve **Sait Faik** adlı kitabımda vermiş bulunuyorum.

Sait Faik'in şiirli bir anlatımı vardır. Tümceleri uzun değildir. Anlık duygulanımları, anlık izlenimleri en önemli yerinden yakala-

yıp bu tatlı, şiirli anlatımı ile seriverir önümüze. Bu anlatımda doğa–insan, toplum–insan dengesini de ustaca sağlamıştır. Bu konuya örnek olarak ilk önce akla "Hişt! Hişt!" adlı öyküsü gelmektedir. Bir bahar günü kırlarda yürüyen bir insanın, doğadan ve insancıllıktan ileri gelen sevincini ortaya koyuverir, kaygılardan uzaklaştırıverir. **Alemdağda Var Bir Yılan** adlı kitabındaki "Panco'nun Rüyası", "Yani Usta", "Bir Hastalık" adlı öykülerle daha pek çok öyküsünde de anlatım gücünü bir kez daha buluruz.

Alemdağda Var Bir Yılan'daki "Eftalikusun Kahvesi" adlı öyküsünde bir röportaj yapar gibi, öykü yazarlığı anlayışını belirtmiştir. Sorulan sorulara, "Ben hikâyenin nasıl yazıldığını bilmem/ ../Evvela ismini korsunuz. Sonra bir defa kurarsınız. Bir neticeye bağlarsınız" yanıtlarını verir, öykünün sonunda da şunları yazar: "Yarın, incir çekirdeğini doldurmayacak mevzuları yazan bir hikâyecinin iyi bir hikâyeci olmadığını yazacağına göre, bilmem hikâyem oldu mu? Olmadıysa ne yapalım? Bizim hikâye anlayışımız da böyle efendim"

Sait Faik'in öyküleri insan, doğa, toplum açılarından uzun uzun değerlendirilebilir. Diliyle ilgili ayrıntılı örnekler de verilebilir. Ama, kısaca özetlersek, Sait Faik, öykücülüğümüzde kendi kişiliğini bulmuş çok usta bir yazar olarak değerlendirilebilir ve değerlendirilecektir de. Kitaplarına girmemiş öyküleri, yazıları da derlenip kitap olarak yayımlandığına göre, bu değerlendirme geniş ölçüde yapılabilir.

(Şubat 1996)

6. BÖLÜM

SAİT FAİK HİKÂYE ARMAĞANI

I

Seçici Kurul Üyeleri ve Armağan Kazananların Kalemiyle

SAİT FAİK ARMAĞANI

Sabri Esat SİYAVUŞGİL*

Darüşşafaka Cemiyeti, hem Sait Faik'in rahmetli annesi Makbule Hanımın vasiyetine uyarak hem de, daha ziyade, memleket kültürüne hayırlı bir hizmette bulunmak arzusu ile, bir Sait Faik Hikâye Armağanı tesis etti. Vasiyette bu armağana münasip görülen iki bin lirayı beş bin liraya çıkaran Cemiyet, kaydıhayat şartıyla yedi kişilik bir jüri seçti. Bu jüride, başta büyük üstad Refik Halid olmak üzere, Profesör Vahit Turhan, Tahir Alangu, Behçet Necatigil, Memet Fuat, Haldun Taner var. Yedinci üye de bendenizim.

Jürinin bir çalışma tüzüğü de hazırlandı. Bu armağan, her yıl, Jürinin seçtiği bir hikâye kitabına verilecek. Bir takvim yılı içinde hikâye kitabı neşretmiş olan her yazar veya editörü, 31 Aralık akşamına kadar, eserinden on beş nüshasını Darüşşafaka Cemiyetine göndermek suretiyle, armağana adaylığını koyabilecek. Yalnız bu yıl, mühlet 31 Mart akşamına kadar uzatılmış bulunuyor. Önümüzdeki yıllarda 31 Aralık tarihi, vâdenin sonu olacak.

Kabul edilen tüzüğe göre, Jüriden herhangi bir sebeple ayrılma vukuunda, kalan âza, açık yere çoğunlukla birini seçebilecek. Armağan, Jüri üyelerinin en az dört reyiyle seçilen esere verilecek. Bu iki şart, yani Jürinin devamlı oluşu ve mükâfata layık eserin Jüri çoğunluğu ile seçilmesi, bizim sanat ve edebiyat mükâfatları geleneğinde bir yeniliktir.

Bugüne kadar birçoğunda vazife görmüş biri sıfatıyla bilirim ki, bizde bu çeşit jürileri ya Devlet, ya bir müessese, yahut lâalettayin bir şahıs, lüzumu olunca, istediği gibi teşkil eder. Kaç kişilik ol-

---

* Seçici Kurul Üyesi.

ması lazımgeldiği, üyelerinin değişip değişmeyeceği, reylerin nasıl verileceği gibi esaslı meseleler üzerinde önceden düşünüp birtakım kararlara varmak, kimsenin aklına gelmez. Günün birinde bir davetiye alırız, toplantı yerine gideriz, hiç tanımadığımız simalarla karşılaşırız. Bize filan mevzuunda en başarılı eseri veya kimseyi seçin derler, ekseriya derin bir araştırma ve mukayese yapmamıza bile vakit bırakmazlar. Biz de, sızlana sızlana, yaptığımız işin manasızlığını bile bile, sergiden karpuz seçer gibi, acele bir şeyler bulur ve mükâfatlandırırız. Bazen düğün sahibi, affedersiniz mükâfatı koyan kimse, hepimizi bir araya toplamak zahmetine bile katlanmaz, matbu bir tamim göndermekle iktifa eder. Biz de o matbu tamimin boş yerlerini doldurup sahibine iade ederiz.

Eğer adam, on beş kişilik bir jüri kurmuşsa, böyle birbirinden habersiz hareket eden jüri üyelerinin reyleri, pek tabii olarak, alabildiğine dağılacağı için, iki–üç reyle seçilen(!) kimseye mükâfat verilmesi, işten bile değildir. Artık bu sakat usullerle dağıtılan mükâfatların, ödüllerin, armağanların ne manası olabileceğini siz takdir buyurun.

Darüşşafaka Cemiyeti, memleketimizde ilk defa olmak üzere, bu işi bir nizama sokmuş bulunuyor. Kurduğu Jüri, arzuya göre her seferinde değiştirilebilen bir jüri değildir, daimidir. Bu Jüri, Sait Faik Armağanını verirken, hangi kıstaslara uyacağını da kendi arasında kararlaştırmıştır. Jüri, keza, armağanı, en az dört rey toplayan esere vermek prensibini kabul etmiştir. Bu demektir ki, ilk turda reyler fazla dağılacak olursa, münakaşa açılacak, her üye, rey verdiği eserin değerlerini sayıp dökmek ve diğer azaya görüşünü izah etmek imkânını bulacaktır. Sonraki turlarda, en çok rey kazanmış iki eser üzerinde durulacak ve yine münakaşa ile, nihayet o iki eserden biri seçilecektir.

Jürinin daimi oluşu ve müsabakaya katılacak eserleri iyice tetkik etmek zamanına sahip bulunuşu, armağanın en az dört rey toplamış esere verilmesi şartı, bütün bunlar, ancak Sait Faik Hikâye Armağanında tatbiki nasip olacak öyle esaslardır ki, yaratacakları güven duygusu sayesinde edebiyatımızın bu bölümünde ciddi ve başarılı çalışmalara ve yarışmalara yol açabilir. Zaten gerek Darüşşafaka Cemiyetinin, gerek memleket aydınlarının istediği şey de, sadece budur.

(Yeni Sabah, 16 Mart 1964)

SAİT FAİK

Refik Halit KARAY*

Dünyayı ve insanları çok sevdiğim halde bu muhabbeti Sait Faik kadar tatlılıkla ve kendime mahsus bir şefkatle belirtemediğimi biliyorum. Tatlı adamdı ve tatlı sanatkâr...

Şimdiye kadar her biri kıymetli birer etüt olan eserlerini hazırlamıştı. Büyük bir tablo veya bir konstrüksiyon meydana çıkarmasını bekliyorduk.

Ölümü, belki edebiyatımızı dünya edebiyatına katacak beşeri bir kitaptan mahrum bıraktı. Bundan dolayı da kederliyim.

(Varlık, Mayıs 1954)

* Seçici Kurul Üyesi.

SEVİMLİ BİR AYLAK

Haldun TANER*

Kırk yedi yıl, hep alargada, hep tedirgin yaşadı. Bir baltaya sap olamamak, bir aile kuramamak, şu şu şu niteliklerle değil de, bu bu bu niteliklerle yaratılmış olmak, sanki bunlar pek önemli şeylermiş gibi, onu zaman zaman üzerdi. Okumuş yazmış kişilerin çevresinden hoşlanmayışı da, sanırım, iki nedene dayanıyordu. Birincisi, bizde bu çeşit insanların gösterişçiliği, bilgiçliği yanında, sanattan, edebiyattan, içtenlikten pek az anlayışları idi. İkincisi, Sait Faik'in kendini onlar yanında kültürsüz, ya da az kültürlü görüşünden gelen aşağılık kompleksi...

Siz, Lausanne'dan ya da Grenoble'dan hukuk doktorası yapmış olarak dönen bir Sait Faik tasavvur edebiliyor musunuz?

Oralara gidip eli boş döndü. Çünkü babası, oğluna hiç uymayan bir elbise giydirmeye kalkmıştı.

Sait Faik'i, Sait Faik yapan, bütün o yüksündüğü özellikleri idi. Aylaklığı idi. Okul kaçkını başıboşluğu idi. Hiçbir ciddi işi ucundan tutamayan gelgeçliği idi. Sonunda kendini olduğu gibi kabul etti. Dünyadaki, toplumdaki hikâyeci yerini, bilinçle aldı. Burgaz çalılıklarından çekti bir kızılcık dalı kopardı, kalem gibi yonttu, ucunu yaşama batırdı ve yazmaya koyuldu.

Disiplinli yazarlar gibi, muntazam çalışmıyordu, yazma işine asılmıyordu. Eserekli yaradılışına uyarak, durup dinlenip, bazen sadece yaşayıp, yazmayı unutarak, yazmaktan ekmek parası beklemeyerek, yazıyordu.

---

* Seçici Kurul Üyesi. Ayrıca **12'ye Bir Var** adlı kitabıyla 1955 yılı ödülünü Sabahattin Kudret Aksal ile paylaştı.

Bir gün Sanat Dostları Lokalinde, Türkiye'de sanatçıları koruyan mezenlerin eksikliği tartışılıyordu.

Birisi,

"Türkiye'de hiç mezen yoktur," dedi.

Sait Faik atıldı:

"Vardır," dedi.

"Kim? diye sordular.

"Annem," dedi.

Anacığı Sait Faik'in tek mezeni, en anlayışlı dostu, tek sır yoldaşı oldu dünyada. Kereste tüccarı babasına kalsa, onu kendine kereste işinde halef edecekti. Avrupa'ya gönderdiği oğlunun oradan eli boş döndüğünü görünce, onun hiçbir işe yaramayacağına hükmetmişti. Ama anası, oğlunun bambaşka, kimsenin beceremeyeceği büyük bir işe yarayabileceğini içgüdüsü ile hissediyordu. Kırk yedi yıllık yaşamı boyunca Sait Faik'i hem gönülden, hem paraca destekledi. Ve Burgazlı mezenin oğlu, Türkiye'nin sayılı hikâyecilerinden biri oldu.

("Ölürse Ten Ölür Canlar Ölesi Değil"
kitabından, Bilgi Yayınevi, 1986)

SAİT FAİK

Tahsin YÜCEL*

Sait Faik'in son yıllarında kendisiyle birkaç kere karşılaştığımız, konuştuğumuz oldu. Ama bunlar kısa süreli, üstelik de biri mesleğinin en son, en yüksek noktasına ulaşmış, ötekisi mesleğinin daha ilk basamaklarında olan iki yazarın karşılaşmalarıydı. Bu bakımdan, büyük sanatçımızı kişi olarak tanıdığımı ileri sürebilecek değilim.

Sait Faik'in hikâyeciliğine gelince, her şeyden önce onun bu sanat dalında devrim yapmış bir sanatçı olduğunu belirtmek gerekir. Hem biçim, hem de öz bakımından bir devrimi gerçekleştirdi Sait Faik: Roman ve hikâyede zorunlu olan belirli bir konu gerekliğini yadsırken (biçim açıyasalarını, görüşlerini körükörüne benimsemeye yanaşmayarak), hemen her yapıtında görülen ve hemen hiç değişmeyen bir konuya bağlandı (öz bakımından); bu ana konu da bir toplum içinde yaşamakla birlikte onun bütün kurallarını, onu kendi açısından gösteren, yargılayan, özgür bir kişinin izlenimleridir. Yeryüzünü ve toplumu (bu arada da bireyi) temelinden tartışma konusu yapan bu tutum tek başına fazla bir anlam taşımaz elbette. Ama Sait Faik'in kendine özgü nitelikleri, derin duyarlığı sanatına ilginç boyutlar kazandırmıştır.

---

* Seçici Kurul Üyesi. **Haney Yaşamalı** adlı kitabıyla 1956 yılı ödülünü kazandı.

SAİT FAİK'İN HİKÂYECİLİĞİ

Rauf MUTLUAY*

19. ölüm yıldönümünde anılan birçok kişi bulunabilir; ne var ki yalnızca o güne özgü yazılar, duygular, anılar, görev sorumluluğu, vefa ilgisi ve vaktinde iş yapma dileğiyle. Bana göre Sait Faik'i böylesine özel günlerde anmaya, hatırlama görevine, özel sayılar yapmaya pek gerek yok. Bir özdeyiş hatırlarım: "Anıtlara ihtiyacı olmayanlar anıtları hak etmişlerdir"; bunun gibiydi sanırım. Özünde kolayca anlaşırız. Sait Faik'in eseri her gün daha çok aranmakta, okuyucusu çoğalmakta, değerini derinliğine saptamaya uğraşan emekler daha bilinçle, daha kökten işe girişmektedir. Bir yazarı yaşatan şeyler budur, bizim yüceltmelerimiz değil.

Sait Faik Abasıyanık; yaşamıyla, dünyaya bakışıyla, yaşantılarını değerlendiriş yöntemiyle, içinden çıktığı toplum katına karşın halka yönelişiyle, yasalar ve yasaklar karşısındaki sakınışları ve korkaklığıyla, bekârlık ömrü ve aşk arayışları içinde harcanan yönsemeleriyle... kısaca her şeyiyle, kendine özgü bir toplamın kişiliğidir. Bunun için de eseri benzersiz, edebiyatımızın aradığı vakitte gelmiş, herkesi etkilemiş, etkilemekte de devam etmektedir.

Dil dikkatsizlikleri ve anlatım savrukluğu, biriktiriş ve yazış hızının savrukluğundan gelir; Halikarnas Balıkçısı gibi. Onun bütün yanlış cümlelerini, yüreğinin atışını hızlandıran dayanılmaz bir coşkuya bağlayarak bağışlarız. Bazıları gibi ne İstanbul dışına taşamadığı için siteme, ne köyü ve köylüyü anlatamadığı için eleştirmeye hakkımız var. Sanatçı, yaşadığı dünyanın gözüdür; bulunmadığı durumların hesabını sormak ne haddimize.

---

* Seçici Kurul Üyesi.

Toptan yargılar, özet değerlendirmeler bir yana onu dün akşam tekrar okuduğum **tek** hikâyesiyle, –benim bildiğime göre– **ilk** hikâyesiyle tanıtmaya çalışacağım. Bildiğiniz gibi **İpekli Mendil,** Bursa Lisesinde öğrenci iken hocası tarafından değerlendirilerek geri verilmiş, altında "Bir gün büyük yazar olacaksın; dil hatalarına dikkat etmemek olur mu?" gibi bir notla işaretlenmiş bir heves ve başlangıç çalışmasıdır. (Varlık 19, 15 Nisan 1934) Yayımlandığı zaman Sait Faik, hiç de küçük değildir; 28 yaşında. Grenoble dönüşü boştadır ve yolunu aramaktadır. Bu ilk hikâyeyi bir dergiye vermek için, özellikle Varlık gibi zamanının ünlü yazarlarını toplayan ağırbaşlı bir dergiye vermek için kasıtlı hareket ettiğini düşünebiliriz. Gerçekten ilk üç hikâyeden sonra yavaş yavaş Avrupa izlenimlerinin daha çok deneme yapısındaki ürünleri sürecektir. Bakalım o ilk hikâyeye:

Yazar, ipek fabrikasının bekçisi yerine iğreti görev almış kişidir; "isteksiz, nereye gideceği meçhul adımların" sahibi, yalnız ve kırıktır. On beş yaşındaki küçük hırsızı yakalar, kendisini yaralamasına bırakmadan onun kaçak tütünüyle karşılıklı sigara içer. O çocuğu tasvirinde çok özel bir bakış, kendi geçmişine uzanan istekli anılar vardır. "Onu ipekli mendili vermeden gönderdiğine müteessir olarak" bırakıverir. Kapıcıyı da aynı hoşgörüye ortak eder: "Bırakınca azat edilmiş bir kırlangıç gibi fırlayan, ayışığını ve mısır tarlasını keskin bir kanat gibi sıyırarak" giden çocuğun ardından özlemle, sevgiyle bakar. Gece odasına giren hırsızı gene görmezlikten gelir, ama ağaçtan düşüp ölen çocuğun başında ağlamaz; konuyu bir ömür uğruna elde edilen mendile geçirerek hikâyeyi bitirir: "Ya... İyi, halis, ipekli mendiller hep böyledir. Avucunun içinde istediğin kadar sıkar, buruşturursun; sonra avuç açıldı mı insanın elinden su gibi fışkırır." Hikâyenin son cümlesi budur ve genç bir aşkın yönelttiği delikanlılık serüveninin elden kaçırdığı yaşamı hatırlatmamış gibi görerek, sizi bir ipekli mendil uğrunda yitirilen yaşamın değerine çeker.

Bu hikâyede bütün Sait Faik vardır: Gerek dünya görüşü, gerek insan sevgisi, toplum hoşgörüsü, çocuklara duyduğu ilgi, hikâye yapısı, anlatım tekniği, hikâyeyi tam yerinde kesip bitirme yöntemiyle...

Önce yerleşmiş ahlak kurallarının baskısına, suç işlediği halde saldırmaktan çekinmeyen bir ataklığa karşın engin bir aldırmazlık tavrı. Çocuğun uğrunda giriştiği suçu hoş gören, aşkı ve kişiliği yücelten bir bakış özelliği. Halktan bir kişiyi dinleme, onunla ilgilenme, ona yaklaşma, onu anlama, ona yardım etme tavrı. Çocuk ve genç güzelliğine duyduğu önüne geçilmez eğilim; kendi durumunu düşünmekten gelen bir dizginlenme durumu. Maddi değerler karşısında harcanan öz değerlerin yüceliğini gösterme amacı. Giderek bu, toplumdaki her çeşit haksızlığa karşı bir acıma ve sevgi tepkisi biçimine dönüşecek, ama bir isyan ve eylem hâline gelmeyecektir; Sait Faik'in bütün hayatının, yazarlığının özeti bu.

Sait Faik'in etkisi mi... Bana göre her zaman sürecektir. Her büyük yazar gibi, toplumlar, felsefeler, akımlar, ülküler değişse bile yaşamaya devam edecektir derim. Değil mi ki insanı gereğince kutsamış, sevmiş, anlatmayı bilmiştir. Eseri zamanla yarışır, zamanla sınava girer ve sanırım kazanır.

Bir de şöyle sordunuz galiba: Sait Faik'e yetişilmiş, hatta geçilmiş midir? Doğallıkla. Sait'i okuyarak yetişmiş, Sait'i anlayarak okumuş, Sait'i doğru bulmuş her yetenekli çalışma Sait'i geçebilir, tek tek geçmiştir de. Türk Hikâyesi Sait Faik gitti diye yerinde duracak, hiç gelişmeyecek mi? Elbette geçildi, geçilecek, boyuna aşılacak Sait Faik. O'nun hikâyelerinden daha güçlü nice hikâye okudum. Dikkat edin lütfen, tek tek hikâyeler dedim. Ama Sait Faik bir toplam, bir birikim, zamanında görevini bitirmiş bir sonuçtur. Ölümünden 19 yıl geçmiş olması da hiç önemli bir zaman değildir. Farzedin ki Sait Faik öldüğü yıl doğmuş olan bir hikâye yeteneği. ancak şimdi liseyi bitirmekte, Sait Faik'i okuyarak yetişmekte ve onu aşmaya özenmektedir. Sonucu ne zaman alırız?

Herkesi, her şeyi kendi ortamı, kendi zamanı, kendi toplumu içinde ölçmek edebiyat tarihinin değerini yitirmemiş bir kuralı değil mi? Sait Faik, kendi zamanıyla ortamının en güçlü hikâyecisiydi demek yetişmez mi? Gerisi tahmin ve dileklerimizin yönünde hiç durmayacak olan bir gelişimdir.

(Cumhuriyet, 14 Mayıs 1974)

SAİT FAİK

Hilmi YAVUZ*

Sait Faik'i ben hep bir ahlakçı olarak görmüşümdür. Ama bu elbette, eski deyimle, 'kıssadan hisse' çıkarmak anlamında, bir vaız kılığına girmek anlamında ahlakçılık değildir. Sait Faik, Feridettin-i Attar'dan Mevlana'ya kadar uzanan bu öğüt verme ahlakçılığına karşı, ilk kez, çağdaş insanın karşı karşıya kaldığı seçmelerden bir ahlak çıkarmıştır. Bu yönüyle de Sait Faik, Albert Camus'ye benzer; ama Sait Faik'te felsefi bir temellendirmeden yoksundur bu ahlak. Bir bakıma felsefeci olmayan bir Camus diyebiliriz ona.

Sait Faik'in öykücülüğümüzdeki özgün yeri buradan geliyor. 'Haksızlıkların olmadığı bir dünya'dan söz ediyor o; insanlara, doğaya, özgür olduğu kadar dolaysız, kuruntusuz ve kötü niyetler taşımadan bakabilmeyi gösteriyor bize. **'Papaz Efendi'** öyküsü, doğaya ve onun doğurgan bereketliliğine, yapay ve zoraki sınırlamalardan arınmış saf ve insanca bir bakışı dile getirmiyor mu?** İnsana olsun doğaya olsun bu çıkarsız, bulanmamış ve kuruntulardan uzak bakış, Sait Faik'te bir sevgi ahlakı biçiminde temellenir. Sait Faik'le Albert Camus arasında koşutluklar kurmam boşuna değil. Nitekim, bakın Albérès'in Camus için söyledikleri, sanki Sait için de söylenmiş gibidir: **"Doğrular'**daki, Veba'da o kadar sadelikle kahraman olan hekimler umutsuzluk içinde dünyayı haksız görür-

---

Seçici Kurul Üyesi.

Bence "Papaz Efendi" öyküsü Sait'in daha sonra yazdığı "Hişt Hişt" öyküsüyle birlikte okunmalıdır; böyle okunursa "hişt hişt" diye seslenen sanki papaz efendi gibi gelmiştir. İlk öyküde papaz efendinin sözcülüğünü yaptığı doğa çağrısı, ikinci öyküde doğa'nın sözcüsüz, aracısız çağrısı, mesajı oluverir.

ken bile ona karşı insanın haksız kaderine olan dostluğundaki sıcaklığı koyuyorlar. Bu sevgi, tabii, gösterişsiz bir insan sevgisi, ama ne kadar derin, ne kadar alçakgönüllü, yine de ne kadar kendinden emin: İnsanın her zaman isteyebileceği, ancak zaman zaman bulacağı bir şey varsa o da insan sevgisidir. Mızmızlığa kaçmayan bir sevgi. Sait de **'Lüzumsuz Adam'**da bu yargıyı şöyle doğrulamıyor muydu: "Bu koca şehir ne kadar birbirine yabancı insanlarla dolu. Sevişemeyecek olduktan sonra neden insanlar böyle birbiri içine giren şehirler yapmışlar? Aklım ermiyor? Birbirini küçük görmeye, boğazlamaya, kandırmaya mı?"

Sait Faik'in öykücülüğümüzdeki yeri bence, öykülerindeki bu insancıl içerikle belirlenmiştir. Ama şimdi soru şu oluyor: Sait Faik, bu humanizmadan ister bireysel anlamda, ister toplumsal anlamda olsun kötü dönüşümlere varan bir felsefeyi temellendirmeye geçebilmiş midir? Bu sorunun yanıtı 'hayır' olsa gerek. Onu, Camus'den ayıran da, felsefe anlamında bu dünya görüşü eksikliğidir.

Sait Faik, elbette aşılmıştır ve bu aşılma biraz önce belirttiğim nedenden ötürüdür. Onun gibi kuruntusuz, önyargısız bir insan ve doğa sevgisiyle işe başlayan genç öykücülerimiz, bu ahlakı aşarak temelli felsefe dönüşümlerini gerçekleştirebilmişlerdir. Sait'ten sonra gelen genç kuşak öykücülerinden kimi, humanizmayı bireysel düzeyde bir varoluşçuluk humanizmasına götürürken, kimi de toplumsal düzeyde toplumcu bir humanizmaya, onun boyutlarına ulaştırabilmiştir. Bu perspektiften bakılınca Sait Faik'in etkisinin bugün sürmekte olduğunun, rahatlıkla söylenebileceğini sanmıyorum. Sait Faik, bireysel ve toplumsal çatışmaların felsefi anlamda bir dünya görüşüne bağlanarak çözümlenebileceğinin bilincinde değildi. İşte tamı tamına bu nedenledir ki, Sait Faik, kimi eleştirmene göre de bireyci bir yazar sayılıyor; çünkü her iki doğrultuda da eksik, ama açık yürekli girişimlerin izlerini bulmak olanaklıdır onda.

Günümüz Türk yazarı, belirli bir felsefe düşüncesine, bir dünya görüşüne dayandırılmayan insan ya da doğa sevgisinin bir anlamı olamayacağını bilmektedir. Sait Faik, bu dönüşümü yapamadığı; bireysel düzeyde ya da toplumsal düzeyde (ama mutlaka, ikisin-

den birini seçerek) yapıtına felsefi bir boyut kazandıramadığı için aşılmış bir yazardır. Ama Sait'i bunu yapamadığı için suçlamak da yanlıştır, bir yerde **anakronik** olmaktır. Öyle ya, sözgelimi Balzac'ı toplumcu gerçekçi olamadığı, burjuva gerçekçiliğinde kaldığı için kınıyor muyuz?

(Milliyet Sanat, 30 Ocak 1976)

SAİT FAİK'İN İSTANBUL'U

Şârâ SAYIN*

Tüm insanların olduğu gibi, yazarların da yaşam öyküleri kendi yaşamlarıyla sınırlıdır, doğuşlarıyla başlayıp ölümleriyle sona erer. Oysa oluşturdukları öykülerin yaşamı hiç de öyle değildir. Onlar her okurla yeniden canlanır, yeniden hayat kazanırlar. **Sait Faik**'in öyküleri de öyle. Türk yazın geleneğinde önemli bir yeri olan ilk öykü ustalarından Sait Faik'in öykülerine okurlar ister özdeşleşerek ister çözümleyerek yaklaşsınlar, her yeni okuma sürecinde öykünün başka bir yanını bulgularlar, kurmaca evren her seferinde kendini başka düzlemlerle açımsar okura.

Sait Faik'in büyük bir anlam gücüllüğü içeren öykülerinde yoruma açık pek çok alanın yanı başında İstanbul'un 1954 öncesi yıllarının canlı yaşamıyla olduğu kadar yazarın düşgücüyle de bütünleşerek topografik haritasını, o eski görünümünü bulmak da mümkün.

Sait Faik'in **Havuz Başı** adını taşıyan öyküsü, bu görünümün somutlaştığı öykülerden biri.

Öyküde artık sadece eski fotoğraflarda görebileceğimiz o eski Beyazıt Meydanı'ndaki fıskiyeli havuzu buluruz. Anlatıcı, havuz karşısında bir bankta oturmuş, sevgilisini beklemektedir. Bu arada dış dünyayla ilgili saptamalara tanık oluruz. Üniversitenin kapısının üstündeki saatin 12 olduğunu, tramvayın –herhalde Beşiktaş-Fatih tramvayı olacak– havuzun az ötesinden "**gıcırdayarak**" geçtiğini, karşısındaki caminin Beyazıt Camisi olduğunu, "**solda**

---

* Seçici Kurul Üyesi.

ileride" Ayasofya'nın bulunduğunu, Beyazıt'tan Taksim'e tramvayla gidildiğini, Tünel'in o tarihte bir süre için kapalı olduğunu öğreniriz.

Ancak okura sunulan bu nirengi noktaları Sait Faik'in öyküsünde kendi başlarına gerçekliği, daha doğrusu anlatıcının yaşadığı gerçekliği dile getirecek nitelikte değillerdir. Anlatıcı bu kenti, kentin gerçekliğini kendi düşgücünde yeniden kurar. Beklediği, ama gelmeyen sevgilisini düşleyerek kurduğu **"kurmaca"** bir kenttir bu. Yazar bu kentin sokaklarında, gerçeklikle düşün kesiştiği yerde, kederi, **"hüzün"**ü, sevinci yaşar.

Sait Faik'in **Yüksekkaldırım** adlı öyküsü, okuru İstanbul'un artık yitirilmiş başka bir özelliğinden o zamanlar yararlanamayanların, paraları olmadığı için **"plajlarda mavi suların içine gömülemeyenlerin"** gittiği ve o tarihte adeta bir panayır görünümünü taşıyan Yüksekkaldırım'a götürür. Buz gibi gazozların 7.5 kuruşa içildiği. **Münir Nurettin, Tino Rossi, Safiye** Ayla'nın, **Bing Crosby**'nin gramofondan yükselen seslerinin kulakları çınlattığı, ada tavşanlarının niyet çektiği, pırıl pırıl bir çinko küvet içinde Marika adlı fokbalığının gösteriler yaptığı bir halk eğlence yeridir Yüksekkaldırım. **"Memleketin en saf insanlarının"** toplandığı bu yerde nasıl aldatıldıklarını, saf görünümlü kızların içtenmiş izlenimi veren bakışlarla sadakat, **"vefa"** vaat eden gülümsemeleriyle müşterileri nasıl kandırdıklarını gözlemleyen anlatıcı, insan onuruyla bağdaşmayan bu aldatmacaya üzülür, ama **"ekmek parası"** için o oyunu oynayanlara kızamaz. Hep çaresizlerin, yoksulların, köşeye sıkıştırılmışların yanında olan Sait Faik'in benliğinin ve öykülerinin derin yapısının en önemli öğelerinden biri olan **"hüzün"**ün dışavurumunu bu öyküde izleriz.

Sur Dışında adlı öykü de öbürleri gibi, artık geçmişte kalan bir İstanbul'un izlerini taşır. Yaz sıcağında kentin içinde **"apartmanların, ağaçsızlığın ve dostluğun cehennemini"** yaşayan anlatıcı, surların dışına çıkar çıkmaz doğanın içinde bulur kendini. **"Burada ağaçlar, yemişler, sebzeler ve hayvanlarlayız. İşte ağaçlar: Ceviz, incir, dut, erik, çitlenbik... İşte kabak, hıyar, mısır, ayçiçeği... İşte kara, sarı, kırmızı, yağlı, arık, bereketli toprak."** Bir zamanlar İstanbul surlarının hemen dışın-

da başlayan bu doğada, anlatıcı kentteki dostluklardan, aşklardan, yanılgılardan uzaklaşıp **"kendinden kurtulmanın"** mutluluğunu yaşar.

Ne surların içindeki ne de dışındaki İstanbul artık Sait Faik'in öykülerinde yaşayan İstanbul değildir. Değişim, Adaları da, onun çok sevdiği ve sık sık öykülediği Burgazada'sını da etkilemiştir. **Stelyanos Hrisopulos Gemisi** adlı öyküde, adanın eskiden hiç ev olmadığı söylenen **"kocayemiş ağaçlarının çamlarla birleştiği lodos tarafında"** artık evler var. Sait Faik'in çok sevdiği balıkçıların **"kocaman kayıkları kocaman bir şehre durmadan balık"** götüremiyorlar. Oltaları da **"pırıl pırıl, eleğimsağma pullarıyla signarit babalar"** koparmıyor artık.

Doğadaki ve toplumdaki değişimleri Sait Faik'in daha 40 yıl önceleri fark ettiğini, bu değişimi bazen örtük, bazen de açık bir biçimde dile getirdiğini görüyoruz. Burgaz'ın tenha bir kır kahvesinde –büyük bir olasılıkla Aya Nikola'da– oturan ve öykülerinden birini yazmakta olan anlatıcı, adanın sonbahar sessizliğini bozan **"uçak homurtuları"** ve **"karga sesleri"**ni duyar. Gerçi anlatıcı bu sesleri daha önceleri de duymuştur. Ama Sait Faik'in pek çok öyküsünde olduğu gibi bu öyküde de anlatıcı gerçekliğin bilincine somut gerçeklikle karşılaştığında değil, algılanan gerçeklikle yazınsal gerçekliğin kesiştiği noktada, **"yazıyı yazarken"**, yani öyküleme sırasında varır: **"Vaktiyle bu adaya bu zamanlar kuşlar uğrardı. Cıvıl cıvıl öterlerdi. Küme küme bir ağaçtan ötekine konarlardı."** Sonbaharda sakaları, isketeleri, floryaları sırf zevk –ya da 200 gramı aşmayan etleri– için ökse kurarak yakalayanların, çimenleri sökenlerin doğanın bütünlüğünü nasıl zedelediğini ve bunun ileride, sonraki kuşaklar için ne büyük tehlikeler oluşturacağını görür.

Sait Faik, o zamanlar bile güzelliğini yitirdiğine inandığı **"pis", "çamurlu"** bulduğu İstanbul'un, doğaya bilinçsiz yaklaşım nedeniyle kuş seslerinden ve yeşillikten daha da yoksunlaşacağını bilirmişçesine, daha 1952 yılında görsel imgelerin yoğunlaştırdığı bir dille okurlarını, dostlarını uyarır: **"Dünya değişiyor dostlarım. Günün birinde gökyüzünde güz mevsiminde artık esmer lekeler göremeyeceksiniz. Günün birinde yol kenarla-**

rında, toprak anamızın koyu yeşil saçlarını da göremeyeceksiniz. Bizim için değil, ama çocuklar sizin için kötü olacak. Biz kuşları ve yeşillikleri çok gördük. Sizin için kötü olacak. Benden hikâyesi."

"Hikâye"nin gerçekliğin ardından değil, önünden gidebileceğinin bir kanıtı değil mi Sait Faik'in bu **"Hikâye"**si?

(Cumhuriyet, 1 Mayıs 1991)

BİR HİKÂYECİ: SAİT FAİK

Fethi NACİ*

"Sait Faik" adını ilk kez ortaokulun birinci sınıfında, demek 1939-40 ders yılında, duymuştum. Sıradan bir öğretmen değildi Türkçe öğretmenimiz Saffet Tunay; edebiyatı izleyen, ilimizin tek haftalık gazetesi "Yeşilgireson"a yazılar yazan, Halkevi'nin kültür etkinliklerine katılan, Halkevi'nce sahneye konan oyunlarda oynayan aydın bir öğretmendi. (Evet, tahmin ettiğiniz gibi: Saffet Tunay'a "deli" derlerdi Giresun'da!) Bir gün bir İstanbul gazetesiyle girmiş sınıfa, "Sait Faik" adlı "genç" bir hikâyeciden söz etmişti: Çok beğeniliyormuş, çok sözü ediliyormuş ama söylendiği kadar değerli bir hikâyeci değilmiş... "Bu gazetede bir hikâyesi var, okuyayım da görün!" demişti. O hikâyeyi hayal meyal anımsıyorum. "Birtakım İnsanlar"a, "Gece İşi"ne benzer bir hikâyeydi ama "Birtakım İnsanlar" olması da olanaksız, "Gece İşi" olması da: Çünkü "Birtakım İnsanlar", 1936'da yayımlanan **Semaver**'de, "Gece İşi" ise 1939'da yayımlanan **Sarnıç**'tadır. Saffet Hoca, hikâyeyi bitirdikten sonra, Sait Faik'in Türkçe yanlışları üzerinde, dil savrukluğu üzerinde uzun uzun durmuş, "Böyle hikâye mi yazılır!" diye bitirmişti o Türkçe dersini.

Ortaokul ikinci sınıfa geçince, Giresun'da o yıllarda lise olmadığı için, lise öğrenimini sağlama almak istemiş, "parasız yatılı" sınavına girmiş, kazanmış, ikinci sınıfı bir ay kadar Giresun'da okuduktan sonra, sınavı kazanan öteki beş arkadaşla birlikte Erzu-

---

* Seçici Kurul Üyesi, Bir Hikâyeci: Sait Faik, Bir Romancı: Yaşar Kemal, (Giriş bölümü).

rum'a doğru yola çıkmıştım. Ortaokul son sınıfta iken "şiirler" yazmaya başlamıştım; Yahya Kemal'in, Ahmet Haşim'in, Necip Fazıl'ın, Cahit Sıtkı'nın, Ahmet Hamdi'nin, Ahmet Muhip'in çok sevdiğim şiirlerini yazdığım epey kalın bir "Şiir Defteri"m vardı; ama ortaokulu bitirme sınavlarından sonra Giresun'a dönünce niçin Halkevi kitaplığına kapanmış, günlerce Sait Faik'in **Semaver**'ini, **Sarnıç**'ını, **Şahmerdan**'ını okumuştum? Hem de hikâye okur gibi değil, şiir okur gibi, ezberlercesine defalarca? Sait Faik'i okumamı salık veren birini anımsamıyorum. Bir tek açıklama bulabiliyorum: Lise kitaplığının düzenlenmesi işinde kitaplık memuruna yardım ediyordum; bunun için de kitaplıktan dilediğim kitabı, dilediğim dergiyi rahatlıkla alabiliyor, okuyabiliyordum; belki **Varlık** dergisinin başlangıçtan o yıla kadar bütün sayılarının bulunduğu (Pertev Naili Boratav'ın, Niyazi Berkes'in, Behice Boran'ın yayımladıkları **Yurt ve Dünya**'yı da, **Adımlar**'ı da Lise kitaplığında bulmuş, okumuştum!) kitaplıkta o çok sevdiğim şairlerin şiirlerini okur, bu şiirlerden seçtiklerimi şiir defterime yazarken Sait Faik'in hikâyelerini de okumuşumdur, bu hikâyeler, belki Sait Faik'in hikâye kitaplarını okuma isteğini uyandırmıştır bende... Belki.

O üç hikâye kitabıyla bütün bir yaz haşır neşir olmanın sonucu tam bir hayranlıktı. Lise yıllarında. sırf Sait Faik'in hikâyeleri yayımlanıyor diye, onca parasızlığıma rağmen, Necip Fazıl'ın çıkardığı **Büyük Doğu** dergisinin tek sayısını kaçırmazdım. (O dergide Sait Faik'ten sonra en sevdiğim yazar Oktay Akbal'dı.) Bu tutum hep böyle sürüp gitti: "Sait Faik" imzası bir dergiyi satın almam için yeterliydi.

1944-45 ders yılında liseyi bitirmiş, yüksek öğrenim için İstanbul'a gelmiştim. (Unutulmaz bir anı: Yol masrafımı, İstanbul'da geçecek ilk günlerin gereksinimlerini karşılamak için babam evin "çamaşır teknesi"ni satmış, aldığı yirmi lirayı bana vermişti.) Öğrenimimi sürdürebilmem için çalışmam zorunluydu. Günlerim iş aramakla geçiyordu.

Bir gün, Haşet Kitabevi'nin önünde konuşan üç dört kişi görmüştüm; biri, fotoğraflarından tanıdığım Sait Faik'e müthiş benziyordu. İş aramayı, parasızlığı unutarak başladım o üç dört kişiyi izlemeye. "Fotoğraflardaki Sait Faik"e arkadaşlarının birkaç kez "Sa-

it" diye seslendiğini (Sait Faik'e, nedense, herkes "Sait" derdi; yalnız arkadaşları değil, kendisinden epey genç olanlar da. Hemen ekleyeyim: Bu "epey genç olanlar" Sait Faik'le tanışmış bile olmadıkları için. Sait Faik'in arkasından konuşurlarken "Sait" derlerdi. Bugün de, ölümünden bunca yıl sonra, çoğu edebiyatçı gene "Sait" diyor kısaca, "Sait Faik" diyen yok. "Sait Bey" diyeni ise hiç duymadım. Kimbilir, belki de Sait Faik'in, "Bey, babandır!" diyeceğinden korktuklarındandır!) duyunca hikâyelerinin kimi parçalarını ezbere okuduğum Sait Faik'in "canlı"sını sonunda görebildiğimi anlamıştım. Onlar önde, ben arkada, Galatasaray'a kadar yürümüştük. Yıllar sonra Sait Faik'in "Eftalikus'un Kahvesi" adlı hikâyesinde şu satırları okuyacaktım: "Sen o yaşta (...) yazıcıları, onlara yaklaşmaya bile cesaret edemeden, başka dünyadan insanlar gibi seyretmemiş miydin?"

Sonraki yıllarda, 1947'de, 1948'de, Elit Kahvesi'nin (Asmalımescit'te, şimdiki Yakup'un yakınında idi.) bir edebiyatçı kahvesi olduğu dönemde, sık sık gördüm Sait Faik'i. Sait Faik, "kapuçino"sunu içer, arkadaşlarıyla bezik oynardı. Bir gün Sabahattin Ali de gelmişti Elit'e; Sait Faik'in Sabahattin Ali'ye ne büyük saygı gösterdiği dünmüş gibi gözümün önünde. (Sait Faik, "Lüzumsuz Adam" adlı hikâyesinde şöyle bir değinir Elit'e.)

Hikâyeci Naim Tirali hemşerimdir; İstanbul'da okuduğu, hikâyeler yazdığı için edebiyat çevresiyle ilişki kurmuştu, çoğunu tanıyordu yazarların: beni de yakın dostlarıyla –en başta sevgili Oktay Akbal'la– tanıştırmıştı. Ama Sait Faik'le "resmi" bir tanışmamız olmadı. Hiç unutmam, Orhon M. Arıburnu'nun Beyoğlu'nda bir "Şiir Sergisi" açılacaktı, ben de tanıdık edebiyatçılarla birlikte o sergiye gitmiştim. O sıralarda Sait Faik **Yedigün** dergisi için röportajlar yapıyordu; o da derginin fotoğrafçısıyla açılışa gelmişti. Bir ara fotoğraf çekilecekti; ben, fotoğrafı çekilecek edebiyatçı topluluğundan biraz uzağa çekilmiştim; Sait Faik farkına varmıştı benim çekingenliğimin: beni "şahsen" tanıyordu ama adımı bilmiyordu, yanındakilere –bana işittirmemeye çalışarak– "Neydi yahu bu delikanlının adı?" diye sordu, sonra bana dönerek, "Naci Bey, kardeşim, lütfen siz de gelin" diye seslendi. Röportaj o fotoğrafla birlikte yayımlandı. Orhan M. Arıburnu, Almanya'da bir şiir kitabı bas-

tırmış, kitabın arka kapağına da o fotoğrafı koymuş, Oktay Akbal'ın **Cumhuriyet**'teki fıkralarından birinde okumuştum.

En son Elit Kahvesi'nde görmüştüm Sait Faik'i. 1948 kışıydı. Sait Faik renk renk mumlar almış, yakmaya çalışıyordu. Kahveyi işleten iri yarı Alman da ("Mösyö" derdik) masa kirlenir diye Sait Faik'e engel olmaya çabalıyordu. Yazdığım son hikâye "Mumlar" adını taşır; Sait Faik'i, mumlarını anlatan bir hikâyeydi. "Yeşilgireson" gazetesinde yayımlanmıştı. Bir iki yıl önce Giresun'a giden bir arkadaşımdan rica etmiştim: Gazetenin şimdiki sahibi olan ilkokuldan sınıf arkadaşım Hasan Öğütçü, büyük bir olasılıkla 1949'da yayımlanmış olan bu hikâyeyi bulmuş, fotokopisini o arkadaşla bana yollamıştı.

(Bir Hikâyeci: Sait Faik,
Bir Romancı: Yaşar Kemal, 1990)

ADA'NIN MAVİ SULARINDAN MARK TWAIN'E

İnciser AKPINAR*

1906'da Adapazarı'nda yaşama gözlerini açan Sait Faik yaşamı-yaşamayı hep sevdi, yaşamak ve yazmak onun için bir tutkuydu. Bunu, doğa tutkusuyla birleştirerek Ada'nın sakin gecelerine, çakıl taşlarına bu sevdayı dokudu.

Usta öykücümüz, 1936'da Semaver adlı kitabını çıkarınca yazma hakkındaki duygularını şu cümlelerle anlatır: "O gün ne güzel bir gündü. Deniz ne serindi! Ne güler yüzlü idi sandallar, çocuklar, kadınlar." Bu sevecenlikle yazmaya başlayan Sait Faik'in Semaver'ini, Sarnıç, Şahmerdan gibi ilginç isimli kitapları izler. Öykücümüz isimleri gibi konularda da ilginç olanı yakalıyor, insan doğallığında ve tabiat güzelliğinde bu ilginci eritiyordu. Hassas kişiliği yazı hayatında da onun yakasını bırakmaz. Zaman zaman içedönüktür; ama hep insancıldır ve yazacaktır.

Abasıyanık, kitaplarına her dönüşünde aynı sevecenliği yakalamıştır. Bu duygularını, "Harita'da Bir Nokta" adlı hikâyesinin sonunda şöyle anlatır: "Söz vermiştim kendi kendime: Yazı bile yazmayacaktım. Yazı yazmak da bir hırstan başka ne idi? Burada namuslu insanlar arasında sakin ölümü bekleyecektim. Hırs, hiddet neme gerekti? Yapamadım. Koştum tütüncüye, kalem kâgıt aldım. Oturdum. Ada'nın tenha yollarında gezerken canım sıkılırsa küçük değnekler yontmak için cebimde taşıdığım çakımı çıkardım. Kalemi yonttum. Yonttuktan sonra tuttum, öptüm. Yazmasam deli olacaktım!"

---

* Özel Darüşşafaka Lisesi Müdürü ve Seçici Kurul Üyesi.

Sait Faik için gördüklerini yazmak, yemek-içmek gibi ihtiyaçtı. "Yazmasam deli olacaktım" dediği gibi, 1948'den sonra düzenli olarak edebiyatımız için ÖYKÜLER yazdı. Sirozla boğuşurken O'nu Adalı dostları eyledi. Oradaki mavi serviler gibi mavi gözleriyle kenar semtler halkının geniş dünyasını yakaladı.

Sevdalandığı üç ana temayı, "El İşçiliğine Sevgi, Doğa Sevgisi, Avarelik ve Yalnızlığı" bütün öykülerinde yakaladığımız Sait Faik, edebiyatımızda hep aşama olarak yaşayacaktır.

12 Mayıs 1954'te Zincirlikuyu Mezarlığı'nda toprağa verilen Sait Faik'in annesi Makbule Hanım, oğlunun ölümünden sonra, her yıl önceki yılın en başarılı öykü kitabına verilmek üzere O'nun adına, hâlâ süren bir ödül kurmuştur. Makbule Hanım'ın 22.1.1963 tarihinde ölümünden sonra "Sait Faik Hikâye Ödülü"nü Darüşşafaka Cemiyeti yaşatmaktadır.

1953 yılında Amerika'daki Mark Twain Derneği, Sait Faik'i üyeliğe seçmiştir. Burgazada'daki ev, 11 Mayıs 1964 tarihinde "Sait Faik Müzesi" olarak yine Darüşşafaka Cemiyeti tarafından açılmıştır. Mark Twain Derneği'nin verdiği "Üyelik Belgesi" bu müzededir.

(Şubat 1996)

II

Armağan Kazananların Gözüyle
Sait Faik

ARMAĞAN KAZANANLAR

Sait Faik Abasıyanık'ın ölüm yıldönümlerinde (11 Mayıs) bir önceki yılın en beğenilen hikâye kitabına verilmek üzere kurulan **Sait Faik Hikâye Armağanı,** 1955 yılından bu yana sürüyor.

1955–	Sabahattin Kudret Aksal/**Gazoz Ağacı** ve Haldun Taner/**On İkiye Bir Var**
1956–	Tahsin Yücel/**Haney Yaşamalı**
1957–	Necati Cumalı/**Değişik Gözle**
1958–	Orhan Kemal/**Kardeş Payı**
1959–	Oktay Akbal/**Berber Aynası**
1960-1963'	te verilmedi. 1964'te Darüşşafaka Cemiyeti, armağanı yeniden yürürlüğe koydu.
1964–	Mehmet Seyda/**Başgöz Etme Zamanı** ve Adnan Özyalçıner/**Sur**
1965–	Kamuran Şipal/**Elbiseciler Çarşısı** ve Mahmut Özay/**Yorgo**
1966–	Cengiz Yörük/**Çölde Bir Deve**
1967–	Tarık Dursun K./**Yabanın Adamları**
1968–	Muzaffer Buyrukçu/**Kavga**
1969–	Orhan Kemal/**Önce Ekmek** ve Faik Baysal/**Sancı Meydanı**
1970–	Zeyyat Selimoğlu/**Direğin Tepesinde Bir Adam**
1971–	Bekir Yıldız/**Kaçakçı Şahan** ve Bilge Karasu/**Uzun Sürmüş Bir Günün Akşamı**
1972–	Füruzan/**Parasız Yatılı**
1973–	Demirtaş Ceyhun/**Çamasan**

1974– Fakir Baykurt/**Can Parası**
1975– Adalet Ağaoğlu/**Yüksek Gerilim**
1976– Selim İleri/**Dostlukların Son Günü**
1977– Necati Cumalı/**Makedonya 1900**
1978– Adnan Özyalçıner/**Gözleri Bağlı Adam** ve Selçuk Baran/**Anaların Hakkı**
1979– Ferit Edgü/**Bir Gemide**
1980– Tomris Uyar/**Yürekte Bukağı**
1981-1982– Verilmedi
1983– Nursel Duruel/**Geyikler, Annem ve Almanya**
1984– Pınar Kür/**Akışı Olmayan Sular**
1985– Tarık Dursun K./**Ona Sevdiğimi Söyle**
1986– Feyza Hepçilingirler/**Eski Bir Balerin**
1987– Tomris Uyar/**Yaza Yolculuk**
1988– Mahir Öztaş/**Ay Gözetleme Komitesi** ve Gülderen Bilgili/**Bir Gece Yolculuğu**
1989– Demiz Özlü/**Stockholm Öyküleri**
1990– Nezihe Meriç/**Bir Kara Derin Kuyu**
1991– Ayla Kutlu/**Sen de Gitme Triyandafilis**
1992– Oya Baydar/**Elveda Alyoşa**
1993– Ödüle layık yapıt bulunamadı
1994– Osman Şahin/**Selam Ateşleri**
1995– M. Zaman Saçlıoğlu/**Yaz Evi**
1996– Cemil Kavukçu/**Uzak Noktalara Doğru**

SAİT FAİK'LE

Necati CUMALI*

Şaka değil, karşımda oturan Sait Faik. Daha yirmi yaşında, bir üniversite öğrencisiyim, **Semaver**'de, **Sarmç**'ta topladığı hikâyelerini teker teker okuyor, gene de doyamıyorum.

O zamanlar şair, hikâyeci, ressamların uğrağı, İstiklâl Caddesi'nde bir pastahanedeyiz. Üniversite çağında ilk denemelerini veren bir nesil, Sait Faik diyor, başka bir şey demiyoruz. Onun o şiir dolu, bir türlü dile getiremediğimiz sevgilerimizi, yaşama isteklerimizi, kısa bir cümle içinde, bir iki muhaverede dile getiren hikâyeleri yok mu, öylesine bütün iyi niyetlerimize uygun ki...

Dikkat ediyorum, o öylesine sade, yapmacıksız, gösterişten uzak.

Hep beraber pastahaneden çıkıyoruz. İstiklâl Caddesi'nde Taksim'e kadar uzanıp dönüyor, bir birahanenin sokağa yakın bir masasına yerleşiyoruz. Şaşıyorum. Ne kadar çok tanıdığı, dostu var. Caddede öyleydi. Şimdi de dakika geçmiyor ki. birahanenin önünden geçen biri, kapıdan, merhaba Sait diye başını uzatmasın. Her birine merhaba kız, merhaba Yorgi diye adıyla yahut takılarak el sallıyor. Yıllar geçtikçe Sait'in bu tarafını daha iyi tanıyorum. Beyoğlu'nda onunla yalnız kaldığımız akşamların çoğunda, beni her akşam başka bir yere götürüyor. Çoğu ikindi üzeri buluşuyoruz. Asmalımescit'te, Elit pastahanesine uğrayıp, yaşlı Rumlar, mütekait memurlarla yüzü beş kuruştan briç oynuyoruz. Çoğu, Sa-

---

Değişik Gözle adlı kitabıyla 1957, **Makedonya 1900** kitabıyla 1977 yılı ödüllerini kazandı.

it'le ben kaybediyoruz. Briç bitince, eh diyor, ne yapalım? Sen bilirsin diyorum. Başlıyor pazarlığa. Sen iki lira koy, bir lira da ben koyayım. Dona'ya uğrayalım. Salam alalım, tarama alalım, Tepebaşı'nda Mustafa'ya gidip bir şişe siyah şarap açtıralım. Oradan da sinemaya gideriz. Sonra da bundan güzel bir akşam geçiremeyeceğimize beni inandırmaya çalışıyor. Fena mı, diyor söyle allahaşkına. Ben de ondan zengin değilim. Güzel olmasına güzel ya, diyorum, niye sen bir lira koyuyorsun? Pastahaneden çekişe çekişe çıkıyoruz. Ama sonunda gene de Sait, hiçbir şey demeden, masrafları paylaşıyor.

Beyoğlu'nda köşe bucak hangi kahveye, hangi koltuk meyhanesine, hangi bodrum lokantasına uğrasak karşılaştıklarımız, patronu, garsonu, müşterileriyle Sait'in dostu. Hiçbir akşam harcadıklarımız üç beş lirayı geçmiyor. Gene de iyi karşılanıyoruz. Sağdan soldan bizi ağırlamak isteyenler çıkıyor. Patronu, garsonu, hizmette, ikramda geri kalmıyorlar. Onu hikâyeci olarak değil, sadece Sait olarak tanıyanlar da çok seviyor. Hiç kimsenin edinemeyeceği kadar dostu var.

Hastalığı ortaya çıktığından beri ağzına içki koymadı. Eski uğradığı yerlerde az görüldü. O, İstanbul'un Neyzen gibi, Ahmet Rasim gibi çok sevilmiş, popüler, nadir insanlarından biriydi. İstanbul'un sevgili çocuğuydu, kısaca. Eminim ki, hâlâ da İstanbul'un köşe bucağında, daha ölümünü duymayan kendi hâlinde, usta, balıkçı, çırak, şoför, kaldırım yosması, sayısız dostu, Sait nerelerde, diye akşamları birbirlerine onu soruyorlar. Hastaymış, ölmüş gibi cevaplarla karşılaşınca, bir türlü inanamıyor, hadi canım yalandır diye birbirlerini avutuyorlardır.

(Demokrat İzmir gazetesi, sanat sayfası, 29 Mayıs 1954)

SAİT ÜZERİNE...

Orhan KEMAL*

Dostluğumuzun öyle on beş, yirmi yıllık geçmişi olmamakla beraber, diyebilirim ki zaman zaman canciğerdik. Zaman zaman, çünkü belli olmazdı. Takışıverir, birbirimizi kıyasıya iğneler, günler, haftalarca konuşmazdık. Yolumu değiştirdiğim, aynı işi onun yaptığı da olurdu.

Böyle günlerden bir gün, Parmakkapı'da yüzyüze geliverdik. Bu o kadar âni oluvermişti ki, ne benim, ne de onun yolumuzu değiştirivermemize vakit kalmamıştı.

Durduk. Çaresiz:

– Merhaba, dedim.

Gülümsedi:

– Merhaba.

– Nasılsınız?

Bir kahkaha attı:

– Teşekkür ederim efendim. Siz nasılsınız?

Sonra koluma girdi:

– Bok! Nasılsınızmış... Bu ne kibarlık ulan?

– Bundan sonra küfürlü konuşmaca yok demedin mi?

– Ne zaman?

Mücap'lardaki kavga sırasında.

Düşündü, hatırlayamadı.

– Demek bundan sonra...

– Divan efendisi üslubuyla konuşacağız!

Kardeş Payı adlı kitabıyla 1958 yılı ödülünü kazandı; **Önce Ekmek** adlı kitabıyla 1969 yılı ödülünü Faik Baysal'la paylaştı.

Tünele kadar tek kelime konuşmadan yürüdük. Dönüş de aynı sükûtilik içinde geçebilirdi.

– Sait be, dedim.

– Hı.

– Mütarekeyi bozalım mı?

Meğer aynı teklifi o yapmayı düşünüyormuş.

– Hay Allah razı olsun, dedi. Birader şu küfür de olmasa....

Küfür dedim de...

Bir gün Meserret kahvesine öfke içinde geldi. Nasıl küfrediyordu, sormayın. Adamın biri, bilmem ne dergisinde Sait'i metheden bir yazı döktürmüş. Ahmet Rasim'le mi, Ahmet Mithat Efendi'yle mi ne birisiyle mukayese ediyor, bir biçimine getirip benimle Samim'e de veriştiriyormuş.

– Peki, dedim, niçin kızıyorsun? Seni methetmiş, adam, fena mı?

– Bırak be, dedi. Olmadığım gibi gösterilmek istemem. Beni methedecekler diye size vurmaya ne hakları var? Hem ben onların göstermek istedikleri değilim ki... Tekzip edeceğim...

Şair Özdemir Asaf'ın da şahidi olduğu bu meseleye çok içerlemişti. O günlerde nükseden menhus hastalığı onu yatırmasaydı, tekzip de ederdi, muhakkak.

Sisli bir kış günü, Gülhane parkının ıssız yollarında bana anlattıklarını hatırlıyorum da...

– İstanbul, İstanbul, İstanbul... Sanıyor musun ki bu yeknesaklıktan ben de bıkmadım? Ama ne yapayım? Anadolu ve Anadolu insanına dair çok az şey biliyorum. Bilmediğim şeye burnumu sokamam ki...

Anadolu'yu eserlerinde olanca çıplaklığıyla verebilen sanatçı arkadaşları hakkında söylediği sitayişli sözleri burada tekrarlamak istemiyorum.

Bir gün de şöyle bir konuşma geçmişti aramızda:

– Ulan, demiştim, şu âvareliği bırak, derlen, toplan azıcık!

Yüzüme hayretle bakmıştı:

– Ne olacak?

– Ne olacağı var mı? Bir baltaya da sen sap ol!

– Mesela?

– Mesela... Ne bileyim? Bir yerlere sefiri kebir filan olabilirsin.

– Hadi ulan, dalga mı geçiyorsun?

– Niçin?

– Öyle şeylere yüksek diploma ister.

– Sende yok mu?

– Ne gezer?

– Peki şu Fransa'da tahsil, Grenoble filan?

Basmıştı kahkahasını.

– Oralara okumak için gitmedim ki ben!

– Ya?

– Gezmek, eğlenmek, bir de...

Anlatmıştı, uzun uzun anlatmıştı da kahkahalarla gülmüştük.

Hey gidi Sait hey!

Ne isterdim bilir misiniz? Kaabil olsa da tekrar dirilse ve hakkında yazılanları gözden geçirse... Öyle sanıyorum ki, bu yazılardan bir kısmı için basardı gamatoyu...

(Doğu–Batı dergisi, Haziran 1954)

Onu az evvel toprağa verip döndük. Şimdi de Fikret Otyam, **"Dünya"** gazetesi için benden onun hakkında bir şeyler yazmamı istiyor. Bu kadar çabuk, bu kadar sıcağı sıcağına ne yazılabilir? "Edebiyatımızın telafisi imkânsız büyük kaybı" mı diyelim? Ama o sevmezdi ki böyle şeyleri.

Sanatı?

Onun da sırası değil. Hem bu işi daha sonra, çok daha liyakatle yapacaklar elbette.

Peki?

Geriye kalıyor dostluğu. Buysa onu tanıyıp, şakalaşmamış olanlarca bile meçhulattan değil. Çünkü Sait, gizli kapaklı tarafı kalmamış, herkesçe bilinen bir insandı. İnsandı da değil, insandır. O ölmedi ki... İnanmazsanız, kitaplarından herhangi birini rastgele açın. Eminim, onun çarpan kalbinin sesini duyacaksınız.

(Dünya San'at Eki, sayı 16, 1955)

SAİT FAİK

Mehmet SEYDA*

Sait Faik'i tanıdım, evet. Ama uzun yıllar aralıklarla ve pek az. İlk olarak, aldanmıyorsam 1936 yazında, Burgaz'da görmüştüm onu. Altı yıl önce apar topar ayrılmak zorunda kaldığım hala evine, altı yıl sonra, 15 günlüğüne konuk olarak geldiğim ergenlik çağımdaydı. Kiraz ağaçlarına dadanmıştık küçük halamın oğlu Ali Naim'le. Ben ona Nâzım'ın "19 yaşım" şiirini okuyordum, o da benimle, "19 yaşım – sevdalı başım – üstüne su içme, cır cır olursun arkadaşım... "diyerek dalga geçiyordu. Bir akşamüstü o gösterdi bana Sait Faik'i. Tınmadım. "Ne yapar?" dedim. "Hikâyeler yazıyor yahu!" dedi. Zaten kendisine içerleyip duruyorum, zaten şair denildi mi Nâzım Hikmet'ten, hikâyeci denildi mi Sabahattin Ali'den gerisini boşluyorum, böylesine övücü, benimseyici bir tutumla, onu bana karşı ileri sürüşüne büsbütün içerledim. Eski Adalıları tanırdım ben, kılıksızın biriydi bu Sait Faik. Üstüne üstlük, yandan gördüğüm patlak kurbağa gözlerini, denize dalıp çıkan Rum çocuklarına dikmişti. Tuhaf, yırtıcı, hiç değilse dostluğa sığmaz, sevecenlikten uzak bir bakışı vardı Rum çocuklarına... "Tuh ulan" dedim halam oğluna, "Gösterecek yazar bunu mu buldun?"

1941 kışında Trakya'ya askere gittim: Küçük tahta bavulumda Semaver, Sarnıç ve Sahmerdan. Hâlâ bir şey tutuyor, okutmuyordu, en sona kalmıştı hikâyeleri. Yaza doğru Hadımköy'de, cılız bir ağacın gölgesine sığınıp başladım onları bir bir okumaya... Okuduka şaşırdım, büyülendim, "Bu nasıl olur?" diye sordum ken-

---

Baş Göz Etme Zamanı adlı kitabıyla 1964 yılı ödülünü Adnan Özyalçıner ile paylaştı.

di kendime. Olay yok, dövüş yok; sıradan insana, balıkçılara, kahvecilere, insanca bir ilgi, bir açılış var. Şiirsel bir dil var, aman ne güzel anlatıyor! Böylece Sait Faik, 1941'lerde, hikâye anlayışıma; sanat görüşüme yenilikler getiren, katkılarda bulunan ilk sanatçı olmuştur. Bir dar ve eksik anlayışı kırmıştır o bende. Yazarının elinde en sudan konuların ilginç birer hikâye olabileceğini, kafaya kakarcasına kabul ettirmiştir.

1943 kışında, bir Yahudi dostumla Hristaki'ye gitmiştik. Yanımızdaki masada çok genç, esmerce bir Rum kızıyla Sait Faik oturuyordu. Sokuldum, tanıttım kendimi, hemen ilgi gösterdi, masaları birleştirdik. Pek tatlı, doyulmaz bir sohbeti vardı o gece, kızı mızı unutmuştu. Ertesi gün için, ısrar üstüne ısrar, Bomonti'deki evine çağırdı. Hikâyelerimi, şiirlerimi Varlık'a yollayacaktı. Neler götürdüğümü unuttum şimdi, çay içtik, annesi üzümlü çörek çıkardı... Sonra, Taksim'e doğru yürüdük. Düşünüyorum da, onun yaptığını ancak kendine, sanatına güvenen sanatçılar yapar, ancak onlardır başkalarına yol açmak isteyenler...

Sait Faik'i son olarak, 1953 kışında, Beyoğlu'ndaki bir sinemanın giriş yerinde gördüm. Biletsiz soktum onu içeri, "Al bunu... deyip bir kitabını tutuşturdu elime ve gitti ön sıralardan birine çöktü.

(Varlık, sayı 694, 15 Mayıs 1967)

SAİT FAİK İSTANBUL'U YAZDI BEN DE...

Adnan ÖZYALÇINER*

"Şehrin şimaliyle şark'ı arasında surlar... surların üstünde ve etrafında sefil kulübeler, bostanlar, kenar mahalleler... kenar mahallelerin merkezde konuşulan dile göre yayık telaffuzlu kızları, çamurlu yüzlü, bazen de fazla zeki çocukları vardır."

Sait Faik, "Kalorifer ve Bahar" öyküsünde kentin kenar semtleriyle insanlarını böyle tanımlıyordu. Bu mahallelerden biri, benim mahallemdi. Anlattığı çocuklardan biri de ben olabilirdim. Kentin sur coğrafyasını Yedikule'den başlatarak Topkapı, Edirnekapı, Ayvansaray ve Balat'la Fener'e doğru uzatıyordu. Bu arada Karagümrük, Fatih, Çarşamba, sinemaları dolayısıyla Şehzadebaşı, Bozdoğan Kemeri, Haliç anlattığı yerlerdi.

"Sur Dışında Hayat"sa bambaşkaydı:

"Şehrin dışına çıkmak kendi kendinden kurtulmak gibi bir şey. Hatıralarımız, aşklarımız, dostluklarımız, hıyanetliklerimiz, iyilik ve kötülüklerimiz, sefaletimiz, rezaletimiz hep şehrin içinde kaldı. Burada ağaçlar yemişler, sebzeler ve hayvanlarlayız. İşte ağaçlar: Ceviz, incir, dut, erik, çitlenbik... İşte kabak, hıyar, mısır, ayçiçeği... İşte kara, sarı, kırmızı, yağlı, arık, bereketli toprak. Yat cevizlerin gölgesine! Vur beline tekmeyi derdin! Uyu!.. Ağzının kenarında sinekler uyu uyuyabildiğin kadar."

Biz, kenar mahalle halkı, pazarları, Bamyatarlası ya da Bayrampaşa diye anılan bu yerlere, sur dışına gezmeye gider, piknik

---

* **Sur** adlı kitabıyla 1964 yılı ödülünü Mehmet Seyda ile, **Gözleri Bağlı Adam** adlı kitabıyla 1978 yılı ödülünü Selçuk Baran ile paylaştı.

yapardık. Babalarımız Sait Faik'in dediği gibi ağaç altlarında yatar uyurlardı. Çocuklar uçsuz kırlıklarda koşturup dururdu. Bahçelerden yeni silkilmiş dut, mevsimine göre balı akan taze incir, ya da göbekli koca koca marullar alınıp yenirdi.

Sait Faik'in sur dışında gördüğü, onu heyecanlandıran bir şey daha vardı:

"Sur dışına vardım, hepsinden, tarihin tehlikeli, yarı masal koynundan birdenbire, bugünkü dünyaya çıkıverdim. Karşımda bir dünya ve insan melezi; ne surlar gibi yıkık; ne Genç Osman'ın başının koptuğu yer gibi karanlık, ne de kulelerin kurumuş, sopa gibi kalmış baldıranlarının hayaleti gibi zehirleyici: İşte fabrikalar!

(...)

Ne güzel gözüküyorlar uzaktan: Dumanları, pencereleri, düdük sesleri, kaynaşan insanları, kömürü, isi ile...

(...)

Büyük fabrikadan arkama baka baka çıktım. Doğru bir kahveye. Bir köpüklü kahve. Sonra kulağımda şu sözler:

– Angarya, angarya, angarya! En aşağı bir saatten fazla çalıştırır her gün; insafına! Bir gün artık burama dayandı. Söylenecek oldum. Ertesi gün; sana burada iş yok, dedi. Derdimi dökmeye çalıştım dinlemedi. Şikâyet edeceğimi söyledim; güldü: 'Ben, dedi, senin yüz liran için bin lira harcarım seni haksız çıkartırım. Başa çıkamazsın benimle. Şimdiden sonra seni dünyada işe almam geçmiş ola!' "

Çoğumuzun babası bu fabrikalarda çalışıyordu işte. Benim babam da işçiydi. Ayvansaray'da civata fabrikasında ateşçilik yapıyordu. Kahvede konuşmasını dinlediği adam o olabilirdi.

Bunlarla yoğruldum ben. Onun için ilk öykülerimin genel adı: Kenar Mahalleden Notlar'dı. Ardından Panayır kitabımdaki öyküler oluştu. Sur çevresinde ve sur dışında yaşayan insanların öyküleri.

Sait Faik'in özelliğinin yalnız anlattıklarında olmadığını görmüştüm. Anlatımında gerçekle şiir içiçeydi. Beni en çok çeken yanıysa toplumsal duyarlığıydı. "Alemdağda Var Bir Yılan"da yenilikçi bir anlatımla öykü dünyasının sınırlarını da genişletmişti.

Onun, öykülerinde, eşsiz insan ve doğa güzellemeleri yaptığını, bu güzellemeler arasında yaşamanın gerçeğine dokunmadan da edemediğini gördüm. Sonradan Birtakım İnsanlar adıyla yayımlanan "Medarı Maişet Motoru"nda karşılaştığım şu görüntüsel anlatımını hiç unutmadım:

"Kar. mavnaları, motorları, kayıkları doldurmuştu. Kapkaranlık suyun içinde bu bembeyaz, canlı, ışıltılı masal mahlukları sakin bekliyordu. Beyazlar giyinmiş bir düğün alayı, yumuşak lastikten ayaklarla mavnalara dolacaktı. Cinlerin düğünü olacaktı. Galata Köprüsü ile Gazi Köprüsü arasındaki periler elele tutuşmuş sallanacaklardı.

Fahri ile genç kız bir dakika bile bu manzarayı seyretmediler. Fakat Fahri bu cin düğününe karışmış gibi idi.

– Aman ne güzel! dedi.

Biraz evvelki münakaşaya varan kavgayı unutmuşlardı. Mavnaları seyrettiler. Yakın bir mavnanın içinden köprünün yukarsındaki seslere doğru bir karanlık delikten bir insan, başını çıkarıp baktı, tekrar çekilip gitti. Cin düğünü yerini derhal mavnaların içinde yatmaya mahkûm insanların soğuk, zatürreli yerine terk etti.

Sur öyküsü bende böyle gelişti. Yıkıntıları, yangın yerleri, bostanları, denizi, havuzlu alanı, gürültüsüyle kalabalığının anlatıldığı öykü ve öykücüklerle bir İstanbul resmi çizildi. Gününe göre alışılmadık, yadırgatıcı bir resimdi. Gene de insanların, anlatılan kentin, Sait Faik'in, insanları ve anlattıklarıyla akrabalığını düşünerek 1963'te yayımlanan "Sur" adlı ikinci öykü kitabımla Sait Faik Hikâye Armağanı'na katıldım. Sonra da kazanacağımı ummadığımdan unutup gittim. Sonuçların yayımlandığı gün –izlemediğimden ne gün yayımlanacağını da bilmiyordum– gazetelere bakmadım. Armağan üç yıl aradan sonra ilk kez veriliyordu. Üstelik Sait Faik'in annesinin vasiyeti üzerine armağanı Darüşşafaka Cemiyeti üstlenmişti. Armağanın tutarı 5000 liraydı. Yıl 1964. O yıllarda yüklü bir para sayılırdı. Orta boy iki buzdolabı parası. Hem öyle herkesin buzdolabının olmadığı yıllardı daha. Bu durumda hiç bana verirler miydi armağanı?

Ben böyle düşünerek avucumu yalamaya hazırken, bir sabah Nurer Uğurlu telefon etti. Gazeteleri okuyup okumadığımı soruyordu. Okumamıştım. O zaman gülerek Sait Faik Hikâye Armağanı'nı Mehmet Seyda'nın Başgöz Etme Zamanı adlı kitabı ile birlikte benim Sur kitabımın kazandığını müjdeledi.

Demek bir buzdolabı alacak parayı kazanmıştım. Üstelik kırk yıllık yazar Mehmet Seyda'nın yanında benim de adım geçer olmuştu genç yaşımda. Birinci kitabım Panayır'ı es geçmişlerdi. Çünkü onunla da TDK Hikâye Ödülü'ne katılmıştım. Vermemişlerdi. Armağanı paylaştırsalar da ikinci kitabımı es geçememişlerdi. Buna sevindim.

Sonradan Haldun Taner'in bana anlattığına göre, az daha es geçiyorlarmış. O yılın seçiciler kurulunda Memet Fuat, Haldun Taner'in yanı sıra Sabri Esat Siyavuşgil ile Refik Halit Karay bulunuyordu. Biri daha olmalı, onun kim olduğunu şimdi anımsayamıyorum. Sabri Esat'la Refik Halit, tıpkı düşündüğüm gibi, Sur'u, Sait Faik söylemine yakışmayan yadırgatıcı ve çok yenilikçi bir kitap olarak değerlendirmişler, armağanı vermek istememişler.

O anda, Haldun Taner, ileri atılıp kitabı rasgele açarak bir bölüm okur. Burası bir betimleme bölümüdür. Biçimi, özü ve söyleyişiyle Sait Faik'e yakışır bir İstanbul mahallesi anlatılmaktadır. O zaman Mehmet Seyda'nın kitabıyla bölüştürülmesine razı olurlar. Haldun Taner, işi daha da ileri götürerek, Seyda olmadan tümünün bana verilmesini önerir. Sur'u savunmaya başlar: Onlara yadırgatıcı gelen yenilikçiliğim, Sait Faik'in Alemdağda Var Bir Yılan'daki yenilikçiliğine aykırı değildir. Aynı yenilikçiliktir. Burdaki yenilikçilik, öykümüzdeki gelişmenin bir göstergesi sayılmalıdır. Ne dediyse yutturamaz. Haldun Taner, armağanın bölüştürülmemesi için çok uğraştığını söyledi. Sonra şunu ekledi:

– Bizim Memet (Memet Fuat) jüri işlerini pek bilmez, benimle birlikte o da bastırsaydı, işaret de ettim anlamadı, o zaman bölüştüremezlerdi.

Sonunda 1964 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı Mehmet Seyda ile yarı yarıya bölüştük. Ben 2500 lirayla bir buzdolabı aldım, o ne yaptı bilmiyorum.

Seyda'yla armağanı bölüştüğümüze ben kendi adıma çok sevinmiştim. Hem çocukluğumdan beri okuduğum bir yazarla tanıştım, hem Burgazada'daki buluşmamız sıkı bir dostluğun başlangıcı oldu.

Bir bahar günü, Mayıs olmalı, armağanı vermek için Burgazada'ya çağırdılar. Ben, Demir Özlü, karısı Nebahat, Ferit Öngören, belki bir de Nurer Uğurlu ile birlikte sabahtan Ada'ya gittim. Ada'da Darüşşafaka Cemiyeti'nden birileri, ödül ortağım Mehmet Seyda, seçiciler kurulundan da Refik Halit Karay'la karısı vardı. Refik Halit Karay, hoşsohbet bir adamdı. Genç yazarlar olarak hepimizle ayrı ayrı ilgilendi. Şakalar yaptı. Armağanın bölüştürülmesinde bana, gençlerin yazış biçimine hiç karşı çıkmamış gibi davrandı. Bu da bir incelik gibi geldi bana. Bizse, onun ilk dönem roman ve öykülerini severek, beğenerek okumuş, etkilenmiştik. Birlikte olmaktan ben kendi payıma memnundum. Seyda da hepimize çok yakın davrandı. O zaten günün edebiyatının içindeydi. Yazdıklarımızı görüp okuyor, eğrisiyle doğrusuyla ne yaptığımızı ya da yapmak istediğimizi biliyordu. Gene de kendine göre bazı eleştirileri vardı. Sonuçta karşılıklı eleştirilerimiz de olsa gündemdeki yazarlardık.

Yemek yenildi. Paralar ceplere yerleştirilip zaten iskeleye çok yakın olan lokantadan vapura yürünmeye başlandı. Cemiyetçiler, Refik Halit'le karısı bir de Seyda önden gidiyorlardı. Bizse arkalarındaydık. İskeleye yaklaştığımızda Refik Halit bize döndü. Bıçkınca bir tavır takınarak sevecen bir sesle:

– Siz neden Ada'da kalmıyorsunuz? dedi. Ah ben olacaktım ki biraları devirir, sonra çamların altında sabahlardım.

Biz, durduk. Karısı, Refik Halit'i bize katılacakmış gibi kolundan çekti.

– Haydi Koca Bebek, vapur yanaştı, diye sürükledi.

O zaman, Seyda ile Cemiyetçiler de Allahaısmarladık deyip gittiler. Biz, iskelede kaldık. Vapur, düdüğünü çalarak uzaklaştı.

Yavaş yavaş akşam olmaya başlamıştı. Karay'ın dediğini yapmaktan başka çare yoktu. Rıhtımdaki, az önce çıktığımız lokantaya gidemezdik. Sıra sıra duran paytonların yanından geçerek arka

sokağa yöneldik. Biz geçerken paytoncular umutlanmıştı. Demir, önden yürüyordu. Sait Faik'in içtiği küçük bir balıkçı meyhanesinden söz etmişti. Bizi oraya götürüyordu. Dediğine göre duvarında bir piştov asılıydı.

Meyhane, çarşı içinde, iki sokağın ortasında, alana çıkıntı yapan bir yerdeydi. Bir geminin burnunu andırıyordu. O yüzden üçgenimsi küçük bir yerdi. İçerde birkaç balıkçı vardı. Selamlaştık. Nebahat'i görünce toparlandılar. Şaraplarımızı söyledik. Balık ve roka geldi. Demir, meyhaneciye Sait Faik'i sordu:

– Tanır idim, buraya gelir idi, dedi.

– Kim olduğunu biliyor musun?

– Bilmez olur muyum? Sizin gibi efendi idi.

– Büyük bir yazardı o. Biz de yazarız.

– O kadarını ben bilmem, bize bir şey demezdi. Balıktan, havalardan konuşurdu. Hepimizin bildiği şeylerden.

Balıkçılar, çok geç olmadan kalktı. Meyhanecinin dediğine göre sabah erkenden denize çıkacaklardı. Gecenin on birine doğru son şaraplarımızı söyledik. Meyhaneci de ortalığı toplamaya başladı. Belli ki o da yatmaya gidecekti.

Çıktık. Ay vardı. Ortalık yarı karanlıktı. Evlerin kimilerinde tek tük ışıklar yanıyordu. Yazlıkçılar daha gelmemiş olmalılardı. Köşkler karanlıktı. Hava oldukça ılıktı. Hafif bir yel esiyordu. Arabaların durduğu yerde bir tek araba kalmıştı. Yanından geçerken, uyuklayan paytoncu, ne olur ne olmaz diye, oturduğu yerde yekindi. Biz, rıhtım boyundan yürüyerek ışıklar içinde yüzen burundaki yelken kulübüne yollandık. Oradan hafiften bir caz sesi geliyordu.

Kapıda, üniformalı iki kapıcı durdurdu bizi.

– Üye olmayanlar giremez.

Demir Özlü:

– Biz yazarız, dediyse de adamlar dinlemedi.

Gürültüye şefgarsonlardan biri çıktı. Ellerini oğuşturarak özür diledi. İçeri doğru hamle ettiysek de göğüslediler. Biz de:

– Alçak burjuvalar, diye bağırarak ayrıldık ordan.

O sırada, yapılacak seçimler dolayısıyla bütün duvarlar, tahtaperdeler afişlerle donatılmıştı. Şimdi bütün hıncımız burjuvaları ye-

niden iktidara getirecek olan bu partilere, daha doğrusu CHP'ninkiler dahil renk renk seçim afişlerine yönelmişti. 27 Mayıs 1960'ın görece de olsa temel özgürlüklerini ortadan kaldıracaktı bunlar.

Önümüze gelen afişleri, hangisi olursa olsun, bağıra çağıra yırtıyor, duvarları, tahtaperdeleri yumruklayarak gürültü çıkarıyorduk.

Kulüptekiler bildirmiş olmalı, iskele meydanında önümüzü bir polis kesti.

– Beyler, son vapura beş dakika var, nerdeyse gelir, dedi.

– Biz gitmiyoruz ki, dedik. Biletimiz de yok.

Eliyle gösterdi:

– Bakın gişe açık, memur sizi bekliyor. Evden gişeyi açmaya sizin için geldi. Yoksa gelmez, vapur geçer gider, siz de evlerinize dönemezdiniz.

Kibarca kovulduk Ada'dan.

Bizi Ada'dan kovduran aynı kulüp, 1978'de Sait Faik Hikâye Armağanı'nı ikinci kez kazandığımda karım, çocuklarım ve arkadaşlarımla bana kapılarını ardına kadar açmak zorunda kalacaktı. Çünkü Darüşşafaka Cemiyeti Yazarlar Sendikası ile birlikte ödül törenini bu kulüpte düzenlemişti.

Armağanı ikinci kez alışımın nedenine gelince: Sait Faik İstanbul'u yazmıştı, ben de bunu sürdürüyordum.

(Şubat 1996)

BİR BÜYÜK "KÜÇÜK HİKÂYECİ" İÇİN KÜÇÜK NOTLARLA...

Tarık Dursun K.*

Sait Faik, "düşünce ve duyuşlarını, hele kendi kurallarını getiren yeni bir sanatçı olarak başıboş ve özgür yaşama tutkularını anlamayan, buna karşı olan bir çevrede" yetişir. O aile çevresinde ve hemen sonra içine girdiği öteki çevrelerle tam ve düzenli, doyurucu ve destekleyici bir anlaşmada olduğu da söylenemez ayrıca. İlk hikâyelerinden başlayarak bütün yazdıklarının, "artistçe" kendi "üslubu"nda bir yaşamayı yadırgayanlarla çatışmalarının aynası olduğu görülür. Bu "soy" bir çatışmanın olmadığı yerde de, çağının sanatının ve yerleşmiş sanat ölçülerini aşan bir yeni ve güçlü sanat eserinin yeşeremeyeceği de açıktır. Böylece onda, edebiyatı, özentilerden, "romantik" ucuzluklardan kurtarmak, bir başka kata yükseltmek isteyen davranışın varlığı daha ilk adımlarında belli olmaktadır. Sait Faik, hikâyeyi "edebiyat yapan"ların elinden kurtarmıştır.

Evet, yaşamı ile hikâyeleri içiçe girmiştir. Hikâyelerindeki küçük insanlar gerçekten büyük değişkenlik gösterir. Zaman gelir, Sait Faik onlarla özdeşleşir. Yine onlarla kalabalıklardan sıyrılır, büyük kent yalnızlığının potasına girer.

Bunu, kendini ve çok iyi bildiği konuları yazmasına mı yormalıdır?

Dıştan bakıldığında, Sait Faik, yaşama da, edebiyata da boş

Yabanın Adamları adlı kitabıyla 1967, **Ona Sevdiğimi Söyle** adlı kitabıyla 1985 yılı ödüllerini kazandı.

verir bir tavırdadır. Yitirdiği nice değerleri, umutla umutsuzluk arasında, kenar mahalleler, köprü altları, balıkçılar ve küçük insan diye nitelendirilenlerin kalabalıklarında ve yaşamlarına katılarak bulma peşindedir. Yani, "kişilerle çevreleri ne denli değişik olursa olsun, kendi hikâyesinin durakladığı yerde başkalarının hikâyelerini yaşamaktadır.

Onun hikâyelerine yansıyan; salt kendi yaşamı değil, başkalarınınkilerle gelişen, zenginleşen, güçlenen, genişliğine bir yaşama susuzluğunun derin ve güçlü anlamıdır. Bu hikâyelerde, Sait Faik'in nerede bittiğini ve başkalarının nerede başladığını kestirmek hem zor, hem gereksiz, hem de onun yıllarca çabalayıp yüzlerce kişisi ile kurduğu 'tasarı yaşama' yapısını yıkma sonucu verir."

Sait Faik'te olaylar tamı tamına ve gerçekten yaşanmış değildir. Onları kendi düşevinde yaşatır. Kişilerinin kimileri, onun "sahiden" tanıdığı kişilerdir.

Ünlü "Sinağrit Baba" hikâyesinde budalaca yakalanan balıklar Sinağrit Baba'dan yardım umarlar. Gelsin, bir diş vursun o yakamoz yapan ipe de kurtarsın bizi... diye beklerler. Sinağrit Baba bu "kurtarma" işinin ne kadar kolay olduğunu bilmesine bilmektedir, ama bildiği bir başka şey daha vardır; ister su, ister bitki, ister kara, ister hava, ister hayvan olsun tekil bir akılla hiçbir şey çözüme vardırılamaz.

Ancak bütün balıklar oltaya tutulan hemcinslerini kurtarmanın tek yolunun koşup o yakamoz yapan ipi koparmak olduğunu akıl ettiklerinde, bu "hareket"in bir sonucu, bir yararı olabilir. Yoksa, Sinağrit Baba oltayı kesmiş... Biraz sonra Sinağrit Baba tutulduğu zaman kim kesecektir ipi, peki? Kim akıl edecektir o yakamozlu ipi dişlemeyi?

Sait Faik böyle düşünmüştür. Genelde o da bir Sinağrit Baba'dır. Burada onu yermek, karalamak için söylemiyorum bunu. O böyle düşünüyordu, üstelik bunun doğru olduğunu da kabullenmişti.

(Şubat 1996)

SAİT FAİK İÇİMİZDEDİR

Muzaffer BUYRUKÇU*

Sait Faik'ın adını ilk kez öykülerimin yayımlandığı Son Telgraf gazetesinin yazıişleri müdürü Muzaffer Soysal'dan işitmiştim ve hemen "Havada Bulut"u alıp okumuştum. Hayran kalmıştım. Yaşamımı bütün boyutlarıyla, bütün ayrıntılarıyla gözlerimin önüne seriyordu, sermekle de kalmıyor birtakım gerçekler gösteriyor, yeni ufuklar açıyordu. Ben, gazetelerin dışında da bir edebiyatın olduğunu bilmeyen acemi çaylaklardan biriydim ama beni bulunduğum yerden kapıp uzaklara uçuracak, yaşamın ortasında fokurdayan cehennem kazanına atıp pişirecek, yeteneklerimin gizli yanlarını harika yapıtlarla değerlendirecek uyarılara gereksinim duyuyordum. Derken, bir gün Sait Faik'i Nuruosmaniye Caddesinde gördüm. Sarı seyrek saçlı, geniş alınlı, mavi gözleri çakmaklı, kirpiksiz, gömlekli (kravatsız) bir adamdı kırk yaşlarında; sırtındaki kuru yaprak rengindeki pardösüsünün yakalarını kaldırmıştı. Pembemsi yüzünü baskı altında tutan alay karışığı öfkeli anlamdan ürkmüştüm ama o ürkünç bir kanıya dönüşmemişti... Çünkü çocuklara, delikanlılara gülümsüyor, onların babalarına, amcalarına kaş çatıyordu. O günlerde gazeteden ayrıldığım için Babıali'de dolaşıyor, dolaşırken de birçok ünlüyle karşılaşıyordum. (Onlar beni tanımıyordu.) Sait Faik'le arada bir karşılaşıyordum ve o zayıf, orta boylu, sinirli adamı uzaktan, yakından inceliyor, belleğime bir sürü resmini yığıyordum ve öyle bir değerin resimlerini belleğimde taşıdığım için övünüyordum.

Kavga adlı kitabıyla 1968 yılı ödülünü kazandı.

Bir gün Yeditepe'nin Ankara Caddesindeki (avuç içi kadar) yazıhanesine geldi Sait Faik. Kızgındı. İlaç paketini koydu masaya, selamladı. Hüsamettin Bozok beni tanıttı. Sait Faik baktı baktı, "Sen göçmen misin?" dedi.

"Hayır, annem babam göçmen" dedim.

"Hikâyelerin için Hüsam'dan telif alıyor musun?" dedi.

Ezildim, büzüldüm, mırın kırın ettim. (O yıllarda yazarların şiirlerinin, öykülerinin basılması bir sorundu ve basılanlar, ötekilere göre çok şanslıydı. Hiçbirimiz –bir kuşak– yazılarımıza bir kuruş almıyorduk.)

Sait Faik içerledi. "Bundan sonra her akşam buraya gelecem, iskemleyi kapının önüne atacam, sana bedava yazı vermelerini önleyecem. (Bana baktı) Para almadan bu adama hikâye vermeyeceksin!"

Bu tanışma olayından sonra daha bir ısındım Sait Faik'e. Konuşmaya başladık; tanışıklık içtenlikle dokunarak dostluk kimliğine büründü. İkbal Kıraathanesinde, Meserret Kıraathanesinde oturduk, tiyatrolara, evlere gittik. Fikret Adil'in, Ayfer Feray'ın, Hüsamettin Bozok'un içinde bulunduğu Nevzat Üstün'ün Buick arabasında, yeni çıkan (Alemdağda Var Bir Yılan) kitabını bana imzalayan Sait Faik, Taksim alanında inmiş, Eftalikos Kahvesinin yolunu tutmuş... ama oraya tırmanmaktan vazgeçmiş, İstiklâl Caddesine vurmuştu. (On beş yirmi gün sonra da sirozdan ölmüştü.) İstiklâl Caddesi, Sait Faik'in rahat soluduğu, bireysel ve toplumsal ağırlıklardan kurtulduğu yerdi. Ömrünün yarısını bu caddeyi arşınlamakla, buradaki yapılardan yüzlercesine girip oralarda bir şeyler yapmakla geçirmişti. Evet, burası, duygularını, düşüncelerini, isteklerini özgürce uygulamaya koyduğu bir evrendi. Tiplerin, karakterlerin. inanışların. kültürlerin harman olduğu ve her an bir şeyler ürettiği bir kaynaktı. Son dönem öykülerinin çoğunu bu kaynaktan aldığı besinlerle doyuruyordu.

Her edebiyatçının bir yaratma bölgesi (Orhan Kemal'in Adana Çukurova. Yaşar Kemal'in Çukurova, Kemal Tahir'in Çankırı–Çorum, Abdülhak Şinasi Hisar'ın Boğaz...), mekânı ya da o mekânın uzantıları birimler vardır. Yalnız, Sait Faik, İstiklâl Caddesinden başka Burgazada'yı ve adaları sokmuştu çalışma alanına. Ada.

adalar, balıkçılar, balıklar, martılar, deniz, şiir, güneş, uzaklık, hüzün, gece dönüş yorgunluğu, kırılan ve gerçekleşen hayallerle İstiklâl Caddesinde hızlı, renkli, verimli, zevk ve tat yoğunluğu fazla bir yaşam... İki yönden, iki kanaldan akıyordu Sait Faik'in varlığına. Bunlara bir üçüncü olanağı; kenar mahalleleri, oralardaki daracık sokakları da eklemek gerekir. O da Orhan Kemal gibi sokakta hikâye avlayan bir avcıdır. Sokak sokak, kahve kahve, meyhane meyhane, sinema sinema dolaşır ve orada saptadığı malzemeyi dumanı tüten bir tazelikle öykü kalıplarına döker... Sait Faik'in öykülerinin bu kadar canlı, bu kadar çekici, bu kadar yeni olmasının nedenlerinden birisi de yakaladığı malzemeyi eskitmemesi, çürütmemesiyle ilgilidir belki de.

Sait Faik, zengin bir ailenin oğludur ama ekonomik yönden bağlı olduğu bu katmanla ilişki kurmaz... Onun gönlü, zenginlerin atölyelerinde, fabrikalarında, mağazalarında çalışanlardadır, kısıtlı olanakların arasına sıkıştırılanlar, hakları çiğnenenler, sömürülenler, çirkinlikleri ve pislikleri yaşamaya zorlananlar onun insanları. Onları sever, korur, savunur, bağrına basar.... ve ünlü 'sevgi'sini, onları yaşattığı öykülerin her yanına serper.

Öykülerinin bazılarında Adapazarı'ndan, Bursa'dan izlenimler, esintiler bulunmasına karşın o bir İstanbul yazarıdır Ahmet Rasim gibi, Haldun Taner gibi, Mahmut Yesari gibi, Osman Cemal gibi. İstanbul'a delicesine tutkundur, İstanbul'un taşına, toprağına, suyuna, kuşuna ve insanına âşıktır.

Ömer Seyfettin'le derli toplu bir yapıya kavuşan öykücülüğümüzü ilkellikten modernliğe taşıyan ve yeniliklerin gizlerini keşfeden, keşfettiğini edebiyatımıza armağan eden büyük bir yazardır.

...Kişilerini işlerken gerçeğin kalın çizgilerini bir yana bırakıp inceliklerin yorumunu yapar. Her satırında özgürlüğün ve doğanın adamı olduğu fışkırır.

O, hikâyeden konuyu kaldıran, konunun çok önemsiz bir şey olduğunu bize hatırlatan, öğreten sanatçıdır. Avrupa resminde Cezanne neyse bizim hikâyemizde de Sait Faik odur. Denilebilir ki Sait Faik, hikâyecilik sanatının plastik değerlerini çıkarmıştır ortaya. Onun hikâye anlatışı çok başkadır. Dili pürüzlü, dil bilgisi ku-

rallarını altüst edicidir ama bir başkasında kusur diye ayıplanabilecek olan bu aksaklıklar, onda bir güzellik çeşnisi olarak beliriyor.

Başka bir kalemi vardı sanki. En basit, en bayağı, en güncel olaylara, konuşmalara şiir havası vermeyi bilirdi. Yaşamayı sevdirirdi. Yaşayışın çirkinliklerini örtbas ederdi.

Sait Faik'in eserinde ilk göze çarpan şey, yeniliğidir ki bir yenilik değil, zamanını anlamış, kavramış, zamanını yaşayan bir yazardı o. Sözlerinin hepsi haklıdır, hatta söylediklerinde eksikler vardır, boşluklar vardır. Ama sanatçı, bitmez tükenmez bir hazineyi sonsuza kadar varlığında, yapıtlarında barındıran ve çağırıcı gücü sürekli kullanan, kendisini ölümsüzlerin arasına katan kişidir...

(Şubat 1996)

BİR BALIK ADAM

Zeyyat SELİMOĞLU*

"Hikâyelerinde konu ve olaydan çok, şiire ve etkiye en uygun zaman parçaları üzerinde durmasını seven, bu dramatik anları incelemekte büyük başarı gösteren Sait Faik, bir İstanbul hikâyecisi idi. (...) Sait Faik, yığınlar içindeki gizli dramları bulup çıkardığı gibi tabiat senfonisini derinlere işleyen bir ustalıkla yaşatmasını bildi.

Bu güzel, isabetli değerlendirmeyi Behçet Necatigil'in "Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü"nden alıntıladım.

Sait Faik'in öyküleri edebiyat dergilerinde yayımlandığında, bu açıdan aranan bir sanatçı olduğu yıllarda, bizim yaştakiler onun öyküsünün çıkacağı her dergiyi sabırsızlıkla beklerdik. Sait Faik, o zamana kadar karşılaşmadığımız çok değişik, kendine özgü bir sanatçıydı. Ben kendi hesabıma, hiçbir öykü yazarımızın yeni bir öyküsünü böylesine sabırsızlıkla beklediğimi bilmiyorum, Sevdiğim, sanatına saygı duyduğum öykü yazarlarımız elbette vardı, ama Sait Faik bir yıldız gibiydi, parıltısı çok başkaydı, "Öyküler Yolu"nu aydınlatabilen bir yıldızdı sanki.

Öyküleri çoğalıp kitaplar hâlinde basıldığında, içlerinde elbette fazla beğenmediklerim de olmuştur. Ama bir "Sinağrit Baba"nın, bir "Menekşe'li Vadi"nin, "Son Kuşlar"ın, "İp Meselesi"nin kıvamında, onların etkileme gücünde çok öykü bilmiyorum edebiyatımızda.

Onun öyküsü, edebiyatın, diğer bir deyişle, sanatın güdüleme-

---

Direğin Tepesinde Bir Adam adlı kitabıyla 1970 yılı ödülünü kazandı.

yeceğinin de bir kanıtı gibidir; sanat eserinin ancak özgür, denetim altına alınmış, kurallarla sınırlandırılmamış bir toprakta filizlenip yetişeceğinin bir göstergesi gibi! Öykülerinde Türkçe yanlışları bulunduğunu söyleyenler, buna dayanarak sanatını küçümsemek isteyenler çıkmıştır. Oysa Sait Faik'in sanatının etkileme gücü yanında bu tek tük dil yanlışları, savrukluk onun öyküsünün bütünleyici bir unsuru gibidir, onun özgürlüğünün, bağımsızlığının bir göstergesi gibi...

Sait Faik'i ben tanımadım, kendisiyle görüşebilmiş değilim. Zaman zaman İstiklâl Caddesinde karşılaşılan, nerdeyse ürkek bakışlı, giyimini savsaklamış bir adam görünümündeydi. Sanırım karşıdan geldiğinde ilk göze çarpan yanı, biraz patlakça mavi gözleriydi. Öykülerinde zaman zaman andığı balıklardan birinin gözleriyle geçip giderdi yanınızdan. Bir balık adam, ama yalnız gözleriyle!

(Şubat 1996)

SAİT FAİK İÇİN

Bilge KARASU*

Sait Faik'in ölümü bizim için yalnız bir büyük sanatçının kaybı demek değil, Türk hikâyeciliğinin büyük bir öncüsü, hepimiz için yolu açmış birinin ölümü demek. Üzülmek elimizden gelen. Son hikâyelerinde yepyeni bir yola gidiyordu. Bu yeni yolun önemi büyük. Durmadan çalışan bir sanatçı olması büyüklüğünün temellerinden. Durdu artık. Yeni yeni uğraşmalarını göremeyeceğiz. Çok, çok yazık oldu.

(Mayıs 1954)

Uzun Sürmüş Bir Günün Akşamı adlı kitabıyla 1971 yılı ödülünü Bekir Yıldız'la paylaştı.

SAİT FAİK

Bekir YILDIZ*

Sait Faik'in Türk hikâyeciliğindeki yeri nedir? Açtığı çığır nasıl gelişmiştir? Bu gelişme çizgisi bugün hangi noktaya varmıştır?

Sait Faik hikâyesi konuşulurken herkesin ağız birliği ettiği konu, yazarın insancıllığıdır. **Oysa Sait Faik'in insancıllığı ve "küçük insan" sevgisinin temeli onun eksik sınıf bilincine dayanır.**

Sait Faik burjuva kökenli bir yazardır. **Sınıfından gerçek anlamda kopmamıştır. Küçük insam kendine konu etmekle, sınıfını yadsıdı sanılmaktadır.** Oysa Sait Faik'in küçük insana karşı duyduğu sevginin niteliği, onun yoksul halkla gerçekten kendisini özdeş saymasını önleyen başlıca etmendir.

Sait Faik, gerçek anlamda sınıfından kopmadı derken onun burjuva ahlakına, burjuva davranışlarına, burjuva değerlerine derin bir tiksinti duyduğunu gözden kaçırmamalı. Ne var ki, bu tiksinti, kendi sınıfına karşı gerçek toplumsal temelleri olan bir tepki niteliğini kazanmamıştır. Bir mücadeleye girerek sınıfına karşı çıkmamıştır Sait Faik. Burjuvalardan bıkmış ve kişisel kurtuluş yolu olarak küçük insanla omuzlaşmayı seçmiştir.

Dikkat edilirse Sait Faik, küçük insanı, daha ileri bir düzende gelişecek potansiyeli ile değil, o günkü durumuyla kabul eder ve sever İnsanları, toplum hayatının, ana gelişme süreçleri dışında kalan bölgelerinde yaşarlar. Toplumsal mekanizmaya karşı olduğu için insan bireyselliğini toplumdan soyutlanmışta arar Sait Faik.

Kaçakçı Şahan adlı kitabıyla 1971 yılı ödülünü Bilge Karasu ile bölüştü.

Ama Sait Faik bu tavrıyla hikâyeyi demokratikleştirmiştir. O zamana kadar ya büsbütün küçümsenip yadsınan, ya da iğreti, cansız bir süs olarak kullanılan küçük insanı edebiyatta şerefli bir yere koymuştur. Çünkü Sait Faik, **sınıfıyla uzlaşmayan** burjuva yazarı çelişkisini olanca derinliğiyle yaşamış ve içtenliğini hiçbir zaman yitirmemiştir. Ama Sait Faik'in bu başarısı yalnız Sait Faik'e özgü bir başarı olarak kalmıştır. Aynı çelişkiyi aynı derinlikte yaşamamış yazarlar önünde, Sait Faik hikâye çizgisi tıkanıp kalmıştır. Öz olarak tıkanmıştır, çünkü Türkiye'nin bugünkü toplumsal ortamında bu tavır zaman dışı kalmakta, basit bir halkçılığın (popülizmin) ötesine geçmemektedir. Dolayısıyla bu çizgi zorunlukla biçimciliğe dönüşmüş, Türkiye'nin somut insanını ıskalayarak, burjuva batı edebiyatının inceliklerini yeniden üretme yoluna gitmiştir.

Anlatı edebiyatımızda bir de, "doğalcı" diyebileceğimiz çizgi vardır. Bu çizgi, Türkiye gerçeklerini konu edinmekte, ama, bu gerçekleri sadece "aktarmak"la yetinmektedir. Böyle bir hikâyecilik, röportaj çizgisini pek aşmamakta, yaratıcılıktan çok gözlemcilikle yetinmektedir. Köy hayatının okur – yazar zümreye uzak, dolayısıyla ilginç ve yeni konularını, yüzyıllardır oluşturulmuş bir halk söyleyişinin güzelliğine yaslanarak anlatma, bu çizginin başlıca özelliğidir.

Türk hikâyeciliğinin onurlu bir gelişme göstermesi, gerek soyut biçimcilikten, gerekse kaba doğalcılıktan kurtulmakla mümkün olacaktır. Sorun. Türkiye insanını, Türkiye koşulları içinde yakalamak ve biçimin önemini ihmal etmeden anlatmaktır. Gerçek yaratıcılık budur: Yerli öz, toplumsal içerik ve yetkin biçimin kaynaştırılması.

Sözü edilen bu gerçekçi hikâye çizgisi, biçimcilikle doğalcılık arasında bir orta yol değildir. Tavır olarak ikisinden de ayrıdır. Her zaman somut gerçeklikten kaynaklandığı ve sanatın biçimsel olanaklarını hiçbir zaman gözden kaçırmadığı için, geleceğe açıktır. Gelişme potansiyelini, kendini aşma gücünü, somut hayat süreçlerine bağlılığından alır.

(Halkın Dostları, sayı 15, Haziran 1971)

SAİT FAİK ÜZERİNE

Tanışmadığım, fakat derinden tanıdığım, seçkin bir yazarın 90'mcı doğum gününü kutlarken bir selam yollamak isteği ile...

Füruzan*

Sait Faik Öykü Ödülünü ilk kitabım Parasız Yatılı ile kazandığım 1971 yılında büyük bir mutluluk duymuştum. Yazarın adını taşıyan ödül, benim için çok önemliydi. Yazdıklarıyla insan varlığını içten kucaklayan bir ustaydı, o. Bu değerlendirmemde Çehov, Mansfield, Capote vb. gibi dünyanın tüm önemli öykücüleri de onunla aynı düzeyde yer alıyordu, benim açımdan.

İnsanoğlunun mutluluk beklentisinde toplumun ve doğanın nasıl geniş boyutlarda yer aldığını, rol oynadığını, okuruna derinden kavratabiliyordu. Yazdıklarındaki bu duyarlık sanki bir rastlantıymış gibi, zorlamadan, anlattıklarının arasında yazara özgü bir şiirle örgüleniyordu.

Sait Faik'in öykülerini ilk yayımladığı yıllarda, edebiyatımıza getirdiği bu özgün dünya, okuduklarıma göre yeterince değerlendirilememişti, hatta bir ölçüde yadırganmıştı. Onun çizdiği bu edebiyat dünyasında, alışılmış baş kahramanların, vurucu olayların yer almaması, öykülerin beklenen bir uçla okuru zorlamayan bir sona ulaşmaması, konuların yalınlığı, hatta sıradanlığı tartışılıyordu. Bu yeni yazar için değerlendirme yapanların Sait Faik'e doğru yaklaşmaları epey zaman almıştır.

Parasız Yatılı adlı kitabıyla 1972 yılı ödülünü kazandı.

Yazarın dünyasını yeterince kavrayamayıp, öykülerinde sabırla yol alamayanlar anlatımındaki özgünlüğü yorumlamada gecikenler, bir süre sonra Türk edebiyatının ne denli önemli bir yazarla karşılaştığını görmekte gecikmediler.

Sait Faik'te birey, hayat bağlantılarının sıkıştırdığı sorunlarıyla bize sanki sessizce yaklaşır. Fakat bu sessizliğin içinden, atan bir yüreği, diri bir öfkeyi, sönmeyen bir umudu taşıyarak okuruna dokunur.

Çağdaşlarıyla o yıllarda sık sık karşılaştırılıp, yazar kişiliği ile ilgili sınavlara sokulmaya kalkışılan Sait Faik'in edebiyatının gücünde yer alan, elbette insandı. O, insanı bir sanatçının, ona bakanlara gösterebileceği üstün bir yaklaşımla yeniden kurguluyor, yeniden altını çiziyordu. Bu önemli ayrımın gözden kaçırılmadığı yıllar geldiğinde, Sait Faik'in edebiyatımızdaki yeri de kesinlikle anlaşılmıştır.

Onun İstanbul'u evrensel bir kenttir. Bu çok eski kentin içinde taşıdığı renkler, sesler, ışıklar vardır yazdıklarında.

Adalarda ve nerde olursa olsun varsılların çıkarcılığına uzak durarak, sanki onlardan, onların körelmiş duygularından alçakgönüllü insanlara duyduğu yakınlıkla öykülerini arındıran bir yazardır, üretimin içinde bir günü yeniden kazanabilmek için hayatı yaratanları, didinenleri sevgiyle sarar.

Denizin –bu deniz aynı zamanda benim de denizim olmuştur– her İstanbullu gibi onun kalemindeki görüntüsü, benim gibi birçoklarının da bu denizi daha iyi içselleştirmesini sağlamıştır. Alışıldığı gibi, şu garip yaklaşımla kolayca söyleniveren **"küçük insanların"** anlatıcısıdır, dostudur. Bu **"küçük insanlar"** tanımlamasının üstünde yer aldığı varsayılan, paranın ve iktidarın sahiplerinin kabul gören küçüklükleri, bütün soylu yazarlar gibi onu da irkiltmiş, iğrendirmiştir.

Etkilendiğim öykülerinden biri olan "Pasajdaki Ayna"da da, pek çok öyküsünde görülen benzer kahramanların acısını duymamak, paylaşmamak olanaksızdır. Üstelik tüm öykü boyunca acının, yoksulluğun, horlanmanın okura iletilmesi için, anlatılanın üstüne gitme çabası görülmez yazarda. Yalın aynı zamanda, yaşana-

nın uzağında gezermiş gibi görünen bir süreç içinde yaşarız öyküyü. Öykü bittiğinde ise koygun bir hüzün çıkar ortaya. Küçük oğlan çocuğun, annesinin, aynayı kıran adamın yaşadıkları sanki okur da ordaymış gibi parça parça açılır ve içine alır okuyanı. "Plajın önünden ıslık çalarak, herkes gibi, mesut bir adam gibi, aynayı kıran ben değilmişim gibi geçtim" diye bitirir öyküsünü, yazar. Tutturulması çok zor olan bir yazarlık düzeyidir, bu. Taklit edilemez, ancak yazara özgüdür, yani yaratıcılık gerektirir. Rastladığı bir erkekle, annesinin para karşılığı yaptıklarını iri mavi gözleriyle, bir oyunmuş gibi izleyen küçük oğlancığı, anneyi, aynayı kıran adamı, onların çaresizliklerini, aşağılanmışlıklarını, öylesine başarıyla çizmiştir ki, yazar; yaşanan durumları, içsel kırılmaları bir aynanın parçalanma işlevine yüklenmesindeki ustalığı kişiyi hayran bırakır.

Babasına yazdığı mektupların birinde Sait Faik, Şeker Bayramını "hoş" bulduğunu belirtirken, Kurban Bayramını aynı duygularla karşılamadığını da açıklar. Küçükken "Alaca" diye bir koyunu olduğunu, onun Kurban Bayramında kesilmesiyle duyduğu acıyı dile getirir.

Yazar olarak doğayı ve insanı kucaklayışındaki anlatımı, hayata karşı duyduğu titreşimlerle katmanlaşır. Yoksul, itilmiş gibi görünen kişilerin dünyalarına derinden, dipzarına değin dokunacak denli yakındır. Hep bilindiği gibi. ya da hep bilineceği gibi söylenmeli, Sait Faik Türk edebiyatının sürekliliğinde ana noktalardan biridir.

Yaşarken, sanatın kolaylıkla bir ortak kabul etmediğini duyumsayanlardan biri olarak, ailesinin açıkladığı gibi **"hiçbir işte dikiş tutturamamıştır".** Tüm ömrünce Türkiye'nin en gizemli, en soylu, en soysuz, en yoksul, en zengin, çok dinli, çok dilli, çok çelişkili tarihini içinde yoğunlukla taşıyan ve taşımaya devam eden İstanbul'u bize, unutulmaz bir başarıyla tanıtmış, anlatmıştır.

Ancak, yazarlar bize tarihin anlatamadıklarını, yani insanlık durumunu anlatabilirler. Sait Faik de bu seçkin dünya yazarlarından biridir.

(İstanbul, 1 Mart 1996)

SAİT FAİK'İ HER GÜN BİRAZ DAHA ÖZLÜYORUM

Demirtaş CEYHUN*

Nasıl unuturum... Sait Faik'le tanıştığımda, henüz 14 yaşlarında, ortaokul üçüncü sınıf öğrencisiydim. Demek, yıl 1948. Çünkü, **"Lüzumsuz Adam"** o yıl çıkmıştı.

Sevgili Türkçe hocamız (ne acı, soyadını anımsayamıyorum) İsmail Bey, daha ders yılının başında birden Tatvan'a atanmıştı, artık her nedense... Bütün sınıf, iki gözümüz iki çeşme, trene bindirmiştik hocamızı. Adana neresiiii... Tatvan neresi... Tatvan adını da çoğumuz ilk kez mi duyuyorduk ne? Oradan mektup yazmıştı bize, hocamız. Tıpkı, Reşat Nuri'nin **"Anadolu Notları"** gibi...

Bizim sınıfı da, Ali Özeller Hocaya vermişlerdi hemen.

İsmail Hoca, Yahya Kemal hayranıydı. Her derste, n'apar yapar, sözü Yahya Kemal'e getirip, mutlaka bir iki şiirini okurdu. Bizleri de (veya, beni de) Yahya Kemal hayranı yapmıştı böylece. Ama, şiirlerini kitap hâlinde yayımlatmamıştı ki Yahya Kemal, gidip satın alasın... Yahya Kemal'in şiirlerini yazdığım, sayfa kenarları çocukca çiçek desenleriyle süslenmiş marjlı defterim hâlâ durur.

Ali Özeller Hoca da, kuşkusuz Yahya Kemal'e hayrandı, çok seviyordu şiirlerini.

Ama, daha ilk derslerinden birinde, sanki "Bu dünyada Yahya Kemal'den başka yazarlar da var" dermiş gibi, **"Size şimdi genç yazarlarımızdan birinin bir hikâyesini okuyacağım. Bakalım nasıl bulacaksınız?"** demiş ve çantasından çıkardığı küçü-

---

Çamasan adlı kitabıyla 1973 yılı ödülünü kazandı.

cük bir kitaptan bir öykü okumuştu bizlere. Bilmem ki nasıl anlatsam...

Öykü denilince Ömer Seyfettin'den başka bir ad anımsamadığımız o günlerde, sözcüğün tam anlamıyla, birden allak bullak olmuştu bütün dünyamız.

Sait Faik'in **"Lüzumsuz Adam"** adlı öyküsüydü hocanın okuduğu.

Ders boyu tartışmış durmuştuk. Daha doğrusu, bu adamın yazdığı şeyin bir öykü filan olmadığını anlatmaya çalışmıştık hocaya, bağırış çağırış. Ne başı belliydi, ne düğümü, ne de çözümü, öykünün. Zaten adı da üstündeydi, lüzumsuz adamın öyküsü mü olurdu Allah aşkına?

1953 yılı sonlarına doğru da kendisini gördüm.

O yıllarda, İstanbul'da neredeyse her hafta bir başka yerde, bir "Edebiyat Matinesi" düzenlenirdi.

Benim gibi, İstanbul'a nihayet gelebilmiş taşralı bir edebiyat delisi için, gerçekten bulunmaz bir şölendi o **"Edebiyat Matineleri"**. Yazarlar, ozanlar, salonu hıncahınç doldurmuş biz öğrencilere şiirlerini, öykülerini okurlardı coşkuyla.

Üniversiteye başladığım yıldı. Aylardan Ekim veya Kasım olmalı. Beyazıt'ta, sanırım Beyaz Saray'da düzenlenen bir Edebiyat Matinesi'nde görmüştüm Sait Faik'i de ilk kez. Âttilâ İlhan, ağzına iyice yaklaştırdığı mikrofona arada bir üfleyip rüzgâr sesleri de çıkararak, boynuna doladığı uzun kırmızı kaşkolunu savura savura **"Sisler Bulvarı"**nı okumuş, öyle çok alkışlanmış, öyle çok alkışlanmıştı ki... Daha kimler yoktu, kimler... Oktay Akbal, Behçet Necatigil, Haldun Taner, Orhan Hançerlioğlu, Özdemir Asaf, Nevzat Üstün, sanki Naim Tirali, sanki Orhan Kemal. Sait Faik'in öyküsünü de Küçük Sahne'den bir aktör okumuştu galiba.

Sait Faik'i, ikinci kez de, Robert Kolej'de düzenlenen bir edebiyat matinesinde görmüştüm bir iki ay sonra.

Koca salon, gene hıncahınç doluydu. Yan balkonlardan birinde yer bulabilmiştim.

Sıra Sait Faik'in öyküsünün okunmasına geldiğinde mi, yoksa öykü okunduktan sonra mı, şimdi çıkaramayacağım. Öyküyü, gene bir aktör okumuştu çünkü. Toplantıyı sunan kişi, **"Sait Faik**

de aramızda!.." deyince, birden bir alkış koptu salonda. Ama ilginçtir, kimse ayağa kalkıp da selamlamıyordu alkışlayanları. Alkışsa bir türlü dinmiyordu. İşte o zaman farkına vardım. Tam önümüzde, ortadaki sıralardan birinde oturuyordu Sait Faik. Yanındaki arkadaşları, ayağa kalkıp, kendisini alkışlayanları selamlaması için zorluyorlardı. Kıpkırmızı kesilmişti yüzü, koltuğunda iyice büzülmüştü. Fakat, alkış gittikçe daha da şiddetleniyordu. Galiba biraz da arkadaşlarının zorlamasıyla... Çaresiz ayağa kalktı. Lakin, şöyle biraz doğrulup, kendisini alkışlayanları selamlamasıyla koltuğuna yeniden çöküvermesi bir oldu. Sözcüğün tam anlamıyla, pancar gibi kızarmıştı tepeden tırnağa.

Alkışlar diner dinmez de, sanki sessizce sıvışıverdi salondan.

Ve Sait Faik'i, ne yazık ki bir daha görme olanağım kalmadı. Çünkü, beş altı ay sonra, 11 Mayıs 1954'te öldü.

Biraz da o çocuksu öfkenin bilinçaltı suçluluğuyla mı kimbilir?.. Hemen Beyoğlu'ndaki görkemli kitabevi Kitap Saray'a koşmuş, bulabildiğim bütün kitaplarını almıştım. Başta **Lüzumsuz Adam'**ı, **Mahalle Kahvesi'**ni, **Sarmç'**ı, **Şahmerdan'**ı, **Semaver'**i, **Kumpanya'**yı, **Şimdi Sevişme Vakti'**ni...

Vay vay vay vay...

Sait Faik, yepyeni bir dünyaydı benim için, gerçekten de. Öylesine sevgi dolu, öylesine çılgın, öylesine yeni bir bilge ki...

Anımsasanıza **"Yaşasın Edebiyat"** adlı yazısını...

Bir öykü kitabını bastırabilmek için o yayınevi, bu yayınevi kapı kapı dolaştıktan sonra gene de sevinçle "**Yaşasın edebiyat!...**" diye bağırabilen bir edebiyat tutkunu o.

Bilmem ki nasıl anlatsam... Ne zaman düşünsem Sait Faik'i, içim uçarılaşıveriyor birden. Sevinç doluyorum, sevgi doluyorum, edebiyat doluyorum. Ve edebiyatın insandan böylesine uzaklaştığı şu günlerde, öylesine özlüyorum ki Sait Faik'i...

Benim için edebiyat o.

Yarından tezi yok, bir kez daha okuyayım öykülerini. Kendimi yenileyeyim...

(Şubat 1996)

SAİT FAİK

Fakir BAYKURT*

Özellikle ölümünden sonra okuyanı seveni çoğalan, bu nedenle bütün eserleri yeniden yeniden basılan Sait Faik, edebiyatımızın seçkin bir yazarıdır.

Sait Faik, bütün yaşamını sanata vermiş, sanat uğruna öğrenimini boşlamış, girdiği işlerde fazla kalmamış, yazmak istediği dünyayı ve insanları anlamak için Sakarya dolaylarını, İstanbul'un köşesini bucağını kalburdan geçirmiş, edindiği deney ve izlenimleri hikâye biçimine dökmüş, günlerini yıllarını bunlarla doldurmuş, gönüllerimizi de bugün bunlarla doldurmaktadır.

Ben onu asıl neden severim? Kendi yaşamında kasıntıya düşmemiş, kasılanlara da sokulmamıştır. İşçiler, işsizler, balıkçılar, köylüler, kestaneciler, boyacılar, olduğu gibi görünen ya da göründüğü gibi olan insanlardır onun sürekli dostları. Toplum katlarının ne kadar altlarından olursa olsun, yiyici, sömürücü olmayan hiçbir insanı küçümsememiş, tam tersine, onları kaleminin bütün gücüyle övmüş, yüceltebildiği kadar yüceltmiştir.

Tıpkı bunun gibi, sanat çalışmalarında da, hikâyenin öz ve biçim sorunlarını en yumuşak yanından almış, resmiliğe sırt çevirmiş, herhalde bu yüzden olacak, bazen, kendini ve kendinden hiç ayrımı olmayan insanları birbirine karıştırmıştır. Onlarla sizli bizli değil, senli benli bir sıcaklık içinde, bazen "hişt hişt" diyerek, bazen bir sarhoşun içtenliğiyle "İzmire Doğru", kolunu omzunuza atıp kulağınıza eğilerek fıs fıs fıs, bazen kullandığı dilin okul kitap-

---

* **Can Parası** adlı kitabıyla 1974 yılı ödülünü kazandı.

larında yazılı kurallarına da boşvererek, o sert, takur tukur kolalı cümleleri fırlatıp bir yana atarak, hikâye yazıyorum gibisine hiç kasılmadan, yanımızda, yanı başımızda bir dostumuz, kardeşimiz olmuştur.

Belki çok çeşitli insanları anlatmamış, Bursa'nın, Sakarya'nın İstanbul'un dışına çıkmamış, ama yaşadığı yerleri de sabırla gözlemlemiş, isterse deniz emekçilerinin geceler boyu süren işi olsun, o zehirden acı, baldan tatlı çileyi en ufak ayrıntısına kadar yaşamış, buralardan getirdiği yaşam dilimleriyle, gitmediği, bulunmadığı yerlerdeki insan hallerini de örneklemiştir. Bütün bunları sıcacık bir insan sevgisi ve ancak sanata duyulabilecek derin bir saygıyla yapmıştır.

Neden severim asıl? Tutmadığını tutar, sevmediğini sever görünmemiş, en çok da ekmeğini alnının terine batırıp yiyen namuslu insanları kutsamıştır. Belki en güzel hikâyesi değil, ama en "sait faikçe" hikâyelerinden biri olan **"Karanfiller ve Domates Suyu",** adanın denize inen yamaçlarında, çalı süpürgelerini, fundaları, meşelerin yılana benzer köklerini ve köklü kayaları söküp temizleyerek küçücük bir tarla meydana getirmiş, bunun için parmaklarına batan zehirli dikenlerden, vakitli vakitsiz çıkıp gelen orman memurundan yılmamış, körelen kazması ve kırılan küreği yetmediği zaman elleriyle, tırnaklarıyla bu işi tamamlayıp üç yarı çıplak çocuğunu ve köylü karısını, oracığa, garip birtakım tahtalarla, saçlarla yaptığı her yanından poyraz, lodos, gündoğusu, keşişleme, yıldız, karayel alan eve yerleştirip, bozuk toplum düzeninin dışa attığı bu aileyi yaşatmayı başarmış Kör Mustafa'yı anlatan hikâyesi ne kadar anlamlı bir örnektir!

Satırları ve sayfaları arasına verallah slogan sıkıştıran bir toplumcu değildi elbet. Bu yüzden birçokları onu bireyci gördüler. Ama hangi satırıyla, hangi hikâyesiyle karaborsacı, savaş vurguncusu zenginlerin yandaşı oldu? Hangi satırıyla, hangi hikâyesiyle adanın otlarını çimlerini söküp kendi bahçesine taşıyan, birer lokmadan fazla eti çıkmayan son kuşları vurup meze yapan, kışları kadife paltosunu tiyatroların eteğine kurşun asılmış perdeleri gibi sarkıta sarkıta gezen soylulardan, "Rıza Milyoner"lerden yana oldu? O, hep hep anlatmak için çırpındığı yoksul balıkçılardan, ba-

lıkçıların insan olanlarından, boyacılardan, kötü fabrika koşulları içindeki işçilerden, gazete dağıtıcılarından, yoksul emekçilerden yana olmuştur. Okuyup doktor olan ve hocasının kızıyla evlenen, ama düğününe yakınlarından kimseyi çağıramayan, çağırdığı kardeşini de "akrabalardan" diye tanıtan oğuldan yana değil, okumayıp babasıyla kalan, ona bakan, ne kadar hırpani olursa olsun sınıfının insanlarından utanmayan oğuldan yana olan büyük yürekli bir yazardır Sait Faik.

Kör Mustafa'yı anlatan şu parçaya bakın:

"Onu gördüm mü toparlanıyor; hayret, sevgi ve saygı ile bakıyorum. Koca yaylamızın üzerinde böyle milyonlarca insan bulunduğunu düşünüyorum. Yine dünya yuvarlağı üzerinde böyle milyonlarca insanın tırnakları, nasırları, çirkinlikleri, tek gözleri, tek kollarıyla bir ejderha ile kavga etmek için bekleştiklerini düşünüyorum."*

Böyle bireycilere can kurban demez mi insan bu satırları okuyunca?

"Bir insanı sevmekle başlar her şey!" diyordu değil mi? Değiştirilmesini istediği dünyanın hiçbir kahrından yılmayan, en büyük dayanak ve silah olarak "sevgi"yi öneren bu büyük sanatçı, çift gözlü, çift kollu, güzel insanlar uyusalar ve kaytarsalar da, tek gözlü, tek kollu, çirkince olanlarla bile büyük bir iyimserlik yaratıyor içimizde. Bir **"İpekli Mendil"** için canını veren yoksul delikanlı da, kayaların arasında bir avuç toprak açıp domates ve karanfiller yetiştiren Mustafa da, okumuş abisi gibi hayırsız olmayan okumamış oğul da, olanaklar ve ağır koşullar içinde gerçek birer **"El Cordobes"**tirler. Pazara kadar değil, mezara kadar uğraşmak azmiyle atılırlar zorlukların üstüne. Ve başarılamayacak olanı bile başarırlar sonunda. Bu yüzden sevilmeye, saygı duyulmaya layıktırlar hepsi de.

Sait Faik'ten önce kimse anlatmadı mı bunları? Bugün yeniden basıldığı için bir daha okuma olanağı bulabildiğimiz Osman Cemal Kaygılı da tıpkı onun gibi, insanın üşüyen yanlarını ısıtan sıcak bir yazar. Sait Faik'le aynı dönemde yaşamış yazar ve ozan-

---

* **Mahalle Kahvesi**, Bilgi Yayınevi, 4. Baskı, 1970, s. 51.

larımızdan da bu sevgi imecesine katılan çok. Hem de çok çok iyileri var. Ama sanıyorum Sait Faik, durmadan öten ve her yıl, evimizin saçağına konarak bize baharı müjdeleyen güzelim gökçekarga gibi, hep böyle sevginin ve dayancanın hikâyesini, daha doğrusu şiirini söylemiştir.

Belki az yazdığı için kınanabilir. Fakat öyle takipli, kovalamalı bir dönemde yaşamıştır ki, gene de iyi yazmıştır, çok yazmıştır. Sait Faik'ten sonra gelenlerden de bu sevdaya gönül verenler çok. Tozun toprağın içindeki yoksul insanın yüreğini ve kafasını silip parlatan yazarlarımız aynı kutsal imeceyi sürdürüyorlar.

Onun ne büyük etkileri olduğunu anlamak için, gittiği yoldan gidenlerin çokluğunu görmek ve anlamak yeter. Hatta bunun için sadece, ölümünden sonra kendi adıyla verilen hikâye ödülünü alanların listesine bakmak da insana bir fikir verir. Bu yüzden, "Sait Faik'e ulaşılmış mıdır?" diye sormanın gereği yoktur sanıyorum. Ulaşılmadığı zaman daha mı büyüyecek gözümüzde? O ilk açıcısı olmadığı bir yolda yürümüş, ama büyük adımlar atmış iddiasız, gösterişsiz bir sanatçıdır. Şimdi o yoldan başkaları yürüyor. Ve ulaşmak ne demek, bence geçiyorlar onu. Hem de Sait Faik'in de yürüdüğü ışıklı, güzel, "Türk Ülkesi"nin ve dünyanın mutluluğuna giden o ulu yoldan yürüyerek geçiyorlar. Sait Faik gibi bir yazarın en büyük mutluluğudur bu.

Anısına candan saygılar.

(Varlık, Mart 1973)

SAİT FAİK HAYATI

Adalet AĞAOĞLU*

Gençlik yılları. Üstünüzde bir erken bezginlik. Hep aynı, hep aynı, hep aynı, diyen iç mırıltılarıyla dönüp dolanıyor, farklı bir hayatı, başka bir dünyayı özlüyorsunuz. Hele savaşın çevrenizi kuşattığı, kapılara vurup vurup giderken "yine geleceğim" dediği, lambaların ve seslerin iyice kısıldığı, gülmenin ayıp bilindiği bir zamanın içinde büyümüşseniz, pencerelerdeki karartma kâğıtlarının artık söküldüğü duygusunu bir türlü yaşayamıyorsanız...

Bütünlüğünde duyduğum tek şey, aynılıklardan ve cansıkıntısından soluksuz kaldığımdı. Yarımyamalak Fransızcamla Rimbaud'nun **Sarhoş Gemi**'sine, ama asıl Baudelaire'e, onun **Fransız Yazarlarından Seçme Parçalar** adlı yardımcı okul kitabımdaki şiirlerine, özellikle **Gitmeye Çağrı**'sına asılıp duruşum, sonraları daha iyi anlıyorum, hep yeni ufuklara açılmak, cansıkıntısında boğulmaktan kurtulmak içindi. Çok çok daha sonraları ise şairin **Kötülük Çiçekleri**'nden kırk şiiri çeviren değerli Ahmet Necdet, 1991 Eylül basımı kitabına onun şu dizeleriyle giriyor:

Can sıkıntısı! göz beklenmedik yaşla dolu, /Darağaçları kurar çubuğunu içerken/Bu nazik canavarı çok iyi tanırsın sen, –Kardeşim, –benzerim, –iki yüzlü okuyucu!

Babaevlerinden çıkıp gidemeyen isyankâr ruhlarımızı albatroslar, işte o kuzey denizlerinin yaban ördeklerini kanatlarına astığımız yıllar, böyle yıllar.

Yüksek Gerilim adlı kitabıyla 1975 yılı ödülünü kazandı.

Sait Faik ve onun hayatta yürüyüşüyle tam bu durumlardayken karşılaştım; böyle bir ruh esaretindeyken. Hikâyelerinin ikliminе daha ilk adımlarımı attığımda, hayatı bütün renkleriyle, yanından geçip gittiğimiz güzellikleriyle, gözlerimizi kaçırdığımız acımasızlığıyla da önüme serilmiş buldum. Dahası onu yaşamaya başladım. Bu hikâyelerde rüzgârın dalları hışırdatmasını, dalların kıyıya vurmasını, sandal kürekleri ucundaki köpüklü suların şıpırtısını, güzelliklerin ve sefilliklerin, iyiliklerin ve çirkinliklerin, aylaklıkların içindeki ciddiyetin birbiriyle olağanüstü uyumluluktaki ses alaşımlarını işittim. Bir semaver güğümünün ışıltısını, Ali'nin tatlı, minik 'büyük adam' yüzünü, Kaşıkadası'nda mehtaptan mavi sevgilileri, yosunla karışık, mazot ve pas kokan şahmerdanları, ortalıkta bir çıkar belirir belirmez saflığını, o dokunulmamış güzelliğini yitiriveren çehreleri gördüm. Hem cellat, hem kurban olan insanı ve tabii topluca da 'kardeşim–benzerim–iki yüzlü okuyucu'ları (Baudelaire) gördüm. Sonra, "kurumuş hatıralar sarnıcında gizli, bilinmez bir menbadan akan şarıl şarıl su sesleri duydum. Aylaklığın ciddiyetini kavradım ve hatta böylece **Meserret Oteli'**ne de girip, elbette ölümle kolkola, bir arkadaşa verilmiş sözü tuttum; okurdan başka kimsenin anlamadığı... En önemlisi, Trifon'un, o Rum balıkçı torununun minicik yüreğindeki en saf sezgiyle büyükbabasının adını, Stelyanos Hristopulos adını verdiği gemisi gibi bir gemi yapıp, onunla Burgazada çakıllığına çıkarak kırılmış düşlerini onarmayı kurdum. Cansıkıntılarını olumsuzda dindirmeye kalkan kıskanç piçler, zengin çocukları gelip bu düşü de topa tutacaklardı, ama artık **Havada Bulut'**la küçücük şeylerden, göze değen bir bakıştan, kayalar üstüne tünemiş köpekli bir adamdan, bir posta müvezziinin cansıkıntısıyla yaptığı gevezeliklerden mesela, **Büyük Hayaller Kuralım** gibi uçuca eklenmiş çağdaş binbirgece masalları üretmeyi öğrenmiştim.

Sait Faik'le ilk karşılaştığımda böyle oldu işte: Her yanım birden karıncalandı, özellikle parmaklarım. "Yazmasam deli olacaktım.

Şiir sizi gizleyebilir. O 'küçük şeyler'i örtebilir; onları soyutlamalar ardında büyütebilirsiniz. Ama düzyazı öyle mi? İlk gençlikten gençliğe ağdığımız yıllarda, bilebildiğim kadarıyla beni sırtım-

dan yazmaya doğru güçlü bir rüzgârla iten, Sait Faik hikâyeleri olmuştur. Varlık Yayınları 1950'lerde (ilk basımlarını bilemiyorum, 1940-45 arası olanları) Sait Faik hikâyelerini tek tek ciltler hâlinde çıkarıyordu. Birer liralık ciltler, 18'i bulmuştu sanırım, ama sonra bunları ikişer ikişer birleştirip 9 cilt hâlinde yeniden yayımladı. İlkleri: **Semaver, Sarnıç, Şahmerdan...**Hiçbir şeyi yüceltmeyen, ama hayatın hiçbir şeyini de gözardı etmeyen, topraktan kendiliğinden fışkırıveriyormuş gibi 'kardeşim –benzerim– iki yüzlü okuyucum'la gürlük içinde buluşan hikâyeler: Ardarda, **Lüzumsuz Adam, Mahalle Kahvesi** hele o **Son Kuşlar,** hele **Alemdağda Var Bir Yılan,** hepsi...

Bu yıl doksan yaşına ulaşan Sait Faik hayatıyla, dünyasıyla karşılaştığım İkinci Dünya Savaşı sonrası yıllarından bugüne kadar içimde tek tınısı eksilmeden taşıdığım 'sorumlu aylaklık' hikâyeleri. Ondan asıl öğrendiğimiz bir şey var ama: Kendine karşı dürüstlük. Goethe'nin deyişiyle: *"İnsan soyunun Tanrı belasını versin!/ Deli olmak işten değil!/ Kaç kez niyet ettim, Topunu kendilerine, Tanrıya/ Ve şeytana bırakayım diye./ Ne halleri varsa görsünler!/ Yine de, rastlar rastlamaz bir insan yüzüne/ Sevmeden edemiyorum."* (Çev.: Prof. Gürsel Aytaç.)

Sait Faik'in 'insanı sevmekle başlar' sözünü sanırım bu 'kendi türünü bilmek' bakışıyla anlamlandırmak gerek. Kendinden sorumlu olmak, akar–yüzerliğin bilincinde olmak açılarından.

İnsanın insanla, insanın doğayla, öteki canlılarla ilişkisini, hayatın küçük şeylerden olma sesini yayma özlem ve hayalim de o ilk okumaların bağrında tomurlandı. Ankara Radyosu'nda 'Kültür Programları' yapımıyla görevlendirildiğim yıllar, bir dizi Sait Faik hikâyesi yayımlamıştık. Devlet Tiyatrosu Sanatçısı Kerim Afşar okuyordu hikâyeleri. Bana öyle gelirdi ki, o hikâyelerin okunduğu gece saatlerinde, önce soluklar içlerde sıkı sıkı tutulmuş, yazarın ağzından sanki kendiliğinden fışkırıveren tümceler sessizce dinlenmiş, yayın biter bitmez de aynı soluklar olanca genişliğiyle bırakılmış, insanlar, cansıkıntıları dahil, hayatta olmayı sevmişlerdir. İçte bir değişim, hayatı da adım adım değiştirmenin en has başlangıcı değil mi?

Sait Faik, yazmaktan hoşlandıysa, bu ruh esaretimizi bir ye-

rinden kırabildiğini bilmenin hevesiyle hoşlanmıştır herhalde. Edebiyatın ayağının, toprağa demeyelim de artık (çünkü şehirde, beton, parke yollardayız şimdi) sokağa, arka ve ön mahallelere, Beyoğlu'na, meyhane ve kerhanelere, hayalhanelere, denize, göğe, sandallara, bir metre boyundaki uzak yolculuklar gemilerine, balık gözlerine, yüzgeçlerine, Rum, Ermeni, Yahudi, Türk, küçüklü büyüklü bütün İstanbul insanına değişi Sait Faik hikâyeleriyle başlamıştır. Bir şehir yazarı o, biliniyor; ama 'küçük şeylerin' büyük efsanelerini fısıldayan, şaştığımız, kızdığımız, kırıldığımız yerde kolunu omuzumuza atıp, "Yaa, böyle işte..." diyen bir şehir yazarı... Orhan Veli ile yakın arkadaşmışlar. Bazı yazılarından onu çok sevdiğini çıkarıyorum. Orhan Veli de şiirin ayağını sokağa bastıran, onu günlük hayatta, isimsiz kahramanlar, hayatı göğüsleyen yiğitler arasında dolaştıran bir şairimiz değil mi?

Bıkkınlık, bezginlik günlerimiz içinde birden, bir ışık gibi patlayan Sait Faik, her şey değişse bile, hayatın özü değişmedikçe kendisi de ta içinde olduğu halde, hep insanı insanla, bizi bizimle karşılayacaktır. İster doksan yaşında olsun, isterse yüz doksan, bir martının gözlerinin de bizi gördüğünü bilerek bakacağız hayata.

Sait Faik'i anmak amacıyla hazırlanan kitap için yazdığım bu satırların sonuna yaklaşıyordum; Adam Öykü dergisinin son sayısı çıkageldi. (Mart–Nisan 1996, 3. Sayı.) Dergiyi karıştırırken, beni çok heyecanlandıran, çok da tuhaf, yazarımızın belki de 'çok insani' diyeceği bir karşılaşma oldu. Genç yaşında ölümle bilişmiş, onunla buluşmuş ve besbelli Sait Faik'i çok sevmiş bir yeni hikâyecimizin, bir çevirmenimizin, Hür Yumer'in **Bir Arayışın Notları...** başlıklı yazısında Sait Faik üstüne düştüğü notlar! **Sait Faik Hayatı**'na girişte, gençliğimi kuşatan aynılıklardan, cansıkıntısından, ruh esaretinden kurtuluşu Rimbaud, Baudelaire şiirlerinde bulmaya çalışmamı, neden hemen bunları hatırlamış olduğumu bu not en berrak biçimde aydınlattı. Hür Yumer'in notlarını, Sait Faik'ten söz açacak herkes okusun isterim. Çünkü bu satırlar, yazarımız üstüne şimdiye kadar söylenmiş her şeyin ötesinde, tam da Sait Faik gibi, hiç de önemli bir şey söylemiyormuş gibi bize bir atardamardan ses taşıyor; öyle bir duyarlıktan fışkırıyor. "Sait Faik'te Baudelaire'de de olan bir şey var," diyor Yumer, "İkisi de ede-

biyatın içinde tutsak yazarlardan değil. (...) Aylaklıklarında her an gözden çıkarabilecekleri, ancak hiç gözden çıkarmadıkları bir şehir ahlakı var."

Sait Faik'in doksanıncı yılında artık hayatta olmayan Yumer, hem de hiç akılda yokken bizlerle rastlaşıyorsa, bu, Sait Faik çağrılarının bir sonucu olmalıdır. İşte, doksan yaşında da bize, taa 1945–50'lerdeki sesiyle konuşuyor:

"Dünya değişiyor dostlarım. Günün birinde gökyüzünde, güz mevsiminde artık esmer lekeler göremeyeceksiniz. Günün birinde, yol kenarlarında, toprak anamızın koyu yeşil saçlarını göremeyeceksiniz. Bizim için değil ama, çocuklar, sizin için kötü olacak. Biz kuşları ve yeşillikleri çok gördük. Sizin için kötü olacak. Bizden hikâyesi." (Açgözlü avcı beyin 'pilavlıkları', **Son Kuşlar.)**

"Bizden hikâyesi" deyip iyi ki her şeyi bir bir zapta geçirdiniz efendim. Gemiler, kuşlar, karıncalar, Eleni, Katina, Barba Antimos, Dülger Balığı, Topal Martı, Sinağrit Baba, Ali, Hidayet, tabii ki Panco... Hadi, canım, hadi, karşılıklı oturup bir kadeh bir şey.....

(Mart 1996)

HİKÂYE GİBİ

Ferit EDGÜ*

Köprünün parmaklıklarına dayanmış sigara içiyor. Bir ada vapurunun ardından dalmış bakıyor. Sigarasını nankörce denize fırlattı.

"Merhaba" dedim.

"Merhaba" dedi.

Ve Tünel'e doğru yürüdük. Tünel'in rutubetli loşluğuna girdik. Karanlıkta bir yol ışıklar yanıyor. Kolumun altından bir kitap çekiyor.

"Ne okuyorsun bu herifi" diyor. "On para etmez yazdıkları.

Susuyorum.

"Sen diyor şimdi şunları şunları okumalısın.

"Sen okudun mu?" diyorum.

"Boş ver sen bana" diyor.

Birden aydınlığa kavuşuyoruz. Tünel'in rutubetli havasından, caddenin kalabalığına karışıyoruz. Yığın yığın insan görmenin sevincini duyuyor. Gözleri ışıl ışıl. Bir an için olsun "Robenson"luktan kurtulmuş. Ağzını açmıyor. Dudağının kenarında bıçak gibi bir gülümseme. Sanki,

"Şimdi daha iyi anlıyorum diyor, ben bayraklardan ziyade insanları seviyormuşum.

İnsanları böylesine sevdiğini yeni mi söylüyor? Bugüne kadar başka ne dedi ki?

Olmadık insanlara selam veriyor. Olmadık insanlarla durup dakikalarca konuşuyor. İstiklâl Caddesini adım adım arşınlıyoruz. Birden,

---

* **Bir Gemide** adlı kitabıyla 1979 yılı ödülünü kazandı.

"Eyvallah" diyor. Ve bir sinemanın karanlığına giriyor.

Hiç insanca kavga seyrettiniz mi? İçinizden zevkle seyretmek gelen bir kavga. Ben seyrettim. İnsan gibi boğaz boğaza geldi. O cıvıl cıvıl mavi gözlerine kan oturur gibi oldu. Ve çoğumuzun içinden onu ayırmak gelmedi. Hepimize ağız dolusu küfür etti. Kapıyı vurup çıktı. Üç gün sonra kavga ettiği adamla İstiklâl Caddesinde bir aşağı, bir yukarı geziyordu.

Sinemaların başlama saati. Yanımdaki arkadaş,

"Bak," diyor, "Sait Faik."

"Paltosunun içine girmiş," başında Barselona şapkası var. Yanına yaklaşıyoruz.

On dört on beş yaşlarında, balıkçı ceketli kumral bir çocuk, sinemaya girmek için para istiyor. Dudağının kenarına o bıçak gibi gülümseme konuyor. Elini cebine atıyor. Hiç bakmadan çocuğun avucuna parayı sıkıştırıyor. Ve Hızır gibi ortadan yok oluyor.

Bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyor. Yüz kadar kişi Asri mezarlığa Sait Faik'i gömüyor. Önümde siyah aba ceketli, çizmeli, kasketli üç babayani balıkçı duruyor. Ortalarındaki ağlamaklı bir sesle,

"Ulan Sait" diyor, "seni de mi gömecektik.

Yağmur hep yağıyor.

Akşam olmuş. Efkârımdan patlayacağım. Bir kadeh mastika içeyim istiyorum. Karşı duvarda siyah kazaklı, ışıl ışıl gözlü bir adamın annesine sarılmış fotoğrafı var.

"Saadet işte bu." diyor. "İnsanın böyle bir annesinin olması,

böyle ona sarılması. Beyoğlu'nda avare avare dolaşması ve oturup bir iki satırla içini boşaltması."

Susuyor. Artık konuşmayacak, biliyorum.

"S" başımın ucuna gelmiş, beni avutmak istiyor.

"Bırak," diyorum, "bırak allasen boş lafları."

Bir kadeh mastika getiriyor.

"Saadet" diyor S, "bir saadet havarisi gibi yazdı durdu. Yalan mı?"

"Doğru S" diyorum.

"Onun insanlarının basit, acı saadetlerini sana başka kim verdi?"

Mastikayı bir yudumda içiyorum.

"Sus" diyorum, "yeter artık."

Dünya yine eskisi gibi dönüyor. Yani Usta yine randevusuna gelmemiş. Panco yine rüyasında pişpirik oynuyor. Barba Yakamos yine balığa çıkıyor. Sivriada sabahını yaşayacak. Ama sen yoksun kayığında. İstanbul bildiğin İstanbul. Burgaz yine o Burgaz. Yalnız Asri mezarlıkta asri olmayan bir kişi yatıyor.

Hikâyelerinin en acısını, en sona bırakmış. Hem bu hikâyesinde ne buram buram tüten insanlık sevgisi, ne de insanlarının saadeti var.

Of! Sait Faik'in ardından yazı yazmak ne güçmüş.

(Yeni Ufuklar, sayı 25, Haziran 1954)

"SAİT FAİK DOKSAN YAŞINA KADAR YAŞAYABİLİR MİYDİ?"

Tomris UYAR*

"Sait Faik doksan yaşına kadar yaşayabilir miydi?" sorusuna olumlu yanıt vermek gerçekten güç. Onun gibi kalabalıklara karışmadan edemeyen, aradığı insan cevherini, yazısının temel esin kaynağını onların şöyle bir görünüp geçen yüzlerinde, şöyle bir kulağa çalınan seslerinde keşfeden, yine de dağınık izlenimlerini düzene sokmak için kaskatı bir yalnızlığa gereksinim duyan yazar türü –dünyadaki benzerleri de göz önüne alındığında– pek uzun yaşamıyor. Sereserpelikle katı disiplin arasında gidip gelen bu yapı, sahibini çok yoruyor olsa gerek. Çünkü bakıyoruz, alkol ya da uyuşturucu bağımlılığını seçerek avareliğe vuran sanatçılarla, masalarının başında düşünsel ağırlıklı yapıtlar verenler uzun uzun yaşıyorlar. Belki de bu çelişkiyle yıpranmadıklarından.

Sait Faik örneğinde, bu çelişkiye yeni boyutlar ekleniyor. Yaşadığı toplumu kavramak, o toplumun doğal insani kusurlar taşıyan bireylerini aklamak adına duyargalarını sonuna kadar açmış bir edebiyatçının kendini o toplumda ve o bireyler arasında bir yere oturtamamışlığının küskünlüğü de söz konusu. Sait Faik'in "sonunun başlangıcı" diye niteleyebileceğimiz **Dülger Balığının Ölümü, Sinağrit Baba** gibi öykülerinde bu küskünlük, iyiden iyiye beliriyor.

İlerde yapılacağını umduğum bir "Sait Faik Monografi"sini ha-

---

* **Yürekte Bukağı** adlı kitabıyla 1980, **Yaza Yolculuk** adlı kitabıyla 1987 yıllarında iki kez ödül kazandı.

zırlayacak kişinin soracağı soruları şimdiden sormaktan yanayım: Sait Faik şiirden röportaja, kısa öyküden romana birçok dalda ürün vermiş. Peki nasıl oluyor da onu değerlendirirken alıştığımız yetkinlik düzeyini tutturamadığı ürünleri de hesaba katmadan edemiyoruz? Birbirinden bağımsız yapıtlarını uzun bir öykünün, bir içdünyanın temel taşları diye gördüğümüz için mi o bütünü parçalamaya içimiz elvermiyor?

Bu sorunun bir yanıtı, yapıtlardaki anlatıcının "ses"inde yatıyor. Hangi yaşta, ne yazarsa yazsın Sait Faik'in sesi hep "otuz yaş" dolaylarında çıkıyor. Bezginliğin ağır bastığı son öykülerde bile yorgun ses, karşı koyan tavrıyla gençliğini koruyor. Edebiyatçı sesiyle otuzlarında doğmuş ve bugün de otuzlarında kalmış bir sanatçının doğum ve ölüm tarihleri bize ne kadar ışık tutar ki?

(29 Şubat 1996)

OKUR OKURA SAİT FAİK

Nursel DURUEL*

Sait Faik'in adı ne zaman geçse, şaşmaz bir israrla, önce şu fotoğraf canlanır gözümde: Edebiyat Fakültesi'nin merdivenlerinde, tırabzana dayanmış ayrıksı bir adam. Tedirgin, hüzünlü, bıçkın...

Fotoğraf makinesi araya girmeden çekilmiş bir fotoğraf bu. O sırada orda bulunan genç bir okurun belleğine çakılı kalmış bir an. O genç okur ben değilim. Çocukluğumda bana okuma yolları açan; kırk yılı aşan yakınlığımız süresince hayata, insanlara, kitaplara duyduğu ilginin bir an olsun pörsüdüğüne tanık olmadığım başka bir okur. Sait Faik'in hak ettiği okurlardan biri olduğu kadar onun hikâyelerini de hak etmiş bir okur: Jale Baysal.

Belki de bu nedenle Sait Faik'in dergilerde, gazetelerde, kitaplarda gördüğüm fotoğraflarını; hikâyelerinin arkasında değil içinde duran yüzünü; kendini esirgemeden cömertçe ortaya koyan tavrını o fotoğrafla birleştirip ortak oluyorum o âna.

Sait Faik 200'e yakın hikâyesi boyunca, kendime geçirirken nasıl değiştirdiğimi hiç bilemeyeceğim o ânın içinden konuşuyor gibi geliyor bana. Onu dinlerken hem yalnızım hem bütün okurlarıyla birlikte. İstanbul'un lodosu gibi savrularak üstümüze gelen, anlattıklarıyla birlik bizi de sarmalayıp içine alan, birbirimize ekleyen bir ses. Mesafeleri kaldıran, ufku iyice berraklaştırıp göremediklerimizi ruhuna kadar görünür kılan, göğüs kafesimize peşpeşe indirdiği sevgi yumruklarıyla gözlerimizi yaşartan, hüzne boğan,

---

* **Geyikler, Annem ve Almanya** adlı kitabıyla 1983 yılı ödülünü kazandı.

büyük hayaller kurduran ve birdenbire poyraza çevirerek gevşememize fırsat vermeyen, sarsan, iğneleyen, isyan eden bir sen....

Bir hikâyeden öbürüne sanki kesintisiz konuşuyor ve bizi en çok İstanbul'da dolaştırıyor. Arka sokaklara, kenar mahallelere, kahvelere, meyhanelere götürüyor; ev içlerine sokuyor, denize daldırıyor, tramvaya, vapura bindiriyor. İşte, diyor, insan kardeşlerimin, kardeşlerinizin hâli; benim hâlim!.. Sinema kapısındaki uyuzlu çocuk, kovasındaki bulutu kapısının eşiğinde yitiren kız, izbelerde çocuğunun önünde etini satmak zorunda kalan anne, meteliksiz aktörler, okulu kırmış öğrenciler, didinip duran namuslu iyi insanlar,balıkçılar, küçük memurlar, zanaatkârlar, sokak satıcıları, kalem parmaklı kocaman gözlü işçi çocuklar ve daha nicesi... Onlarla birlikte hayatı acılaştırırken kendi hayatları da acılaşan savaş vurguncuları, düzenbazlar, namussuzlar... İşte, diyor, bizi hem birbirimizden hem öbür canlılarından ayrı düşüren; böyle olmasından hep birlikte sorumlu olduğumuz bozuk düzen.

Varoluşun en temel sorunlarıyla günlük hayatın kaygıları, düşünceyle duygu, yontup öptüğü kaleminin ucundan aynı yalınlıkla akıp geliyor bize doğru. "Ah insan kardeşim, ah!" dedirtiyor: Şu hâliyle bile tek soluğundan vazgeçemeyeceğimiz hayat ne güzel olabilir. O müthiş dirimden daha ne sevinçler fışkırabilir. Biz ona layık olabilirsek...

(Şubat 1996)

SAİT FAİK'İN İŞSİZLİĞİ

Feyza HEPÇİLİNGİRLER*

"Yeryüzüne bir yazar, bir öykücü gözüyle bakmaz; bildiği gibi yaşar, sonra da yaşam deneyimi yükü, ağırlığını duyurunca kendini kalem kâğıdın önünde bir öykücü olarak bulurdu" biçimindeki söylem, Sait Faik'le ilgili neredeyse genelleşmiş bir yargıdır. Sait Faik'in yazmak için "taşma" noktasına gelmeyi beklediğini hiç sanmıyorum. Olsa olsa birbirinin içinde oluşup gelişen öykülere ayrışma, tekleşme sürecini tanımaya çalışmıştır. "Yeryüzüne bir yazar, bir öykücü gözüyle" bakmamışsa nasıl olmuş da baktığı her varlığın dış görünüşlerindeki en ince ayrıntıdan gözlerine, yüzündeki bir çizgiye yansıyan ruhsal durumunu görebilmiş, bunları dikkatli bir özenle kaydederken o anda kendisinde oluşan incecik izlenimleri unutmamayı başarmıştır?

"Bildiği gibi yaşar" yargısı da Sait Faik'le ilgili pek çok yazıda daha açık ve daha cesur ifade edilmiştir. Kendisine annesinin baktığı, onun işsiz güçsüz, "aylak" bir yaşam sürdürdüğü ısrarla belirtilmiş. Bir yazarın, öykücünün yaşamındaki bence "önemsiz" bir ayrıntıya, üstelik bu yaşamın edebiyatçı kişiliğine etkilerini irdelemek gibi bir amaç gütmeksizin, bunca ağırlık verilmesi, tedirgin edici olmaktan öte, neredeyse artniyetli bir rahatsızlık durumunu almıştır.

Her insanın bir işi olması gerektiği ve bu işi en kusursuz biçimde yapması yolundaki inanışlarda o dönemde etkisini sürdüren Alman faşizminin izi var mıdır, bilemem. İnsanı işinden ibaret kıl-

---

Eski Bir Balerin adlı kitabıyla 1986 yılı ödülünü kazandı.

manın, işi kadar insan, giderek kazancı kadar, "parası kadar insan" anlayışlarıyla kapitalizmle buluştuğunu da söylemeyeceğim. Beni ilgilendiren, Sait Faik'le ilgili hemen her yazıda öyküye getirdiği yeniliklerin yanı başında söylenmek gereği duyulan işsizliği. Bir kusur olarak. "İyi bir öykücü; ama ne yazık ki..." havasında bir acınma ile, bir başarısızlık bulgusu gibi. Kendisinin de rahatlıkla, kimi zaman eğlenerek söylediğini dönüp tekrar ona, üstelik bu kez suçlarcasına yöneltmek eleştiri adına yazınla ilgili sözü olmamak, insan ahlakı açısından da terbiyesizlik gibi geliyor bana. İnsanların, mesaili ve karşılığında ücret alarak çalışmayı reddetme haklarının ihlali. Çalışmama hakkı. Yok mu böyle bir hak?

Sait Faik'in çalışmadığını söyleyenler, "bir işte, bir ücret karşılığında" anlamını kastediyorlar. Yoksa gerçekten "çalışmadığını" kim söyleyebilir? Onlarca kitap, öykü, roman, şiir, röportaj, düzyazı, çeviri–uyarlama çalışmadan kotarılacak işler mi? "Emeğe saygı" asıl, edebiyat, sanat emeğine gösterilmesi gereken bir saygı olacakken nasıl oluyor da ne işe yarayacağı belli olmayan, salt para kazanmak için harcanan emeğe gösterilmesi öngörülen bir saygı oluyor? Sait Faik, müsteşar olsaydı, emekli bir konsolos olarak ölseydi daha mı saygın olacaktı?

Tam tersine, bir işe girip de çalışmadığı için Sait Faik'e gecikmiş bir teşekkür borçlu olduğumuzu düşünüyorum. İyi ki kendisini sabah 8, akşam 5 mesaisine hapsetmedi. İyi ki bu saçma görevin gerektirdiğini düşünerek saçma bir disiplin ve düzen anlayışını kişiliğinin gardiyanı yapmadı. İyi ki "yazdıklarıyla geçinme" inadıyla özgür kıldı kendini, "kendisi" olarak kaldı. Çünkü onun "Sarnıç"ından çıkan, "Semaver"inde demlenen günümüz öykücüleri, alçakgönüllükle kendisine yakıştırdığı adla söylersek "yazıcılığını" sevdikleri kadar, bağımsızlığından ödün vermeyen kişiliğini de sevdiler.

Bu özgürlüğü sayesindedir ki kendisinden önce öyküye konmuş ne kadar kural varsa tümünü görmezden geldi. Belki niyeti bunları yıkmak değildi, ama o böyle davranınca tartışılabilir, dahası yıkılabilir olduğu görüldü bu kuralların.

Belki hata etti; ama kendisi kadar özgür bıraktı dilini de. Yaşamını hiçbir kayda bağlamayan kişinin, dilini kimi kurallara bağla-

ması düşünülemez. Evet, dili dağınık, anlatımı savruktur, ama ancak yaşamının savrukluğu kadar. Kaldı ki Sait Faik'in sıcak alışkanlığı içinde anlattığı yaşamın dağınık ve dizginlenemez başıboşluğunu düğmeleri ilikli bir dille anlatmanın da pek olanağı yoktur.

O yaşamdan kanıyla canıyla topladığı malzemeyi taş taş, tuğla tuğla kendi öykü dünyasına taşıdı. Özgür ve özgün öykücü kişiliğinin rengini, kokusunu katarak, başkalaştırarak, şimdikine değil, onun yaşadığına da benzemeyen, belki gerçekten daha gerçek bir dünya kurdu.

Sait Faik'in kurduğu dünyaya bir kez girip çıkmışsanız, artık içinde yaşadığınız ve "gerçek" sandığınız dünyaya o düş dünyadan anımsadıklarınızın etkisiyle bakmanız kaçınılmaz olur. Martı da balık da deniz de köpük de eskiden ya da kısa bir süre yaşadığınız o dünyayı anımsatır size. Pek çok doğa ya da insan görüntüsünün, daha önce yaşadığınız bir yaşam gibi, Sait Faik'i çağrıştırması bundandır.

Has sanatçılar böyledir. Öylece gelip geçtiklerini sanırsınız dünyadan; oysa dokundukları her şeyde onlardan bir iz, bir soluk kalmıştır. Onlar yaşamamış gibi çiğ değildir renkler, onlar anlatmamış gibi tek yanlı / tek yönlü değildir insanlar. Bir derinlik bir yaşam bağışlamışlardır varlığa. Varlığı "şey" olmaktan çıkarıp adlı sanlı, tanımlı, nitemli yaparlar. Balık bile yalnızca balık değildir artık; "vatos"tur, "kolyos"tur, "Dülger Balığı"dır, "Sinağrit Baba"dır. Sait Faik'in eli değdiği için güzellik ve anlam kazanmıştır "şey"ler.

48 yıllık yaşamında onu işsiz güçsüz dolanmış sananlar ne kadar yanılıyorlar. Taşa, suya, çiçeğe, ota rengini kokusunu vermeye çalışıyordu o. Mayıs akşamlarına, yolcu vapurlarının güvertesine, sabahçı kahvelerine, karpuz sergisine, mum ışığına, gaz sobasına yaşam kazandırmaya uğraşıyordu.

Bir ilkbahar sabahında "dağlar, kuşlar, deniz, insan, hayvan, ot, böcek, çiçek", **"Hişt hişt!"** diye seslenebiliyorsa size, onun sayesindedir. Sait Faik aylak aylak dolaşırken onlara "Hişt!" demeyi öğretmeseydi biraz zor duyardınız bu sesi. Nice ilkbahar da size uğramadan geçip giderdi.

(28 Şubat 1996)

BİLİMLE SANAT ARASINDA BİR YAZAR

Mürşit BALABANLILAR

O gün Darüşşafaka Cemiyeti'nden aramışlardı. **"Sait Faik Armağanı'nı Mahir Öztaş'la birlikte siz kazandınız"** diyorlardı. Sevindi. Heyecanlandı. Telefon bir kez daha çaldı. bu kez şantiyeden arıyorlardı. **"Gülderen Hanım, proje tamam mı?"** diyordu karşıdaki ses.

"O durumda oturup nasıl proje çizerim ben?" diyor **Gülderen Bilgili.* "1977'den bu yana elektronik mühendisi olarak çalışıyorum. Hiç ara vermedim. Ama bu beni çok hırpalıyor. Çünkü edebiyatı çok seviyorum. Yazmak bir yana, okuyacak zamanımın olmaması beni gerçekten çok üzüyor. Böyle olunca da mesleğime düşman olmaya başlıyorum."**

Gülderen Bilgili, ilkokuldayken öyküler yazmaya başlamış, ortaokulda da devam etmiş. Hatta o zamanlar bir de roman yazmış. Sonradan atmış hepsini, **"Keşke saklasaymışım"** diyor. Teknik bir eğitimde kuramlar çok kesin. Ve o kuramların değişebilmesi için nesnel temelleri olan, doğruluğu kanıtlanmış yeni kuramların getirilmesi gerekiyor. Oysa insan ilişkilerinde bu böyle değil. Yaşamın kendi akışı var ve kuramlar o akış içinde oluşuyorlar. **"Bu bakımdan, ben sanatı daha önde görüyorum. Bir bakıma sanat, bilimi önemli ölçüde tamamlayıcıdır."**

Sait Faik Hikâye Armağanı'na, **"Sait Faik'in öykü dünyasına kendini yakın bulduğu için"** girdiğini belirten Bilgili, aynı zamanda iyi bir tarih okuru. Sık sık da sahaflara gidiyor. Şu sıra-

---

Gülderen Bilgili, **Bir Gece Yolculuğu** adlı kitabıyla 1988 yılı ödülünü Mahir Öztaş ile paylaştı.

larda da **Romain Gary**'den bir çeviri yapıyor. Tarihe olan ilgisini sorduğumda; **"Baş döndürücü teknolojik gelişmeler sonucu, insanoğlu birçok şeyi başarmış. Ama bir şeyi başaramamış: Barış. Bu eksikliği hissettiğim için tarihe döndüm. Toplumsal savaşımların bireylerle kazamlmış savaşımlar olduğunu görmek, bireyin zenginliğini görmek, onu önemsemek gözardı edildikçe, insanlar aym açmazla karşı karşıya gelecek gibi geliyor bana"** diyor.

Gülderen Bilgili öykü yazma konusunda oldukça titiz. Ayrıntılara önem veriyor. Öykü bir anlık çıkış noktasıyla başlıyor. Zaman içinde zenginleşip **"beni yaz"** diyecek duruma geliyor. Yazma aşamasına geldiğinde öyküyü kafasında bitirmiş oluyor. Yazma işi bittikten sonra tekrar tekrar okuyor. Düzeltme, ekleme ve çıkarmalar yapıyor, ama öykünün ana yapısında önemli değişiklikler olmuyor. Hatta bazı öyküleri çizerek tasarlıyor. Bunda mesleğinin önemli bir payı olsa gerek.

Yazmak bir kültür birikimi sonucunda gerçekleşebilir ancak. Bu konuda da **"Okuyorum ve daha öğreneceğim çok şey var. Beni ben yapan o kadar çok yazar var ki"** diyor. Evrensel olanı yakalamak gerektiğine dikkati çekiyor. Bunun için bazı şablonların kırılması gerek. **"Öyle"** diyor, **"kahramandaki korkağa yaklaştığınız, zalimdeki insana dokunduğunuz zaman evrensele ulaşırsınız. Ben yakaladım mı? Bilmiyorum?"**

Bu yılki Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazandıran **"Bir Gece Yolculuğu"** Bilgili'nin ilk kitabı. **"Bir Gece Yolculuğu"** yayımlandıktan sonra **B**ilgili'nin yalnızca bir öyküsü yayımlandı. Yaşasın Edebiyat dergisinde. Yeni öyküleri de var. Zaman içinde yayımlamayı düşünüyor. Düş kurmak, yaratan insan olmak, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin çok gerisinde olan Türkiye'de **"kullanan"** insan olmaktan çok daha iyi ona göre. Bu yüzden mesleğinde karşılaştığı **"kuruluk"** ve **"hesaplılık"** kendisine acı veriyor:

"Mesleğim, benim düşlerimi alıp götürüyor sanki. Tabii ben o zaman başka yerlere sürükleniyorum. Projenin çizgileri arasında bir vadi görüyorum ve oturup onu yazmaya başlıyorum."

(Cumhuriyet, 12 Mayıs 1988)

KESİNLİKLERDEN UZAKTA BİR YAZAR

Mürşit BALABANLILAR

Mahir Öztaş*, "Ay Gözetleme Komitesi" adlı ilk öykü kitabıyla, bu yılki Sait Faik Hikâye Armağanı'nı **Gülderen Bilgili** ile paylaştı. Sonuçlar belli olduktan hemen sonra Öztaş'ı telefonla aradım. Ev ve işyeri telefonlarından cevap alamamıştım. **"Öztaş'ı nerede bulabilirim"** diye soracağım öykü yazarı arkadaşım **İbrahim Yıldırım**'ın bürosunda karşıma çıktı. Öztaş, Yaşasın Edebiyat dergisine yeni bir hikâyesini vermek üzere gitmişti. Gazete haberi için kısa bir biyografi aldıktan sonra ertesi gün buluşmak üzere sözleştik.

Görüşmemizin ilk dakikalarından itibaren **"kesinliklerin"** Öztaş'ın yaşamından ne kadar uzakta olduğu belirginleşiverdi. Örneğin, evde bulunduğu belli saatler yoktu. Mimardı, ama ara ara mesleğiyle iştigal ediyordu. Sonbaharda yayımlanması düşünülen yeni bir hikâye kitabı vardı, ama kendisi **"Çok yavaş ilerliyor, yayımlanmayabilir de"** diyordu. Sürekli yazmak ona çok uygun gelmiyordu. Sait Faik Hikâye Armağanı'na katılmasının özel bir nedeni yoktu. Ama daha yerleşik bir ödüldü.

"Ben aslında yenilikçi bir yazarım. Ödül alamamak beni şaşırtmazdı. Neticede jüri üyelerinin beğenilerine dayanan bir şey. Ben, kendimi özellikle bir şair olarak gördüğüm için, bu konuda rahatım. Öykü sanki daha nesnel bir şey, rahat değerlendirilebilir bir şey. Şiire göre de böyledir. Şiirde durum daha umutsuz."

Mahir Öztaş, **Ay Gözetleme Komitesi** adlı kitabıyla 1988 yılı ödülünü **Gülderen Bilgili** ile paylaştı.

Burada Öztaş'ın **"Unutulmak Tozları"** adlı şiir kitabı geliyor aklıma. Yayımlanış tarihi epey eski. Kitap yayımlamak bir yana, Öztaş yaklaşık 15 yıldır edebiyatın içinde görüyor kendini. **"Ay Gözetleme Komitesi"**ni kendisi yayımlamış. Redaksiyonunu ve düzeltmelerini de kendisi yapmış.

"Çizgi Yayınları'ndan çıktı o kitap. Orada hepimizin durumu aynıydı; amatör insanlar bir arada. Türkiye'de klasik anlamda profesyonel olunması mümkün değil. Yakın çevreniz açısından bile. Ödülün bu anlamda bir yararı var; bir hareketlilik oluyor. Bunun dışında ödül, bir kitabın anlaşıldığı anlamına gelmiyor. Tıpkı adının çok geçmesi, okunduğu anlamına gelmediği gibi."

Öztaş, hikâyelerinde, çağdaş Batı edebiyatının da çoğu edebiyatçının da ilgilendiği konu olan, edebiyatın kendi sorunlarına bakmayı yeğliyor. Yazmanın kendi içinde bir tadı olduğunu söyleyen Öztaş'a göre, çıkan sonuç gizemsel gibi görünse de sonuçta bir şeyi çözmeye çalışma. Öykü kendi deyişiyle önce kafasında oluşuyor, sonra yazıya geçmesi kalıyor. Üslup da işin içine katılıyor ve yazma sürecinin sonunda olay değişiyor:

"Eğer, sonuna kadar bir şeyi çözmenin verdiği tat olmasa, zaten yazı yazılmaz. Yazılan, yazma sürecinin sonunda değiştiği için heyecan veriyor. Sonradan okunduğu zaman da başka şeyler çıkabiliyor."

Öztaş'ın hikâyelerinde **"Borges'çe bir ürperticilik var"** demişti **Füsun Akatlı.** Bu anlamda bazı yazarlardan etkilendiğini kabul ediyor Öztaş. Ama **"Bu bilinçli bir seçim"** diyor. Bunun sentezinden ortaya çok kendine has şeyler çıkabildiğini de ekliyor. Yine bu anlamda Latin Amerika edebiyatının da Batı edebiyatının bir parçası sayılması gerektiğini belirtiyor. **Marquez**'le **Borges** arasındaki farklılıklara değinen Öztaş, farklı geleneklere dikkati çekiyor.

"Sonuçta yazı bir seçme. Anlatacağımız şeyleri seçiyoruz. Benim doğrudan göndermelerim, ahntılarım bile olabilir. Edebiyatta söz konusu olan, bir cümleyi alıp bir yere yerleştirmek değil. Bir anda bütün bağlamın orada değişmesi ki, neticede cümle de değişiyor.

(Cumhuriyet, 12 Mayıs 1988)

SAİT FAİK

Güner YÜREKLİ

Sait Faik Hikâye Armağanı'nı bu yıl **"Stockholm Öyküleri"** adlı yapıtıyla alan **Demir Özlü*,** 9 yıldır yurt dışında. Özlü uzun süredir İsveç'te, Stockholm kentinde yaşıyor. Ama son zamanlarda çağrılı olarak Berlin'de. Özlü, Bonn hükümetine bağlı DAAD Yazarlar Merkezi'nin çağrılısı olarak bir yıl Berlin'de kalacak.

– Dokuz yıldır sürgünde yaşıyorsunuz. Ödül almaya gidecek misiniz?

– Ödülü almaya gidemeyeceğim. Olanaksızlıktan değil. Karşıma çıkarılacak pürüzleri şu sırada göğüslemek istemiyorum da ondan. Ödülü benim adıma kızım **Ayda Özlü** ya da kız kardeşim **Sezer Duru** alacak.

– 25 yıl önce de TDK'nın Öykü Ödülü'nü almıştımz. Şimdi bu yeni ödülün sizin için önemi nedir?

– Doğrusu Sait Faik Öykü Ödülü, benim en çok değer verdiğim bir ödüldür. Çünkü bu ödülün önemi, adına konduğu kişiden gelmektedir. Benim için bu ödül her zaman çekici olmuştur. Bugün bu ödülden başka bir ödülü Türkiye'de almak istemezdim.

– Bir öykü yazarı olarak Sait Faik'i nasıl değerlendiriyorsunuz?

– Sait Faik gençliğimden beri Türk edebiyatında en çok hayranlık duyduğum bir yazardır. Hem Türk dilini inceltmesi ve derin hümanizmi açısından hem de fantezileri, şiirsel nitelikleri bakımından hayran olduğum bir yazardı. Gençken Beyoğlu'na çıkıp **Sait**

Demir Özlü, **Stockholm Öyküleri** adlı kitabıyla 1989 yılı öd

Faik'i gördüğüm zaman, karşı kaldırımda da olsa büyülenirdim. Böyle bir öykü yazarıyla aynı şehirde ve aynı çağda yaşamış olmanın bir tuhaf sarsıntısını duyardım. O kadar parlak görünürdü ki gözüme, sanki eserlerinin fizyolojisine yansıyan bir güzelliği vardı. Ben 19 yaşındayken öldü. Tabii çok üzüldük. Ama bir düşünün, benim şimdiki yaşımdan daha genç öldü. Öldüğünde 48 yaşındaydı.

İstiklâl Caddesinde, Saray Kitabevinin çevresinde görürdüm kendisini. Kitap alırdı. Bizim yeni tanımaya başladığımız yazarları ilk onun ağzından duydum. **Lautrèamont** gibi yazarlardan da ilk o bahsetmişti. Bu bakımdan Sait Faik çok büyük bir çığır açmıştır Türk edebiyatında. Onun izleyicileri olduğumuzu kabul etmemiz gerekir. Benim ilk hikâyem Sait Faik'in öldüğü ayın ertesinde çıkan **Yeni Ufuklar** dergisinin ilk sayısında yayımlanmıştı. Yani Sait Faik 11 Mayıs 1954'te ölmüştü. Benim ilk hikâyem de 1 Haziran 1954'te **Yeni Ufuklar**'ın Sait Faik Özel Sayısı'nda çıkmıştı. İlk hikâyem onun ölümüne rastlıyor. Bunu tuhaf bir rastlantı olarak saydım ve hikâyeciliğe devam etmem konusunda bir işaret olarak kabul ettim.

– Peki siz öykücülükten ne anlıyorsunuz? Yalın gerçekçiliğe karşı çıkmıştınız ilk öykülerinizde. Hâlâ bu devam ediyor mu, yoksa sürgün yılları öykücülüğünüze bir değişiklik getirdi mi?

– Öykücülüğe başladığım zaman daha çok insanın kendi içini açan, itiraflara dayanan bir edebiyat yanlısıydım. Çok küçük de olsa, **Marquis de Sade**'ın fikirlerinden gelen bir eğilimdi bu. Kısmen Lautréamont'dan da bir işaret alma vardı. Ama asıl olarak **André Gide**'in açık ve samimi edebiyatının etkisindeydim. Zaten Sait Faik de André Gide'i çok severdi. Fakat sonradan öykücülüğüm kurgusal bir yapı kazandı. Bir kurgu yapmaya, öyküyü bulmaya, öyküye sırasında kurguyu tamamlayıcı ya da kurguyu başka düzeylere götürücü ve gerçeküstücü unsurlar eklemeye başladım. Gerçeküstücülüğün bizde kapısını açan ise **"Alemdağda Var Bir Yılan"** adlı son kitabıyla Sait Faik olmuştur. Şimdi hikâyeyi bir minyatür gibi düşünüyorum. Bir yerleştirme sanatı. Yani André Gide itirafçılığından gelenekle de bağlantısı olan, ama gerçeküstü-

cülükten ve varoluşçuluktan yararlanan bir minyatür istifçiliğine doğru gittim. Bir kurgu sanatı diyebiliriz buna.

– Sürgün yılları öykücülüğünüze bir değişiklik getirdi mi diye sormuştum.

– Hikâyelerimin yapısı, öğeleri, kuruluşu bakımından bir değişiklik getirdiğini söyleyemem. Tema bakımından getirdi. Uzaklık, yalnızlık, kaybolan şehir imgeleri hikâyelerime girmeye başladı. Örneğin, **"Stockholm Öyküleri"**nde sadece kendi yalnızlığımı değil, bu yalnızlığı çerçeveleyen Stockholm'deki bazı yaşlı insanların yalnızlığını da motif olarak kullandım. Yani sürgün benim hikâye anlayışımı yapı olarak değiştirmedi. Ona yeni temalar getirdi sadece.

– Sayın Demir Özlü, siz hikâyelerinizde hep kentleri anlatıyorsunuz. Kentlerin hikâyeciliğinizdeki yeri ve önemi nedir?

– Bu sorunuzu iki ayaklı bir düşünceye oturtarak yanıtlamak isterim. Birincisi, biz yazarlar hümanist bir gelenekten geliyoruz. Hümanist olduğumuz için insan özgürlüğünün ardındayızdır. Kentler ise insanlık tarihinde, insan özgürlüğünün başladığı büyük mekânlardır. İşte bu bakımdan, kentler ilgilendiriyor beni.

Nietzche, kendinden sonra insanın sokağa atılmış olduğunu söylüyordu. Büyük salonlardan, malikanelerden ya da köy evlerinden sokağa çıkmış, sokağa atılmıştır insan. İşçiler de genel olarak sokaktadırlar. İnsan 19. yüzyılın sonlarından itibaren sokağa atılmıştır. Bunun çok etkisinde kaldım ve bu yüzden kentler ve sokaklar hem insan özgürleşmesinin mekânları hem de atıldıkları yerler oldukları için beni çok ilgilendirdi ve başlıca motifim oldu.

– Sait Faik Ödül parasını ideolojik ayrım gözetmeksizin TAYAD'a bağışlıyorsunuz. Bunun nedenini açıklar mısınız?

– Ödülün manevi tarafını kabul ettim, maddi yanını Tutuklu ve Hükümlülerle Dayanışma Derneği'ne bağışlıyorum. Çünkü benim düşünceme göre, bugün çocukları hapiste olan ana babalar Türkiye'nin en çok acı çeken kesimidir. Öte yandan bütün sorum-

luluğu gençlerin üzerine yıkamayız. Ben her türlü şiddete karşıyım. Ama şiddete sürüklenmiş bazı çocukları yıllar yılı hapiste tutmak da bir başka türlü şiddettir. İdeolojik ayrım yapmıyorum, çünkü o yaşlardaki insanların tam bir cezai sorumluluğundan söz etmek bile zordur. Bu gençlerin topluma yeniden kazanılması lazım. Gençleri kazanamayan bir toplumun geleceği yoktur. Yaptığım bağışla yeni bir af kanunu çıkarılması gerektiğine işaret etmek istiyorum.

(Cumhuriyet, 14 Mayıs 1989)

ÖDÜL VE SİYASET

Ayda ÖZLÜ-ÇEVİK*

Bir başkası adına alınan ödüller bana hep "garip" gelmiştir. Ödülü veren insanlar, O'nu aralarında görmek istemişler, ama her şeye rağmen bunu başaramamışlardır. Ödülü kazanan kişi hep çok yoğundur, törenden törene koşacak vakti yoktur. O, kıtalararası yolculuklarda, ya da daha önemli işlerin peşindedir ve o ancak temsil edilebilir. Törene katılamaması önemini biraz daha artırır.

Bir de hasta, ölüm döşeğindeki, ya da herhangi bir nedenle çaresiz insanlar ödül törenlerine gelemezler. Onlara verilen ödüller de hüzünlüdür. O ödülün ardında, toplumsal acıma, görevini yerine getirmiş olmanın gururu vardır, ödülü kazananın yetenekleri abartıldıkça abartılır

Ben gazeteciyim, çok ödül töreni izledim, çok ödül törenine katıldım, hatta düzenleyiciler arasında yer aldım. Bir gün bir ödül töreninde temsili ödül alacağım aklımdan hiç geçmedi. Ve ülkemizin siyasi koşulları sayesinde, hikâyeleri düşlerimi süsleyen usta yazar Sait Faik adına verilen öykü ödülünü, Burgazada gibi bir cennet mekânda, güneşli bir ilkbahar günü babam Demir Özlü adına aldım. O güzel güneşli güne, dostlardan oluşan sıcak, güneşli bir öğle yemeğine uzanan ödülün öyküsü, ülkemizin koşullarına ışık tutacak bir belge niteliğindeydi.

Babam Demir Özlü, 12 Eylül iktidarınca Türk vatandaşlığından çıkartılmış, 80'li yıllarını Avrupa'da "sürgün" olarak geçiriyordu. Suçu. 1982 Anayasasını eleştiren iki makaleyi Avrupa'da yayımlamaktı.

---

* Demir Özlü'nün kızı.

1988 yılında "Stockholm Öyküleri" adlı bir kitabı yayımlandı. Kitap, Ada Yayınları tarafından basılmıştı. Yayımlayan, babamın en eski dostlarından yazar Ferit Edgü'ydü.

Babam, bu kitabıyla Sait Faik Hikâye Ödülü'nü aldığını Ferit Edgü'yle birlikteyken, Berlin'de öğrendi... Her ikisi de DAAD bursuyla Berlin'de kalıyorlardı. 2 Mayıs '89 günü bir eski arkadaşı telefonla aradı, Sait Faik Ödülü'nü onun öykülerinin kazandığını söyledi. Haber babamı şaşırtmıştı. Kitabının yarışmaya katıldığını bilmiyordu. Bu olayı, "Berlin Güncesi" adlı kitabında şöyle anlatmaktadır:

"Akşam İstanbul'dan eski bir dostum telefon etti. (Sonradan bana söylediğine göre bu dost jüri üyeleri arasındaydı.) Benim sonbaharda yayımlanan öyküler kitabım 'Stockholm Öyküleri'ne Sait Faik Hikâye Armağanı'nın verildiğini söyledi. Bir an şaşırdım. Telefonun konuştuğum bölümünü kapatarak, salonda, öğleden sonraları kestirdiğim koltukta oturup viski içen Ferit'e söyledim bunu. O hiç renk vermedi. Kitabı ödül jürisine veren oymuş; buraya geleli birkaç hafta olduğu halde bu konudan bana hiç söz etmemişti. Roseneck'e yürüyüşlerimizden birinde bu ödülden de bir ara söz etmiştik oysa ki. Telefonu ona veriyorum. Jürideki yazarların, benim gibi, siyasi otoritece, yurttaşlıktan çıkarılmış birine ödül vermeleri, bir açıdan siyasi otoriteye, duygulandırıcı bir karşı çıkışı deyimliyor; onlara 'sizin kararınızı tanımıyoruz' demek anlamına geliyor. Bu beni derinden sarsıyor; onlar adına bir yücelik duygusu duyuyorum; davranış yüceliği.

Ödülün maddi tutarını bilmiyorum. Yarım milyon ya da bir milyon lira gibi bir izlenim kalmış bende. Ödülü, maddi değerini cezaevlerinde tutuklu gençlere – ideolojik ayrım gözetmeksizin– ilaç parası olarak bırakılmak koşuluyla kabul edeceğimi söylüyorum. Oysa ödülün maddi değeri daha azmış. (Berlin Güncesi; s. 84-85)

Babamın ödülle ilgili düşüncelerini açıklamasının hemen ardından, ödülü veren Darüşşafaka Cemiyeti, ya yurttaşlıktan çıkarılması ya da paranın tutuklulara bağışlanması nedeniyle ödülü vermekte kararsızlığa düştü. Birçok gazeteye, dergiye yayılan bir tartışma başladı. Bu arada Burgazada'da geleneksel Sait Faik an-

ma toplantısı düzenlendi. Ada Dostları Derneği, babama ödülle ilgili bir plaket verdi. İşte ben tüm bu komik tartışmaların ardından o gün mutlulukla Ada'daydım.

Babam Demir Özlü, Sait Faik ödülünün Türkiye'nin en büyük edebiyat ödülü olduğunu düşünür. "Bu ödülün değersizleşmemesi Sait Faik'in büyük yazarlığından gelmektedir" diye düşünür.

(Şubat 1996)

SAİT FAİK İÇİN

Nezihe MERİÇ*

Ölüm denen şeyin acısını ve korkusunu ilk defa Sait Faik'in ölümü ile tanıdım. Bir türlü olağan sayamadım bu ölümü. Müthiş bir panik içinde günlerce tesirinde kaldım. Hem ona, hem ağlanacak ne kadar şeyim varsa onlara ve galiba: "Ya ben de ölüverirsem!" diye çok seneler sonraya koyduğum kendi ölümüme ağladım. Edebiyat, bütün fikri, falan filan bilmem ben. Ben ölmek istemiyorum. Sait Faik de ölmemeliydi. Hiçbirimiz ölmeyelim. Yaşamak, her şeye rağmen harikulade bir şey.

Sait Faik'in ölümü hayatın alelade ve çileli günlerinin dışında varolan, yaşamayı değerlendiren bir şeyin birdenbire yok olması, tılsımın bozulması, inanmak istediğimiz, tutunmaya çalıştığımız kuvvetlerin birden değerini kaybedip sıfıra inmesi gibi bir şey oldu benim için. Denge bozuldu. Ben, Sait Faik'le arkadaşlık, hatta ahbaplık etmedim. Onu sadece hikâyelerinden tanır, masal kahramanı gibi bir şey sayardım... Ölümünden sonra yazılan yazılarda ha benim de bir kuru tuzum olsun diye kırık dökük bir iki hatıra var, onları yazacağım.

"Etki" kelimesini ilk defa kullandığı gün ada vapurunda karşılıklı oturuyorduk. O beni tanımıyordu. Ben de rahatça onu seyrediyordum. "Etki" kelimesini söyler söylemez, kendi de şaştı. "Gördün mü, dedi arkadaşına. –Şişman, açık renk gözlü, gürültülü bir doktordu bu.– "Olacak, zamanla olacak. İlk defa kullanıyorum bu kelimeyi, hiç de yadırgamadım. Sonra dil meselesi üzerinde tartışmaya başladılar. Hemen o günlerde bir tesadüfle Bedri Rah-

---

Bir Derin Kara Kuyu adlı kitabıyla 1990 yılı ödülünü kazandı.

mi'nin atölyesinde karşılaştık. Tanıştırıldık falan. Bir zaman yan yan beni gözden geçirdi. Sonra: "Ben sizi tanıyor gibiyim" dedi. Söyledim: "Etki kelimesini ilk defa kullandığınız gün... "Ha... dedi, düşündü. Sonra biraz daha açıklayınca hatırladı. "Ben de gözlerimi böyle açmış size bakıyordum" dedim. "Niye?" "Hiç yakından görmemiştim de..." "Eee?" "İşte öyle, dedim. "Hışırtılı bir sesi varmış, diye düşündüm, "O da ne öyle," dedi. "Firengili gibi bir şey... Sonra kalktı, masanın üzerinde duran dergileri karıştırdı. İçinde "Aksaray Dolmuş" olan Seçilmiş Hikâyeler dergisini buldu. "Bunu okudum, dedi. "Nasıl?" dedim. "İyi" dedi. "Hikâye değil ki o" dedim. Yan yan suratıma baktı. Gülmem tuttu, sustum. Bizim çocuklar ne zaman: "Hadi kız sen de hikâyeci misin," diye beni kızdıracak olsalar, hemen: "He hey!.. derim, "Sait Faik bile... "Kadınsın diye nezaketen söylemiştir, derler. Ölümünden bir ay kadar önceydi. İstiklâl Caddesinde karşılaştık. "Vay!.. dediler yanımdakiler: Oktay Akbal, Salim Şengil, Attilâ İlhan. Sait Faik bana şöyle bir baktı, ama hiç yüz vermedi. Zaten canım sıkılıyordu, iyice bozuldum. "Hale bak," dedim, "adam yerine bile koymuyor insanı." Suratımı asıp, somurttum. Bir ara Attilâ İlhan dişlerinin arasından bir şey söyledi ona. Ta öbür uca, bana, fısıltılı bir "z ç" geldi. "Nezihe Meriç bu işte" demiştir zahir. O zaman çocuksu bir halle şaşırdı, bir telaşlandı. Hemen benim yanıma geçti. "Affedersiniz hanımefendi;" dedi. "Ben sizi tanıyamadım. Bir sene falan oldu görüşmeyeli..." O günden beri, "Bizim memleketin bir tip kızı vardır, ona (Ulan ne kızsın be) denir, (Yahu kızım) denir, (Bacım, kardeşim) denir ama imkânı yok hanımefendi denmez" diye arkadaşlara söyleyip söyleyip kızıyordum. Bir görsem, hemen söyleyecektim. Hakaret gibi geliyordu. Zoruma gidiyordu. Seçilmiş Hikâyeler dergisinin sergisinde karşılaştığımızda söyleyemedim. Havası yoktu. Sonra da ölüverdi. Bir türlü inanamıyorum.

("Sait Faik İçin", Tahir Alangu,
Yeditepe Yay., 1956)

SAİT FAİK USTA

Ayla KUTLU*

Ben yazarlarımı sürekli çoğaltırım: Sevdiğim yazarı sürekli okuyup onun anlattığı her şeyi, çağrıştırdığı güzel duyumları yinelerim. Giderek anlatılmış olanın alt katmanlarındaki edebiyat tadını da algılarım. Bu, insana, insan olmanın bilinciyle birlikte, yücelten coşkuyu da getirir. Bunlar çoğaltılabilir. Bunun yolu, benzer yazarları bütünleştirmektir. Bunu da yaparım. İstanbul gezgini Sait Faik, Akdeniz gezgini Panait İstrati'nin çok yakın dostu olmuştur. Onlar gezerken insanları kucaklayarak severler, yüreklerine değene kadar bağırlarına basmayı keşfetmişlerdir, sonra dönüp onların serüvenlerini gözleri parlayarak anlatırlar.

Neyse, bu bir başka yazıya konu olsun. Gelelim Sait Faik Ustaya.

O gelince dünya değişir:

– Solgun titrek, sönüvermeye hazır bir İkinci Dünya Savaşı ışığında bir tren hareket eder. Takırtılar içinde bize yaklaşan karanlık trenin, ışıksız vagonunda Sait Faik bize ışıklı umutlu öyküler anlatmak için çakıyla açtığı kalemini öper ve sonra öykülerine başlar.

– Bir deniz kuşu süzülür üstümüzden. Sait Faik, onun kanatlarının altına koca mavi gözlerini takmıştır. Denizin maviliğini, dalgasının oynaklığını, tuzunun saflığını, dalga köpüklerinin şiirini, denizin denizden başka şey kokmayan kokusunu getirir, kucağımıza bırakıverir.

Sen de Gitme Triyandafilis adlı kitabıyla 1991 yılı ödülünü kazandı.

– Bir sandal açılır. Denizin ortasına varır. Sait Faik, en küçük denizin bile bir ortası olduğunu bilir, orayı önceden nişanlamıştır: Kirli, buruşuk pardesüsünün yakasını kaldırıp sarınır, hafiften titrer, gözlerini kaldırır. Gözlerinden çağlayanlar gibi dökülür sevdikleri: Denizi, kuşları, balıkları, bir lenger balık gibi boşaltır. Gözlerimiz parlasın ister. Getirdikleri yüreğimize dolsun da, parlayalım.

– Kimselere bakmadan Beyoğlu sokaklarına vurur. Az önce Taksim Anıtının çevresini saran çimenleri koruyan demir parmaklıkların üstünden kalkmıştır. Karanlık, gamlı, sidikli, çamurlu sokaklar boyunca, sevgiyle büyümüş yüreğini öne alır. Mutlu Prens'in erimeyen yüreği gibi Sait Faik'in parlayan yüreği vardır. Ardından gelmemiz için başını gömdüğü göğsünden kaldırmaksızın el eder. Sokakları değiştirmiş, insanları değiştirmiş bu Sait Faik'in ardına düşeriz.

– Bazen gözlerini bize verir. Gözlerinden yüreğine giden saydam, sağlam misina, yüreğini de çektiğinden gözlerini değil, yüreğini de takınmış oluruz: Görmediğimiz güzellikleri ve hareketleri görürüz. Emeği gözlerimizle, yüreğimizle öperiz. Ekmeğin ardına düşerken yalnızca emeğine güvenen bütün insanlarda var olan gizil güzellik karşımıza ayan beyan dikilmiştir. Onları ayrımsız severiz. Kusuruna eksiğine bakamaz olmuşuzdur. Sevda çeker gibi sevmek geçer bize.

– Sait kollarını uzattığında, tüm varlığı kollarına geçer. Bize de öğretiverir böyle kol uzatmayı: Azınlıklar, kendini anlatamayanlar, yaşamı anlamayanlar, kültürleri savrulmuş olup kendilerini saklayanlar, kadınlar, çocuklar, hastalar, dilleri türküleri azalmışlar, kucaklarımızda dinlenir, kendine gelir.

– Sait Faik yazar, biz okur, okurken avazımız çıktığı kadar bağırırız:

YAŞASIN EDEBİYAT!..

YAZMASAM DELİ OLACAKTIM!..

Her gerçek sanatçı yalnızdır ama, Sait Faik tek kişilik bir okuldur. Okulun öğretmeni, binası, sırası, tahtası, tebeşiri, ışığı odur. Dersleri, yıllarca okutulan derslere benzemez. Özgündürler:

YAŞAMA SEVİNCİ
DOĞAYA SEVGİ
YARATICILIĞIN GÜCÜ
ÇOCUKLA GELEN SEVİNÇ
ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK ŞİİRİ
DUYARLILIK VE ÇOŞKU
DENİZ, YİNE DENİZ
İNSANBUL'UN GİZLERİ
SEVGİLİ İNSANLAR
ÖZGÜR DENİZ KUŞLARI
ÖZÜRLÜ HAYVANLARI SEVME
BURGAZ CENNETİ
Adlarını taşırlar.

Bu okula devam zorunluluğu yoktur. En başarısız öğrenci bile geçer not alır. Çünkü onu bitiren herkes yeniden öğrenmeye başlar.

Ah Sait Usta!.. Ben yıllardan beri, **Sizi göreceğim, içimde bir şeyler koşacak,** diye beklerim. Buruşuk pardesü, eğik baş, öfkelenmeye hazır bir yapıdaki adamı beklerim. Ama sizi görmedim: **Herkes geçti, siz geçmediniz...** Ben havuzbaşında oturmadım. Derslerinize katıldım, yüreğimde ve kafamda ışık olarak tuttum sizi. Ben geçirmedim:

Herkesler geçebilir... Siz geçemezsiniz!.. Siz kalıcısınız.

(2 Mart 1996)

YALNIZLIĞIN YARATTIĞI YAZAR

Oya BAYDAR*

Ben en çok, iliklere işleyen, soğuk, yağmurlu. alabildiğine hüzünlü bir günde, Sait Faik'in simit susamı kokulu cebine sığınan Hidayet'i severim. "Yalnızlığın Yarattığı İnsan" ve "Alemdağda Var Bir Yılan"la birlikte, dostunu vurmuş kaçarken yazarın cebine atlayıveren Hidayet'in "Öyle Bir Hikâye"si; en saf bir gerçekçilikle en şiirli bir gerçeküstü anlatımın edebiyatımızdaki aşılmamış örnekleridir.

Sait Faik'te beni çeken hep bu öğe oldu. Yani buram buram ter, sidik veya aybaşı kokularıyla en güzel, en temiz düşlerin, yıldızların, denizlerin, yakamozların, tavşan bıyıklarının, kekiklerin içiçeliği... Yaşamın ve insanın bunca çelişik görünümleri ve hepsini örten. saran, bir rüyaya dönüştürücü yalnızlık ve hüzün duygusu...

1992 yılının kurşuni, ağır nemli bir Mayıs gününde. Sait Faik Ödülü'nü kazandığımı bir dost telefonuyla haber aldığımda, Frankfurt'ta, 12 Eylül 1980'de başlamış 12 yıllık sürgünümün sonuna gelmiştim. O gün içimde gerçekten de Sait Faik hüznü ve yalnızlığı vardı. Uzun sürmüş, zorlu geçmiş, bir türlü alışılamamış bir sürgün yaşamının ürünü olan "Elveda Alyoşa"nın. Sait Faik Ödülü'ne layık görülmesi, gerçekten de o günlerin ruh hâli içinde bana bir ilaç gibi gelmişti.

Sonra düşündüm: tevazu sınırlarını aşıp aramızda ortak bir yön bulmaya çalıştım. Buldum da: Hüzün... "Elveda Alyoşa" için "Sürgünün ve hüznün hikâyeleri" denmişti. Evet; sadece mekânda değil, zamanda da sürgünlüğün hüznü...

(2 Mart 1996)

Elveda Alyoşa adlı kitabıyla 1992 yılı ödülünü kazandı.

SAİT FAİK
SEVGİYİ ÖFKESİZ TAKARDI YAKASINA

Osman ŞAHİN*

1966 yaz dinlencemi Sait Faik'in Burgazada'sında geçirmiştim. Sabahları Ada'yı geziyor, sonra denize giriyor, öğle sıcağı çökünce, gölgede kitap okuyordum. Okuduğum kitaplardan ikisi, Sait Faik'in, "Haritada Bir Nokta" ile, "Son Kuşlar"ı idi. Öyküler gerçek mekânlarında okunduklarından mıdır nedir, beni hemen içlerine alıveriyorlar, kolay okunan, anlaşılan bir öykü tadı bırakıyorlardı içimde. Ama, ikinci, üçüncü okumalarımda tümceler yer değiştirmişler, ya da, yeniden yazılmışlar, kurgulanmışlar gibi değişik, bambaşka bir izlenim bırakıyorlardı bende. Öyküler soluk alıp veriyor, yöremde yaşıyorlardı; iskeçe kuşları, ağaçlar, kayalıklar, martı çığlıkları, güneş, deniz, kısaca her şey kitap sayfalarından çıkarak kendi mekânlarında yerlerini alıyorlar, yeniden yaşıyorlardı. Öykülerin bir an o denli etkisinde kalmıştım ki, okumayı bırakarak yerimden kalktım. Sait Faik'in yıllar önce Ada'da bıraktığı zamanı solumaya, zamanı yakalamaya çalıştım. Yemyeşil fundalıkların arasında yürüdüm, renkli iskete kuşları ile konuştum, çamlıklar arasındaki kırmızı topraklı, daracık tozlu yollarda, arkamdan birilerinin, "Hişşt, Hişt!" diye seslendiklerini duydum.

Bir gün sahilde gördüğüm yaşlı bir balıkçıyı selamlayarak, Sait Faik'i tanıyıp tanımadığını sordum. "Hangi Sait?" dedi. Elimdeki kitapları göstererek: "Yazar Sait Faik?" dedim. Yaşlı balıkçı, kitapların kapağındaki Sait Faik'i görünce, bir yakınını, bir dostunu, arkadaşını anımsamış gibi: "Haa, bizim Balıkçı Sait" dedi. "Hiç onu

---

* **Selam Ateşleri** adlı kitabıyla 1994 yılı ödülünü kazandı.

tanımaz olur muyum? Bütün balıkçılar tanırlar onu." "Amca, anlatsanıza nasıl bir insandı Sait Faik?" diye sordum. "Nasıl olacak, her şeyden önce kibirsiz bir insandı, hayata tepeden bakmazdı. Birlikte balığa çıkardık, ateş yakar, rakı, şarap içerdik. Bolca da küfür ederdik. Bazen de elini ayağını çeker, uzun süre ortalıkta görünmezdi Sait.

Bahardı, çok yağmur yağıyordu. Bir gün Ada'ya iki vapur dolusu insan geldi. Şaşırdık; bayram değil, tatil değil, bunca insanın Ada'da işi ne diye. Öyle ya, gezmeye gelseler, ellerinde yiyecek sepetleri, fileler falan olur. Kendi aramızda biz bunları konuşurken, 'Sait ölmüş!' sözleri yayıldı ortalığa. 'Hangi Sait?' diye sorduk. 'Basbayağı bizim Balıkçı Sait ölmüş, dediler. 'İyi ama bizim Balıkçı Sait ile iki vapur dolusu insanın işi ne? Sait, neden bu kadar ilgilendirsin onları?' diyecek oldum. Öteden biri seslendi: 'Sen ne diyorsun be Amca? O senin Balıkçı Sait dediğin büyük bir yazardır... İşte o gün öğrendik bizim Balıkçı Sait'in büyük bir yazar olduğunu...

"Birlikte balığa çıktığınız, rakılar şaraplar içtiğiniz Sait Faik, o güne kadar söylememiş miydi size yazar olduğunu?"

"Hayır söylemedi."

"Peki, Sait Faik'in elinde kalem kâğıt falan görmez miydiniz hiç?"

"Görmezdik. Ufacık bir çakısı vardı, hepsi o kadar...

Ne diyeceğimi şaşırmıştım. Sait Faik'in yalınlığı, kişiliği, elimdeki kitaplarıyla bütünleşmiş, daha bir devleşmişti. Büyük bir yazar, nasıl bu denli alçakgönüllü olabiliyordu? Üstelik de bin türlü görgüsüzlüğün, hazımsızlığın boy attığı ülkemizde.

Sait Faik gibi büyük bir öykü ustası, yıllarca birlikte olduğu, balığa çıktığı, ateşler yakıp rakılar, şaraplar içtiği, öykülerini yazarak ölümsüzleştirdiği o insanlardan, en kalıcı yanı olan yazarlığını niçin gizlemiş olabilirdi? Bunu yıllar sonra öykü yazarı olduğum zaman anlayabilecektim ancak. Sait Faik, tanınmış bir yazar olduğunu söylemiş olsaydı, yaşamını paylaştığı o insanları ağır psikolojik baskı altına alabilirdi. O zaman da o insanlar midye gibi kapanırlar, özgünlüklerini yitirirler, içlerindeki incileri göstermeyebilirler-

di. Sait Faik'i ilgilendiren, o insanların yaşama olan bağlılıkları ile umutlarıydı bana kalırsa. Onlar yaşamın ilk ağızıydılar. Öykülerini yazacağı insanlarla birlikte olurken, asla onları birer öykü malzemesi olarak görmüyor, yazar pususuna yatmıyordu. Aksine yaşamını onlarla paylaşarak, onlarla bütünleşiyor, sonra da onların dünyalarını kendi iç dünyasının mayasıyla yoğurup pişiriyor, bu yoğunluğun verdiği iç basınçla da oturuyor, yaşamın yüreğinde filizlenen geleceklerin eşsiz öykülerini yazıyordu. Güçlü bir gözlemci olduğu için, gözlemlediği insanların içine kendi yüreğinden de parçalar koyuyordu. Sanırım, Sait Faik öykülerindeki tazelik buradan ileri gelmektedir. Çünkü Sait Faik, bilmediği, tanımadığı olayları, insanları değil, içli dışlı olduğu insanların ortamını yazıyordu. Bu da, her şeyden önce, öykü sanatına, okurlarına, yaşama olan saygısından ileri geliyordu. Birbirini sömürmeden çalışan, mal mülk kaygısı taşımayan sıradan insanları seviyor, sevgiyi bir çiçek gibi öfkesiz takıyordu yakasına, Sait Faik.

Değerli Konuklar, Sayın Seçiçiler Kurulu Üyeleri,

Sait Faik, kendisinden sonra gelen yüzlerce öykü yazarını, milyonlarca okuru derinden etkilemiş, çağımızın büyük yazarlarından biridir. Onun sanatı üstüne yüzlerce yazı yazılmış, kitaplar yayımlanmış, söyleşiler yapılmıştır. Hâlâ da yazılmakta, yayımlanmakta, yapılmaktadır.

Çünkü Sait Faik, paranın şımarttığı, acıkmadan yemek yiyen insanları değil, yaşamın gerçek yükünü çeken sıradan insanlarımızı yazmıştır. Şu an usuma geliveren öykülerinin adları bile Sait Faik'in sanatının kimlerin dünyasına eğildiğini bize açıklıyor. "Dondurmacı Çırağı" "Lüzumsuz Adam" "Ağıt" "Köy Hocası ile Sığırtmaç" "Bir Külhanbeyi Hikâyesi" "Hancının Karısı" "Çöpçü Ahmet" "Garson" "Hallaç Baba" "Alt Kamera" "Bir Karpuz Sergisi" "Sakarya Balıkçısı" gibi...

Sait Faik Usta'nın öykü sanatı hiçbir kalıba sığmaz. Hem öykü sanatını değiştirmiş, hem kendi anlatım dilini geliştirmiş, böylece öykücülüğümüzde tam bir devrim yapmıştır Sait Faik sürekli kendinde öyküyü aramıştır. Sait Faik öykücülüğüne sürekli bir aranıştır diyebiliriz.

Sait Faik, öykülerinde gerçek sevgilerin peşinde olmuştur.

Balıkları, denizleri, martıları, kuşları, toprağı, taşı, ağaçları sevmiş, sevdiği için yazmıştır. En çok da çocuklarla, kuşları sevmiştir. İçtenliğin, yalınlığın savunucusudur. Yoksulluk, yalnızlık, işsizlik, doğa, Sait Faik öykülerinin temel mayasını oluşturmuştur. Umudun yoksul ama sıcacık çarpan yüreklerinin yazarıdır. Öyküye birden giriverir, hiç beklenilmeyen bir yerde öyküsünü bitiriverir. Öykü uçları dört yöne açıktır; her an, her yöne gelişebilir. Her öyküsünde kendi kişiliğiyle öykü kişisini ustalıkla kaynaştırabilmiştir. Doğrudan insanlığa yönelen bir coşkular toplamının adıdır Sait Faik.

Saygıyla anıyorum.

(10 Mayıs 1994)

RAĞMEN VE SAYESİNDE VAROLMAK

Pelin ÖZER

Yetmiş beş yaşında, iki katlı bir aile mezarlığı yaptırmaya karar veren adam doksan iki yaşına geldiğinde doktorun **'ağaçlık, havadar bir yer**'de yaşaması önerisine uyarak; birkaç ufak tefek eşya ve kendisine bakan yaşlı kadınla birlikte aile mezarlığına taşınır. **"Ölülerin, vücutlarıyla besleyip büyüttükleri, kuşların, karıncaların, ağustosböceklerinin neşe içinde yaşadıkları mezarlık ağaçları, geceleri pencereleri açık uyuyan bu iki yaşlıyı, güzel kokularla, serin okşayışlarla, yaz boyu ölüm içinde yaşatırlar."**

Bu yıl **Sait Faik Öykü Ödülü**'ne değer görülen **Mehmet Zaman Saçlıoğlu***'nun **"Yaz Evi"** adlı, kitaba da adını veren öyküsü bu sözlerle sona eriyor. Saçlıoğlu yaşamdan ayıkladığı ayrıntıları, söylenemeyen sözleri, ölüme hep yakın duran insanı, zamanın şaşırtıcılığını konuk ediyor öykülerine. **Cem Yayınları**'ndan geçen yıl çıkan "Yaz Evi" adlı kitabındaki yedi öyküsüyle 1993 yılında **Yunus Nadi Öykü Ödülü**'nü **Vüs'at O. Bener**'in dosyasıyla paylaşan Saçlıoğlu'nun bir de 1985 yılında **Yazko Yayınları**'ndan yayımlanmış **"Günden Önce"** adlı bir şiir kitabı var. Öykü ve şiir yazan Saçlıoğlu'nun ikinci şiir kitabı **"Yolculuk"** ise yakında yayımlanacak.

1955 yılında doğan, **TED Ankara Koleji** ve **Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu**'nda eğitim gören sanatçı, **Marmara**

---

* Mehmet Zaman Saçlıoğlu, **Yaz Evi** adlı kitabıyla 1995 yılı ödülünü kazandı.

Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil Sanatları Bölümü'nde doçent olarak çalışıyor.

Perşembe günü ödülünü Boğaziçi Üniversitesi Kennedy Lodge'da düzenlenen bir törenle Darüşşafaka Vakfı Başkanı **Çetin Berkmen**'den alan sanatçı, yaptığı konuşmada **Sait Faik** ile ilgili bir değerlendirme yapmak gibi uzmanlık isteyen bir konuda konuşmasının doğru olmadığını vurguluyordu: **"Sait Faik; edebiyatımızın, öykücülüğümüzün bir zirvesidir. Ondan etkilenmemiş, onun öykülerini okumamış bir yazarın olamayacağını sanıyorum. Bu büyük yazarımızın adına konulmuş, seçkin jüri üyelerimizin ve benden önce onurlandırılmış değerli yazarlarımızın adlarıyla edebiyatımızın en saygın ödüllerinden biri hâline gelmiş olan bu ödülüne layık görülmenin onurunu taşıyor, mutluluğunu duyuyorum."** Konuşmasını **Sabahattin Kudret Aksal** ve **Rauf Mutluay**'ı anarak sürdüren Saçlıoğlu, Sait Faik öykülerinden etkilenip etkilenmediği sorusunu şu sözlerle açıkladığını belirtiyordu: **"Neyi kime borçlu olduğumuzu nasıl bilebiliriz? Okuduğumuz bir dizenin belleğimizin bir köşesinde yıllarca kaldığı, günü geldiğinde biz farkında olmadan kendi malımızmış gibi kalemimizin ucuna indiği görülmemiş değildir. Yazdığımız bir dizenin benzerinin yüzyıllarca önce yazılmış olduğunu görmek hem üzücü hem sevindiricidir. Yazdıklarımızın bir şeyin ya da kişinin sayesinde mi ya da o kişiye ya da şeye rağmen mi yazıldığını bilemeyiz. Öykülerimi benden önceki ustalar sayesinde mi, onlara rağmen mi yazıyorum? Şiirlerimi bana hep acı veren bir aşk sayesinde mi, ona rağmen mi yazıyorum? Rağmen varolmak ile sayesinde varolmak kimi zaman öylesine birbirine giriyor ki...**

Sanıyorum her sanatçı kendinden önceki sanatçılar sayesinde ve onların ezici üstünlüklerine rağmen varolmaya çalışıyor. Kısacası Sait Faik hem rağmen hem de sayesinde başarımı borçlu olduklarımın başında geliyor."

(Cumhuriyet, 20 Mayıs 1995)

BİR ÖYKÜ USTASI, BİR YAŞAM USTASI

Cemil KAVUKÇU*

Kör Mustafa'nın, toprağı tırnaklarıyla kazarak domates yetiştirmeye çalışmasının öyküsünü okuduğumda ortaokul öğrencisiydim. Domates suyunun bir meşrubat gibi içildiğini, şişelenip sofralara kadar geldiğini bilmiyordum. Küçük bir kasabada küçük bir çocuktum. Yıl 1963, belki de 1964 idi. Öyküyü öğretmenimiz Türkçe dersinde bir öğrenciye okutmuştu. Sonra da açıklamalar yapmış, sorular sormuştu. O, bir öykü değildi benim için. Dersti. Yazılı ya da sözlü sınavda 'bu parçadan da soru gelir' korkusuyla okunan, ama tadına varılamayan bir metindi.

Sait Faik ile ikinci tanışmam üniversite yıllarında oldu. Sahaflardan aldığım, adını şimdi anımsayamadığım bir dergide 'Bir Bahçe' adlı öyküsünü okudum. Okumadım da, bir ses bana fısıltıyla o bahçeyi anlattı. O zaman bir insana, bir nesneye ya da bir yere bakıldığında nasıl da farklı şeyler görülebileceğini anladım. Kendi iç serüvenimde yararlanabileceğim güçlü bir silahın varlığını o öykü duyurmuştu bana. Sait Faik'in kitaplarını alıp okudum. Öykülerinin odağına insanı yerleştirmişti. Bir olay olması gerekmiyordu, her şey bir olaydı çünkü. An'lar, durumlar, düşler, dalıp dalıp gitmeler, martılar, balıklar, her zaman her yerde görebileceğim insanlar vardı öykülerinde. İnce gözlemler, duyarlıklarla örülmüş cıvıl cıvıl bir dünya sermişti önüme. Gündelik, sıradan bir yaşamı olağanüstü bir ustalıkla sanata dönüştürürken her şey öykünün konusu olabilir, diyordu. Yaşamın küçük şeyler, an'lar toplamı olduğunu söylüyordu. Bizde öykünün tanımı da, anlayışı da Sait Faik

---

* **Uzak Noktalara Doğru** adlı kitabıyla 1996 yılı ödülünü kazandı.

ile değişmiştir. Çağdaşlarını olduğu kadar kendinden sonraki kuşakları da etkilemiş, öyküde yepyeni bir kanal açmıştır. Onun öyküleri, dolu dolu yaşamak için baştan çıkarıcı bir çağrı oldu benim için.

'Karanfiller ve Domates Suyu' öyküsünü sınav korkusuyla anlamaya çalışan ürkek bir ortaokul öğrencisinin yıllar sonra öykü yazacağını ve bir öykü ustası olduğu kadar bir yaşam ustası da olan Sait Faik'in anısına konmuş öykü ödülünü alacağını düşünemezdim bile.

12 Mayıs 1996 günü Burgazada'da, onu bir kez daha anmak için düzenlenen ve artık gelenekselleşmiş olan törene katıldım. O gün orada tanıdığım, sevgi dolu yüreğine ve özverisine hayran kaldığım Sayın Perihan Ergun, her şeyin Sait Faik'e layık bir biçimde olması için olağanüstü bir çaba gösteriyordu. Kalpazankaya'da edebiyatçılardan, sanatçılardan, basından ve onu sevenlerden oluşan bir kalabalık vardı. Konuşmalar yapıldı, öyküleri, şiirleri okundu. O da bir ara uğradı, şapkasını alnına doğru hafifçe kaldırmıştı. Köpeği de yanındaydı. Kalabalığa şöyle bir baktı, sonra da, dudağının kenarında o gizemli gülüşüyle denize doğru indi.

(Haziran 1996)

7 BÖLÜM

I

Burgazada ve Sait Faik

SAİT FAİK 90, ANMA GÜNLERİ 19 YAŞINDA

Perihan ERGUN

BU YIL SAİT FAİK'LE KALPAZANKAYA'DA 19. BULUŞMA GERÇEKLEŞECEK

Ünlü öykücümüz **Sait Faik** 11 Mayıs 1954'te 48 yaşında Hakka yürüdü.

Atilla Birkiye –41. Ölüm Yılı yazısında– "Sait Faik'i okumak biraz da Burgaz'ı (adasını) öğrenmek ve sevmektir... Burgaz ile Sait Faik aslında deri ile tırnak gibidir. Birinin adını andınız mı ötekinin adı da gelir. diyor.

İşte bu duygu ve izlenimlerle 1978 yılının 11 Mayısında sevgili **Adnan Özyalçıner**'le, **Selçuk Baran**'ın paylaşarak kazandıkları **Sait Faik Öykü Yarışması**'nın ödüllerini kutlamak amacıyla önerimiz üzerine Burgazada Deniz Kulübünde CHP Gençlik Kollarıyla, Ada Muhtarlığının düzenlediği Anma Günüyle **Burgazada Sait Faik bileşkesini** belirtmeye başladık.

O günden bu yana (12 Eylül döneminin dışında) her 11 Mayısı izleyen ilk pazar gününde, onun en sevdiği mekân olan Kalpazankaya Kır Gazinosunda T Y.S. katılımıyla Sait'le birlikte oluyoruz. Bu beraberliğe o yılın öykü yarışması birincisiyle, daha öncekiler, onu seven tüm yazar, çizer, tiyatrocu, yontucu, araştırmacı, okurlarıyla Sait tutkunları katılıyor.

19 yıldır kurumlaşan etkinliklerde sevgili anacığı **Makbule Hamm**'ın da ruhunun şad olduğuna inanıyorum. Çünkü; anacığı tek evladı olan Sait'in Darüşşafaka'daki çocukların bakım ve eğitimlerine katkıda bulunulması dileğini de göz önüne alarak yapıtla

rının yayın haklarıyla, onun için Burgazada'da alınan şimdiki müze köşkü ve Şişli'deki apartmanları her yıl tekrarlanan Öykü Yarışması armağanıyla adının yaşatılması duygularıyla Darüşşafaka Derneğine vakfetmişti.

Kurumlaşan **A**nma Günlerinde Burgazada'nın doğal güzellikleriyle Sait Faik sevgisini birleştiren katılımcılar da onu yaşatma güdüsüne girdiler. Öyle ki bir sigara izmaritiyle tutuşup kül olan Kalpazankaya ormanlığını İstanbul M.M.O.B. (Mimarlar Mühendisler Odaları Birliği – Makina Mühendisleri) yeniden çam fidanları dikerek "Sait Faik Ormanı" adıyla yeşillendirdiler.

Yine bir Sait tutkunu olan yontucu Sayın **Recep Tezcan** Kalkapazankaya'da bir masaya Sait'i oturttu. Eline sigarasıyla rakı kadehini de verdi. Ayak ucuna da hiç yanından ayırmadığı, her sabah dağıtıcıdan gazetesini alıp getiren sevgili kara köpeği **Arap**'ı.

Ada'da Sait'le yaşayan, onun insan sevgisinin sıcaklığını yaşam boyu anlatagelen Balıkçı Sefer Dayı, Çolak Yakim, Arif Hoca, Zangoç Todori, Mehmet Çizmeci, Ayı Mehmet'le Kör Mustafa'nın çocukları Yahudi Sami, Şilep Hasan da artık hayatta değiller. Onu uzaktan ve yakından tanıyanlardan çok az kişi ile **Dr. Selahattin Savaşkan,** Nafiz Beyin oğlu **Orhan Özalp, Celal Erdi, Av. Melih Naziki** ile çocuk dostlarından **Hikâye Hasan**'la **Orhan Tuncer** var hayatta kalanlardan. Yakınlarından amca oğlu **Av. Mustafa Raşit Abasıyanık,** amca kızları **Melike Abasıyanık** ve **Ülker Abasıyanık (Otnıan)** da çok şükür yaşayanlardan.

Geçen yıl Darüşşafaka Derneği, okul müdürü **İnciser Akpınar**'ın yoğun çabalarıyla müze evini onartıp güzelleştirdiler, ona yakışır hale getirmeye çalıştılar.

Ölüm acısı hep içimi sızlatan sevgili arkadaşım **Asını Bezirci**'nin övgüleriyle tanıdığım araştırmacı yazar Sayın **Muzaffer Uyguner** bir kuyumcu titizliği ile 1970'ten beri onun yapıtlarını **Bilgi Yayınları**'nın basımıyla 15 kitap olarak okuyucularına sundu.

Sait Faik öykülerinin M.E.B. Talim Terbiye Kurulunca ortaöğretim kurumlarında okunmasının öneri ve kararı 2243 sayılı tebliğler dergisince de yayımlanmış. Bir yazın öğretmeni olarak bu

kararın beni ne kadar sevindirdiğini anlatamam. Çünkü; ortaöğretimde tüm öğrencilerime ben, Sait Faik'in öyküleriyle güzel Türkçemizi sevdirdim. Okuma alışkanlığını verebildim. Sokaktaki, meyhanedeki, evlerdeki, denizdeki, kahvedeki, Beyoğlu'ndaki, Burgazada'daki, Alemdağ'daki, Atikali'deki, Hasköy'deki, Sütlüce'deki, Surdışı'ndaki hasılı tüm İstanbul'daki insanları, doğayı, yoksulluğu, zenginliği, tutkuları, aşkları yani yaşamdaki özsuyu onun öykülerinde bularak öğrencilerime aktardım. Onun hikâyeciliğini insanlığa armağan sayarak, sevenleriyle birlikte bu anma günleriyle borçluluğumu ödemeyi görev bildim. Bu görevde Adaların doğal ve tarihi güzelliklerini koruma amacıyla yayımladığımız ilk yeşil başlıklı **Çevremiz** gazetesiyle, daha sonra Sayın **Çelik Gülersoy**'un başkanlığında yine aynı amaçla bir avuç çevre sevenin kurduğu –işlevine devam etmekte olan– **Ada Dostları Derneği**'nin ve T Y.S. üyelerinin katkılarına teşekkürü de hep borç bildim.

Bu yıl 11 Mayıstan sonraki ilk Pazar 12 Mayısta Burgazada'nın Kalpazankaya'sında yine Sait Faik'le, onu sevenlerle birlikte olup onunla yaşayacağız. Yaşamın, doğanın sıcaklığını, "her şeyin bir insanı sevmekle başlayacağını," Kalpazankaya yolunda "Nereden gelirse gelsin... Hişt Hişt, Hişt Hişt" sesi ile yaşama sarılmayı, tüm yaratıkları daha çok sevmeyi öğreneceğiz, insan olacağız.

(Mayıs 1996)

ADALAR BOZULMASIN ÖYKÜLERDEKİ GİBİ KALSIN!

Behlül ABLAK*

Coğrafya kitaplarında "Marmara Takımadaları" diye tanımlanan bu güzel beldemiz, İstanbul Boğazı'nın Marmara Denizi'ne açılan kısmına dizilmiş irili ufaklı inci tanesi adalardan oluşur. Bizans döneminde saray entrikalarında yenik düşen prenslerin sürgün yeri olması nedeniyle "Prens Adaları" olarak da anılır. Bence, doğal güzelliği nedeniyle "Prenses Adaları" ismi verilse daha yerinde olur.

19. yüzyıla kadar birer balıkçı köyü olan Adalar, son iki asırda İstanbul'un varlıklı kesimlerinin tatil beldesi hâline gelmiştir. Yazlıkçı ve kışlıkçı halkın değişik etnik kökenlere ve kültürlere mensup olması, bu insanların yurtdışıyla sıkı irtibatları. Adalarda her devrin ve ülkenin anlayışını, yaşam zevkini yansıtan bir mimari birikim yaratmıştır. Birbirinden değerli köşklerin bahçeleri de değişik iklimlerin binlerce bitki türüyle bezenmiştir. Bir yerde hurma ağacı görür şaşırırsınız. Akdeniz'in palmiyelerine, limon, portakal ağaçlarına her an rastlayabilirsiniz. Ormana girerken dev kaktüsler yolunuzu keser. Üzümünün, elmasının, zeytininin tadına doyum olmaz. Her mevsim, hatta her ay bir çiçeğin egemenliğinde geçer. Şubatta mis kokulu mimozalar açar. İlkbaharda morsalkımların, hanımellerinin, akasyaların, iğdelerin insanı sarhoş eden kokuları denizin yosun kokusuna karışır. Her mevsim, süt beyaz martılar gökyüzünde binlerce beyaz leke oluşturur... Eşsiz güzelliği ve insana yaşama sevinci veren havasıyla şarkılara, türkülere konu olur

---

*Çevremiz gazetesi sahibi.

Adalar: Adalardan bir yar gelir bizlere... Heybeli'de her gece biz mehtaba çıkardık...

Geçmişte ve günümüzde önemli şahsiyetlere de evsahipliği eder Adalar: Büyükada Mezarlığında Doğan Avcıoğlu'nun, İdris Küçükömer'in mezarını görebilirsiniz. Heybeli'ye çıktığınızda İsmet İnönü'nün, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın evinin önünden geçersiniz belki farkında bile olmadan... Can Yücel, vapurda kafasını dinlemek isterken hoşlanmadığı biri gelir yanına "Bir yılan oturdu yanıma, denize sarıldım" der. Her an iskelede Genco Erkal'la, Ediz Hun'la karşılaşabilirsiniz... Ve bir de Sait Faik... Yazarın yaşamının önemli bir bölümünü geçirdiği Burgazada, çiçeğiyle, böceğiyle, balıkçısıyla, martılarıyla, çakıltaşlarıyla ölümsüzleşir öykülerde...

Malzeme nakliyatının zorluğu ve motorlu taşıma araçlarının bulunmaması nedeniyle uzun yıllar görgüsüz müteahhit saldırısından uzak kaldı Adalar. Ancak, 1980 sonrasında belediye olmasıyla birlikte yerel yönetimi ele geçiren müteahhit takımı yapacağını yaptı. Güzelim köşkler yıkılıp molozlar sahillere döküldü. Kıyı dantelası yok edildi. Yakılan, yıkılan her biri bir sanat eseri köşklerin yerine beton apartmanlar dikilmeye başlandı. İnşaat alanı açabilmek için ağaçlara saldırdılar, kesim izni alabilmek için yüzyıllık ağaç gövdelerine delikler açıp katran akıttılar kurusun diye...

Bu barbarca saldırıya Adaların 1983 yılında SİT alanı ilan edilmesi de mani olamadı. Çünkü, korumakla görevli yerel yönetim, müteahhitlerin ortağıydı. Bu gidişe dur diyebilmek için bir avuç Adalı yola çıktık. Önce, SHP ilçe örgütü çatısı altında bir muhalefet oluşturmaya çalıştık. Ancak, parti yönetiminin ANAP'lı belediyenin emrine girmesiyle mücadele içeriden engellendi.

Ardından, yasal sahibi olarak benim göründüğüm ülkemizin yeşil başlıklı ilk çevreci gazetesi olan **"Çevremiz"**i yayımlamaya başladık. Her ne kadar gazetenin sahibi ve sorumlusu olarak ben görünüyorsam da gerçek sahipleri büyük bir özveriyle katkıda bulunan eski eser onarımcısı Yorgo Bekar, emekli memur İ. Hakkı Gülsoy, manav Arif Aydın, demirci ustası Mehmet Fındık, edebiyat öğretmeni Perihan Ergun, rejisör Şakir Sırmalı, ressam Traje Dikmen ve hazırlık safhasında yoğun emek veren ancak yayımlan-

masını göremeyen rahmetli Prof. İdris Küçükömer. Bu gazete 9 aylık yayın döneminde önemli işlevler gördü. Paralar suyunu çekip yayımı sürdüremez hale gelince, değerli çevre korumacı Çelik Gülersoy'un başkanlığında **Ada Dostları Derneği**'ni kurduk. Ediz Hun, Prof. Asım Mutlu gibi isimlerin de katılımıyla bu dernek Adaların bekçisi oldu.

Gerek Çevremiz ve gerekse Ada Dostları Derneği, Sait Faik Anma Toplantılarının yasal sorumluluğunu da üstlendi. Toplantıları gazete ve dernek adına Perihan Ergun büyük bir özveriyle yıllarca sürdürdü. Bu toplantılar vesilesiyle her yıl mayıs ayında sanat ve edebiyat dünyamızın yüzlerce ismi Burgazada Kalpazankaya'da bir araya geldiler...

Adalı çevrecilerin ve anma günlerine katılan dostların gönlünde yatan **"Adalar bozulmasın, Sait Faik'in öykülerindeki gibi kalsın"**dı. Ama bu mümkün mü? Zamana, değişen koşullara, anlayışlara ne kadar karşı konabilir?

(16 Şubat 1996)

BURGAZADA'DA İLK SAİT FAİK ANMA GÜNÜ - 1978

Sennur SEZER

1977 yılı Adnan Özyalçıner ile benim için ayrı bir önem taşıyordu. Benim şiir kitabım Direnç yayımlanmıştı o yıl. 11 yıl sonra kitap yayımlamanın coşkusu içindeydim. Adnan'ın da yeni bir öykü kitabı yayımlanmıştı: Gözleri Bağlı Adam. Kitabı Milliyet Yayınları basmıştı. Yayınevinin yöneticisi Ülkü Tamer'di. Ben Türk Dil Kurumu Ödülleri'ne katılmıştım. Adnan'ı da Sait Faik Ödülleri'ne katılması için zorlayıp duruyordum. O, her seferinde bir başka neden gösteriyordu, katılmamak için. "Ben Sait Faik Ödülü'nü bir kere aldım. Bu kitap zaten çok sert, ödül mödül vermezler" ya da "Sait Faik Armağanı'nı da aldım, Türk Dil Kurumu Ödülü'nü de. Sıra sende... Ben Türk Dil Kurumu Ödülü'nü alacağımdan öyle emindim ki, Adnan'ın ödülsüz kalmasına gönlüm razı olmuyordu. Gidip Ülkü ile konuştum. Ödül yönetmeliği yazarın yerine yayınevinin katılmasına olanak tanıyordu. Ülkü de beni onayladı. Katılma yazısını yazdı. Ben de kitapları yüklenip, katılım süresinin son günü Darüşşafaka bürosuna bıraktım. Galiba Aralık ayıydı ve hava yağışlıydı. Adnan'a dönüşte söyledim, ödüle bizim başvurumuzla katıldığını. Omuz silkti, ve unuttu gitti.

Türkiye Yazarlar Sendikası'nın kültürel etkinliklere önem verdiği yıllardı. Burgazada'dan, Sait Faik'in ölüm yıldönümünde anılması için bir ortak program başvurusu geldi. O dönemde Milli Eğitim Müdür Muavinlerinden biri olduğunu sandığım Edebiyat Öğretmeni Perihan Ergun. Darüşşafaka'nın da ödül törenini Burgaz'da yapması girişimini biz mi yaptık, Burgazlılar mı anımsamı-

yorum. Yalnız, Sait Faik'in hep gözden kaçırılan toplumcu yönü üstünde durmaya karar verdik. Şükran Kurdakul, Adnan Özyalçıner konuşma yapacaktı. Ben kısa konuşmalarla bağlanacak şiirler okuyacaktım. Ödülü kazanacak öykücüye de programda yer verecektik. Şükran Kurdakul, Sait Faik'in, sanırım **Yürüyüş** dergisinin bir soruşturmasına verdiği yanıtı okuyacak ve 'Sait Faik Öyküsü'nün toplumcu gerçekçi yönünü dönemine göre irdeleyecekti. Benim seçtiğim şiirlerde "sınırları kalkmış, metrolu bir ülke" vardı. Özyalçıner, Sabahattin Ali ve Sait Faik öykücülüğünün ortak yanlarını vurgulayacaktı. Hazırlıklar tamamdı. Ve Darüşşafaka'dan bir telefon geldi. Ödülü Adnan Özyalçıner ile Selçuk Baran paylaşmışlardı.

O gün Burgaz'a giden vapurdaki coşku, Ümit Kaftancıoğlu'nun herkesi lüks mevkiye çağırması, çay ısmarlaması ayrı bir yazı konusu. Ben her yere çocuklarımla gitme alışkanlığını koruduğumdan 9 yaşındaki Ayşe Bengi ile 7 yaşındaki Ahmet Emre'yi yanıma almıştım. Sait Faik'in evini göreceklerdi. Törenin yapılacağı Yelken Kulübünü de... Törene katılacaklar arasında Selçuk Baran ile birlikte Füsun Akatlı da vardı. Onun da konuşması istendi. Şükran Kurdakul'un konuşmasını sanırım Selçuk Baran'la Füsun Akatlı'nın konuşması izledi. Füsun, bir espri yaptı beni irkilten: "Selçuk ödülün Sait'ini aldı, Faik'ini de almalıydı" Bir de tez attı ortaya, "Sait Faik 'Ben' öykücüsüdür." Bu tezde programdaki "Toplumcu Sait Faik" imgesine sataşma vardı. Selçuk Baran'ın konuşması da aynı doğrultudaydı. Biz hazırladığımız konuşmaları yaptık. Kendiliğinden bir tartışma doğdu. Ataol Behramoğlu heyecanlandı, Sait Faik'in Şimdi Sevişme Vakti'ni alıp Marikula Doğur'unu okudu. Darüşşafaka kurulu ödülleri verdi. Kulüp ikramda bulundu. O sırada gelen Zülfü Livaneli de saz çalıp türkü söyledi. Adanın muhtarı da.

Sonra mı? Sonra, Perihan Ergun bizi evine çağırdı. Ben kalabalığa bakıp, eve varmadan çark ettim, Özyalçıner'le. Galiba Ümit de bize katıldı. Sonra, geldiğimiz grupla gülüşe söyleşe döndük İstanbul'a.

Burgaz'daki Sait Faik anmaları, bu programla sürdü. Söz, saz... 12 Eylül 1980'in boğunuk günlerinde de. Bazen kıyıdaki bir

kahvede, küçük söyleşiler, konuşmalarla. Perihan Ergun'un evinde yenen yemeklerle. Hiç aksamadı. Kalpazankaya'ya taştı. Gelenekselleşti. Katılmayanların sağlığı merak edilir oldu. Kimi kez karikatür sergisi açıldı, kimi kez kır koşusu yapıldı... Dilerim ilk düzenleyenler yaşamasa da sürer bu anma günleri...

Benim katıldığım yarışma mı ne oldu? Hiiiç. O yıl Türk Dil Kurumu Ödülü şiir ve çeviri dallarında verilmedi. Şükran Kurdakul ile benim çekiştiğimi söylediler önceden. Sonradan bölüştürmektense vermemeyi seçmiş olacaklar. Bir arkadaş da aileden iki kişinin birden ödül almasının uygun düşmeyeceğini söyledi. Doğru. Hiç de üzülmedim. Türk Dil Kurumu Ödülleri Burgazada'da verilmiyordu ki...

(Şubat 1996)

33. ÖLÜM YILDÖNÜMÜNDE SAİT FAİK ABASIYANIK

Perihan ERGUN

"Söz vermiştim kendi kendime. yazı bile yazmayacaktım. Yazı yazmak da bir hırstan başka neydi? Burada namuslu insanlar arasında sakin ölümü bekleyecektim. Hırs, hiddet neme gerekti? Yapamadım. Koştum tütüncüye kalem, kâğıt aldım. Oturdum. Adanın tenha yollarında gezerken canım sıkılırsa küçük değnekler yontmak için cebimde taşıdığım çakımı çıkardım. Kalemi yonttum. Yonttuktan sonra tuttum öptüm. Yazmasam deli olacaktım.

İyi ki kalemini yonttun, öptün ve deli olmadan yazdın Sait!.. İçtenlikli, sıcacık, her şeyiyle yaşam dolu hikâyelerin de iyi ki böylece oluştu.

Sait Faik, yazmaktan üç kez vazgeçmişti: 1939'da babası Mehmet Faik'in ölümüyle, 1944'te "Medarı Maişet Motoru" yasaklandığında, bir de 1951'de siroz teşhisi konduğunda. Bunun dışında yaşam boyu bunalımlarını hep yazarak giderdi. Dayanakları ve konuları yoksul, yaşamlarını taştan çıkaran, güçlüğü yenerek yaşam savaşı veren halk katmanları, özellikle abalı, çabalı balıkçılardı.

İlk öyküsü olan "İpekli Mendil"i Bursa'da öğrenciyken kaleme almış, yazın öğretmeninin de dikkatini çekmiştir. Bir konuşmasında: "Bursa lisesinde şimdi müdür mü, yoksa edebiyat hocası mıdır bilmem, Mümtaz Bey bir tahrir vazifemin altına şunları yazmıştı: 'Yarın bunları neşredeceksiniz, daha itinalı olmanız lazım.' Halbuki ben hâlâ itinasız neşredip duruyorum. demiştir.

Bundan sonraki yaşamında İstanbul Darülfunun Edebiyat Fa-

kültesinde iki yılını yitirir. Oraya giren her öğrenci gibi derslerde edebiyat-sanat ararken Türk Dili ve Tarihi bilimiyle ilgili Uygurca ve Orhuncayla karşılaşınca düşkırıklığına uğrayarak okumaktan vaz geçer. Bir süre sonra babası ticaret yapması arzusuyla ekonomi öğrenmesi için onu Lozan'a gönderir. O da Sait'in işi değildir, oradan ver elini Grenoble. Üç yıl kadar gönlünce yaşadığı ve edebiyat öğrendiği, İstanbul kadar sevdiği bu yerden babasının çağrısıyla geri döner. Grenoble'daki avare yılların Sait'in yaşamında, dolayısıyla eserlerinde önemli bir yeri vardır. İlk başarılı örnekler, bu 1930'lu yıllara aittir.

1939 Ekiminde babasının ölümüyle Sait tam bir başına buyrukluk içine girer. Sürekli bir işi yoktur. Bir ara Halıcıoğlu Ermeni Yetimhanesinde Türkçe grubu öğretmenliği yapar. 1942'de Haber gazetesinde adliye muhabirliği yaparsa da ondan da vazgeçer. Artık hep gönlünce yaşamakta ve aralıksız yazmaktadır. Babasından kalan gelirle geçinmektedir.

Kırklı yıllar Sait Faik'in yapıtlarında en başarılı olduğu yıllardır. İkinci Dünya Savaşından sonra, ünü daha çok yayılmış, öyküleri yabancı dillere çevrilmiş, 1953'te çağdaş hikâyecilikteki yerinden ötürü Mark Twain Derneği'nin fahri üyeliğine seçilmiştir.

Yaşar Nabi Nayır, 1.5.1955 tarihli Varlık'ta Sait Faik'i şöyle tanımlar:

"Ben o yazıları okurken rahatsız ve endişeli bir tavırla karşımda bekleyişi hâlâ gözümün önündedir. Yazısının çok güzel olduğunu söylediğim zamanlar 'yok be sahi mi?' diye bir çocuk gibi sevindiğini, ama acaba numara mı yapıyor gibilerden gene bir şüphe bulutunun gözlerinden ayrılmadığını görürdüm.

O, hikâyelerinin ücreti verilirken de aynı inanmazlık ve ürkeklik içinde "Doğru söyle, bu yazı para eder mi? Yoksa özendirmek için mi böyle davranıyorsun?" diye yazılarına güvensizliğini belirtmiş. Bu davranışta büyük sanatçıların yazdıklarına doymazlığı ve sonsuz alçakgönüllülüğü de olsa gerek...

Sait Faik'in öykülerinde ana temleri özetlersek; aylaklık ve yalnızlık gerçek duygulardır. Kendi sözleriyle "Ben tek başımayım, milyonlar içinde tek başıma, "Yanımda biri olsaydı ağlayacak ka-

dar mutlu olurdum. Temlerine egemen olan bu yalnızlığı gidermek için yanlarına koştuğu halk insanları ve balıkçılar da bazen O'na yetmez. İşte o zaman doğanın gizemli ve şiirsi bolluğuyla kaynaşarak bunu yok etmeye çalışır. Kalpazankaya yolundaki "Hişt... Hişt... sesi O'nun dost arayışının bir yankısı değil midir? İlk öykü kitabı olan Semaver ve daha sonrakilerden, Sarnıç, Şahmerdan, Kumpanya, Lüzumsuz Adam vs.'de hep asal olan bu duygudur.

Sarnıç'ta Sait Faik, köpeğinden başka kimsesi olmayan bir yalnızdır.

Lüzumsuz Adam'da "Bu koca şehir ne kadar birbirine yabancı insanlarla dolu. Sevişmeyecek olduktan sonra neden insanlar böyle birbiri içine giren şehirler yapmışlar? Aklım almıyor", der.

Ermeni Balıkçı ile Topal Martı, yalnız adamın martıyla dostluğunun öyküsüdür. Sanatçı gururu, doğa ve yalnızlık Sinağrit Baba simgesinde belirginleşir.

Havuz Başı öyküsünde Ahmet Haşim'deki ışıktan kaçış, karanlığa sığınış psikozunu görmek mümkündür: "Ah! Gündüz, bu pis ışık bir bitse kararıverse ortalık."

Öykü temalarından "köy" teması, İstanbul içerisindeki köyü Burgazada'dır. Toprakla uğraşanların kutsallığını "Papaz Efendi", "Karanfiller ve Domates Suyu"nda ne güzel dile getirir. Son öyküdeki kahraman Mustafa Burgazada'da yaşamış gerçek bir simgedir. Oğulları Hasan'la Sami halen aramızdadır. Öykü temlerinin en güçlüleri balıkçılar çevresinde gelişir. Özellikle arkadaşlık ettiği Burgazadalı balıkçılar diğer Ada konularının da kahramanlarıdır.

Sivriada Geceleri, Sivriada Sabahı, doğa, deniz, kuşlar ve balıkçılarla geçen tatlı aylaklık anlarının öyküleridir.

Burgazada'ya tutkusu; "Çocukluğumdan beri haritaya ne zaman baksam gözüm hemen bir ada arar... İşte çocukluğumun ve ilk gençliğimin haritalarındaki adalar beni sonunda bir gün özlediğim gibi bir adaya bırakıverdiler. Yaşım orta yaşı bulmuştu ama, nihayet asıl yuvama dönmüştüm. Yolun bir kenarı Ada'nın en ayak basılmamış yeridir. Çamlar birbirine girmiştir. Yol, iz yoktur. Yolun öteki kenarında ise uzaktan bir tek güzel bir ev gibi gö-

züktüğü halde iki çirkin ev vardır. Evlerin bir tarafı yol, üç tarafını da yine çam ormanı kaplar (Sarnıç)" biçiminde belirginleşir.

Ama, ne yazık ki lodoslara karşı senin tarif ettiğin İndos (Barbaros), diğer tarafta ormanları poyraza karşı Kalpazankaya'sı yok. İnsanlar eliyle kazıldı, yakıldı, üzerlerine kâşaneler yapıldı. Hıristos Tepe'den (Bayraktepe'den) denize o martılarının sesine, yeşiline doyamadığın ormanların yakıldı yok oldu.

Denizlerinde 33 çeşit balığından sadece istavrit kaldı. Evelallah Burgazadalılar denizini de yok ettiler. İyi ki bugünleri görmedin. Biz de daha kötülerini görmeyelim deyip duruyoruz!

(15 Mayıs 1987)

"ADALAR SAHİLİNDE!..

Burhan ARPAD

Eski İstanbul şarkılarından "Adalar sahilinde bekliyorum"u bugün dinleyen kaç kişi kaldı bilemeyeceğim, fakat sayılarının hiç de yüksek olmadığını söyleyebilirim.

"Adalar sahilinde" şarkısını bilmek, arada bir mırıldanmak bir yana, doğanın İstanbullulara armağanı eşsiz Adalar'ı gereğince değerlendirebilenler de varla yok arası.

Var olsaydı, Adalar her an yok edilme tehlikesiyle karşı karşıya gelmezdi!

Var olsaydı, kimi 'hayali ihracatçılar' örneği kişiler ve bu gibilerin çıkar ortakları ikide bir Adalar'a saldırıya geçmezdi. Utanmazlığın böylesini göze almazlardı. Utanırlardı!

Var olsaydı, Adalar'da otomobil işletmek için girişimler yapmazlar, o güzelim Ayayorgi Tepesi'ne alaturka panayır örneği sözde lunaparklar gerçekleştirmek için el altından başvurmadık kapı bırakmazlardı.

Fakat yine de kötümser olmayalım! Adalar'ın son yıllarda başına gelenler ve yakında gelebilecek olanlara seyirci kalamayan bir avuç İstanbullu (doğum .yeri neresi olursa olsun) Adalar'ı çıkarcıların yutmasından korumak ve kurtarmak için bir araya geldiler ve eyleme geçtiler. Bir süre önce kurulan "Adaseverler Derneği"nin amaç maddesinde şunlar yazılı:

"İstanbul Adalar ilçesinin tarih, kültür, sanat, mimarlık ve doğa değerlerini tanıtmak, korumak ve çevre kirlenmesine karşı önlem alınmasını sağlamak, kültür ve sanat etkinliklerinde bulunmak ve bu ilkeler doğrultusunda turizmin gelişmesini desteklemektir.

İnsan ile insan ve insan ile doğa arasında uyum ve barışı sürekli kılmayı temel ilke kabul eden dernek, bu amaçla aşağıdaki etkinlikleri yerine getirir:

a) Adalar'daki korunmaya muhtaç, taşınır–taşınmaz, tarihi, kültür ve sanat değerli varlıkların onarılıp değerlendirilmesi ve günlük yaşama sokulması için gerekli girişimlerde bulunur, ilgili kişi ve kuruluşlarla işbirliğine girer, taşınmaz satın alır, her türlü bağış ve vasiyet kabul eder. Bizzat onarım yapabilir, kimliklerine en uygun kullanıma açar ve bu amaçla ekonomik işletmeler kurar.

b) Adalar'ın tarih, kültür–sanat ve doğa varlıklarının yok edilmesi ve bozulması yönünde oluşacak hareketlerin önlenmesi ve söz konusu varlıkların korunması için ilgili kuruluşlar nezdinde girişimlerde bulunur.

c) Adalar'ın sürekli SİT alanı statüsünde kalmasını sağlayıcı, kalıcı çalışmalar yapar."

Bütün bunlar güzel sözler. Gelin görün ki gerçekler durumun pek parlak olmadığını duyuruyor.

Birkaç yıl önce güçlükle SİT alanı kapsamına alınmış olan Adalar, ANAP'lı yöneticilerin buyruğuyla SİT özelliğini yitiriyor; Adalar kaşla göz arasında 'turistik bölge' oluveriyor. Resmi Gazete'de bu karar yayımlanıyor. El çabukluğu marifetiyle! Başta Mimar Sinan Üniversitesi Rektörlüğü olmak üzere ünlü şehircilerimiz ve çevrecilerimiz: "Elimizden bir şey gelmiyor" diye ellerini ovuşturuyorlar. Paradan gayri hiçbir değerlendirme ölçüsü tanımayan kimi varlıklı kişiler Adalar'da en son model otomobiller vızır vızır işlesin istiyorlar. Günübirlik gelecekler için Ayayorgi'de alaturka lunapark kurulsun istiyorlar! Özellikle Büyükada'nın bugüne değin el değmemiş kıyı doğası kazmalansın, ağaçlar baltalansın, kıyılarda çepeçevre asfalt yollar yapılsın, kumsallar sıradan yurttaşa kapatılsın istiyorlar!

Hepsi bu kadar değil!

Adalar'ın o güzelim çamları yer yer kesilsin, köşkler yıktırılsın, beton yığını apartmanlar, oteller yükselsin istiyorlar.

"Ada Dostları Derneği" umutla bekliyor!

` Ağustos sonunda İstanbul Belediye Başkanı'na çektikleri 'tehlike' telgrafından olumlu sonuç bekliyorlar: Umuyorlar.

Güzel sözlerden daha başka şeyler de umuyorlar.

"Umut yoksulun ekmeğidir" demeyeceğim, büyükşehir belediye başkanından ben de olumlu yanıt umuyor, bekliyorum.

(Cumhuriyet, 19 Eylül 1989)

TEPEDEKİ KAHVE

Refika BEZİRCİ

Kuşaklar boyu insanları geliştirip aydınlatan, onlara ince bir estetik kazandıran edebiyatımız çok zengindir. Geçmişten bizlere ulaşan bu zengin kültür mirasımızı geleceğe, halkın içinden yetişen yaratıcı yazarlarımız taşırlar.

İşte, eserleriyle günümüze kadar ulaşan Sait Faik de bu mirasın taşınmasına önemli katkıları olmuş yazarlarımızdan biridir. Yazdığı tüm öyküleriyle kalıcı olanı yakalamış ve edebiyatımıza damgasını vurmuştur.

Öykülerinde halkın sorunlarını işleyen, onları anlatırken, yüreğindeki o sıcacık sevgisini de bizlere kolayca iletebilen Sait Faik, doğaya, hayvanlara, denize duyduğu sevgiyle, bizleri 19 kez her anma gününde o çok sevdiği Burgazada'ya çekmeyi bir kez daha başarmıştır.

Bu yıl 90 yaşında olan Sait Faik'in Mayıs ayında yapılan ve baharın geldiğini bizlere haber veren anma günleri hemen her edebiyat sever için bir alışkanlık olmuştur. Sevgiyle yerine getirilen bu törenlerin düzenleyicisi olan ve her seferinde evsahipliği yapan değerli öğretmen Perihan Ergun'dur.

Sait Faik'e duyduğum ilgi ve sevgiyle bu satırları yazıyorum. Sözcükler kâğıda döküldükçe, elimde olmadan geçmişe, anılara dönüyorum. 1993'te yitirdiğimiz Asım Bezirci, her yıl, her baharda benimle ya da bensiz Sait Faik günlerine katılıyordu. Yaşasaydı, bu satırları bir başka biçimde onun kaleminden okuyacaktık. Çünkü, Perihan Ergun tarafından oluşturulan kitapta Sait Faik Öykü Ödülü'nü alan yazarlarla, bu güzel günlere katkıları olan ya-

zarların yazıları yer alacak. Asım Bezirci'nin yerine, istek üzerine yazarken, onun anıları ve özlemiyle tuşlara dokunuyorum.

Sait Faik özgür bir kişiliğe sahip, dobra dobra konuşan bir yazarımız. Onun yaşamında yalan-dolan yok. Çevresindeki haksızlıklar, aldatmacalar, çirkinlik ve kötülükler onu her zaman üzmüş, isyan ettirmiştir. Çok bunaldığında, sıkça sığındığı kendi yalnız, sessiz dünyasında kalemiyle bu haksızlıklara karşı çıkmış, bunları öykülerine konu yapmıştır.

Sait Faik az konuşan bir yazardır aynı zamanda. Öykülerinde bunun için olabildiğince az sözcükle çok şey anlatır bize. Konularına baktığımızda, yoksul, halktan kişiler seçilmiştir. Kendini onlarla özdeşleştirmiş, onların iç burkan sorunlarını yüreğinin derinliklerinde duymuştur.

Sait Faik'e yaşamla ilgili sorulan bir soruya şöyle bir yanıt verir:

"Balık tutmak, kahvede oturmak, yanımda çok sevdiğim köpeğim, insan tanımak, Beyoğlu'nda bir aşağı bir yukarı dolaşmak, arada içmek, hikâye yazmak, velhasıl hiçbir şeye bağlanmadan avare gezmek bütünüyle. İşte ben böyle hayattan zevk alırım, buna yaşamak derim.

Sait Faik böylesine özgür bir yaşamı isterken, her şeyini kendi sınıfından saydığı o insanlarla paylaşmayı da ister. Sık sık yalnız kalmayı özlerken "İnsansız hiçbir şeyin güzelliği yok. Her şey onun sayesinde onunla güzel" diyerek, çevresine olan ilgi ve sevgisini gösteriyor. Bazen de kalabalık yerlerde gezip tozmak isteğindedir.

"Ölesiye yalnız, ölesiye mesudum. İçim kalabalık çekiyor. İnsanları çekiyor. Çocuklar istiyorum, haşarı, sarışın, esmer, edepsiz...

Sık sık sokaklarda dolaşan yazar, simitçilere, kestanecilere, kozhelvacılara, balıkçı, çımacı, yarı çıplak dilencilere, küçülmüş yırtık elbiseleriyle top kovalayan haşarı çocuklara ilgi duyar. Onlarla sohbet eder.

Masa başına oturduğunda, öykülerini sokakta edindiği gözlemlerine yaslayarak kurgularken, halkın sorunlarını kendi içinde duyarak öyküleme yoluna gider. Gerçekçi saptamaları öykülerinin

güncel olmasını, okurlarca ilgiyle okunmasını sağlar. Çünkü, konuların derinliğinde, halk kendi sorunlarının işlendiğini okuyacaktır.

Sait Faik "kibar zümreyi hiç sevmem" derken, ilgilenmediği, bilmek istemediği konularda kalemini kullanmayacağını vurgular ve bizlere bir başka mesaj iletir. 'Yazılan satırlar sevgi ve duyarlıkla, büyük bir bilgi birikimiyle yazılmalı, hayatın gerçekleri yansıtılmalı, örülen öykünün doku aralarında işlediği konuların olumluya dönüşeceği ipuçlarını da vermelidir.'

Sait Faik'e sormuşlar:

"Hikâyeci olmasaydınız ne olmayı düşünürdünüz?"

Özgürlüğe ve doğaya düşkünlüğünü özetleyen şöyle bir yanıt veriyor:

"Kahveci olmayı çok isterdim. Hem gene de istiyorum. Şöyle deniz kenarında sessiz bir kahvem olsun, oraya kimbilir ne çeşitli insanlar gelip gidecek, ben onları tanıyarak, seveceğim.

Yazarın, bu özlemi gerçeğe dönüşmemiş. Yaşarken sahip olamadığı, ama şimdi tam istediği gibi bir kahvesi var. Yalnız anma günlerinde değil, her gün her çeşit insanın gittiği bu kahve Kalpazankaya'dadır.

Onu, kahve ocağının başında, önünde önlüğü, çakır gözlerini dikkatle çevresinde gezdirirken, elindeki eski ve esmerleşmiş havluyla çay tepsisini ya da bardakları kurularken düşlüyorum. Öyküde olduğu gibi, kahveciliği de sevgiyle yapıyor. En büyük kazanımı ise, öyküleri için toplayacağı malzemeler.

Ülkemizin sürekli değişen toplumsal konu ve koşullarının sonucu, öykülerin içerikleri de epey değişti. Sait Faik bu günlerde yazmış olsaydı, önceki öykü konularını göz önüne aldığımızda, kuşkusuz yine halktan kişileri satırlarına konuk eder, onlardan yana yüzünü dönerdi.

Düşündüğü ya da soru sorduğu için vurulan insanları, gözaltında yitirilenlerin bulunmasını, topluca yakılan aydınlarımızı, gözlerini acıyla kısarak, sigarasından derin bir nefes çekerek yazardı. Duygudan, sanatın güzelliğinden pay almayan çıkarcı madrabazları hicvederken, ülkemize demokrasinin tam anlamıyla yerleşmesini içeren öyküler kaleme alırdı.

Yazık ki, böyle düşünen ve yazan yeteneklerimizin pek çoğunu, demokrasiyi, insan haklarını dillerinden düşürmeyenler susturuyor, yok ediyor ve topluca yakıyor.

Tepedeki o kahve kimindir bilmem; sırtını yemyeşil çamlıklara dayamış, yüzünü umudun simgesi masmavi denize, aydınlığa ve özgürlüğe dönmüş o kahve benim ve benim gibi düşünenler için "Sait Faik'in Kahvesi"dir.

Çünkü, oraya giden insanlar, yüreklerinde Sait Faik'in sevgisiyle birlikte özgür ve bağımsız bir ülkenin özlemiyle gidiyorlar.

Çünkü, oraya giden insanların çoğu, yakınlarını faşizmin pençesine kaptıran acılı, ama insana yakışan güzelliklerden yana tavır alanlardır.

Sait Faik bugün hâlâ aramızda yaşıyor. Onun gibi daha pek çok değerlerimizi bizler yaşatacağız. Bıraktıkları yapıtlarını okumak, ardıllarımıza okutmak ve öğretmek, onları yaşatmanın en kalıcı ve en değerli yoludur.

İkibinli yıllara dört kala, giderek sıkça yapılan cenaze törenlerinin ardından buluştuğumuz Sait Faik'i anma toplantıları, baharla birlikte bizlere yenilenme ve direnç kaynağı oluyor. Her yıl olduğu gibi bu yıl da büyük çaba göstererek düzenlediği Sait Faik anma günü için Perihan Ergun'a bir kez daha teşekkür ediyorum.

(Şubat 1996)

SAİT FAİK'İN ADASI

Konur ERTOP

Her yıl Mayıs ayında Sait Faik'in ölüm yıldönümünü izleyen bir pazar günü Burgazada'da bir tören düzenleniyor. Ada'ya ve Sait Faik'e gönül vermiş olanlar. o yıl ve daha önceki yıllar öykü kitaplarıyla Sait Faik Ödülü'nü kazanan yazarlar bir araya geliyor. Birlikte yenilip içiliyor, Sait Faik'le ilgili söyleşiler yapılıyor, öykücünün –ne yazık ki yıldan yıla sahibine ait çizgilerini yitiren– bakımsız evi geziliyor.

Ada'nın doğasında, insan dokusunda Sait Faik'in dile getirdiği sadelik, güzellik günümüzde de eni konu sürmekte. Sait Faik'i anmaya gelenler, Kalpazankaya'ya tırmanıp orada birkaç saat geçirenler, öykücünün doğa ve insan sevgisini törene katılanlarla paylaşıyorlar.

Ada dönüşleri bir anı, duyarlık, tat şöleni. Vapurda Sait Faik'in **"Alt Kamara, Projektörcü, Yandan Çarklı"** gibi öykülerinden insan yüzleriyle karşılaşmak hâlâ olanaklı. Çevre adalara göz atarken **"Kınalıadada Bir Ev, Kaşık Adasında, Sivriada Geceleri, Sivriada Sabahı"** gibi öykülerden izlenimler canlanıyor.

Ancak akıldan çıkmayacak olan. Sait Faik'in kendi adasıdır. Bu çevreyi o, 1940-1950 yıllarındaki çizgileriyle anlatmıştır. Burgazadada yıllar boyunca değişen birçok yöne karşın Sait Faik'in okurlarını yine sözgelimi **"Kendi Kendime, Hişt Hişt, Bizim Köy Bir Balıkçı Köyüdür, Bir Kıyının Dört Hikâyesi"** gibi öykülerde anlatılan görüntüler karşılar.

Önümüze açılan dünyayı dışarıda görülen gerçeklerle birlikte öykülerin bize anlattıkları oluşturur. Büyük sanat yapıtlarının bize

kazandırdığı da budur. Yapıtların anlattığı gerçekler, gerçeğin kendisi kesilmiştir!

Bundan dolayı da Ada'da bir bakarız okuduğumuz öyküde olduğu gibi yaprak çikolata rengine bürünmüştür, keçilerle eşekler çağla bademi rengindedir. Dağlardan, kuşlardan, denizden, insandan, hayvandan, ottan, böcekten, çiçekten **hişt hişt** sesleri gelir.

Yapay kuralların, yasakların, iki yüzlü davranışların kimi zaman öykücünün insanlar arasına karışmasını önlediği olmuştur. O zaman şapkasını kafasına geçirip ver elini Kalpazankaya dediğini anlatır. **"Küçük koyun beş on metre yukarısında bir apartman terası kadar ufak"** bir kır kahvesi vardır. Öykücümüz, **"İnsansız hiçbir şeyin güzelliği yok. Her şey onun sayesinde, onunla güzel"** demiyor mu? Bundan dolayı Ada'nın denizinin, çamlarının yerini de insan yüzleri alıverir. Burada öykücü karşılaştığı insanları yakından tanımaya, anlamaya, iyi–kötü, güzel–çirkin yanlarını ayırmaya koyulur.

Birkaç yalın tümceyle örneğin Kalpazankaya'daki kahveciyi şöyle anlatır: **"Kahvecinin kendisi sevimsiz bir adamdır. Kahveciden çok, ters bir devlet memuru hüviyeti taşır. Hastalıklı olmasa, doktorlar fazla yorulmamasım salık vermemiş olsalar, dünyada kahveci olmazdı."** Çarşıdaki kahveci İskanavi ise bambaşka biridir: Dünyayı umursamaz, parayı pulu hiçe sayar.

Apostol Efendi çalışkan bir deniz adamıdır. **"Filozofluğa kalktığı zaman iki bin sene evvelki Yunanlı balıkçı suratını takınmakla kalmaz. Sokrates'in sohbetlerinde bulunmuş gibi paraya çatar, çelebiye çatar, Allah'la oğluna çatar, kibarca istakoza bile çatar."** Ağlarıyla yetmiş beş yıl aç açık kalmamış, namerde muhtaç olmamıştır, sandalının içinde ölü bulduklarında da bir eliyle sımsıkı istakoz ağını tutmaktadır, öteki eliyle küpeşteye yapışmıştır... Seksenlik Barba Antimos uzun yıllar boyunca Ada'daki yapılara **"harcından, el emeğinden, terinden bir şey"** katmıştır. Bu yapılar sağduyulu, görgülü, gelenekle beslenmiş bir halk sanatçısının elinden çıktıklarını belli ederler: **"Antimos'un yaptığı duvarlar, oyduğu sarmçlar, kurduğu evler adanın hiçbir tarafını çirkinleştirmeden, aksine gü-**

zelleştirerek kaba gibi gözüken klasik bir ruh içinde Bizans'tan eski Yunan sadeliğine ve şiirine doğru yol bulmuş giderken ve ada içinde Homeros'la beraber dolaşırken zamane çirkin villalarını taktı takıştırdı..."

Papaz Efendi de unutulmayacak Adalılardandır. Altmış üç yaşındadır, kırk yaşında gösterir Toprağa vurgundur. Bahçeleri ekip biçer, bereketli ürünler yetiştirir. **"Yaşamak için yerim. Bulursam bol şarap içerim. Sigarayı ağzımdan düşürmem. Yaprak yerim. Kuş yerim. Daha olmazsa toprak yerim. Ama insan eti yemem"** diye konuşur. Bu Papaz Aleksandros'un seksenlik balıkçı Antimos için söyledikleri de şunlardır: **"Kimseye fena muamele etmemiştir. Ömrünü balık ağı ile örmüştür. O, denizden yiyeceğini çıkarmıştır. İki gün balığa çıkmasa aç kalır, ama yetmiş senedir her gün balığa çıkar. Her gün tuttuğu balık, yarının ekmeğine yetişecek kadardır. O, öylece bir hazine bulmuştur ki, o defineden her gün aldığı şey, o kadardır. Bu kadar almak da kimsenin hakkını yememektir."**

Ada'nın bütün bu **"iyi insanlar"**ının karşısında çalıp çırpanlar, başkalarını sömürenler, ezenler, doğayı yıkıp yok edenler yer alır. Bunların arasında **"Ada'mn muhtekir ve obur esnafı"** vardır. Galata'da yazıhanesi olan zahire tüccarı **"Konstantin isminde bir herif",** güz gelince ellerine ökse tutuşturup mahalle çocuklarını seferber eder: **"Bin tanesi 250 gram et vermeyen sakaları, isketeleri, floryaları, aralarına karışmış serçeleri gökyüzünden birer birer toplardı... O esmerle sarışın arası isketelerin bir damlacık etlerinden yapacağı pilavın hazzıyla pırıl pırıl yanan krom dişleriyle nasıl koparırdı kuşun imiğini, bir görseydiniz."**

Deri tüccarı Hollandalının bahçesini düzenleyen Mühendis Ahmet Bey, kırlardaki çimleri söktürür. Doğadaki güzelliklerin böyle bir bir yok edildiğine dikkat çeken yazar günümüzden yarım yüzyıl öncesinin bilinçli bir çevrecisidir: **"Kuşları boğdular, çimenleri söktüler, yollar çamur içinde kaldı.**

Dünya değişiyor dostlarım. Günün birinde gökyüzünde güz mevsiminde artık esmer lekeler göremeyeceksiniz.

Günün birinde yol kenarlarında toprak anamızın koyu yeşil saçlarını da göremeyeceksiniz. Bizim için değil ama, çocuklar, sizin için kötü olacak. Biz kuşları ve yeşillikleri çok gördük. Sizin için kötü olacak. Benden hikâyesi."

Öykücü, sevgisiyle **"denizi, balığı, balık tutam, ekmeğini denizden çıkaran insanı"** kucaklamıştır. Düşlediği **"ateş gibi tayfalar, erkek reisler, namuslu kayık sahipleriyle dolu bir ada"**dır; ne var ki gerçek dünyayı akıl almaz kötülükler bürümüştür: **"Kayıktaki tayfa, kolancı tayfadan çalıyor; mal sahibi ile reis uyuşuyor, olmazsa mal sahibi olup her seferinde tayfa hakkından dört pay alıyor. Voli parası denilen, bir türlü ödenmeyen bitmez tükenmez bir parayı tayfa hakkından çıkarıyor; bu paradan hiç balığa çıkmayan muhtarla parti kâtibine pay ayırıyor."**

İnsanlar birbirleriyle uğraşır Birbirinin ekmeğine, karısına kızına, dükkânına göz diker. Papaz Efendi'nin ölümü iftira yüzünden olur. İyiler kötülük görür, çalışanlar emeğinin karşılığını alamaz. Öykücü için bütün bunlara karşı çıkma yolu, gördüklerini yalansız dolansız anlatmak olur. Küçük bir adanın sınırları içinde insanlık durumunu onun içtenlikli kaleminden öğreniriz: **"Burada namuslu insanlar arasında sakin, ölümü bekleyecektim. Hırs, hiddet neme gerekti? Yapamadım. Koştum tütüncüye, kalem kâğıt aldım. Oturdum. Adamn tenha yollarında gezerken camm sıkılırsa küçük değnekler yontmak için cebimde taşıdığım çakımı çıkardım. Kalemi yonttum. Yonttuktan sonra öptüm. Yazmasam deli olacaktım."**

Mayıs ayında Sait Faik'in ölüm yıldönümünü izleyen bir pazar günü Burgaz'da düzenlenen törene katılanlar öykücüyü ve Adasını daha yakından tanıyacaklardır Ada'nın doğasında, insan dokusunda Sait Faik'in dile getirdiği sadeliği, güzelliği daha çok tadacaklardır Onun doğa ve insan sevgisini törene katılanlarla paylaşacak, ilerde insan sevgisi dolu yapıtlarını okurken önlerine açılan dünyanın daha da aydınlandığını göreceklerdir

(Şubat 1996)

HİÇ ÖLMEYECEK BİRİ...

Necmi TANYOLAÇ

Yazın hemen her gün...

Kışın haftada en az üç kez Burgaz'dan geçiyorum. Bazen içim çektiğinde iskeleye çıkıyorum. Burgaz, Sait Faik'in Adası. Öyle bütünleşmişler ki... Burgazadası denince Sait Faik Usta, Sait Faik denince Burgazadası karşımıza çıkıyorlar. Elele, gönül gönüle.

Geçen hafta yine öyle oldu. Bastırılmaz bir duyguya kaptırmışım kendimi. Çıktım Ada'ya. Havada poyraz, rıhtımda balık kokusu vardı. Ada'nın en yerlileri sayılan kediler birerle kolda dizilmişlerdi, denizde de martılar. Balıkçı teknesinin içindeki ağlar ayıklanıyor. Yem bozanlar, küçük isparoslar, sümüklü kayalar kedilere atılıyordu. Deniz o gün fazla vermemişti. Çinekoplar ancak bir çavayyeyi doldurdu. Birkaç kilo da istavrit çıkmıştı. O kadar. Balıkçılar Tanrıya dua ettiler: "Buna şükür!..

Gerçekten yazı da, kışı da Sait Faik'in kitaplarında anlattığı Burgazadası'ndan farksız. Farklı olan insanlar... Bir köhne tekne Heybeli'ye doğru gidiyor. Bakıyoruz; Hikmet Reis'in Medarı Maişet Motoru mu? diye... Kimbilir memleketin neresinden... Burgaz doğasıyla, rıhtımı ile, kedileri, sandalları ile o eski Burgaz... Ama nerede Berber Hristo? Melek Kız? Geçmişe dalarsanız ilerideki köşede bir fıçının üstüne oturmuş Şarapçı Yanko'yu hayal edebilirsiniz. Odisya'lar, İdris'ler, Ruhi Kaptanlar, getir–götürcü Mişonlar. Hepsi, hepsi, o hayal ettiğimiz dünyanın içindedirler. Sait Faik'in Adasında. Ne güzel bir hayaldir o... Yaşanılması olanaksız bir rüya. Hayal işte.

Sait Faik yaşamının büyük bölümünü Burgazadası'nda geçir-

di. Kaşıkadası'na da âşıktı. 11 Mayıs 1954'te öldü. Yaşasaydı 90 yaşında olacaktı. Ada ve Sait Faik dostları 90'ıncı yaş yılını kutlamaya hazırlanıyorlar. Etkinliklerin görkemli ve anlamlı olacağına inanıyoruz.

Ne zaman Burgaz'dan geçsem yazıları belleğimi ayaklandırır.

Her birinin öyküsü değişiktir, ortak olan doğadır, insan sevgisidir. Denizdir, balıktır, balıkçıdır, alın teridir, yaşam kavgası, medarı maişet derdidir! "Deniz kenarından dünyaya bakıyorum. Parmaklarımda pul, avucumda sedef, etrafımda balık kokusu... Bir adanın arkasında sobasını yakmış bir şehrin dumanı, bir adanın arkasında sobasız bir pencerenin buzunu kazıyorum. Gökyüzü beyazdan, siyahtan sayabildiğim dört renkli kirli renk bulutunu getirip, götürüyor. Nerede insanlar?"

"Balıkçının Ölümü"nde derki; "Bu dünya kime kalmış ki balıkçıya kalsın?"

Balıkçılar, meyhaneciler, hamallar, berberler, papazlar, motorcular, yazlıkçılar, kışlıkçılar... Onlar birer birer gittiler. Bir daha dönmediler. Yerlerini başkaları aldı. Burgazadası'ndaki en sabırlı, en uzun ömürlü kişi Sait Faik...

Ahşap Köşkünde, Kalpazankaya'da, iskelede, çamların altında, zakkumların yanı başında... Yaşıyor. Ada'sı için... Tek kuruşluk dünya malı yok. Ama Burgazada'sının tapusu o'nun...

Herkes vapurdan Ada'ya ayak atarken geldiği yerin kime ait olduğunu biliyor. Sait Faik'in Ada'sı...

Yaşıyor. Kaç yaşında olursa olsun. Dünya durdukça da yaşayacak!

(Şubat 1996)

O KIŞ GÜNÜ, SAİT FAİK DE BURGAZ'DAYDI, TOPAL MARTI DA...

Aydın ENGİN

Elbet önce Sait Faik'i tanıdım, sonra Burgaz'ı. Ama Burgaz'ı tanıdıktan sonra Sait Faik'i daha iyi anladım, daha çok sevdim, tadını daha iyi alır oldum.

Burgaz'a yazın ya bir ya iki kez gittim. Ama kışın ve güzün çok gittim. Gencecik ve çok yoksul bir öğrenciyken de, elli yılı devirmiş yorgun bir gazeteciyken de; sırılsıklam âşıkken de, işlerin iyice bastırdığı, benimse tembellikten ve avarelikten başka hiç, ama hiçbir şey özlemediğim anlarda da...

Sait Faik yüzünden mi seviyorum Burgaz'ı?

Galiba.

Burgaz'dan dolayı mı Sait Faik'i bunca yıl sonra bir kez, bir kez daha bıkıp usanmadan okuyorum?

Bilmem.

"..... Köyün içinde yalnız kediler vardır. Otuza yakın tekir, sarı, alaca, kara kedi. Mahzun gözlü ürkek köpekler balık kokusuna koşuyorlar... Bizim köy bir balıkçı köyüdür. Gözlerimin içine bakan bir köpek, az konuşan, hareketleri ağır, elleri çabuk, abalar giymiş bir balıkçı, ağır ve kaba bir sandal, sandalın peşini bırakmayan bir kuş, ağ, balık, pul, sahilde harikulade güzel çocuklar, namuslu kulübeler, kırlangıç ve dülger balığı haşlaması, kereviz kokusu, buğusu tüten kara bir tencere, ufukları dar, sisli bir deniz..."

Orada, Burgaz'da handiyse hepsini yaşadım, tattım, gözledim.

"Kırlangıç balığı çorbası" içtim. Kıştı ve Burgaz'da ısırgan bir soğuğa, sinsi bir yağmur arkadaşlık ediyordu. Çorbaya ekmek doğradık ve aynı tencereden kaşıkladık. Rum'u, Ermenisi, Yahudisi kalmamış Burgaz'da Gemlikli bir ırıp tayfasının kulübesiydi. Biz çorbayı içerken karısı öğle yemeği için **"kara"** bir tencereyi ateşe vurmuştu. Odayı **"kereviz kokusu"** sarmıştı. Irıp tayfası arkadaşım **"az konuşuyordu"** ve ekmeği bölerken de, kaşığı sallarken de **"elleri çabuktu"** ve **"abalar"** giymişti.

Sonra yeniden iskeleye döndüm. *"Tekir, sarı, sarman, alaca, kara"* kediler balıkçıların dönüşünü bekliyorlardı. Biraz tedirgin, epey umutlu ve besbelli çok aç... Sonra onu gördüm, onun martısını, *Topal Martı*'yı. Hikâyenin içinden çıkıp gelmiş, kırık kanadıyla uçamadığından yürümüş, kırık bacağıyla koşamadığından seke seke yürümüş gelmiş, iskele meydanında, arsız, güzel, hırçın, bakımsız kedilerin arasına karışmıştı. Oydu. Evet, kesinlikle oydu. Bir öykü kahramanı olduğunun bilincinde değildi. Tamam. Ama oydu, gerçek bir öykü kahramanıydı, Sait Faik'in *Topal Martı*'sıydı.

Sonra balıkçı motorları döndüler. İskele balıkçılarla, uçabilen martıların çığlıklarıyla, kedi miyavlamaları ile canlandı. Balıkçılar kedilere kucak kucak balık ciğeri, içorganı, solungacı fırlattılar. **Topal Martı** seke seke kediler arasında koşuşturdu. Güçbela bir balık solungacı yakaladı. Pençe atmaya çalışan bir arsız tekiri gagalayıp püskürttü...

Ben Burgaz'a çok gittim. Topal Martı'yı bir daha görmedim. Yoksa gördüm mü? Bilmiyorum. Ama orada, Burgaz'da o, biliyorum. Sait Faik de orada. Topal Martı da. Hatta bir defasında **Kornil**'in kedisi **Puços**'u ve manav **Apostol**'un eşeği **Marko**'yu bile gördüm ben..

Bana inanmıyorsanız, atlayın bir vapura, bu kış ortasında Burgaz'a gidin. Göreceksiniz. Vaktiniz yoksa, gidin kitaplığınıza, Sait Faik ciltlerinden herhangi birini seçin, herhangi bir sayfayı açın, sayfanın herhangi bir yerinden okumaya başlayın...

(Şubat 1996)

SAİT FAİK YÜREĞİYANIK

Hüseyin Rahmi BULUNMAZ

Yazı makinasından martıların fışkırdığı, harf yerine deniz dalgalarının ses verdiği, eskimiş akşamlara yepyeni umutlar aktaran Sait Faik'in abası yanık olmakla birlikte yüreği de yanıktır...

Mazlum bakışlı, hep düşünen gözlerinde, ardına gizlenmiş hüznün gülümsediği, kalemi bağ çakısıyla yontulmuş adam, iki yakasının biraraya gelmemesine özen gösterdiğinden, olabildiğince kravata uzak durmuştur. Salt dış görünümün egemen olduğu ve kravatın "medeniyet yuları" sayıldığı coğrafyamızda pek de iyi etmiştir Sait Usta.

Hüsamettin Bozok, A. Arad ve Tunç Yalman ile birlikte başta Maya Sanat Galerisi olmak üzere, birçok kültür uzamında sanatını mayalayan Sait, hiçbir zaman ofsaite düşmemiştir. Hep ileri üçlüde oynamıştır ve her zaman gol atma becerisini göstermiştir. Tanju Çolak'ın teknik direktörü sayılır...

Her yiğidin bir yoğurt yiyişi olduğu gibi Sait Faik'in de Makbule adlı bir annesi olmuştur. İyi ki olmuştur ve Sait gibi bir denizanasını medusalıyarak doğurmuştur. Hiç kimse Sait'e: "Seni kimler doğurdu" diye soramamıştır. Bir mesen olan annesinin desteğini bilmeyen yoktur...

Burgazada'daki, bir müzeye dönüşen evinde mutlu yazma zamanları geçiren Sait, başta Fransa olmak üzere, birçok yeri gezmiştir, ama her daim burnunda Kalpazankaya tütmüştür...

Öykü sahasına çıkmak için forma giymeye başladığında, ileri üçlüde oynayan futbolculardan biri Mahmut Şevket Esendal ise, bir diğeri mutlaka Sabahattin Ali'dir. Balıkesir Kenti'nin Kuyucaklı

Yusuf'unu güzelleyen Sabahattin Ali, sahaların kralı olmasına karşın, Kırklareli'ne deplasmana gittiğinde, rakip takımın faşist taraftarlarının, başına vurduğu sopayla son soluğunu vermiştir. Doğal ki burada amacımız bir olayı belgelemek değil. Çünkü bu ileri üçlünün futbol oynayıp, oynamadıklarını bile bilmiyorum. Derler ya: "Teşbihte hata olmaz"

Sait Faik, sokaktan gelmemesine karşın, tıpkı Nâzım Hikmet gibi, sokaktaki insanları anlatmıştır. Nasıl ki, Orhan Kemal yoksulluk içerisinden ve pamuk tarlalarının arasından portakal renkli bir güneş gibi aktıysa İstanbul'a, Sait de bir başka biçimde yaklaşmıştır sokaktaki insana...

Sait Faik'in gözlem yeteneği ve insanal duygu birikimi. hemen her türden sanatçıyı kıskandırabilecek denli yoğundu. Sokaktaki insanın duygu ve düşüncelerini oldukça yalın bir biçimde edebiyata yansılayan Sait, yaldızlı betimlemelerde bulunan yapıtlardan hoşlanmayan insanların kitaplıklarındaki yerini her daim korumaya devam edecektir...

Her insanın gördüğü ve duyduğu konuları, kimsenin yansıtamayacağı ya da yansıtmasının zor olduğu bir bağlam içerisinde anlatan Sait, sıradanlığı iyi çözümleyebilmesi sayesinde yalın ve sıradan anlatımla her istediği konuyu rahatlıkla anlatabilmiştir...

"Yazı yazmayı iş saydığım için başka iş yapmamaya karar vermiştim... Kim ne derse desin... Yalnız yazımla geçinmek kararını kafamdan sökemez." Derdini çok yalın ve dolaysız dille anlatmasını bilen Sait Faik, yazı yazmayı "kutsamış" ve kendinden sonra gelen bir sürü yazarın ayakta kalmasına katkıda bulunma gücü vermiştir...

Sait Faik adı salt bir öykücü olarak kalmamış, "Sait Faik Hikâye Armağanı" adıyla kurumlaşıp, bazen sarsıntılar geçirir gibi olsa da Türkiye Öykücülüğü açısından varsıl bir düzlem yaratabilmiştir. 1955 yılından bu yana verilen "armağan" birçok öykücüye cesaret vermiştir. Orhan Kemal'den Oktay Akbal'a, Bekir Yıldız'dan Adnan Özyalçıner'e dek sayılması bile sayfalar alan adlara verilen armağan, "kutsal bir emanet" olarak öykücülerin en değer verdikleri yerlerde saklanmıştır...

Çok keskin ve net çizgilerle sınıfsal çelişkileri gündeme getirmese ve kendi de burjuva bir aileden çıkmış olsa da son çözümlemede emekten yana kalemini yonttuğu savlanabilir: "Cemiyetimizin gelişmesiyle edebi telakkiler değişiyor. Hatta ahlak telakkileri değişiyor. Bugün eskiler diye adlandırılan yaşlı muharrirler hayata, cemiyete yukarıdan bakarlardı. Hâlâ da öyledirler. Yalnız tepeden seslenerek cemiyeti düzeltmek sevdasındalar. Bize gelince; cemiyeti düzeltmek hususunda hiçbir iddiamız yok. Biz cemiyette insanlarımızla birlikte aynı hayatı yaşamak istiyoruz." Sait Faik'ten yola çıkan ya da O'ndan esinlenerek daha "ileri" işler yapmaya çalışan aydınlara düşen görev de kendiliğinden ortaya çıkmış oluyor: İnsanlarla birlikte aynı yaşamı sürdürmek ve içerisinde bulunduğumuz yaşamı daha da devrimcileştirerek "karşıt dünya görüşü"nün kazanılmasını hızlandırmak...

"Yemek yiyen bir işçi kadar güzeldi. Sait Usta, ancak emek verildiği oranda yemek yemenin güzel olabileceğini çok yalın biçimde dile getirme becerisini gösterebilmiş ender aydınlardan biridir. Yaşama sevinci, insan sevgisi ve aşkın ancak harcanan emekle ölçülebileceğini anlatan Sait, çağ dışı kalmış hümanist anlayıştan hoşlanmaz. İnsanı salt insan olduğu için sevmek yerine, insanı emek harcayan canlı olduğu için sevmek ve sevdirmek yoluna gitmiştir...

Ben, uzun yıllardır Sait Faik ile yaşayan bir aydın olarak, hayatımdan çok hoşnutum. Sait olmadan ne deniz denizdir ne de yaşam yaşam...

(Şubat 1996)

ADA DOSTLARI

Şükran SONER

Adalarda yaşamak günümüzde çok pahalı oldu. Ev sahipliği trilyonlar, kiracılık yüzlerle, günübirlik gitmeler de birkaçla sayılan milyonlar istiyor.

Adalarda bir gün, bir yaz, birçok yaz yaşamak için milyonlar, trilyonlar sayanlar, anlaşılmaz bir biçimde, saydıkları paralar kadar adaları sevmiyor. Kimi yatlardan, deniz otobüslerinden, vapurlardan lüks villalara inenler, adaları ada yapan güzellikleri hiç görmeden yaşayıp gidiyor.

Yürüdüğünde martıları sürüler hâlinde havaya uçurtan, cıyak cıyak bağırtan, yumurtalarına yakın patika yolları hiç bilmeyenler çoğunlukta. Sait Faik'in dostları balıkçıları, iskele yakınlarında artık çok az olan balık satışlarında ancak görebilirlerse görüyorlar.

Kediler hâlâ çok fazla ve evlerde, restoranlarda, kahvelerde, artık balık artıkları ile doyuramadıkları karınlarına sokacak bir şeyler bulmak için ayaklar altında görmemezlikten gelinemedikleri için bol bol tekmeleniyorlar.

Çamlar yıllardır tedavisi yapılmayan mantara benzer beyaz bir tabaka ile sarılı, aşağıdan yukarıya çoğu dalları tamamen kuru veya kırılmış. Altlarında günübirlik piknikçilerin sevgisiz, hoyrat bıraktıkları çöpler, naylon torbalar, pet şişeleri... Koyların güzelim çakıl taşlı kumsalları da öyle.

Kuş sesleri hem çok azaldı, hem de kentleşen yerleşim odaklarında gürültüden duyulmuyor.

Adaları, Sait Faik'in Burgazada'sını, adalarda yaşayanların çoğunluğu ne tanıyor, ne de seviyor.

Adaları, Burgazada'yı, içindeki bütün güzellikleri, canlılıkları ile ancak Sait Faik okuyanlar, ya da Ada Dostları tamyor, seviyorlar.

Sait Faik ile Ada Dostları, Burgazada'yı, adaları, doğayı, içindeki bütün canlılarla, insanlarla sevmekte buluşuyor, kucaklaşıyorlar.

(Şubat 1996)

HİŞT, HİŞT!..

Zafer DİPER

Kalpazankaya... Bir kır gazinosu... yerleşedururulurken; içkiler, mezeler, çatallar, bıçaklar... ve kimi kültür–sanat kimlikli tanışların çağrışları ve içiçeliği masalarca... ve seviselleri; izleyici konumunda gibi duran, o havayı, o ortamı soluma istemli, Abasıyanık'ın...

Açık havada kurulu ses düzeninden, hem açılış'lı bir söz yöneltme olmadığından, hem de yetersiz kalan sesbüyütürden gelen ilk "hişt!"te bir algılanmazlık önce; konuşucu alanında kimseler de görünmüyorsa hani!.. Ama o, ben... arkalarda gizliden gizliye –bir köşeden seslenen... sonra uyarırcasına bir ikinci Hişt, hişt!.. ve kitlede "N'oluyor yahu?!"lu bir durulma... ve ardından yakalanan sessizliğe bir "Hişt, hişt!" daha soluma: Çağrısal, özlem dolu bir sorgulu ünlemle...

Nerdeyse gelenekselleşerek, böyle başlar olmuştu Burgaz'da Sait Faik'i anma günü, "Hişt, hişt!" öyküsünün okunmasıyla... Yanlış anımsamıyorsam, bu açılış'ı ve bunun olmazsa olmaz'ı o inanılmaz öyküyü ben önermiştim; herkesler daha oturup yerleşedururken, onlara "Hişt, hişt!"lenerek; hep bir yerlerden gelen, ama nerden ve kimden geldiği bilinemeyen o "hişt" sesiyle; neden ve nerden geldiği hepbehep yorumcuya bırakılan ki, bu bir yanıysa, diğer yanı: "(...) Nerden gelirse gelsin; dağlardan, kuşlardan, denizden, insandan, hayvandan, ottan, böcekten, çiçekten. Gelsin de nerden gelirse gelsin!.. Bir hişt hişt sesi gelmedi mi fena. Geldikten sonra yaşasın çiçekler, böcekler, insanoğulları...

O kısa öykücülük denen "kararı kararında–tadı kıvamında" zorunsallığın büyüsel ozanı; şöyle bir düşündüm de, seni bulguladı-

ğımdan bugüne dek otuz üç yıl geçmiş. Ne ki, anlaşıp tokalaşmamız hiç bitmemiş bu süreçte; hemen hemen her yılın belli zaman dilimlerinde sana, dizeklerine gereksinim duymuş yüreğim ve de görünen o ki, bu süreduracak istençdışı, yaşamımca...

Epeydir, tadı tuzu kalmadı artık senin yerlerinin; İstanbul, senin bildiğin İstanbul değil şimdilerde. Geçenlerde Beyoğlu'nda yürürken, "Eh, şunlara çaktırmadan bir hişt hişt demenin zamanı!" dedim içimden; o büyük kalabalıkta yara yarıla ilerlerken:

"Hişt hişt... hişt hişt... hişt hişt...

Meraktan çatlamışsındır mutlak: "Ne oldu?" diye...

Ne mi oldu?

Ama az sabır... bak ilkyaz göründü, Mayıs ayı yaklaştı; senin adına toplandığımız gün... orda buluştuğumuzda açıklarım, olur mu sevgili Abasıyanık, bitanem?!..

(15 Mart 1996)

SAİT FAİK

Savaş DİNÇEL

"Evet yazdı" diyecekler. Polisler de, pasaportun meslek hanesine **"yazıcı"** (yani yazar) diye yazacaklar, Sait Faik de pasaportu elinde herkese gösterecek bakın benim mesleğim yazarlık, pasaportumda bile yazıyor diyecek.

Naaah... Şimdi pasaportun meslek hanesinde **yok** yazıyor.

Diyor ki Sait:

"Türkçesi pek o kadar canımı sıkmadı... Ama bir de pasaportun Fransızca kısmına bir **"sans profession"** oturttular ki, kan beynime çıkıyor."

Ben Burgazada'daki evinde Sait'in o pasaportunu gördüm. Biliyor musunuz Cumhuriyetten önce bir dönem aktörler; çöpçüler, tellaklar, deniz hamamcıları ve bazı meslek sahipleriyle birlikte "Hidematı süfliyye müntesibi" sayılırlarmış, yani "Süfli hizmetlere mensup" ve şahitlikleri kabul edilmezmiş. Ama şimdi benim yeşil pasaportumda meslek hanesinde **"Aktör"** yazıyor. Ve bir aktör arkadaşım 1992 yılında bana ne dedi biliyor musunuz? Sait'in yazdıklarından oyunlaştırdığım "Meraklısı İçin Öyle Bir Hikâye" adlı oyunla birlikte dönüşümlü olarak "Vladimir Komarov" diye Memet Baydur'un yazdığı bir oyun oynuyorduk. O oyunda birlikte oynadığım bir aktör arkadaşım şöyle bir soru sordu bana:

"Yahu bu bizim oyunun yazarı Memet Baydur ne iş yapar?"

Ben de "Yazar işte, dedim.

"Biliyorum da asıl mesleği ne?"

(3 Mart 1996)

SAİT FAİK: BİR SEVGİLİ

Gülsen TUNCER

Bir insan nasıl bir kentle böylesine özdeşleşebilir? Bir kent tarihinin, bir zaman kesitiyle nasıl böylesine kaynaşabilir?

Sait Faik ve İstanbul. Burgazada...

Kocaman dünya denizinde bir olağanüstü ada Sait Faik.

"1906–1954" 48 yıl. Çok az bir süresi bu kentin dışında geçen kısacık bir yaşam öyküsü.

Bir kentin sınırlarına sıkışmış bir yaşamın, doğayla, dünyayla, insanlarla, evlerle müthiş ve bir o kadar da anlaşılmaz buluşması.

Rumu, Ermenisi, Beyaz Rusu, Yahudisi, Arnavutu, Türkü, Lazı ile bir insan yumağı, insan karmaşası, insan zenginliği.

Kadınlar, adamlar, gençler, yaşlılar, çocuklar.

Mahşeri bir kalabalık.

Öte yanda evler, odalar, sokaklar, sarnıçlar, kameriyeler, martılar, isketeler, balıklar. Bin türlü balık, börtü böcek, kediler, balıkçılar, meyhaneciler. Vapurlar, kayıklar. Köknar, meşe, çam, yabanotları, ille de kekik. Denizin tuzu, denizin suyu, yakamoz, bulutlar, karayel, poyraz, gündoğusu.

Ve tenhalık. Yalnızlıkla harmanlanmış bir ömür.

Hiç eskimeyen, hiç geriye düşmeyen, hiç yabancı gibi duyumsanmayan bir güzel insan.

Sanki bugün burada biraz önce birlikte olduğumuz, yarın gene bulaşacağımız biri.

Bir kardeş, bir arkadaş, bir dost, bir sevgili.

Sait Faik, "geçmiş zaman kipi kullanmayı sevmem" diyor. Belki de bütün sır burada gizli.

İnsanın özüne, yaşamın, doğanın özüne katmayı bilirsen kendini Sait Faik gibi senin için de bugün vardır ve bir de yarın, hep sürer gider bu böyle.

"İnsansız hiçbir şeyin güzelliği yok. Her şey onun sayesinde güzel"

"Koştum tütüncüye, kâğıt kalem aldım. Adanın tenha yollarında gezerken canım sıkılırsa küçük değnekler yontmak için cebimde taşıdığım çakımı çıkardım. Kalemi yonttum. Yonttuktan sonra tuttum öptüm. Yazmasam deli olacaktım."

Bir yerlerden akordiyon sesi geliyor.

Hey Yanakimu şarap getir. Sen de masaya bizimle otur ve hep beraber bu kalemin güzelliğine içelim.

Havada acı zeytinyağı kokusu var.

(Mart 1996)

SAİT FAİK

Engin AYÇA

1906–1954 yılları arası dünyada ve Türkiye'de çok önemli olaylar yaşanmaktadır.

Birinci, ikinci dünya paylaşım savaşları, faşizm, Anadolu'nun işgali, İstiklâl Savaşı, Ekim Devrimi, Atatürk'ün ölümü, Hiroşima'ya atom bombası, tek şef tek parti döneminden Demokrat Parti dönemine geçiş gibi sayılabilecek daha neler, neler...

Nâzım Hikmet vardır şiirleri ve hapishaneleriyle...

Ve de Sait Faik öyküler yazmaktadır, kendi kapalı, büyülü dünyasında...

Sait Faik'in dünyası, insanları, öyküleri sahicidirler. Bizim de dünyamızdır, insanlarımızdır, öykümüzdür...

Güzeldirler, gerçektirler, şiirseldirler.

(Mart 1996)

SAİT FAİK'İN DÜNYASI

Nemika TUĞCU

1960 yazı...

Ceviz ağacının altında oturmuş kitap okuyorum. Bunaltıcı sıcak beni etkilemiyor; hayatın anlamının kitaplarda gizli olduğunu fark etmişim. Büyük kuzenim yanıma yaklaştı.

– Ne okuyorsun?

– Karamazof Kardeşler'i.

– Yaa... Güzel... Peki başka? Başka neler okudun?

Okuduğum Rus klasiklerini ard arda sıralıyorum biraz büyüklenerek.

– Türk yazarlarından neler okudun?

– Sinekli Bakkal, Çalıkuşu, Yaban, Boğaziçi Mehtapları, İnce Memed duralıyorum.

– Sait Faik Abasıyanık'ı tanıyor musun?

–

Gencecik bir üniversite öğrencisi olan büyük kuzenim beni alıp odasına götürdü. Kitaplığından Semaver'i alıp bana verdi. Bir yazarı tanımak için yazdıklarının tümünü okumam gerektiğini söyledi.

Sait Faik'i 1960 yazında böyle tanıdım. İlk okuduğum kitabı "Semaver" oldu. Sonra diğerleri: "Sarnıç", "Lüzumsuz Adam", "Havuzbaşı", "Son Kuşlar", "Şimdi Sevişme Vakti" vb.

Hayata bir anlam yüklemeye çabaladığım o ilk gençlik yıllarımda Sait Faik farklı bir dünyayı tanımama yardımcı oldu. Balıkçılar, kır kahveleri, "Acem minyatürü kadar ince ve hayali duvarları, bağ bozumu resimleri ve neşeli ayyaş yüzleri ile kaplı meyhanele-

ri" ameleleri, Rum kızlarını, Burgazada'yı, balıkçıları, balıkları, denizi, gemileri, Meserret Otelini, kedileri, birtakım insanları, Ada'nın tenha yollarını, Groneble'daki İtalyan mahallesini, kuşları tanıdım. Öyle dümdüz baktığımız her şeyin, her olayın öteki yüzünü görmeyi öğrendim. Öykünün ne kadar önemli bir yazım türü olduğunu fark ettim. Anlattığı bizim insanlarımızdı...

Okuduğum her yazar, dünyayı biraz daha fazla tanımama yardımcı oldu. Sait Faik ise hem yazdıklarıyla, hem de Burgazada'sıyla derin bir iz bıraktı bende.

(Şubat 1996)

SAİT FAİK VE İNSANLARI

Güngör GENÇAY

İstanbul denen bu koca kentteki çoğu semtin. kendi özüne uygun bir biçimlenişi vardır. Örneğin bir Kasımpaşa'yı. bir Tophane'yi, bir Beyoğlu'nu hatta bir Asmalımescit ve de köprüaltını başka bir semtle özdeşleştirmek imkânsız olduğu gibi, bütünüyle aynı özellikleri içeren başka semtlere rastlamak da mümkün değildir.

Buralarda yaşayanların arasında ortak bir yaşam biçimi oluşmuştur. Ayrıca buralarda yaşayan insanlar klasik "sokaktaki adam" tipinde ve niteliğinde de değildirler. Yaşama biçimlerinden kaynaklanan insani zenginlikler, ya da daha değişik açmazlar ve terslikler taşırlar. Genelde, egemen olan sisteme ayak uyduramazlar. Yapılarında doğal olarak gelişen bir aykırılık vardır. O nedenle, gerek kişilikleri, gerekse semtlerine özgü yaşamları açısından sanatçılar, özellikle de yazın sanatçıları için engin bir malzeme kaynağı oluştururlar.

Kimi yazar bunları yalnızca gözlemekle yetinir. Kimisi, gözlemleriyle sanatsal yetilerini birleştirerek ürünlerini ortaya koyar. Kimi yazar da gözlemledikleriyle bütünleşir Başka bir deyişle, eserine kahraman olacak insanlarla birlikte yaşar. İşte Sait Faik'in ayrıcalığı ve farklılığı burada başlar. Onun, kahramanlarıyla olan beraberliği kısa bir zaman diliminde başlayıp bitmez. Yazdığı sürece bu kahramanları ve onlarla bütünleşmesini yüreğinde ve düşüncelerinde taşır Onların arasında, şişinmesiz ve yapmacıksız onlardan biri olur. Bu olgu ise yaşananları sürekli olarak gündemde tutmak ve onları açımlamak anlamına da gelir. İşte bu ilişkiler bütününün ayrıştırılarak yeni bileşimlere kavuşturulması, Sait Faik la-

boratuvarının ana uğraş konusudur. O nedenle yazar, dokuların öylesine içlerine girdi ve hem kahramanlarını, hem de kendisini öylesine didikledi ki; bir anlamda bu içsel mücadelelerle fizik olarak kendisini ihtiyarlattı. Sonuçta; tüm boyutlarıyla ele alındığında görülecek olan, kendisiyle başlayıp yine kendisiyle biten bir öykü türünü gerçekleştirdi. Yeni bir öykü yapısı kurdu.

Bu sonucun oluşmasında, geçim sıkıntısı çekmeyişi, zamanla bağlı bulunmayışı ve üretilebilecek daha birçok koşulun etkisi ileri sürülebilir. Ne olursa olsun, Sait Faik, bütün ömrünce doğayı. İstanbul ve insanını; daha doğrusu İstanbul'un her şeyini, kendisiyle bütünlenen bir koza içinde örüp durdu. Yoğun olarak İstanbul anakentinde yaşadığı ilgi alanına giren her şeyi, dünya görüşü doğrultusunda yazdı. Ama, hem kendini, hem de dışındakileri bir yazar olmaktan önce, insan olarak duyumsadı ve kucakladı. Onun için, ilişkileri de, yazdıkları da hep insanı güzelleyen ve ondaki değerleri öne çıkaran bir düzlemdeydi. Bu noktaya gelişini gerçekleştiren öğelerden birisi de içtenlikli olmasıydı. İçtenlikli olmak, birçok yazarın üzerinde durmadığı, ya da önemsemediği bir özelliktir. Oysa, yazarın önce kendi gerçekleriyle buluşması ve kendisiyle barışık olması; sonra da doğacak ürünlerin yapaylıktan kurtulması, yaşama bağlı olabilmesi için gereklidir bu özellik. Her yazar, kendi yaşamına içtenlikli olarak eğilebilse, en azından çarpıtılmamış olan gerçekler gün yüzüne çıkabilecek ve yerel motiflerle donanmış bir zenginlik içinde olacaktır.

Sait Faik'in öykülerinde; öykünmeye, etkilenmeye ve aktarmaya rastlanmaz. Çünkü, yazdıklarının tümüne kendi yaşamının damgasını vurmuştur. İstanbul'u seviyorsa, gerçekten seviyordur. Bunda yalanı dolanı yoktur. O İstanbul ki bugüne kadar bağrında birçok sanatçı yetiştirmiş bir anakenttir. Kendisine bakan sanatçılardan hiçbirini kayırmamış ve hepsine gizini aynı ölçüde açımlamıştır. Ama bir organizma olarak İstanbul, yakın dönemde, Sait Faik'in öykülerinde konuşup soluklanmıştır dersek, abartma yapmış olmayız sanırım. Çünkü, doğum kaydı Adapazarlı olduğunu gösteriyorsa da o, yüreği dopdolu çağdaş bir İstanbulluydu.

(Şubat 1996)

BANA GÖRE SAİT FAİK

Nurer UĞURLU

Benim **Sait Faik**'te en çok ilgimi çeken olay, edebiyata şiirle başlayan yazarın **"İpekli Mendil, Zemberek"** gibi gerçekten çok güzel hikâyelerini Bursa'da bir lise öğrencisi iken yazmış olmasıdır.

Konu ve olaydan çok şiire ve etkiye önem veren **Sait Faik**'in ilk hikâyelerinde çocukluk anılarından, doğup büyüdüğü yerlerden, gezdiği ülkelerden ve şehirlerden izlenimler, gözlemler vardır. Sonraki hikâyelerinde yazar, daha çok, doğayı, denizi, kıyıları, balıkçıları, parkları, bahçeleri ve kenar mahalleleriyle İstanbul'u konu edinmiştir. Onun için **Sait Faik,** gerçek bir İstanbul hikâyecisi sayılmıştır.

Hikâyelerini kendine özgü şiirli bir anlatımla kaleme alan yazar, yeni Türk edebiyatının usta hikâyecilerinden biri olarak bilinmiş, kahramanlarının duygu, düşünce ve hayallerine geniş yer vermiştir. **Sait Faik,** birçok hikâyesinde İstanbul'un yaşayan kalabalıklarını, çalışan insanlarını anlatmış, bu insanların yaşama sevincini dile getirmiştir. Yazar, daha sonra yazdığı hikâyelerde gerçeğe, duygu ve düşüncelere yeni bir yaklaşımda bulunarak klasik hikâye anlayışının sınırlarını aşmak istemiş, bunda da, özellikle **"Son Kuşlar, Alemdağda Var Bir Yılan"** adlı kitaplarında çok başarılı olmuştur.

Sait Faik'in **"Son Kuşlar"** hikâyesindeki şu sözleri her zaman kulaklarımda çınlamıştır: **"Dünya değişiyor dostlarım. Günün birinde gökyüzünde güz mevsiminde artık esmer lekeler göremeyeceksiniz. Bizim için değil ama, çocuklar, sizin için çok kötü olacak. Biz kuşlar ve yeşillikler çok gördük. Sizin için kötü olacak. Benden hikâyesi."**

Ya onun, "**Hişt, Hişt!..**" hikâyesindeki şu sözleri: "**Nereden gelirse gelsin, dağlardan, kuşlardan, denizlerden, insandan, hayvandan, ottan, böcekten, çiçekten. Gelsin de nereden gelirse gelsin!.. Bir hişt hişt sesi gelmedi mi fena. Geldikten sonra yaşasın çiçekler, böcekler, insanoğulları...**"

(Şubat 1996)

SANATÇININ ÖLÜMÜ

Melisa GÜRPINAR

Demek yaşasaydı yalnızca doksan yaşında olacaktı Sait Faik. Oysa. ölümsüz sanatçıların toplaştığı gezegenlerde sonsuz sayıda yaş olmalı, bu doksanın üzerine eklenmek için sabırsızlanan.

Yaşasaydı, Burgazada'daki evinin –eğer satılmamışsa– alt kattaki bir odacağızında, pencerenin önüne oturmuş, sokağa bakıyor, tek tük geçen değişik insanları izliyor olacaktı düşüncelere dalarak. Gücü ancak gökyüzünde kayan bulutları kovalamaya yetebilecekti belki de. Dallardaki serçelerin çevikliğinden, tek tük açan cılız sarı yasemin ağacından, kış mevsiminin tadını düşürmeye çalışacaktı ya da bunlar yetersiz kalırsa, bakıcısını çağırıp saati soracaktı. Gençliğinde, adı bilinmedik delişmen rüzgârlar gibi çevresinde dönenen zaman, şimdi o uçarı hayatının üzerinde katılaşmış, yarayı bırakmayan inatçı bir kabuk gibi, asılmış duruyor olacaktı.

Bence dünya üzerindeki serüveni iyi bir zamanlamayla tam zamanında kesilmişti Sait Faik'in. Ne mutlu bir rastlantı ki, İstanbul'un bu günlerine yetişememişti. Zaten "Son Kuşlar" dağıldıktan sonra, onların tek aşinâsı olan yazarımızın da, peşlerinden çekip gitmiş, daha fazla acı çekmeyeceği bilinmezliğin bir ülkesine sığınmış olması gerekmez miydi? Bugün dünyada adı büyük kent olarak anılan bütün yerleşim merkezleri, tarihi. coğrafyası, kültürü ve en önemlisi, koruyabildiği ölçüde doğasıyla varlığını sürdürür. Tek tek bir çeşme, bir dere, bir ağaç, bir kuş bile, o bütünlüğün en kutsal parçacıklarıdır. Birinden biri eksildikçe, insanlar daha az yaşar, yaşamın anlamından uzaklaşır, daha çok ölürler.

Böylesi felaketler zincirinin bir kentin başına gelebileceğini, o

hiç yanılmayan gözlemleriyle, ilkin sanatçılar anlar ve yapıtlarında anlatmaya, sezdirmeye çalışırlar. Çünkü yöneticilerin burunları hiçbir zaman koku almaz. Gözleri bir adım ötelerini göremeyecek kadar, genellikle kişisel ve günübirlik çıkarlarının baştan çıkarıcı ışığıyla köreltilmiş durumdadır.

Yazı, hele ki iyi edebiyat, üretildiği çağların en dayanıklı ve güvenilir belgeselidir. Sanatın ve sanatçının tanıklığında belki yanılıklar olabilir ama, eğer belgesel niteliği taşıyacak kadar doğru, içten ve derinlemesine bir yansıtma içeriyorsa bir yapıt, o, bir anıt niteliği taşımaktadır artık. Gerçekçi yazarların kullandıkları yöntemler, dillerinin prizmatik özellikleri, güzellik anlayışları, dünya görüşleri, hatta kişisel yaşama biçimleri ne olursa olsun, en yakın çevrelerinden başlayarak dünyanın içinde gezdirdikleri, evrensel kavrayışın kamerası ile, –daha kamera icat edilmemiş bile olsa– bize yazının içinde dipdiri fotoğraflar sunarlar.

İşte bu ve benzeri özellikleriyle, Sait Faik bir dünya yazarıdır. Özentisiz anlattığı insanlık hallerini, o eşsiz duyarlığıyla dilini çözdüğü doğayı tanımaktan keyif almayacak hiçbir ülke okuru yoktur sanırım.

(Şubat 1996)

HİŞT, HİŞT!

Oral ÇALIŞLAR

Sait Faik'in benim için ne anlam ifade ettiğini düşündüm. Onu tanımadığım halde neden bu kadar çok sevdiğimi anlamaya çalıştım ve sonunda kararımı verdim: Ben Sait Faik'i dört nedenle seviyorum: Deniz, ada, balıkçılar ve azınlıklar için ona ayrı bir sevgi duyuyorum. Sait Faik'in öykülerinde denizi, balıkçıları, adaları ve azınlıkları bütün sevecenliği ve gerçekliğiyle buluruz. Sait Faik'in öykülerinde bu dört öğe, bizim Sait Faik'le birlikte yitirmeye başladığımız dört büyük zenginliğimiz. İstanbul ve deniz. Bugün özlemini çektiğimiz iki büyük yokluğa dönüştü. Ne İstanbul kaldı, ne de deniz. Sait Faik, o güzelim öyküleriyle birlikte denizi ve İstanbul'u alıp gitti. Ada ve balıkçılar. Sait Faik'in öykülerinde sanki bin yıl öncesinde yaşıyor gibidir. Ya azınlıklar? Ülkemizin, İstanbul'umuzun, adalarımızın, bu renkli mozaiği, en çok onlar, yitip gitti. Adalar ve İstanbul azınlıklarla bir başka güzeldi. İstanbul, Rumuyla, Ermenisiyle, Süryanisiyle, Yahudisiyle, Arnavutuyla dünyanın en renkli şehirlerinden birisiydi. Sait Faik, yok ettiklerimizin, bir daha yerine koyamayacaklarımızın yazarıdır. Onun öyküleri biraz nostalji, daha çok da geleceğe uzanan bir köprü gibidir. Bunları yitirmeyin, beni yitirmeyin diye seslenmektedir geleceğe. Sait Faik'in yazarlığı ve sanatçılığı üzerine fazla bir şey diyecek değilim. Söylenen zaten söylenmiş. Ben gözümü yumup Sait Faik'in öykülerindeki adaları, İstanbul'un meyhanelerle ve azınlıklarla dolu semtlerini düşünüyorum. Kumkapı'yı, Balıkpazarı'nı, Çiçek Pasajı'nı düşünüyorum. Bugününü ve dününü. Sonra Sait Faik'in öykülerine dönüyor ve buralarda onun gözüyle dolaşıyorum. İçimi garip bir hüzün basıyor. Sait Faik bir İstanbul yazarıydı. Sait Faik bir

İstanbul fotoğrafçısıydı. Sait Faik, bir ada balıkçısıydı. Nikoli'ydi, Berber Kır Dimitri'ydi. Sait Faik'i sevmek adaları sevmektir. Çünkü, Sait Faik İstanbul'un orta yerinde bir geçmiş gibi duran adaları kalıcılılaştıran öyküler yazmıştır. Burgazada, Kınalıada, Sivriada onun öykülerinde sis bulutları içinde, birer hayal ülkesi gibidir ve gerçektir. Sait Faik içimizdeki çocuk, içimizdeki insan, içimizdeki hüzün ve yalnızlıktır. Onun "Hişt, hişt" diyen çığlığı ne çok şeyler söylüyor: "Nereden gelirse gelsin, dağlardan, kuşlardan, denizden, insandan, hayvandan, ottan, böcekten, çiçekten. Gelsin de nereden gelirse gelsin! Bir hişt hişt sesi gelmedi mi fena. Geldikten sonra yaşasın çiçekler, böcekler, insanoğulları. Hişt, hişt Sait Faik.

(Şubat 1996)

SAİT FAİK'İ DÜŞÜNMEK

Doğan HIZLAN

Sait Faik, her zaman okuma gereksinimi duyduğum bir yazar. Sıkıldığımda, ufukları özlediğimde, insanların dünyasına adım atmak istediğimde ona başvururum.

Büyük roman kahramanları yerine, çevremizde yaşayıp da gözümüzden kaçan zengin insanların zengin psikolojilerini hep onda buldum.

Umutların da umutsuzlukların da acıların da insan gerçeğinde buluşmasının eşsiz şölenini hep onda yaşadım.

Denizle kara arasında gel-gitler. Bir gün Beyazıt'ta, bir gün bir adada ama hep insanı ararken, unutulan, horlanan insanı ararken.

Sait Faik'i yeniden okumak gerekir. Dağdağalı İstanbul şehrinde neyin değişip neyin değişmediğini tespit edebilmek amacıyla.

Mozaik dediğimiz bu kentin, kırık parçalarını belki o zaman toplayabiliriz. Ya da peşini bırakıp mozaiği eski bir kutsal metin gibi bir köşeye kaldırıp, saklarız.

Bir şehrin haritasını çıkardı Sait Faik. Çok renkli bir harita, denizleriyle, karalarıyla ve bütün bunlara can verenlerle.

Caddelerde, sokaklarda kestane tezgâhının başında onun adamları duruyor. Eskisi gibi bakmıyorlar. Arkalarında pastaneler, muhallebiciler yerine, hamburgerciler bir Sait Faik hikâyesini yeniliyor.

Yeme içme zevkini ne zaman kaybettiğimizi, kalaylaşan damakların, dijital duyarlıkların bize nelere malolduğunu öğrenmek zorundasınız.

Kalaylanmış ruhların gezdiği İstanbul'da ve adalarda, kimi arıyoruz?

Yazmaya öylesine saygı gösterirdi ki, yazmak, yaşamakla soluk almakla eş değerdi.

Hepimizin duyduğu karşıtlığı yaşardı, yalnız kalmakla kalabalıklara açılmak arasında tereddütleri hepimizin adına sorguladı. Sonuçlandırdı da.

Beyoğlu'nda kalabalıklar, adada yalnızlıklar.

Yok, yalnızlığın en kahredicisi kalabalıklar içinde olanı. Çevrenizdeki bütün konuşmalar bir anda kaçıp gitmek istediğiniz bir karabasana dönüşür, sesler sadece bir uğultudur.

Tercih için çabaya gerek yok. Akıntı bizi iki nehirde de –karada akanlar için ne demeli– yıkayıp kıyıya atıyor.

Sait Faik'i çok az tanıdım. Mavi gözleriyle edebiyat matinelerinde. Duyduğu tedirginliğin yüzündeki yansımalarını izlerdim.

Bazı dostlarının aktardıklarından çıkan sonuç; edebiyatı iyi bildiği, gerçek şair ve yazarları bulmakta eşsiz bir sezgisi olduğu.

İstanbul'u, karmaşıklığı, lezzeti içinde idrak edebilen bir Sait Faik.

Bir kenti bütünüyle edebiyata getiren eserler artık yazılmıyor. Özlemini çekiyorum. Bu şehrin yazarıdır cümlesini kullanmak istiyorum.

Ben bir kente dayalı, ona yapışık eserlere, yazarlara bağlıyımdır. Yaşadığım şehri hep edebiyatın merceğinden görmeye alışmış bir insan olarak son zamanlarda böyle bir eksikliği duyuyorum.

İstanbul üzerine kitaplar yayımlanıyor, incelemeler, anı kitapları çıkıyor, eski İstanbul'u anlatan yazarların romanlarına da rastlanıyor ama Sait Faik sonrası İstanbul'u genç kuşak anlatmıyor.

Eski semtlerin romanı yazıldı, ama yeni semtlerin insan örgüsünü işleyen, kişiliksizliği gösteren eserler neden yok?

Artık bir kentin yaşayan dokusu edebiyatta görünmüyor.

Sait Faik'in İstanbul'u, sözünü genç kuşak yazarlarından biri için tereddütsüz kullanabilir misiniz?

Adalar, bizim bütün kozmopolit yaşamımızda önemli kurtarılmış bölgelerdi.

Sait Faik'ten sonra Zeyyat Selimoğlu'nda tükeniyor.

Hikâyeler, bir romanın içindeki bir pasaj, onları bir bütüne ulaştıramıyor.

Sadece o eskidendi lafı, bizim edebiyata karşı sorumluluğumuzu gidermiyor.

Bugün okuduğunuzda eskimeyen duygulara rastlıyorsunuz. Ben en çok duygu eskimelerinden korkarım. Çünkü yazmanın, yaşamanın ve insanı malzeme olarak değil öz olarak kullanmanın iyisini yazan Sait Faik unutulmuyor.

(Mart 1996)

SAİT FAİK'İ SEVİYORUZ

Semih POROY

Sanat verimleri üstüne kılı kırk yaran bakış açılarından nefis değerlendirmeler de yapan, böylece büyük şairliği yanında önemli bir estetikçi de sayılması gereken Nâzım Hikmet, Sait Faik için bakınız neler söylüyor:

Yahu şu son günlerde Sait Faik'in hikâyelerini okuyorum tekrar. Allah rahmet eylesin, ne büyük, ne gerçek şairmiş oğlan...

Ben Sait Faik'i çok severim. Bizim büyük hikâyecilerimizden biridir. Büyük hikâyeci, büyük şair... çok namuslu insan, memleketini çok seven insan... Velhasıl büyük bir hikâyeci, büyük bir şair..."*

Sait Faik gibi bir öykücüye sahip olmanın önemini bir soy şair, bir dünyalı sanatçı olarak Nâzım Hikmet büyük bir coşkuyla belirliyor.

Evet!.. Nâzım Hikmet, Sait Faik'i seviyor...

Sait Faik'i seviyoruz.

(Mart 1996)

SAİT FAİK'İN SANATI

Perihan ERGUN

Sait Faik'in şiirle başlayan yazarlığında düz yazının her çeşidini buluyoruz. Ama kısa–uzun ne olursa olsun ille de öykücülüğü önde gidiyor.

O'nun bendeki etkinliğini, yapıtlarındaki burcu burcu kokan "her şeyi sevmesiyle", yerelliğiyle, çocukluk ve gençlik heyecanlarımla anımsıyorum. Ortaokulun ilk sıralarındayken dergilerdeki dizeleriyle "Rakı şişesinde bir balık olsam" diyen ve Ramiz'in usta çizgileriyle şişede görüntülenen Orhan Veli, liseli günlerimde Beyoğlu'nun Balyoz Sokağındaki galerisinde önce resimleriyle sonra da;

"Yar yar seni kara saplı bir bıçak gibi sineme sapladılar."

ve

"Bir dilimi zehir zıkkım
Bir dilimi baldan tatlı."

diye anlatan, trenin lokomotif, teknenin motor sesiyle mestolan Bedri Rahmi ile Attilâ İlhan'la, Cahit Irgat'la, Orhan Arıburnu'yla ve de büyük romancı Orhan Kemal'le bir coşku halesi içinde onu sevdim. Hâlâ oturmakta olduğum Beyoğlu–Tepebaşı, Yüksekkaldırım, Tünel, Kasımpaşa, Dolapdere ve Burgazada insanlarının doğayla, denizle kaynaşmasının anlatımında kendimi o kafilenin içinde buluverdim.

"Tünel'deki Çocuk"un çocukluğunu bilmeden büyüyüvermesi, öykülerindeki acılı–tatlılı, sıcak–soğuk insanları, Burgazadalı emekçilerin yaşam savaşı sanki Anton Çehov ve Panait Istrati ile birlikteyken Sait Faik'in öykülerine girivermiş kişilerdi gözümde. Kalpa-

zankaya Yolundaki Hişşt... Hişşt...'iyle Atikali'de yediği simitten kalan susam kokulu cebine saklanıveren Hidayet'iyle hayal ettiği Panco'su, özlediği anacığıyla kara köpeği ve yaldızlı iki kişilik karyolalarda tek başlarına yatanların yalnızlığını resmeden Sait Faik benim Yunus Emre ve Karacaoğlan kadar yastıkaltı dostumdur.

Çok sevdiğim Kalinikhta'sında "35'lik naylon oltayla deniz diplerinden balık sanıp fosforlar, yakamozlar, pırıltılar çekerek, canımsın... canımsın..." diyen sesini duyarak o pırıltıların cümbüşünde renkli rüyalara dalardım.

En sevdiği ilk yazlarda 1954'ün Mayısında kahrolası sirozun en iflah olmazı onu yaşamdan kopardı. O günün İstanbul gazeteleri bu acı ölüm haberini ilk sayfa, bazıları da simsiyah başlıklarla verdi. O'nun Şişli Camiinde namazı kılınırken, ben İtalyan Ortaokulunda Türkçe'yi öğrencilerime öykülerindeki o güzelim diliyle öğretiyordum.

Kızlarımın yaşaran gözlerinde Sait'in yakamozları, kederi, yalnızlıkları, özlemleri parlıyordu. Bazen düşünürüm; bu ve öbür okullardaki öğrencilerimden bugün toplumumuzda isim yapan sanatçı, yazar, çevreci ve değişik mesleklerde başarı gösterenlerde Sait Faik'ten izler yok mudur? Vardır... Kesinlikle vardır.

Ben Burgazadalı oluşumu da Sait Faik'e borçluyum. Üniversitede öğrenci olduğum yıllarda Ada'ya ilk kez onu görmek için gitmiştim. Gördüm... Ama O bizi görmemişti. Vapur İskelesinin korkuluklarına sırtını ve dirseklerini dayamış, gemiden çıkanları boş, görmez gözlerle seyrediyordu. Bir selamını bile alamamıştık. Bilinçaltı çok kalabalıktı, gördüklerini depoluyordu. İçine taş atılınca değişik sesler çıkaran bu derin kuyuyu böyle tanıdım. Burgazada tutkum o günlerde başladı. Beyoğluluydum bir de Burgazadalı oldum. Sanatçı olamadım ama onu ve tüm sanatçıları sever oldum, insan olmaya özendim.

(9 Nisan 1996)

BEN SAİT FAİK'E GİDERİM...

Mustafa BALBAY

Ne zaman bir insan sıcaklığına gereksinim duysam... Ne zaman yalnızlığın sıcak kuytusunda birisiyle buluşmayı dilesem... Ben Sait Faik'e giderim...

Beton kuşaklarla örülü kent çirkinliğinde, ne zaman uçsuz bucaksız bir vadide koşmak istesem... Ne zaman kış ortasında bir bahar havası solumak istesem... Ben Sait Faik'e giderim...

Ne zaman uzak yakın yolculuklarda yanıma almayı tasarladığım kitap yoldaşları listelemeye girişsem... Elim ilk Sait Faik'e gider...

Doğrusunu söylemek gerekirse O'nunla ilk ne zaman tanıştığımı tam anımsamıyorum. Bir kitapçıda kitapları karıştırırken, Sait Faik'inkilerle başbaşa kalınca "Mahalle Kahvesi"nin arkasındaki şu söz müydü beni ilk çeken:

"Bir insanı sevmekle başlar her şey...

Yoksa aldığım bir mektuptaki, "Hişt hişt... Hişt hişt... uyarıları mıydı, O'nunla yakınlığımı perçinleyen?

Bunların ne önemi var...

Ne zaman yaşam sevincimi tazelemek istesem... Ne zaman "Ruhum da banyo yapmalı" desem... Ne zaman, "Yaşam senin baktığın pencereden ibaret değil Balbay" diye mırıldanmaya başlasam... Ben Sait Faik'e giderim...

İstanbul'da çok sevgili dostlarım var Görmek istediğim, özlediğim çok yer var... Bir de Sait Faik var...

Üç dört saatlik bir zamanım varsa, kalbim bağlasan durmaz... Ada vapuruna kurulup, tam gaz Burgaz...

Adaya inerken başka bir ülkeye gelmiş kadar heyecanlanırım... Aklıma pasaport bile gelir...

Hafif beton lekeli güzel bir dağ eteği... Deniz... Bol kozalaklı, dalları zikzaklı çamlar... Kiremit damlar... Deniz...

Ve Kalpazankaya...

Söz verdiğim saatten 15 dakika geç kalmış gibi kayalara yönelirim... Dalgalar, martılar, dalgalar, martılar...

Martıca bilsem. Dalgaların üzerine oturup martıların kuşaktan kuşağa anlattığı Sait Faik öykülerini dinlesem...

Ne zaman bir dost sesi duymak istesem... Ne zaman içimdeki renklerin solmaya başladığını hissetsem... Ben Sait Faik'e giderim...

Yeni coğrafyalar görmek zenginliktir, eğitimdir, derinleşmedir, genişlemedir... Ama bilinen coğrafyanın ayrıntılarında yeni şeyler keşfetmekte bütün bunların yanı sıra "yaratma" vardır... Ne zaman bu duygularıma tanık arasam... Ben Sait Faik'e giderim...

Türkçeyi Yaşar Kemal'den, Fakir Baykurt'tan öğrendim... Bir de Sait Faik'ten... Ne zaman güzel bir şeyler okumayı düşlesem... Ben Sait Faik'e giderim...

Bir de sevgi...

"Sözcüklerin anımsattıkları" oyununda bana sorsalar:

– Sait Faik?

"Sevgi...

– İnsan?

"Sait Faik...

Haldun Taner, "Ölür ise ten ölür, canlar ölesi değil"de Sait Faik'i tanımlıyor:

Burgaz çalılıklarından çekti bir kızılcık dalı kopardı, kalem gibi yonttu, ucunu yaşama batırdı ve yazmaya koyuldu...

Sait Faik usta... Şu sizin "Semaver" nerede?

Çok susadım da...

(Cumhuriyet, 18 Nisan 1996)

BİR EDEBİYAT MATİNESİNİN ÖYKÜSÜ

Nejat ŞEN

Çoğumuz Sait Faik Öykü Ödülünü Darüşşafaka'nın düzenlediğini biliriz de Abasıyanık Ailesi ile Darüşşafaka ilişkisinin nasıl kurulduğunu pek merak etmeyiz. Burada kısaca bu konu üzerinde durmak istiyoruz.

Edebiyat Matinesi düzenlemenin çok yaygın olduğu bir dönemdi. Yıl 1954. Demek kırk iki yıl önce. Darüşşafakalı öğrenciler de okullarında bir Edebiyat Matinesi yapmak istiyorlardı. Dört öğrenci düzenleme işini üstlendi. Mesut Üldaş, Vedat Uçuk, Erhan Demirok ve ben. Bu öğrenciler Fazıl Hüsnü Dağlarca'yı tanıyorlardı. Dağlarca'nın desteği ile bu Edebiyat Matinesine büyük bir katılım oldu. İstanbul'da yaşayan, hemen hemen tüm seçkin ozan ve öykücüler gelmişti. Matine çok güzel geçti. Büyük yankı uyandırdı.

Yalnız bu Edebiyat Matinesinin ötekilerden ayrı bir yanı vardı. Bu matineye Sait Faik de katılıyordu. Oysa Sait Faik bu tür toplantılara pek katılmak istemezmiş. Ama matineyi düzenleyen öğrenciler o denli içtenlikle Sait Faik'in okullarına gelmesini istiyorlardı ki koca usta çocukları kıramadı. Aslında Sait Faik'in hatırını kıramadığı kişi kuşkusuz Fazıl Hüsnü idi. Çocukları destekleyen oydu. Fazıl Hüsnü de Sait Faik'in en yakın dostlarından biri. En yakın arkadaşı.

Sonuç olarak Sait Faik matineye katıldı. Sanırım bu Sait Faik'in yaşamında katıldığı tek Edebiyat Matinesi olmuştur.*

Evet, Sait Faik çocukları kıramadığı için Matineye katılıyordu

* Sait Faik'in çeşitli matinelere katıldığı, ona ilişkin anılarını yazan yazar ve şairlerin metinlerinden anlaşılmaktadır. (Yayımcının notu.)

ama çocuklar da onun için güzel bir sürpriz hazırlıyorlardı. O günlerde İstanbul'da tiyatro dünyasında yeni bir rüzgâr esiyordu. Uğur ve Heyecan Başaran kardeşler son derece başarılı oyunları ile büyük ilgi uyandırıyorlardı. Matineyi düzenleyen gençler de Sait Faik'in tiyatro ile yakından ilgilendiğini biliyorlardı. Ellerinde güzel bir fırsat vardı. Uğur ve Heyecan Başaran'ın erkek kardeşi de Darüşşafaka'da okuyordu. Onun aracılığı ile Heyecan Başaran'ın matineye katılması sağlandı. Heyecan Başaran, matinede Sait Faik'in en sevdiği öykülerinden biri olan Ermeni Balıkçı ile Topal Martı'yı okuyacaktı.

Matine çok güzel başladı. Ortam çok iyiydi. Bu işi üstlenen gençler gerçekten kusursuz bir düzenleme yapmışlardı. Önce perde açıldı. Sahnede çok güzel bir İstanbul silueti yer alıyordu. O dekoru Erhan Demirok hazırlamıştı. Bu dekorun önünde ben, Orhan Veli'den İstanbul Türküsü'nü, Vedat da Cahit Sıtkı'dan Otuz Beş Yaş'ı okudu. Bu sırada Mesut Üldaş da kemanla Schumann'ın "Rüya"sını çalıyordu. Bu sunuş salonda büyük ilgi uyandırdı. Vedat ve ben, bu sıcak ilgiden güç alarak kendi şiirlerimizden bir iki tanesini okuduk. Çok alkışlandık ve şaşırdık. En önde oturan Sait Faik'in de coşku ile bizi alkışlaması bizi çok duygulandırdı. Çok sevindik. O ânı hiç unutamıyorum.

Sonra, sırası gelen ozan ve öykücüler kürsüye çıkarak, yapıtlarını sunmaya başladılar. Kürsüye çıkmayan tek kişi Sait Faik'di. Onun öyküsünü Heyecan Başaran okuyacaktı.

Sıra Heyecan Başaran'a gelmişti. Ermeni Balıkçı ile Topal Martı'yı okumaya başladı. Okumuyor da sanki tek kişilik bir oyun sunuyordu. Gerçekten olağanüstüydü. Öykü bitince salonda büyük bir alkış koptu. Bir süre sonra alkış sesleri arasına "Sait Faik, Sait Faik" diye bir tempo karışmaya başladı. Sonra bu tempo alkış seslerini bastırdı. Tüm salon "Sait Faik... Sait Faik... diye çınlıyordu. Herkes ayağa kalkmıştı. Boyu kısa olanlar sandalyelerin üstüne çıkmıştı. Coşku dinmek bilmiyordu. Koca salon sanki bir sevgi seli gibi Sait Faik'in üzerine akıyordu. Görülecek şeydi...

Bu olağanüstü ilgi karşısında Sait Faik büyük bir şaşkınlığa uğradı. Ne yapacağını bilemedi. Yavaş yavaş ayağa kalktı. Belli ki çok heyecanlanmıştı. Sonra kürsüye geldi. O çılgın sevgi gösterisi

birden durdu. Salonda şimdi tıs yoktu. Sinek uçsa duyulurdu. Herkes büyük bir özlemle Sait Faik'ten bir şeyler duymak istiyordu. Ama o kürsüde hiç konuşmadı. Yalnız iki elini yana doğru açıp başını da hafif öne eğerek bir süre öyle kaldı. Son derece sevimli ve sıcaktı. Bu durumda size ne söyleyebilirim sizin için ne yapabilirim der gibi bir hâli vardı. Sait Faik'in o duruşu, o davranışı, belki yüz konuşmadan daha etkili oldu. Az önce sinek uçsa duyulacak kadar sessiz olan salon birden bir sevgi bombası gibi patladı. Aradan kırk yıldan çok zaman geçti ben daha böyle sevgi gösterisi görmedim. Salon yıkılıyordu sanki.

Gözünü sevdiğimin Türk insanı. Yaşamını onun sevgisine adamış evladını nasıl bağrına basıyordu. Hey koca usta sana sevginin böylesi yakışırdı.

Matine bittikten sonra, Sait Faik'e okulu gezdirmek istedik. Matine ile ilgili izlenimlerini öğrenmek, biraz da konuşmak istiyorduk. Ama kalabalıkta öbür arkadaşları bulamadık. Yalnız Mesut'la ben, Sait Faik'i Müzik Salonuna götürdük. Darüşşafaka Lisesinin Çarşamba'daki ilk tarihsel binasından İstanbul çok güzel görünür. Sait Faik salona girince önce bu çarpıcı güzellik dikkatini çekti. Bir süre sessizce İstanbul'u seyretti. Sonra bana döndü. Gülümseyerek "Sen de şiir yazıyorum diyorsun. Yahu insan burada şiir yazmaz da ne yer" dedi. Hep birlikte gülüştük. Sonra Mesut, Sait Faik'e "Hocam benim kemanımı nasıl buldunuz?" diye sordu. Sait Faik Mesut'a dönerek, "Hocam mocam yok" dedi. "Benim adım Sait, bundan sonra bana hep Sait diyeceksiniz." Şaştık kaldık. Biz ona nasıl Sait diyebilirdik? Üstelik yüzlerce insanın estirdiği o görkemli sevgi, saygı, bağlılık fırtınasının üzerinden daha bir saat bile geçmeden. Dilimiz söyleyecek olsa bile yüreğimiz izin vermez. Ama şimdi, aradan kırk iki yıl geçtikten sonra, bu satırları yazarken, artık Sait diyebilirim ona. Böylesi belki daha hoşuna gider.

Müzik Salonunda biraz söyleştik. Çocuk gibi sevinçliydi. Matineyi çok beğenmişti. Bizim şiirler de hoşuna gitmişti. Bunları duyunca biz de sevindik. Sait'i okulun kapısına kadar uğurladık. Tam kapıdan çıkarken duraladı. "Kalem kâğıdınız var mı? Ben sizin isimlerinizi yazayım" dedi. Hemen ellerimizi cebimize attık. Kâğıt vardı ama kalem yoktu. Aksilik işte. Bizde kalem çıkmayınca bu

kez Sait ellerini ceplerine sokarak karıştırmaya başladı. Sonra bir kurşun kalem çıkardı. Boyu yarıya inmiş, üzeri diş izleri dolu, arkası kemirilmekten iyice aşınmış, üzeri mavi boyalı bir kalemdi bu. Kalemin bu durumu bizim dikkatimizi çekmişti. Sait de o sırada çocuksu bir çekingenlik içine girdi. Kalemi Mesut'a uzatarak "Adlarınızı ve adreslerinizi o elindeki kâğıda yaz," dedi. Mesut yazdı. Kâğıdı Sait'e verdi. "Benim adresim belli" dedi, Sait. "Ben artık Adadayım. Adaya gelirseniz, geziniriz, konuşuruz. Ada şimdi güzel olur." Tam bu sırada, okulun kapısından kalabalık bir grup çıktı. Bunlar matineye katılan yazarların bir kısmı idi. İçlerinde Nevzat Üstün de vardı. Nevzat Üstün bizim yanımızda duran Sait Faik'in koluna girerek "Haydi yürü gidiyoruz" dedi. Sait'i çekip aldı yanımızdan. Doğru dürüst bir güle güle bile diyemedik. Sait böyle aniden yanımızdan ayrılınca, o üzeri dişlenmiş kalemi Mesut'ta kaldı. Sonraları Mesut bu kalemi Müzeye vermiştir diye düşünüyordum. Yakın zamanlara kadar kalem ondaydı. Ve Mesut o kalemi büyük bir özenle saklıyordu. Ama sonra Müzeyi dolaşırken baktım kalem orada yok. Artık Mesut'a kalemi ne yaptın diye de soramam. İki yıl önce Mesut aramızdan ayrıldı.

Okulun kapısındaki bu ayaküstü söyleşi Sait'le son konuşmamız oldu. Sonra ne biz Adaya gidebildik ne de o bizi aradı. Hastalanmıştı. Bir gün gazetelerde Sait Faik'in mide kanaması geçirip özel bir kliniğe yatırıldığını öğrendik. Şişli'de şimdi Kent pasajının bulunduğu yerde Özel Marmara Kliniği vardı. Sait orada yatıyordu. Orası bizim eve çok yakındı. Hemen ziyaretine gittim. Doktorlar yanına kimseyi bırakmıyorlardı. Aşırı ziyaret Sait'i yormuştu. Hele Burgaz'dan gelen balıkçı dostları Sait'i büsbütün duygulandırmış ve sarsmıştı.

Artık kesin olarak dinlenecekti. Bunun için de yanına hiçbir ziyaretçi alınmamalıydı. Bu ziyaretçi akınını durdurmanın yolunu da Nevzat Üstün bulmuştu. Odasının kapısına bir kâğıt asmıştı. Üzerinde de şu yazılıydı: "Sait'i seven içeri girmez!" Biz de giremedik. Daha sonraki ziyaretlerimde de yine Sait'in yanına giremedim. Bazen akrabalarıyla aşağı koridorda saatlerce beklediğimiz olurdu. Onları da almazlardı içeri. Ben hastalığının durumunu bilmediğim için Sait'in iyileşeceğini umuyordum. Olmadı.

Edebiyat Matinesinden sonra biz Sait'le konuşamadık ama Fazıl Hüsnü onunla sık sık görüşüyordu. Edebiyat Matinesi ile ilgili görüşlerini bir de Dağlarca kanalı ile öğrenmek istedik. Dağlarca bize, Sait Faik'in çok mutlu olduğunu, Darüşşafaka'yı çok sevdiğini, Edebiyat Matinesini beğendiğini, söylemişti. İşte bu olumlu izlenimi ailesine de aktaracak olan Sait Faik bir anlamda Abasıyanık Ailesi ile Darüşşafaka arasındaki ilişkilerin de temelini atmış oluyordu.

Bu yazıyı yazmadan önce, Fazıl Hüsnü'yü ziyaret ederek hem hal hatır sormak hem de bu konu ile ilgili görüşlerini yeniden öğrenmek istedim. Yanına gittiğimde Fazıl Hüsnü'yü yoğun bir çalışma temposu içinde buldum. Masasının üzeri doluydu. Harıl harıl bir şeyler yazıyordu. Bu yoğun çalışma temposunu bozmak istemiyordum. Ama o hemen çalışmasına ara verdi. Söyleşmeye başladık. Sait'ten söz açınca birden duygusallaştı. "Ölüm olayı beni çok etkiliyor" dedi. "Hele yakınlarımın ölümü. Genç yaşta ölenler. Sait'e de çok yanmışımdır." Daha sonra Dağlarca ile uzun uzun Sait Faik üstüne konuştuk. Daha doğrusu Dağlarca, bana Sait Faik'le ilgili çoğunu bilmediğim ilginç şeyler anlattı. Sait Faik aslında ciddi bir savaşım vermiş, büyük güçlüklerle boğuşmuş, zor bir hayat geçirmiş. Dağlarca "Sait Faik yazdıklarını fazlası ile yaşamış bir insandı" diyor.

Darüşşafaka, adından da anlaşılacağı gibi, bir sevgi ocağıdır. Temeli insan sevgisine dayalı bir eğitim yuvasıdır. Dünyadaki ilk halk okuludur. Toplumun sevgi bekleyen çocukları, yüz yıllık bu ulu çınarın koruyucu kanatları altında yarınlara hazırlanırlar.

Sait Faik de insan sevgisi ile dolu bir büyük usta. Bir bilge kişi. "Sev azizim sevmeye bak, diyen bir gönül dostu. Bir sevgi simgesi. İnsan sevgisini yaşama biçimine dönüştüren bir yüce kişi.

Şu ilginç rastlantıya bakın. Türk toplumunda insan sevgisini doruklara yükselten bu iki isim günün birinde gelip bir yerde birleşiyorlar.

Darüşşafaka Sait Faik Öykü Armağanı.

Dünya durdukça ikisi de birbirini daha ilerki kuşaklara taşıyacak.

(Nisan 1996)

SAİT'Lİ GÜNLER

Müştak ERENUS

Sait'li günlerden benim payıma düşen her salı Bedros'un Narmanlı Yurdundaki atölyesinde sanatı efendilik içinde kucakladığımız toplantılarda idi. Kim yoktu ki içimizde, hepimiz vardık. Şimdi Sait Faik Abasıyanık'ın bu güzelim doksanıncı yılında bu toplantılardan söz etmeden önce Sait'in bilinen sıcacık bir anısını tazelemek istiyorum.

Malumumuzdur, Burgazada, bütün kayıkları, bütün balıkçıları ve cemaati ile Sait'in adasıdır. Bu güzel dostun deniz ortasında kayığı ile tek başına balık tuttuğu bir güzel günde Kastamonulardan, Sivaslardan çıkıp gelen Sait'in hayranı bir delikanlı, iskelede keyfeden balıkçılara Sait'in evini soruyor. Balıkçılar, "Nah, denizin ortasında balık tutuyor" diye Sait'in kayığını gösteriyorlar. Delikanlı, "Ben Anadolu'dan Sait Faik'i görmeye geldim" diyor. Balıkçılar koyuyorlar bir kayığa delikanlıyı, götürüyorlar Sait'e. Sait seviniyor. Buyur ediyor kayığına genci, "Hoş geldin" diyor. Delikanlı tarifsiz mutluluklar içinde başlıyor kendini anlatmaya ve Sait de keyifle dinliyor. Akşamı ediyorlar, Sait delikanlıyı kayığı ile iskeleye bırakıyor, vedalaşıyorlar. Ama tosun delikanlı bu güzel kavuşmanın peşini bırakmak niyetinde değildir. Ertesi günü yine geliyor. Bir kayık tutuyor ve yine denizin ortasında kendisiyle dostluk eden Sait'e yanaşıyor. Sait biraz bozuktur, delikanlının ölçüyü kaçırdığı sıkıntısında. Buyur ediyor kayığın baş tarafına, onun da eline bir olta veriyor, "Sen de orda balık tut" diyor. Delikanlı bir şey anlıyor da, anlamıyor. Arada bir laf atar oluyor kıymetli ağabeysine, akşamı zor ediyorlar ve Sait misafirini yine iskeleye bırakıyor ve bir de "Oooh be" diyor.

Gel gör ki misafirin ölçü ve görgüsü kaçık. Taa nerelerden çıkıp gelmiştir Sait ağabeysi için. Üçüncü gün yine ve yine çıkıp geliyor Burgaz'a. Kayıkla yine yanaşıyor. Sait'e edecek ve diyecek bir şey kalmamıştır. "Otur" diyor dünkü yerine, eline olta da vermiyor. Delikanlı bir şeyler söylüyor, Sait'ten ses yok. Delikanlı bir şeyler geveliyor, Sait'ten ses yok. Ve sonunda bütün bu suskunluklar üstüne olacak oluyor. Delikanlı büyük bir anlayış içinde, "Sait ağabey seni sıktım mı" diyor da Sait Faik bir ok gibi yerinden fırlayıp kollarını havaya kaldırarak, "Sıktın... sıktın be birader, sıkıldım, sıktın... sıktın... diye bağırmaya başlıyor Balıkçılar hemen yetişiyorlar bu yangına. Şaşırıp kalmış misafiri alıyorlar kayıktan, götürüp Burgaz'ın iskelesine bırakıyorlar. Ve delikanlı bir daha Burgaz'a gelmiyor.

Bedros'un, Tünel'de Narmanlı Yurdundaki o sıcacık atölyesinde her salı toplanırdık. Ressamlar, müzik erbabı, yazarlar, şairler, sevgilileri, misafirleri. Toplantılarımıza Sabahattin Eyüboğlu ağabeyimiz başkanlık ederdi. Hemen söylemeliyim, Bedri ağabeyine çok saygılı idi. Biraz da resmen korkardı. Bir salı günü sohbetinde Bedri, "Ağabey," dedi, "bu pazar günü çocuklar Beyazıt'ta açtıkları yeni talebe yurdunda bana şiir okuttular, arkasından da birine Nişabürek faslından gazel çektirdiler, çok bozuldum. Sabahattin ağabey hemen azarlama sesiyle, "Birader sana kaç defa söyledim, böyle yerlere gitme diye, tekdirini bastırdı. Başta Bedri, hepimiz suspus olduk.

Salıları cemaat toplandıktan sonra Bedri ile ayağa kalkar ikişer buçuk lira toplardık kelle başına ve bu para ile de gider Asmalı Mescit'in köşesindeki bakkaldan (hâlâ duruyor) şarap, ekmek, peynir alırdık. Şarabımız, yıllarımızın şefkatli dostu, 73 kuruşluk Güzel Marmara idi. Ve paramız elverdiğinde de beyaz peynire biraz da pastırma katardık. O zamanlar bu nesne o kadar nazlı edalı değildi, alır yerdik.

O günlerde Sait Faik hasta idi. İçki içirtmiyorlardı artık. Bir salı günü parayı toplarken Sait'i atladım. Bir kızdı ki bana. "Ne atlıyorsun beni," dedi. Benim patavatsızlığım. Salı toplantılarına çoğu kez Şemsi Yastıman, Hasan Mutlucan gibi sazlı ve sesliler de katılırdı. Zaman zaman yurtdışından misafirlerimiz de olurdu. Gü-

nün sanat konuları idi konuşulan dedikodularıyla birlikte. Sergiler, yarışmalar ve sonuçları, kitaplar. Şiire, genellikle halk türkülerinin sözlerinde gelirdi sıra. Sabahattin ağabey türküleri hiç ihmal etmez ve seçiminde, her zamanki ciddiyetiyle, titizlik gösterirdi. Yeni, taze türküler gelirdi meclise. Önce seçimi yapılır ve sonra bileni önden girerek sıcacık bir koro başlardı. Yine bir salı günü bir ara Sait'le Bedri kayboldular ortadan. Bir süre sonra, şarabın tapasını yakmışlar, kendilerine birer laz bıyığı çekerek çıktılar ortaya. Bir güzel güldük. Bellerine atkılardan kuşak da sarmışlardı. O gün Şemsi Yastıman eşliğinde bir güzel kalkıdılar, kırdılar geçirdiler ortalığı. Atölyenin ortası bir er meydanı idi. Kendine güvenen çıkar oynardı. Ama öylesine sarhoş marifetiyle değil, hiç değil, büyük bir ciddiyetle. İki Amerikalı kız misafirimiz vardı o gün. Kim getirmiş. Bir konuyu sohbetliyorduk. Derken biri fırladı ortaya. Kars yöresinden bir oyun. Saz hemen eşliğe yetişti. Bizimki tam fiyakalı fiyakalı ayaklarını sektirirken birden Amerikalı küçük kız fırladı yerinden, "Yanlış oynuyorsunuz, dedi. Önce şaşıramadan hep sustuk. Oynayan durdu. Hepten bozulmuştuk. Kız koydu elini bizimkinin omuzuna, saz yine başladı. "Bakın" dedi kız, "önce sağ ayağınız yana, iki öne, sonra," sonra... falan filan... Ne oluyordu bu kefereye böyle. Bizimkini bıraktı bir yana, başladı bir güzel oynamaya. Bir iki, bir iki üç... Bir süre oynadı, sonra durdu ekledi. Efendim üç aydır Doğu'da Türk halk oyunlarını belliyormuş. Ford Vakfından almış dolarları, gelmiş buraya. Daha da nerelerimizi bellediğini ve belleyeceğini de söylemedi. Biz biliyorduk da, her zamanki gibi yine sustuk.

Ama Sait Faik Abasıyanık yine aynı sevecen hinlikle "hişt, hişt" seslenişini sürdürüyor ve de sürdürecek tükenmez yıllar boyu, taa ötelere.

(Şubat 1996)

SAİT FAİK VE BİR ÖYKÜSÜNÜN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Gülsüm CENGİZ-AKYÜZ

Sait Faik'i yazar olarak ilk kez ortaokul sıralarında tanıdım. Bir ders kitabımızda onun Karanfiller ve Domates Suyu adlı öyküsü vardı. Öyküde, kör bir insanın kendisine ekip diksin diye verilen bir toprak parçasıyla, dolayısıyla yabanıl doğayla boğuşması anlatılıyordu. Öyküdeki Kör Mustafa, adanın en taşlı, kayalıklı ve yabani bitkilerle dolu bölümünü işlenir hale getirmek için doğayla kıyasıya bir mücadeleye girişiyordu. Anlatım öylesine gerçekçiydi ki, öyküyü okurken benim de ellerime dikenler batıyor, o ağır kayaları kazmayla söküp çıkarmak için çabalıyordum. Anlatım öylesine gerçekçiydi ki, bu çabaların sonucunda işlenen toprakta yetiştirilerek çarşıya satmaya götürülen karanfillerin kokusunu, domates suyunun tadını duyar gibi olmuştum. O çocuk yaşımda öyküden ve yazarından çok etkilenmiştim. Okumayı çok seven bir çocuğa edebiyat zevkini vermesi açısından olduğu kadar; emekle, sabırla, inanç ve dirençle üstesinden gelinemeyecek hiçbir şeyin olmayacağı düşüncesini öğretmesi açısından da önemliydi benim için.

Yıllar sonra, TÖB-DER İstanbul Şubesi tarafından bir arkadaşımla, Burgazada'daki TÖB-DER Kampını yönetmek üzere gönderildiğimde bir kez daha karşılaştım Sait Faik'le. O zaman öğrendim Burgazada'nın Sait Faik'in yaşamındaki yerini ve önemini. Müze hâline getirilmiş evini gezdim. Yazarlığı son derece saygın ve hatta kutsal bir iş olarak gören genç bir okur için, onun dolmakalemlerinden çalışma masasına dek her şey çok ilginç ve önem-

liydi. Bütün evi ve eşyayı ilgiyle izledim. Kıyıda, köşede gizlenmiş, unutulmuş bir ayrıntıda yazardan, yaşanmışlıklardan bir şeyler aradım.

Bir akşamüstü, bir arkadaşımla kamptaki işlerimizi bitirip Kalpazankaya'ya yürürken çıktı karşıma, o aradığım izlerden biri. Yemyeşil ağaçların arasından, mavi deniz ve günbatımı görünüyordu. Görüntü çok güzeldi ve ben gördüğüm her şeyi ilgiyle izliyordum. Birden, arkadaşım, sağ taraftan denize doğru inen bir yamacı göstererek: "İşte şurası Kör Mustafa'nın bahçesi" dedi. Şaşkınlığımı gizleyemedim. "Nasıl? Kör Mustafa diye biri var mı gerçekten?"

Arkadaşımdan olumlu yanıt aldığımda, bu kez bir başka ilgiyle inceledim denize doğru dimdik inen yamaçtaki bahçeyi, ağaçların ortasındaki kulübeyi. Demek öyle biri yaşamıştı burada ve yazar, bu tanıdığı insanı yazmıştı. Ağaçların arasından görünen sebze bahçesi, evin önündeki çiçekler öyküyü anımsattı bana, öykünün ne kadar gerçekçi yazıldığını. İşte o an anladım, o öykünün ve yazdığı öteki öykülerin başarısının nedenini; yaşamdan kaynaklanıyorlardı. Gerçekçi bir dille yazılmışlardı. Emeği, sabrı, umudu yüceltiyordu. Edebiyatı çok seven, o dönemde gizli gizli şiirler yazan, yazar olma düşü kuran birisi için bu keşif çok önemliydi.

Bugün içtenlikle ve rahatlıkla şunu söyleyebilirim: Sait Faik'in bu öyküsü, bu küçük anıdan öğrendiklerim benim yazarlık yaşamıma çok şey katmıştır. Bu arada, çağdaş yazarların ders kitaplarında yer almasının, daha çocuk yaşta onlara sundukları beğeni ve düşüncelerin ne denli önemli ve gerekli olduğunun da bir kez daha altını çizmek isterim. Bu duygu ve düşüncelerimi dile getirme olanağını da sevgili Perihan Ergun'un çağrısıyla katıldığım, Burgazada'daki Sait Faik'i anma gününde buldum.

(Mart 1996)

ÖLÜMÜNÜN 41. YILINDA
SAİT FAİK ABASIYANIK

Atilla BİRKİYE

HEP, BİR KIZILCIK DALIYLA YAZDI

"Burgaz çalılıklarından çekti bir kızılcık dalı kopardı, kalem gibi yonttu, ucunu yaşama batırdı ve yazmaya koyuldu." Haldun Taner, bunları yazıyor **Sait Faik** için. Düzeni, sunulan değer yargılarını, parayı, şunu bunu, yani çoğu **"dünyevi"** şeyi elinin tersiyle itip Burgazada'ya gelip de o **'özgür insanı'** yaşayış.. Doğanın içinde; denizin karşısında, balıkçıların, emekçi insanların, sıradan insanların arasında olageldiğince doğal bir yaşam... Yaşayabildiği kadar süren bir yaşam, kısa ya da uzun, önemli değil. İstediği, dilediği gibi yaşamak... Sait Faik'in yaşamı için yetersiz sözcüklerdir bunlar.

Yetersizdir, ama onun yaşamını da hani biraz yansıtır: Yazdıklarına ve onunla ilgili yazılanlara bakarsak... Her ne kadar **"Sait Kuşağı"**na yetişememişsek de **"Sait"**in yaşamına dair ne çok şey belleğimizdedir...

Gerçek sanatçı, özgür ve özgün olan sanatçıdır. Nitekim bunun edebiyatımızdaki benzersiz örneklerinden biri değil midir Sait Faik. Yazarlığı gibi yaşamı da benzersizdir. Bir eşini bulmak güçtür. Hani, alt kamarada oturup, yukarıdaki dünyayı, hayal edenlerdendir. Kınalı'da inecek yaşlı adamın, yanından ayrıldıktan hemen sonra daha merdivenlerle yukarı çıkmadan öyküsünü hayal etmeye başlamıştır bile... Yaşlı adamın dünyası, o alt kamaradaki tarafından **"hayal"** edilmiştir: Kınalı'da inecek, biraz sonra iskeleden evine doğru yollanacak ve evinin kapısında çocuklar, **"... bu sı-**

cak yaz gününde İstanbul denilen bu harikulade şehrin pis ve güzel sokaklarından ucuz şeyler arayıp da yorulmuş" yaşlı adamın elinden hediye paketlerini kapacaklardır.

Alt kamarada, her bir şeyden uzaklaşıp kendi **'ben'**ini özgürce yaşayan ve dış alemi en ince ayrıntılarıyla kurgulayıp hayale dalan genç adam, kuşkusuz ki Sait Faik'ten başkası değildir. Alt kamarada oturmak, yaşama ilişkin bir seçimi de belirtiyordur. Alt kamarada oturup dünyayı, denizin maviliğini, martıların beyazlığını, insanların akşam yorğunluğunu, miçonun halatı atışını, iskelenin verilişini ve geminin iskeleden ayrılışını hayal etmek, düşünmek ya da kurgulamak için o dünyayı da derinliğine yaşamayı gerektiriyordur.

İşte **"kahramanımız"** hem alt kamarada oturup hayal dünyasına dalıveren hem de o alt kamaradan hayal edilebilecek kadar doyasıya yaşayan adamdır **Sait Faik Abasıyamk...** Bir Sait Faik hikâyesi okuduğunuz zaman, komşunuzu, karşı penceredeki genç kızı, Kapalıçarşı'da çalışan çocuğu, emekli aylığını almış yaşlı adamı, sesi belki de rakıdan çatallaşmış balıkçıyı ve daha nicesini görür gibi olursunuz. İstanbul, Sait Faik'in İstanbul'u değil. İstanbul'u şimdiki haliyle görseydi üstat kimbilir ne acılar içine girerdi. Biraz da, Sait Faik'i bize şimdilerde döne döne okutan İstanbul'un bu hali değil mi? İstanbul'un sokakları, meyhaneleri, trenleri, tramvayları, vapurları, adaları ve özellikle de Burgaz; her renkten, her ırktan, bu kentte yaşayan, ama sokaktaki insanları, **"lüzumsuz adam"**ları okuruz, onun kızılcık dalıyla yazdıklarında. O insanların acılarını, küçük mutlulukları okuruz. Yalnızca insanları mı? Ne güne duruyor Sinağrit Baba, Dülger Balığı?

Sait Faik, yaşamı olduğu gibi tüm canlılığıyla yazmıştır. Aslında onu okumak biraz da yaşamı öğrenmektir. Onu okumak, biraz da ipekli bir mendile benzer: **"İyi, halis ipekli mendiller hep böyledir. Avucunun içinde istediğin kadar sıkar, buruşturursun; sonra avuç açıldı mı insanın elinden su gibi fışkırır."**

Sait Faik okumak biraz da Burgaz'ı öğrenmek ve sevmektir. Bunun tam tersi de geçerli olabilir. Yani henüz Sait Faik'i keşfetmemiş kimileri, Burgaz'ı tanıdıktan sonra Sait Faik'i de tanıma

şansına ermişlerdir. Burgaz ile Sait Faik aslında deri ile tırnak gibidir. Birinin adını andınız mı ötekinin adı da gelir. Burgaz'da dolaşırken hele baharın ilk günlerinde gitmişseniz, ada iyice tenhadır, Kalpazankaya'ya doğru yol alırken bir **"Hişt"** sesi duyarsınız. Bu aynı zamanda **"Sait"** diye bir sestir. Dönüp arkanıza bakarsınız, Sait Faik'i görmemek olanaksızdır. Burgazada'da yalnız başınıza yürürken birden karşınıza Sait Faik çıkar. Size içten gülümserken hayretle karışık, ama büyük bir saygıyla selamlarsınız.

Şaşkınlığınızdan arkanıza bakamazsınız. Biraz sonra ardınızdan bir **"Hişt, hişt"** sesi gelir. Dönüp bakarsınız, yol boştur. Ama **"Sait"**in **"hişt, hişt"** sesi vardır.

Haldun Taner'in dediği gibi:

"Ölürse ten ölür, canlar ölesi değil"...

Sait Faik'in yazarlığı bir sevginin ifadesidir. İnsanı sevmekle başlar her şey... Sevgi, insanoğlu olarak hiçbir zaman dünyada ulaşamadığımız barış, kardeşlik ve özgürlük temalarına doğru yol alır, onun yazı ve yaşam serüveninde. Sev, özgür ol: Doğayı, ağaçların yeşilliğini, güllerin kırmızılığını, gökyüzünün mavisini, denizin köpüklerini, Burgaz'ı, Boğaz'ı, içine çek; özgürce derin derin tüm güzellikleri severek ondan alabildiğin kadar tat alarak içine çek. Bir şair ruhu, İstanbul'dan gelip geçti; ellisini göremeden yaşamdan çekip gitti. **"Sevimli bir aylaktı"**, adı ise Sait Faik'ti. Yazdıkları, çevresindeki insanlardı. Onlarla birlikte yaşamaktan mutlu oldu, Kalpazankaya'da kırmızı şarabını güneşin batışında yudumlarken. Sait Faik'in kızılcık sopasıyla yazdıklarını okuduk, mutlu olduk; içimiz sevinç doldu. Balkona çıkıp derin derin temiz bir havayı, ama temiz bir İstanbul havasını solur gibi onun yazdıklarını soluduk.

Çocuklarımıza öğütledik, edebiyatı onunla sevdik, edebiyatı başkalarına onunla sevdirdik. Yazımıza bir başka değerle başlamıştık yine onunla, Haldun Taner'in **"Sait"** için dedikleriyle bitirelim:

"Doğayı, insanları bu kadar içten seven, her satırında bize bu kadar sıcak seslenen bir yazara, gönül dolusu saygı, sevgi ve teşekkür."

Gönül doslusu saygı, sevgi ve teşekkür...

(Cumhuriyet, 11 Mayıs 1995)

II

Burgazadalı Dostları

SAİT FAİK'İN BALIKÇI ARKADAŞI ZANGOÇ TODORİ

Lale FİLOĞLU

ADADA DEMOKRASİ SAİT FAİK'LE BAŞLADI

Havanın bütün kaprisine ve hırçınlığına rağmen ada vapurları piknikçilerle dolu. 22 Nisan pazar sabahı vapurlar piknikçileri ve ada sakinlerini Kınalı'ya, Büyükada'ya, Burgaz'a taşıyor Ama bu kez **Sait Faik** adına bir gün geçirmek isteyenler de var vapurlarda. Bugün Sait Faik Burgazada'da anılıyor

Erken saatlerde bastıran yağmur, adada bir gün geçirmek isteyenlere engel olamıyor. Kadıköy İskelesinde bekleyen vapur, meyve torbalarını, piknik çantalarını da yüklenmiş durumda. Vapurun arka açığında **George Michael**'ın solo konseriyle başlayan müzik şöleni, gençlerin de darbukayla eşlik ettiği bir arabeskçinin acılı sesiyle sürüyor. Tabii bu gürültüden en çok şikâyet edenler vapurun satıcıları oluyor. Sonunda teybin sesi kısılıyor, çaylar içiliyor, Kanlıca yoğurtları dağıtılıyor; piknik, vapur daha hareket etmeden başlıyor.

"Çevremiz" gazetesinin her yıl geleneksel olarak düzenlediği anma törenleri ilk kez 1978 yılında yapıldı. 1981-1984 olağanüstühal döneminde anılamayan Sait Faik, sonraki yıllarda, yazarın adına düzenlenen yarışmayı kazananların da katılımıyla anıldı. Bu yıl anma gününe Sait Faik Hikâye Armağanı'nı **Mahir Öztaş**'la paylaşan **Gülderen Bilgili** de katıldı. Gülderen Bilgili'nin, Kalpazankaya Kır Gazinosu'nda devam eden törende söyledikleri şunlar: **"Sait Faik'in öykülerinde odak noktası hep insandır. Seçilen başka nesneler de sonradan hep insana dönüşür. Ba-**

lıkları, bulutları anlattığı öykülerinde bile insan olmanın çelişkileri inceden inceye duyumsanır."

Bilgili'den sonra mikrofonu alan konuşmacılar, bu hafif piknik havasında geçen anma törenine şiirler, öyküler, türküler ve anılarla katıldılar. Her konuşmacı Sait Faik'in bir başka yönünü anlattı törende. **Şükran Kurdakul** kendisi konuşurken içki içen, yemek yiyenlere sitem edeceğini söyleyerek başladığı konuşmasında, Sait Faik'in bir dönem geçtikten sonra kalabalıklarca anlaşıldığını. **Nâzım Hikmet**'in dahi bu öykücüyü anlamadığını ve Sait Faik'in hassasiyetine küçük burjuva hassasiyeti dediğini söyledi.

Törenin en renkli konuşmacılarından biri de ilkokul birinci sınıf öğrencisi **Defne Sözbir**'di. Küçük Defne, mikrofona ulaşabilmek için hayli çaba harcadı. Ancak sonunda ayaklarının altına çekilen bir sandalyeyle bu sorun da çözüme kavuştu. Sözbir, 1954 yılında yitirdiğimiz Sait Faik'in bazı şiirlerini kitaptan okudu, ama bir tanesini, en sevdiğini ezberinden söyledi: **"İlk urbamız; İncir/ İlk günahımız Elma/Not: Ben günahsızım."**

Sait Faik'in amcasının oğlu **Raşit Abasıyamk** da Adapazarı'ndan kalkıp gelmişti törene. Raşit Abasıyanık, Sait Faik'le ilgili anılarını anlatırken, yazarın kitap bastırmak ve dağıtmak için çok zorluk çektiğini ve sonuçta kitabının toplatıldığını söylüyordu. Raşit Abasıyanık'a göre şimdi de değişen bir şey yoktu. Bugün de kitaplar toplatılıyor, filmler sansürleniyor, kasetler toplatılıyordu.

Sennur Sezer'le birlikte sunuculuk görevini üstlenen **Adnan Özyalçıner** ise **"haylaz"** Sait Faik'ten söz etti biraz. İstanbul Erkek Lisesinde okurken, arkadaşlarıyla birlikte Arapça öğretmenlerinin minderine raptiye koyan ve sonra da bu işe ortak olan diğer öğrencilerle birlikte okuldan çıkartılan Sait Faik'ten.

Sait Faik'in Paris'te geçirdiği beş gününü hikâyeleştiren **Naim Tirali**'nin ilk söyledikleri şunlar oldu:**"Sait Faik bu tür mikrofonlu toplantıları sevmezdi. O zamanlar düzenlenen edebiyat matinelerinde hikâyeleri okunurken en kuytu köşelere çekilirdi. Ancak böyle herkesin doğayla bir araya geldiği toplantı havalarından hoşlamrdı."** Cumhuriyet Dergide Sait Faik'i çizen **Semih Poroy,** konuşma yapacağından habersiz olarak katıldığı anma töreninde, **"Eğer Sait Faik burda olsay-**

dı 'Ulan kısa geç, şurda içki içiyoruz herhalde' derdi" sözleriyle kısacık bir konuşma yaptı.

Anma töreninde son söz, Sait Faik'in balıkçı arkadaşı **Zangoç Todori**'ye verildi. Bu güleç yüzlü, kasketli balıkçı kendine özgü şivesiyle konuşurken dinleyicilerden hayli ilgi topladı: **"Demokrasi adada Sait Faik'le başladı. İyi adamdı, ne yazık ki çok yakından tanıyamadım. Beni kahvaltıya çağırırdı. İçmeye çağırırdı."***

(Cumhuriyet, 3 Haziran 1988)

* Zangoç Todori 1994 kışında öldü. (Derleyicinin notu.)

SAİT'İN, BURGAZADA'DAKİ DOSTLARI

Perihan ERGUN

ÖLMÜŞ OLAN BALIKÇI DOSTLARI

Sefer Dayı: 95 kışında öldü. Yaşı 80-90 arası. Karadenizliliğin tüm özelliklerini taşıyan yalnız, fakir, onurlu bir uşak idi. Kışları Genco Erkal'ın evinin karşısındaki eski plajın arkasında, yazlıkçı bir hayırseverin evinin alt odasında barınırdı. Yazları da 6 numara dediğimiz halk plajına girilen yine Genco Erkal'ların yanında, etrafını, üstünü branda ile kapladığı balıkçı teknesinde geçirirdi. Teknenin önünde seyyar mutfağı, yemek masası ve kendine selam veren dostlarını buyur ettiği çilingir sofrası gönlünün zenginliğini simgelerdi.

Anma günlerinin ilk yıllarında ondan tören yerinde Sait'i anlatmasını istemiştim. "O böyle gösterileri sevmezdi ama onu hep yaşatın, çok iyi bir adamdı, güvenilir, mert bir dosttu. Ona her şey değer. Eğer yaşasaydı ben böyle sürünür müydüm? O koca köşkte bana da bir yatımlık yeri olur idi. Anası gitti de onu yetim mektebine verdi. Onlar da hiç bakmıyorlar" diye hayıflandı.

Arif Hoca (SEZGİN): Ölümü Eylül 1991. Anma günlerinden birinde gelip konuşmuştu. Özetle; "Biz onu bizim gibi yaşamak isteyen bir varsıl çocuğu olarak bellerdik. Alçakgönüllülüğü bizlerle balığa çıkması, tavla, iskambil oynaması hoşumuza giderdi.

Ölüm haberini alıp Şişli Camiinde cenazesine gittiğimizde, çok tanınmış olduğu söylenen adamları cemaatte gördük. Yabancı elçiliklerden, yayınevlerinden gelen çiçekler Şişli Camiinin avlusunu doldurmuştu. Biz onun böyle meşhur bir kişi olduğunu bilmiyorduk, çok şaşırdık. Çok demokrat bir adamdı, yazık erken öldü" demişti.

Mehmet ÇİZMECİ: 1993 yılında yitirdik. Erzincan kökenliydi. Burgazada Karakolunun karşısındaki, Kostantiya'nın ahşap evinin köşesindeki kaldırımın üstünde, üstü brandalı açık hava işyerinde ayakkabı tamirciliği ve boyacılığı yapardı. Yetişen ve yetişecek olan çocuklarıyla torunlarının geçimini sağlayan, dost, cömert, Anadolu ikramcılığının simgesi, ehlikeyf, dostluğu aranan rintmeşreb bir ağabeyimizdi. Anma günlerinden birinde çağrımıza içtenlikle katılmış ve Sait'i tüm içtenlik ve duygululuğuyla: "Çok iyi ve cömert bir adamdı. Ben Erzincan depreminde her şeyimi kaybetmiş, uzun tedavilerden sonra canımı kurtarabilmiştim. Ama işsizdim. İstanbul Burgazada'ya hemşehrilerimin yanına iş aramaya gelmiştim. Bir gün aç ve parasız ne yapacağımı bilmeden kahvenin önünden iskeleye doğru giderken bana selam veren Sait Faik 'Sen galiba yabancısın gel birer çay içelim' diye beni kahvenin önüne oturttu. Yanında hep dolaştırdığı ve çok sevdiği kara köpeği Arap vardı. Bana çok şey sormadan durumumu anladı, köşke götürdü. Bana hissettirmeden annesine durumu anlatmış olacak ki o saygıdeğer kadın hemen sofrayı kurdurarak bana çorba vs. ikram etti. Ara sıra bahçenin ve evin ufak tefek işlerine baktırırlardı. Kendime iş ve kapı bulup Ada'ya yerleştikten sonra aileme de hep yakınlık gösterdiler. İyiler çok yaşamıyor tez gidiyor, şimdilerde olanaklarım ölçüsünde demlenirken onun ruhu için de birer kadeh atıyorum ve içimi rahatlatıyorum" diye anlatmıştı.

BURGAZADA'DAKİ YAŞAYAN DOSTLARI

Hasan ÇETİNKAYA (Lakabı: Hikâye Hasan):

Sait Faik'le tanışması ve izlenimleri şöyle:

"1950 yılında askere gitmeden önce Burgazada'da kasap Kiryako'nun yanında çalışıyordum. Sait'in Arap adlı siyah, Piçoz (nonoş) adında beyaz bir Rus köpeği olmak üzere çok sevdiği iki köpeği vardı. Adada olduğu günler onlarla gelip bizden kemik almaktan çok zevk alırdı. Benimle de bu gelişleri sırasında dostluk kurmuştu.

Balıkçı Karan, Kalafat, Barba en çok balığa çıktıkları dostlarıydı. Kaşık Adası civarındaki taşların arkasında o zamanlar bolca mercan balığı vardı. Genelde öğleden sonra çıktıkları avlanmaya, işten vaktim olduğunca ben de katılırdım. Tutulan balıklar ortak sermayemiz olurdu. Bir keresinde tuttuğumuz balıkların geliriyle bir program teklif etti: O gün tuttuğumuz mercanları köprü iskelesine götürüp sattık. Karaköy'de Uzun Ömer gişesi vardı. Orhan Veli ile sözleşmiş, orada buluştuk. Çengelköy'deki Rum Arnavut'un meyhanesine gittik. O meyhanenin en meşhur rakı mezesi manda sütünden kaymak –o zamanlar Çengelköy'de mandalar vardı– salatalık, domatesti. Bu meyhaneye gidişlerin bir çoğunda Ada'dan Barba, Antimos, Sotiri, Vangel gibi dostlar da bulunurdu.

Bir gün vapur Arnavutköy civarında seyrederken Orhan Veli 'Sait Abi şu manzaraya bak, ne diyorsun' diye henüz iskâna açılmamış yoğun ağaçlı tepelerin güzelliğinin verdiği duygusallıkla onun ne diyeceğini bekliyordu. O sırada yakınımızda yaşlı, sakallı, doğulu olduğunu sandığım bir kişi tütününü sarma sigara yapmış, kavla onu yakmaya çalışıyordu. Sait ona büyük bir hazla bakarak 'Lan asıl manzara burada, ben onu yakaladım, bak ne güzel' diye çocuklar gibi sevinerek duygularını belirtiyordu.

İşte bu ve buna benzer unutulmaz anılarla onu hatırlıyorum. Alıngandı, huysuzdu, küfürbazdı ama çok sıcak ve sevecendi. Bir gün yine Adalı o zaman lisede öğrenci olan bakkal Mustafa amcanın oğlu Orhan Tuncer kendisinden Varlık Yayınlarından yeni bir kitabının* çıktığını, imzalayıp vermesini istemişti. 'Hadi hepiniz birer teklik (bir lira) verin siftah yapalım' diye bize imzalı kitabını vermişti. O öldükten sonra ününü duyarak dostluklarımızın övüncünü duyar olmuştuk, rahmetli iyi insandı, onu hiç unutmayacağım.

(Şubat 1996)

---

* **"Şimdi Sevişme Vakti"** adlı ilk şiir kitabı. (1953)

BURGAZADALI SAİT FAİK

Orhan ÖZALP

Benim Sait Faik'le devamlı bir dostluğum veya arkadaşlığım olmamıştır. Sadece zaman zaman ve giderek sıklaşan sohbetlerimiz olmuştu diyebilirim.

Ailece yakınlığımız vardı. Rahmetli annesi rahmetli annemin yakın dostu idi ve zannedersem babam da çok erken vefat etmiş olan babasını tanırdı.

Babam mazbut ve otoriter bir insandı. Biz iki kardeş Galatasaray Lisesinde talebe olduğumuz sıralarda Sait Faik onun nezdinde orada burada aylak aylak dolaşan, sözüm ona hikâyeci olarak geçinen bir "serseri" idi. Onun bu hâline çok üzülür, bize de kendisi ile konuşmamamızı zira bize kötü örnek olacağını telkin ederdi.

Yaş itibariyle bizden büyük olması dolayısıyla zaten kendisi ile o zamanlar yakınlığımız da yoktu. Sadece rastlaştığımızda "Merhaba Sait" der, geçerdik.

Yaşantısı ve görüntüsü kimseye hürmet telkin etmezdi. Yanında daima bir köpeği bulunur, Ada'nın ıssız sahillerinde dolaşır ve herhalde kafasında hikâyeler tasarlayarak saatlerini geçirirdi.

Liseyi bitirdikten sonra birkaç senemi Fransa'nın "Grenoble" şehrinde talebe olarak geçirdim. Sait Faik'in de bu şehirde benden önce talebe olarak bulunduğunu biliyorum.

Yurda döndüğümde Sait Faik hikâyecilikte az çok isim yapmış durumda idi. "Mark Twain" ismindeki bir Amerikan Derneği yazılarını beğenmiş ve kendisini Derneğe onur üyesi kaydetmişti. Sait Faik'in ismi böylece edebiyat arenasında sükse yapmıştı.

Fakat doğrusunu söylemek lazım gelirse, ben henüz hiçbir hi-

kâyesini okumamıştım. Halbuki o aralık bütün dünya klasiklerini ve bu meyanda hikâyecilerini okuyor ve edebiyatla yakından ilgileniyordum.

Askerliğimi süvari yedek subayı olarak Sarıkamış'ta yaparken Gazi Terbiye Enstitüsü mezunu bir subay arkadaşın elinde onun kitabını görünce Ada özlemi olsa gerek, birden alakadar oldum ve bütün hikâyelerini ilk defa bu arkadaştan alıp okudum.

Hikâyeler o kadar hoşuma gitmişti ki şüpheye düştüm. Acaba Ada özlemim mi bu hikâyeleri bana böylesine sevdirmişti? Sait Faik'e karşı ilk saygı ve takdir hislerim böylece doğdu. Artık o benim için sıradan bir "Sait" değil, dünya çapında büyük bir hikâye yazarı idi.

Askerden döndüğümde kendisi ile zaman zaman sohbet etmekten zevk aldım. Hikâyelerinin çok beğenildiğini ve benim de bütün hikâyelerini zevkle okuduğumu kendisine söylediğimde "Sahi mi söylüyorsun" diye bir soruşu var ki yüzündeki memnuniyeti hiç unutamam.

Burgazada'da babalarımızın kurduğu bir klüp vardır. "Burgazada Deniz Kulübü. Sait de bu kulübün üyesi idi. Zaman zaman gelir, bir müddet bezik oynar giderdi. Sait'in hikâyeciliği artık biliniyor olmakla birlikte çoğu ticaret erbabı olan kulüp üyeleri arasında henüz saygınlık kazanmış bir kişiliği yoktu. Kendisine "herhangi bir kişi" gözü ile bakılırdı.

Bir gün kulübe çoğu edebiyat fakültesinden talebelerle hocalarının teşkil ettiği bir grup insan çıkageldi. Sait Faik'i soruyorlardı. O da tesadüfen orada idi. Talebeler ve hocaları ona öylesine hürmetkâr ve takdirkâr davrandılar ki buna şahit olan diğer üyeler hayretle bakakaldılar. Talebeler teker teker onun elini öperek karşısında hazırol durumuna geçerken onun yüzü utancından kıpkırmızı olmuştu. Evet utancından diyorum çünkü o son derece kalender ve mahçup bir insandı.

Arasıra Beyoğlu'nda gezerken de –o devirde 17.30–18.30 saatleri arası orası Gezinti Caddesi idi– kendisiyle karşılaşır ve beraber yürürdük. Bir defasında bana "Yakında genç bir yazarın ismi edebiyat dünyasında bomba olacak" demişti. Bununla Aziz Nesin'i kastediyordu.

Hastalandığında kendisini bir iki defa hastanede ziyarete gittim. Beni görünce çok sevinmişti. Ne de olsa ikimiz de Burgazadalı idik.

Öldüğünde bütün gazeteler siyah çerçeveli manşetlerle ve büyük büyük harflerle kötü haberi bildirdiler. Henüz sağ olan babam bu gazeteleri görünce hayretler içinde kaldı. "Bu adam bu kadar büyük bir yazar imiş de biz anlayamamışız" dediğini hatırlarım.

Ancak babam bir bakıma haklı idi. O birdenbire "Sait Faik Abasıyanık" olmamıştı ki. Senelerce, orada burada aylak aylak dolaşarak mevzularını yakalamış, kelime kelime, cümle cümle, sayfa sayfa bu basamakları çıkmış ve nihayet Türk ve Dünya Edebiyatının önde gelen hikâyecilerinden biri, yani "SAİT FAİK ABASIYANIK" olmuştu.

Kendisini rahmet, takdir ve hürmetle anarım.

(Şubat 1996)

'SIRADAN İNSANLAR'I YAZMAYI SEVEN SAİT FAİK'İN BAKKAL ARKADAŞI ANLATIYOR

Mayısın 11. günü, 34. ölüm yıldönümü anılan Sait Faik, öyküleriyle Türk edebiyatının doruk noktalarından birinde yerini alırken, aslında bir "insan" olarak, tam anlamıyla, "tanınmamak isteyen biriydi".

Evet, Sait Faik'in tanımıyla, "Burgazada'nın kitaba para veren ilk adamı", yazarın yakın dostu, balık arkadaşı bakkal Orhan Tuncer, arkadaşını böyle anımsıyor ve bize anılarını aktarıyor.

Cezmi ERSÖZ

'TANINMAMAK İSTEYEN BİRİYDİ'

Sait Faik'i "eküri"den birine sorarsak, ona haksızlık etmiş oluruz. Çünkü Sait Faik, edebiyatımızın belki de sıradan insana en yakın edebiyatçı-sanatçısıdır. Düşünün, çingene kızları **Orhan Veli**'ye **"mektepli"** derken, kendisine **"çakır"** derler. Hem **"eküri"**dekiler, ona hep haksızlık etmişlerdir. Resmi bir daireden mesleği ile ilgili belge getirmesini isterler, o da öykülerini yayımlayan dergiden bu belgeyi ister; vermezler. İlginçtir, Sait Faik'in pasaportunda **"San'atı"** hanesinde, **"Yoktur"** yazar, evet "yoktur"; Fransızcası ise, **"Sans Profession"**dur: Yani **"Meslek-siz".** Sait Faik en çok buna bozulur. Buna benzer nice olay var;

örnekse onun için ünlü bir ansiklopedide, **"Tam bilinçlenmemiş olsa da..."** gibi tuhaf teşhisler yapılmış; bir yazar da, –şu an müze olan– evindeki deftere, **"Sait! Sait! Sen toplumsal değişimi göremedin"** diyebilmek cüretini göstermiştir. İşte bütün bunlar yüzünden biz de onu, onu tam istediği gibi seven halktan bir dostuna sorduk: **Burgazada**'da şarküteri işleten **Orhan Tuncer**'e... Sait Faik'le dostluğu 1948'de başlayan ve ölümüne dek süren Orhan Tuncer, Sait Faik'le ilgili ilginç bir anısını şöyle anlatıyor:

"1950 yılıydı Sait Faik bir gün dükkânıma geldi, o zaman yine burada bakkallık yapıyorum. Oldukça neşeliydi, yerinde duramıyordu.

'Hayrola, nedir bu keyfin?' diye sorduğumda, şöyle dedi:

'Sorma yahu, bugün Beyoğlu'nda Yazarlar Derneği'nin bir toplantısı vardı, gideyim dedim, kapıya bir bekçi koymuşlar, ben tam girecekken: 'Hop! Dur bakalım hemşerim, buraya sadece yazarlar girer, balıkçılar değil' dedi ve beni içeri sokmadı. Hiç sesimi çıkartmadım. O kadar memnun oldum ki... Demek ki yalnız giysilerim değil, yüzüm, hareketlerim, halim, tavrım, her şeyim balıkçıya benziyormuş... Bu benim için müthiş güzel bir şey biliyor musun..."

Sait Faik kelimenin tam anlamıyla 'tanınmamak' isteyen biriydi.

KİTABA PARA VEREN BAKKAL DOST

1953 yılında Sait Faik'in **"Şimdi Sevişme Vakti"** isimli ilk şiir kitabı çıkmıştır. (Bu kitap Şair **Ece Ayhan**'a göre Türkiye'nin 'ilk sivil' şairleri olan **Cemal Süreyya** ve **Sezai Karakoç**'u etkilemiştir.) Orhan Tuncer kitabın yayın haberini, Cumhuriyet gazetesinde okur ve Sait Faik'ten bu kitabı ister. Sait Faik kitabı imzalar ve şu notu düşer:

"Burgazada'mn kitaba para veren ilk adamı sensin... Dünyanın kitaba para veren ilk bakkalı kimdir dersin Orhancığım? 17 Ekim 1953"

Sait Faik kitabın bedeli olan 1 lirayı hemen ister, çünkü o sıralar ve 'hep' parasızdır. Söz parasızlıktan açılmışken, Sait Faik'in bir yakınmasını anmamak mümkün değil; şöyle diyor bir yazısında: **"Ben demokrasi parasıyla, 5, 10 lira alıyorum hikâye başına, oysa o hikâyeyi yazabilmek için 14 lira harcıyorum, geziyorum, insanlarla konuşuyorum..."**

Sait Faik, parasızlığı yüzünden hep ekonomik olarak annesi **Makbule Abasıyamk'**a bağımlıdır. Tabii ekonomik bağımlılık, manevi bağımlılığı da beraberinde getirdiği için, bohem ve özgürlük düşkünü bildiğimiz Sait Faik, balığa çıkarken bile, annesinden izin alır ve onun tembih ettiği saatte (Orhan Tuncer, bu saatin çoğunlukla öğleden sonra 16.00 olduğunu söylüyor) dönmeye dikkat eder ve balık avının en güzel saatlerinde, **"Hadi Orhan, topla oltaları eve dönüyoruz, geç kalırsak annem kızar sonra,"** der. Tabii Sait Faik'in Beyoğlu'na indiğinde annesinin "sevgi zincirlerini" kırdığı muhakkak: Bunu hepimiz biliyoruz, zaten kırmasaydı, "Çingene kızı oynatmak" gibi müthiş bir zevk alışkanlığı edinemezdi.

SANATÇI KİMDİR?

Evet, Sait Faik Arapça öğretmenine yaptığı bir şaka yüzünden, liseden uzaklaştırılır; Edebiyat Fakültesi'nde aradığını bulamaz; iktisat öğrenimi için gittiği Lozan'da yüreği sıkılır; 3 yıl kaldığı Grenoble'da içkiye alışır. Halıcıoğlu Ermeni Yetim Mektebi'nde Türkçe öğretmenliği yapmak ister, öğrenciler yüzündeki "otorite yokluğu"nu görünce, bir türlü dinlemezler onu: Sait Faik, çaresiz öğretmenlikten ayrılır. Dahası, fasulye tüccarlığına soyunur, ama iflas eder. **"Medarı Maişet Motoru"** adlı romanında, "Hayatı toz pembe göstermediği için", 2 bin lira para cezasına çarptırılır, bir türlü kimseye yaranamayan Sait Faik, doğru bildiğinden şaşmaz. Bir sanatçı için şu saptamayı yapan birinden başka ne yapması beklenebilir ki:

"Sanatçı üzgündür, çabuk küçülüverir, uykuları kaçtığı zaman insanlardan ürker!"

TUTUNAMAYANLARA SEVGİ...

Evet, has bir sanatçıdır o. **Edebiyat tekkeleriyle, kulisler-**

le, ilişkilerle hiç işi olmamıştır onun, **"Havuz Edebiyatı"**nın dışında olmuştur hep. Tutunamayan öykücülerimizin başında gelen **Kenan Hulûsi'**yi çok sevmesi bunun başka bir kanıtı değil mi zaten?..

Evet, sıradan insanların hiç çekinmeden sarıldıkları bir sanatçıdır o, **"Yaşamak bütün âdetlerden uzak... Yaşamak!"** diyendir. Sait Faik, ölümünün 34. yılında sevgili **Tezer Özlü'**nün defterine yazdığı gibi, büyük yazarlığının önünde saygı ile eğilinmesi gereken bir "insan"dır.

(Cumhuriyet Dergi, 1988)

SAİT FAİK'TEN ANILAR

Melih NAZİKİ

1945'ten sonra eski Deniz Kulübünde arasıra gidip otururduk, Sait Faik de oraya sık sık briç oynamaya gelirdi. O günlerden birinde yine Ada'dan bir grupla oradaydı. Aralarında bir gazete haberini tartışıyorlardı. Konu şuydu: Anadolu'da kuytu bir araziye yabancının biri pır pır uçağıyla zorunlu iniş yapmış. Orada gördüğü bir çobana el-kol işaretleriyle (Tarzanca) durumunu anlatmaya çalışmış. Çoban da bunu kavrayarak ona yardımcı olmuş.

O toplulukta rahmetli Reşat Erkal (Genco Erkal'ın babası) milli duygularla heyecanlanarak "Bizim Anadolu insanı gördünüz mü ne kadar zeki. Bakın dil bilmediği halde adamın dediklerini anlayıvermiş" diye övününce Sait celallenerek "Ben ona zekâ demem. Zekâ bir uçağı imal ederek uçurmak, gemiyi inşa ederek suya indirmektir" diyerek hiç tartışmaya girmeden yürüyüp gitmişti.

Biz Adalı gençler hep dalga geçmek için vapurun bodrum katında otururduk. O da tüm ciddiyetiyle elinde saman kâğıdından sarı defterine hiç kimseyle konuşup ilgilenmeden eski yazıyla notlar karalardı. Bizler de onun ciddiyetinin etkisiyle suspus olurduk. Rahmetli sıcak, kalender, iyi bir insandı. Yaşayabilseydi ulusumuz için daha büyük kıvançlar getiren hikâyeler yazacaktı. Yazık oldu.

(Şubat 1996)

ALAETTİN MAHİR ERGUN (8 YAŞINDA)

Perihan ERGUN

Burgazadalı en küçük Sait Faik tutkulusu:

Bilgi Yayınevi yeni yılda dostlukla bana bir kitap paketi ile yayın kataloğunu sunmuştu.

Torunum Mahir,

"A!.. bana BİLGİ'den paket geldi, onlar bunu bana göndermişler," diye coşkuyla pakete saldırdı. Kendi adına olmadığını görünce de patlamış balon gibi söndü.

Neden kendisine gönderildiğini sandığını sorduğumda da:

"Ahmet Amca benim Sait Faik'i çok sevdiğimi biliyor ya! Daha önce de onun öykülerini bu nedenle bana göndermemiş miydi?" diye işi Sait'e bağlayınca, Sait Faik'i neden çok sevdiğini ve son anma gününde heykelin yanına bırakılan çiçek demetlerini niçin o denli koruduğunu sordum.

"Ben ilk kez onun Sığırtmaç öyküsünü okumuştum, onu eğitmek istediği günlerde Sığırtmaç'ın kahveden kaçarak kendisine camın dışından dilini çıkarıp onunla alay etmesine karşın, Sait Faik'in gene de ona kızmadığına çok sevinmiştim, dedi, ve:

"Hem Kalpazankaya'daki toplantıda konuşmacılar onun ormanı, ağaçları, çiçekleri, martıları, denizi, balıkçıları, **benim Burgazadamı** ve insanlarını ne kadar çok sevdiğini anlatmadılar mı? Ben de o gün bu yüzden konuşmak istemedim mi?" diye ekleyerek anlayışsızlığımı beni biraz da şaşırtarak yüzüme vurdu.

Bu olay bana Sait'in daha birçok 90 yıllar kuşaklarca yaşayacağı gerçeğini de sevindirerek kanıtladı.

(Ocak 1996)

SAİT FAİK

Dr. Selahattin SAVAŞKAN

Ben, Sait Faik'in annesi Makbule Abasıyanık'ın özel doktoruydum. Resmi görevim belediye hekimliği olduğundan, aralıksız Burgazada'da bulunmak zorundaydım. O yönden, her aradıklarında sağlığı için hazır olurdum. Bu çağırmalarda Sait'le dost olduk. Annesinin rahatsızlığı gastro entrerit (mide–bağırsak) olduğundan, rahatsızlıkları sıkça görünürdü. Bir ziyaretimde Makbule Hanım, o günler için bana çokca değeri olan 50 (elli) lira vermek istedi.

Sait,

"Ayıp değil mi anne? O benim arkadaşım. Sen onu bana ver," espirisiyle, o parayı kendisi aldı. Ve beni alarak, Burgazada PTT'si karşısındaki Sütçü Pandelli'ye götürdü. Para bitinceye kadar ufak tefek mezelerle, şarap içildi.

İskele karşısındaki Yordan lokantasında, paramız olduğu zaman beraber demlenir, orada veya kulüpte bezik oynardık. Beziği herkesle oynamazdı. Seçtikleri arasında ben de vardım.

Eczacı Hacı Baba, Sait'in fikirlerine çok ters olan tutucu fikirleri savunurdu. Bizler buna tepki gösterirdik. Buna karşın Sait Faik'in bir özelliği de, hiç kimseyi kendi düşüncelerinin etkisinde bırakmak istemeyişiydi. Herkesin fikrini tölaransla ve saygıyla dinlerdi. Adada (bizim gibi bir iki kişi örneğin ben, Fazıl Ahmet Aykaç'ın oğlu Müşfik Aykaç dışında) tüm dostları, balıkçılar ve hamallardı. Bunların içinde en yakın olduğu, Ayı Mehmet dediğimiz, kimsesiz bir balıkçıydı. Mehmet daha sonra, kendileri olmadığı zamanlarda evlerinin bekçiliğini yaptı.

"Mahalle Kahvesi" adlı kitabını, rahatsız olduğu bir gün ziya-

retine gittiğimde, "Böyle bir günümde hâzik doktorumuz Selâhattin Savaşkan'a hatıradır" diye imzalayarak verdi.

Avrupa'da, özellikle Fransa'da onu seven, çok güvendiği dostları vardı. Bunu kanıtlamak için bana; "Nasıl ilaç yazarsan yaz, dünyanın neresinde olursa olsun getirtebilirim" derdi. Ben bunu abartılı bir söz olarak kabul ederdim. Çünkü, onun bu denli tanınan bir sanatçı olduğunu idrak edemiyordum. Bunun da nedeni herhalde çok alçakgönüllü ve kalender tavırlı olmasıydı.

Bir gün adaya geliyordum. Vapurda, Etem Mikarbi vardı. Yanında oturan bir kişiyi göstererek;

– "Seni Samet Ağaoğlu'yla tanıştırayım" dedi. Samet Bey benim Burgazada'sı doktoru olduğumu öğrenince, Sait'i sordu. Ve "Ben onunla Paris'te beraber oldum. Arkadaşlık ettim. Şimdi iktidardayız. (D.P bakanlarındandı) Onu Kütüphaneler Genel Müdürü yapmak istiyorum. Kendisine bu dileğimi bir de siz iletir misiniz? Yalnız ondan bir isteğim var; bize bir kerecik olsun oy versin" dedi.

Adaya indiğimde bu konuşmayı Sait'e ilettim. Cevabı küfürle karışık, "Ben bu hırsızlara oy verip de, öteki dünyada günahlarına ortak mı olacağım!.. Benim Türkiye'de partim, martim yok!" diye tepki gösterdi.

Bu örnekte olduğu gibi, düşüncelerini kırıcı da olsa, açıkca söylemekten kaçınmazdı. Kişisel duygularını hüzünlü bakışları içinde saklar, çok az konuşur, genelde Kumbaroz'un karşısındaki İndos'un bir köşeciğinde sarı kâğıtlı defterine öykü olarak dökerdi. Canı çok sıkkın olduğu zamanlar, Ada'nın uzun yürüyüş yeri olan Kalpazankaya'da soluğu alır, Hayırsızada ile Yassıada'ya bakarak düşünceleri ile deniz ufkuna dalardı.

Onun dostluğunu hâlâ özlemle arıyorum.

(14 Mayıs 1996)

8. BÖLÜM

SAİT FAİK'İN ANISINA

SAİT FAİK MÜZESİ

Aziz NESİN

"Burgazada'yı Güzelleştirme Cemiyeti, Sait Faik'in evini bir müze hâline koyarak, çalışma odasını olduğu gibi muhafaza etmeye karar vermiş... Gazetelerdeki resimde de görüldüğü gibi muharririn yazı masası, kitapları, koltuğu, bakır mangalı bulunan bu oda 22 Ağustos günü törenle ziyaretçilere açılacakmış!

Burgazada'yı Güzelleştirme Cemiyetinin sanatseverliğine söz yok! Ama, rahmetli Sait Faik bu ölçüde bir kıymet miydi? Bizde evi müze hâline konarak ziyaretçilere gösterilen başka sanatkâr yoktur. Bir tanesi müstesna: Tevfik Fikret!

Acaba yanılıyor muyuz? Rahmetli Sait Faik, hatırası kutlanacak sanatkârların en başında mıydı? Bu edebi geleneğe ondan başlamakta isabet var mıdır?

Kıymetbilirlik çok iyi şeydir ama, yerinde, değerinde, kıvamında olmak şartiyle! Yoksa kimini büsbütün unutup, kimini başa çıkarmak, bu işte başka bir düşünce yoksa, bir kıymet anarşisi ortaya koymaktan başka bir şeye yaramaz!"

Yukarıdaki satırları sayın **Orhan Seyfi Orhon**'un **Havadis** gazetesindeki fıkrasından alıyorum. Yazının bütününü okuduğum zaman çok şaştım. Nasıl olur da, Hececi'lerden biri olarak adını daha sağlığında Türk Edebiyat Tarihi'ne geçinmeyi başarabilmiş bir şair, ölmüş, ünlü bir Türk hikâyecisi adına müze kurulmasına karşı koyar? Bunu hiç anlayamıyorum.

Çok yazık, Türk sanatının kötü bir alın yazısı var. O kötü yazıyı biz hepimiz kalemlerimizle her gün yazmaktayız. Bu kötü tutum durmamasıya didişme, birbirini yok etmedir. Bu sözlerimle

kuşaklar, okullar, anlayışlar arası olumlu çatışmayı, ondan doğacak yaratıcı sonucu söylemek istemiyorum. Dediğim, düpedüz didişme, birbirini yemedir.

Eline kalemi alıp basılı kâğıtta kendisine iki parmaklık boş yer bulan genç, ilkin kendisinden öncekileri yere vurmakla, yok etmeye çalışmakla işe başlar. Sonra döner kendi kuşağına, onların işini bitirir. Daha sonra kalemini çeker, kendi arkadaşlarının üstüne yürür. İsteği şudur: Yere serdiklerinin üstüne basıp, kalemi belinde dimdik ayakta kalmaktır. Olur mu? Olmaz. Böylesine haksız yıkıcı, sonra kendisi haklı olarak yıkılır.

Eski kuşak da bu, yeni kuşak da bu... Yermeler böyle olduğu gibi övmeler de böyledir. Sanatçı kendi sanatçı tekkesinin dervişlerini övecek ki, bu övgü basamaklarına basıp yükselsin; tepeye çıkınca eskiden övdüğü başları ezsin...

Orhan Seyfi Orhon, bu söylediğim haksızlıklara uğramış, bunları yaşamış bir şairdir sanırım. Nasıl olur da **Sait Faik'**e bir müzeyi çok görüyor?

Hep düşünürüm; bizde bir **Anatole France,** bir **Zola,** bir **Stendhal** olabilir miydi? Olamazdı. Karga gagaları gibi kalemlerimizle üstüne üşüşür, değerlerini yer bitirirdik. Onları bir hiç yapasıya kadar uğraşırdık.

Yaşım bakımından genç kuşakla, eski kuşağın ara yerindeyim. Eski kuşak sanatçılarına saygılı davranışıma genç arkadaşlarım şaşıyor, beni yadırgıyorlar. Neden? Önce sanata, emeğe değer veriyorum. Sevmek, sevmemek, beğenmek, beğenmemek, sonraki iş... Sanatçıları yaşadıkları çevre, içinde bulundukları zaman, yer koşulları içinde düşünmek gerekir.

Değerleri küçümsemeye, hiçe indirmeye çalışanların hepsinin çok doğru gibi görünen gerçekleri de vardır. Sayın Orhan Seyfi Orhon'un da gerekçesi şu:

"Türk sanatında Nedim, Nâmık Kemal, Ziya Paşa, Hüseyin Rahmi gibi, adlarına müze yapılmaya layık yüzlerce değer varken, işe Sait Faik'ten başlanır mı?"

İşin yüzünü bilmeyene bu düşünce doğruymuş gibi gelebilir. Ama Orhan Seyfi Orhon bunu bilir. Bu müzeyi açan hükümet,

bir bakanlık, hatta belediye olsaydı, sayın Orhon, kendince, değerleri bir sıraya koyabilirdi. Ama bu müzeyi kuran "Burgaz Adasını Güzelleştirme Cemiyeti"dir. Yani Burgaz Adasını Güzelleştirme Cemiyeti, Bolayır'da Nâmık Kemal'e, Beşiktaş'ta Nedim'e, Maçka'da Hamid'e, Heybeliada'da Hüseyin Rahmi'ye müze mi kuracaktı?

Sait Faik Burgazlıdır, evi bu adadadır. Burgazlılar da kendi hemşehrileri adına adalarına bir değer kazandırmak için müze kuruyorlar. Burada yerilecek olan Burgazlılar değil, kendi değerli hemşehrilerine değerbilirlik göstermeyen başka yerlilerdir. Burgazlıların bu güzel, değerbilir davranışları, onlara da örnek olarak gösterilmelidir.

İşin bir de başka yönü var. Sait, Darüşşafaka'yı severmiş. Ölünce annesi bütün taşınmaz malını Darüşşafaka'ya bırakmıştır. Burgaz Adasındaki Sait'in birçok hikâyesini yazdığı üç odalı küçük köşk de bu arada, oğlunun adına müze yapılması şartıyla Darüşşafaka'ya bırakılmıştır. Yine annesinin, **Sait Faik** adına her yıl bir sanat yarışması için ödül koymuş olduğunu bilirsiniz. Bir annenin bundan daha içli, duygulu bir davranışı düşünülebilir mi?

Sayır Orhon kalkıyor, "Kutlanacak sanatkârların en başında mıydı?" diye soruyor. Türk hikâyeciliğinin yüzünü ağartan Sait için İstanbul Belediyesi'nin cebinden kırk para çıkmıyor ki... Bu işi yapan annesi, arkadaşları, Burgazlılardır.

Öteki değerlerimiz için müzeler açılmamışsa, bundan sorumlu olan hükümetler, belediyeler, daha sonra da oğulları, kızları, eşleri, arkadaşlarıdır.

Bizde bir ünlü sanatçı öldü mü, mirasçılarının yaptığı ilk iş onun kitaplarını, koleksiyonlarını satıp savmaktır. Önce, çoktan beri kurtulmak istedikleri bu yükü atarlar. Sonra da geri kalan işe yararları satıp savarlar. Değil satmak, kesekâğıtçıya kiloya verilmiş hazine değerinde gazete koleksiyonları, kitaplar bilirim. Bunları hemen dağıtır, evde boşuna yer kaplayan bu gürültüden kurtulurlar. Hangi sanatçının notları, mektupları kalmıştır?

Hükümetlerin sanatçılarla oldum olasıya arası iyi değil. Kala kala geriye bir duygulu anne kalıyor sayın Orhon...

Bütün ünlülerin anneleri, eşleri, çocukları, arkadaşları bu değerbilirliği gösterseler.

Gecinden olsun, bir gün çocuklarının, arkadaşlarının bir özel çalışmayla sayın Orhon adına bir müze kurmaları da iyi olur. O zaman hiç kimsenin "layık mıydı?" "sıra onda mıydı?" demeye hakkı olamaz.

(Akşam, 21 Ağustos 1959)

SAİT FAİK HATIRA EVİ VE SANATA SAYGI

Naim TİRALİ

Yarın, **Sait Faik**'in Burgaz'da uzun yıllar oturduğu, en güzel hikâyelerini yazdığı evin kapısına, bir tabela asılacak. Sait Faik'in yatak ve çalışma odası, sevimli dağınıklığı içinde, hayranlarının ziyaretine açılacak. Böylelikle, koca hikâyeciye, öldüğü güne kadar, bir küçük çocuğa gösterilen şefkat ve ihtimamla bakan annesi de, halen oturmakta olduğu aynı evde, oğlunun, bütün ömrünü avarelikler peşinde koşmakla geçirdiğini sandığı oğlunun, ne kadar önemli bir sanatçı olduğuna şahitlik etmeye gelenlerle karşılaşmaktan, ya da onların gelip gidişlerini, hafifçe aralayacağı perdenin arkasından, yaşlı fakat müsterih bakışlarla takip etmekten, herhalde son derece memnun olacaktır.

Tabii böyle bir kadirşinaslıktan memnunluk duyacak olan, yalnız **Sait Faik**'in annesi değil, bütün okurları, edebiyatçılarımız, fikir ve sanat adamlarımızdır, diye düşünüyorsunuz değil mi? Aman acele etmeyin. Bir garip memlekette yaşıyoruz. Yalnız politikada değil, sanatta da, kendi şahsi ölçülerinin en yanılmaz ölçüler olduğuna inananlar, sık sık karşımıza çıkmaktan bir an geri durmuyorlar. Bir kere olsun bunun istisnasına rastlayacaktık. Olmadı. Sayın Orhan Seyfi Orhon, Havadis'teki dünkü fıkrasında, bu konuyu işleyerek, bir sürü başka edebiyatçı dururken, **Sait Faik**'in evinin müze hâline getirilmesinin, bir değer buhranı yaratacağını ileri sürmekten kendini alamadı.

Sait Faik'in, hikâyeciliğimize yeni bir hava getiren bu büyük sanatçının, Sayın Orhan Seyfi Orhon'un yazısında adlarını sıraladığı edebiyatçılarımızla kıyaslanınca edebiyatımızdaki yeri nedir?

Bunun cevabını, zevkine güvenilir Türk okuyucusu ve tenkitçisi çoktan vermiştir. Sayın Orhan Seyfi Orhon, temsil ettiği zevk adına ne kadar direnirse direnşin, ne kadar hoşnutsuzluğunu belirtirse belirtsin, bu cevap değişecek değildir.

Sanat ve edebiyatımız adına, asıl üzücü olan, Sayın Orhan Seyfi Orhon gibi, fıkra yazarlığına şairlikten gelmiş birinin, yurdumuzda sanata ve sanatçıya, gereken ilginin gösterilmemesinden şikâyet etmesi beklenirken, kendi neslinden sonra değer kabul etmemek endişesiyle, bu güzel hareketi kusurlu göstermeye, hatta karalamaya çalışmasıdır.

Doğrusu, Sayın Orhan Seyfi Orhon'un Sait Faik'in hikâyelerinden hoşlanmamasını, gayet tabii karşılamak icabeder. Bu bir zevk ve anlayış meselesi. Rahmetli Sait Faik de Orhan Seyfi Orhon'un şiirlerinden hoşlanmazdı. Ama emin olunuz. Sayın Orhan Seyfi Orhon için bir güzelleştirme derneği tarafından, hatıra evine benzer bir ev açılsaydı, Sait Faik değil bunun aleyhinde yazı yazmak, edebiyata, edebiyatçıya değer veriliyor diye memnun bile olurdu. Evet, Hececilerin sanat alanında, kendilerinden sonra gelen nesillere iyi bir örnek oldukları kolayca söylenemez. Buna karşılık, hiç değilse, sanata ve sanatçıya saygı göstermekte kusur etmediklerini de hiç tereddütsüz söyleyebilmek fırsatından bizi neden alıkoyuyorlar, anlamıyorum.

(Vatan, 21 Ağustos 1959)

SAİT FAİK ÖLELİ

Sabri Esat SİYAVUŞGİL

Sait Faik öleli on yıl olacak önümüzdeki Mayıs'da. Bir Belçika Akademi üyesinin, hikâyelirinin tercümesini okuduktan sonra, **A. Çehof** ayarında bir edib olduğunu söylediği **Sait Faik**'in hatırası için bugüne kadar ne yaptık?

Yakın dostları, bundan dört yıl önce, Burgaz'daki evine bir hatıra plakası koymuşlardı. Kadirbilir bir iki kalem; yazdılar. Ben de hikâyelerinden bir kısmını Fransızcaya çevirdim. O kadar... Ölümünden sonra Yaşar Nabi dostumun kurduğu Sait Faik Hikâye Armağanı uzun ömürlü olmadı maalesef.

Sait Faik'in arkasından annesi de öldü, bütün malını, mülkünü Darüşşafaka'ya bağılayarak. Vasiyetinde Burgaz'daki evin bir müze hâline getirilmesi ve Sait Faik Armağanının yeniden diriltilmesi şartı da var. Darüşşafaka'ya bıraktığı malın maddi kıymeti hakkında hiçbir fikrim yok, fakat oğlunun eserlerinden gelecek telif haklarıyla birlikte bu tarihi müesseseye bir başka kültür hizmeti de emanet ederek öldü kadıncağız: **Sait Faik**'in hümanist ruhunu, genç nesilleri pervaneye çevirecek bir ışık hâlinde yaşatmak...

Darüşşafaka, Burgaz'daki evin müzeye çevirerek ve Sait Faik Armağanını canlandırarak bu vasiyeti yerine getirirse, bugüne kadar memleket kültürüne yaptığı hizmetlere bir yenisini ve belki en hayırlısını, en parlağını ilave etmiş olacaktır.

Batı Dünyası, Sait Faik'i hayatında, eseriyle tammış olsaydı, Nobel Armağanı, hiç şüphe yok, bizim de kapımızı çalardı. Onda duru ve halis bir şiir hâline gelmiş olan insan sevgisi, Nobelcilerin dünyada pertavsızla aradığı ve bulunca da

mükâfatlandırmakta zerre kadar teredüt etmediği bir meziyetti. Fakat ne çare ki, **Sait Faik,** dünya ile kültür alışverişine girişmekten çekinen, işkilli ve himmetsiz bir toplumun dört duvarı içinde ömrünü tamamladı. Şöhreti sınırları aştığı zaman, o artık çoktan faniler âlemini bırakıp gitmiş bulunuyordu.

Müze ve armağan, yeni nesillere Sait Faik'in yolunu göstermek, o ruha sahip olanlara imkân kapılarını açmak için lazım. Dünya edebiyatında yer tutmak, ancak insan sevgisiyle mümkün. Milli edebiyat, ancak bu yolu tutunca, Dünya ve insanlık edebiyatı oluyor. **Sait Faik**'in insan anlayışına ermedikçe, insanlığısarmanın ve cihan edebiyatında bir koltuğa oturmanın imkanı yok. Darüşşafaka, o müze ile armağanı **Sait Faik**'in gönlüne uygun bir düzene sokabilirse, memleket kültürüne bambaşka ufuklar açmış olur. Bu hayırlı hizmeti Darüşşafaka'dan derin bir güven duygusu ile bekliyoruz.

Bundan başka, **Sait Faik**'in eserlerini yeniden basmak hususunda da çok titiz davranmak icabeder. Tıpkı Yahya Kemal'in eserlerinde gösterilen ihtimamla metni mürettip hatalarından temizlemek ve gereken noktaları alt notlarla açıklamak lazım gelecektir. Darüşşafaka bu işi ehline yaptırırsa, isabet etmiş olur.

(Yeni Sabah, 19 Şubat 1964)

BİR 'MASK'IN ÖYKÜSÜ

Güngör KABAKÇIOĞLU

Yağmurlu bir gündü.
1954 yılının Mayıs ayının on biriydi.
Boğazda martılar çığlık çığlığa uçuşuyordu.
Fındıklı'da, Akademi'de, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun atölyesinde öğrenciydim...
Elimde füzenim, tuvalime modelimiz Mari'yi çalışıyordum.
O gün, Bedri Hoca atölyeye çok ama çok üzgün girdi.
Bize Sait Faik'in ölüm haberini duyurdu.
Hasta olduğunu biliyorduk ama ölümünü beklemiyorduk.
Haber hepimizi çok üzdü.
Sevecen, hoş sohbet, iyi bir insandı...
Bedri Hoca Sait Faik'in maskının alınmasını istiyordu.
Sanki, kendine verilmiş bir görev sayıyordu...
Öğrencilerden Fatin Yılmaz bunu hissetti...
Gerekli mazlemeleri heykel atölyesinden aldı.
Bedri Hoca ile birlikte, Şişli'deki Marmara Kliniği'ne gittiler...
Fatin, bir hemşirenin yardımıyla, Sait Faik'in maskını aldı.
Heykeltraş Hüseyin Gezer de oradaydı...
Maskı Akademiye getirdiler.
Fatin ve heykeltraş Aloş atölyeye girdiler.
Maskın pozitif kalıbını çıkardılar.
Maskı bir iki saatliğine bana vermelerini istedim.
Verdiler... Tünel'e, Foto Süreyya'ya götürdüm.
Fotoğrafını çektirdim ve maskı Fatin'e iade ettim.

O da aynı gün maskı Bedri Rahmi'ye verdi.
Ertesi gün, Foto Süreyya'dan maskın negatif filmini ve fotoğraflarını aldım.
Şengil. Seçilmiş Hikâyeler dergisinin, 1954'ün Nisan ayında çıkan 27 sayısını Sait Faik'e ayırdı.
Mask ilk ve son defa orada neşredildi.
Aradan birkaç yıl geçti...
Bedri Hoca'nın Tünel'de. Narmanlı Pasajı'ndaki atölyesinde yangın çıktı...
Maskın o sırada kaybolduğunu öğrendim!
Uzun bir zaman sonra, bir dost bana maskın bronza dökülüp Darüşşafaka Cemiyeti'ne verilmiş olabileceğini söyledi.
1994 yılında, Şişli'de, Site İşhanı'ndaki Cemiyet Merkezini aradım...
Olayı anlattım. İlgilendiler... Depolarında insan suratına benzeyen, kara. madeni bir şeyin bulunduğunu söylediler.
Ertesi gün için randevu aldım ve gittim...
O kara madeni önüme koydular... Elime aldım...
11 Mayıs 1954 günü Fatin Yılmaz'ın aldığı, alçı maskın bronza dökülmüşü, kapkara, tozlar içinde avuçlarımın arasındaydı...
İlgililerden, temizlettirilip Burgazada'daki Müzeye konulmasını rica ettim.
1995 yılında Site İşhanı yandı...
1996 yılının ilk günlerinde, Darüşşafaka Cemiyeti'ni telefonla aradım.
Maskı sordum!
Başka bir yere taşınmışlar...
Akıbetinden kimsenin haberi yoktu...
Şimdi, 42 yıl aradan sonra, 1996 yılının Mayıs ayındayız.
Çağdaş, gerçekçi öykücülüğün Türkiye'deki öncüsü ve ilk temsilcisi Sait Faik'i sevgi ve saygıyla anıyoruz.
Kitaplığımın karanlık raflarında 42 yıldır sakladığım maskın negatif filmi grenlenmiş, bozulmuş. Yalnız bir fotoğrafı sağlam kalmış...

Akademinin Fotoğraf Bölüm Başkanı Tunç Tüfekçi'ye elimdeki bu dökümanları götürdüm. Onlardan yeni bir nefatif üretti.
Maskın fotoğraflarını buradan çoğalttık.
Benden sonra kaybolur endişesiyle, maskı gün ışığına çıkartmakta yarar gördüm...
Bu satırları masamın başında yazarken,
arkamdan "hişt, hişt" diye bir şey işitiyorum!
Dönüyor, bakıyorum, kimse yok!.
Ben yazmaya devam ediyorum.
Yine "hişt, hişt" diye bir ses...
Dönüyor, bakıyorum kimse yok!.
"Sait Abi, yoksa sen misin?
Bu uğraştan dolayı bana kızmıyorsun değil mi?" diyorum, kendi kendime...
"Abi biliyor musun? Bedri Rahmi seni çok sevdiği için maskını aldırttı.
Fatin Yılmaz, Hüseyin Gezer, Aloş, seni çok sevdikleri için, ona yardımcı oldular.
Seni ve eserlerini çok sevdiğim için maskının fotoğrafını çektirdim ve kitaplığımın karanlık raflarından gün ışığına çıkardım. *
Türk Edebiyatı'nın büyük ismi, gururu Sait Faik...
Seni ve eserlerini çok seviyoruz ve önünde saygı ile eğiliyoruz.
"Hişt, hişt... Sait Abi, Sait Abi, işittin mi?"

(San'at Çevresi dergisi, Mayıs 1996)

Mask, 1996 Mayısında Darüşşafakalılarca Müzeye konmuştur. (Derleyenin notu)

NEDEN SAİT FAİK ABASIYANIK

TMMOB
Makine Mühendisleri Odası
İstanbul Şubesi Çevre Komisyonu

Değerli öğretmenimiz Perihan Ergun, makine mühendislerinin Burgazada Kalpazankaya'da Sait Faik Abasıyanık anısına bir orman oluşturma çabalarında hangi duygularla yola çıktıklarını, mühendislerin penceresinden Sait Faik'in nasıl göründüğünü kısa bir yazı ile ifade etmemizi istediğinde yaşamında Sait Faik sevgisi ile özdeşleşmiş olan öğretmenimizin kitabına konuk olma onurunun telaşı içinde kolay olanı seçtik. Sait Faik'i konuşturduk.

"Bu gezegende bayrakları değişik olan insanları ayıran nedir?..

Anlaşıldı, ben bayrakları değil insanları seviyorum."[1]

"Nasıl bir dünya mı? Haksızlıkların olmadığı bir dünya... insanların hepsinin mesut olduğu, hiç olmazsa doyduğu bir dünya..."[2]

"Tabiat... artık bir sır değildir. Bize bir saadeti bağıran, bizi yaşamaya çağıran bir bütündür. Tavuklar bizim için yumurtluyor, bu vapuru bizim kafamız yaptı, bu tayyarede uçan biziz. Ellerimiz, ellerimizin içinde gülen, bağıran, seven, en çok seven insanlarla dolu lokantadayız."[3]

Onun için en değerli varlık insandır. Çünkü dünyada her şeyi

---

1) **Semaver**–Robinson.
2) **Havada Bulut**–Ayışığı.
3) **Sarnıç**–Kalorifer ve **Bahar**.

yaratan insandır. Kafasındaki maddi ve manevi değerler onu bir seçme sorunuyla karşı karşıya bırakıyor:

"Louvre Müzesinde yangın çıkmıştır. Acaba neyi kurtarmalı? Jocond'u mu yoksa o sırada orada bulunan bir zenci çocuğu mu?"[4]

"Beyinin vapurdan iner inmez çantasını kapan uşaktan iğrenmeyi sabahleyin altıbuçukta tabiatla kavga için sokağa fırlamayan adamın çalışmadığını kendi kendime öğrendim."[5]

Tüm bu değerleriyle doğadaki sır perdesini bizlere aralayan Sait Faik doğaya karşı acımasızlığımızda bizi sevmiyor.

Biz mühendisler Sait Faik'i seviyoruz.

– Yaşamında denize, ağaçlara, balıkçılara ve doğaya olan tutkusuyla,

– Öykülerinde doğa ve yaşamı kutsamasıyla,

– İnsana ve onun geleceğine olan temiz inancıyla, ve

– Mısralarıyla...

Seni bir akşam üstü Sotiraki'nin gazinosundan,
Rakı kadehimle benim aramdan alıp,
Altın akşamların sarı çocukların tırmandığı
Kuşların öttüğü ve yemişlerin yendiği
Hudutsuz ve çitsiz
Perisiz ve cinsiz
Kümessiz ve evsiz
Hasılı numarasız
Bir memkelete götüreceğim.

Biz de gelmek istiyoruz.

İYİ Kİ DOĞDUN SAİT USTA! NİCE DOKSAN SENELERE...

(Mart 1996)

---

4) **Kumpanya**–Kriz.

5) **Mahalle Kahvesi.**
Natalya Aizenşteyn'ın **Salt Faik ve Öyküleri** kitabından yararlanılmıştır.

ADAPAZARLI SAİT FAİK

Perihan ERGUN

Kökleri Adapazarı'nda olan Sait için bataklığı kurutarak Sait Faik Parkı adıyla bir geniş alan düzenleyen, 19 Mart 1991'de öykücümüzün heykelini de o parka büyük bir törenle diken o günlerin Belediye Başkanı **Ünal Ozan**'dan bu kültür etkinliğinin açıklamasını istemiştim.

1 Mart *1996* günlü mektubuyla Sait Faik ve sanata verilen çağdaş ve çağdışı düşüncelerin karşıtlığını belirterek cevapladı.

Büyük öykücümüzün 90. doğum yılında doğduğu yöredeki bu değerbilmezlik ne denli düşündürücü ve iç sızlatıcı!..

ADAPAZARI, 1 Mart 1996

Sevgili Perihan Abla...

Bu sene Sait Faik Abasıyanık'ın 90. Doğum Yılıdönümü kutlamalarına hazırlandığınızı öğrendim. Şimdiden başarılar diliyorum.

Size Adapazarı'ndan yazıyorum. Sait'in doğduğu, çocukluk yıllarını geçirdiği, köklerinin hâlâ bu kentte yaşadığı Adapazarı'ndan.

Adapazarı'nda Sait Faik Abasıyanık'ı ebedileştiren iki büyük eser vardır. Daha doğrusu vardı: Sait Faik Abasıyanık Parkı ve Abasıyanık Sanat Merkezi.

1991 yılında Kardeş Şehir Sohumi'den gelen Vitali Canini adındaki heykeltraş tarafından yapılan ve Adapazarı Belediyesince Sait Faik adına düzenlenen parkın tam ortasına konan,

ülkemizin en büyük sanatçı heykeli yüzüm kızararak ifade ediyorum ki bugün perişan haldedir.

Oysa ki Vitali Canini, bu heykeli yapabilmek için Sait'in yabancı dillere çevrilmiş hikâyelerini okudu. Burgazada'ya birçok kez gitti. Beyoğlu'nda günlerce dolaştı. Sait'i özümsediğine inanç getirince atölyesini kurdu ve eserini ortaya çıkarıp Adapazarlılara armağan etti.

Görkemli açılıştan kısa bir süre sonra kentimiz sanatın içine tükürenlerin eline geçti. Daha ilk gece heykelin başına çöp tenekesi geçirip eline otlar sıkıştırdılar. Daha sonra Anıtın ayrılmaz parçası olan ve anıtı çevreleyen ve her birinde Sait'in bir eserinin bakır levhalara yazılmış adı bulunan, üzerinden erguvan çiçekleri sarkan kaideleri bir bir kırdılar. Heykelin kaidesindeki Sait Faik Abasıyanık levhasını salyalar akıtarak yok ettiler. Heykeltraş Vitali Canini'nin adını kazıdılar. Ve anıtın en güzel köşesine bir tükürükçüye büfe vererek işlemi tamamladılar, veya öyle sanıyorlar.

Perihan Abla;

İşte büyük sanatçımızın 90. Doğum Yıldönümüne doğduğu kent böyle giriyor. Büyük bir yozlaşmanın küçük bir parçası olarak...

Sizler kutlamalarınızı daha bir süre büyük bir sessizlik içinde yapınız. Çok görkemli yaparsınız diye ödüm kopuyor. Öyle ya bu kutlamayı ya Vitali Canini duyar, pat diye çıkar gelirse ben ne yaparım?..

Sevgi ve Saygılarımla
Ünal Ozan

SAİT FAİK ABASIYANIK HEYKELİ

Recep TEZCAN

Sait Faik Abasıyanık benim için çocukluğumda hikâyelerini yaşarmışcasına hissederek okuduğum bir yazarımızdı.

Yıllar sonra 38 yaşımda İstanbul'a yerleştiğimde –Adalar olmasa İstanbul'da yaşayamazdım dediğim– Adalar'a sıkça gidip gelmeye başladım.

Bu arada Sait Faik Abasıyanık'ı daha yakından tanıdım ve sevdim.

O günlerde sanata ve sanatçılara olan saldırılar sıklaşmıştı. Bana göre sanatçılar heykeli yapılacak insanlardı. Ben de heykel yapıyordum. Sonuçta bir sanatçının heykelini yapmaya karar verdim. Tam o gündü Ada'ya gitmiştim. Burgazada Kalkapazankaya'da Sait Faik ormanı dikiliyordu. Ben de oraya bir ağaç diktim ve o gün karar verdim. **Sait Faik Abasıyanık Heykelini** yapacaktım ormanın yanına ve öyle de yaptım.

(Şubat 1996)

Not : Polyesterden yapılan bu Sait Faik heykelinin madene dökülmesi Ada Dostları Derneği adına Perihan Ergun öncülüğünde otuz beş kişi ve kurumun imecesiyle oluşmuştur.

SAİT FAİK'İ ANMANIN ONDOKUZUNCUSU

Perihan ERGUN

Bugün 12 Mayıs 1996. **Sait Faik'i 19. Anma Günü,** çağrı kartlarında belirtilen düzende uygulandı. Giderek kurumlaşan bu sanatsal açık hava toplantısı beklenenin çok üstünde abartısız bir miting görüntüsündeydi. Onu, evini, öyküleriyle daha da güzelleştirdiği Adasını her yıl görmeye gelenler bu kez umulmaz kalabalıklar oluşturmuştu.

Bu çok doğaldı. Adaya coşkuyla koşarak gelenler, Ada Dostları Derneği öncülüğünde 35 Sait sever kişi ve kurumun maddi katkılarıyla oluşturulan heykelinin açılışının anısını yaşamak isteyenlerdi.

Anma gününü bir nebze de olsa aktarmaya çalışan görsel (özellikle TRT 2 Okudukça) ve yazılı basınımız öykücümüzün evrenselliğini, sanatın gereksinimini özetlediler.

Yontucu **Recep Tezcan**'ın 1993 yılında sanata tükürenlere tepki olarak oluşturduğu polyester Sait heykelini bu kez dökümcü **Behlül Özdemir** büyük bir özveri ve sevecenlikle kalıcılaştırdı. Yapıt böylece öykücümüzü çok sevindirdiğini düşündüğümüz bir halk imecesi oldu.

Yazarlarımız, çizerlerimiz, adına düzenlenen öykü ödülü alanlarımız, tiyatrocularımız, müzisyenlerimiz, kendiliğinden toplantımızı onurlandıran eski tanışlar ve **Ruhi Su** dostlarımız bu güzel günde bütünleşerek günü renklendirdiler. Böylece toplumsal ve siyasal karmaşanın üstünü **Sait Faik** ve sanat sevgisiyle dokunan örtü kapladı. Doğayla insan uygarlığının özü olan sanatın keyfini bir arada kaynaşarak yaşadık.

"Bir insanı sevmekle başlar her şey" diyen Sait, kendisini severek O'na koşanları köşesinden tüm sessizliği ve sevecenliğiyle ve de mutlulukla seyrediyordu.

Darısı gelecek güzel günlere...

(12 Mayıs 1996)

SAİT FAİK'İN KÜTÜK DEFTERİNDEKİ BELGELERİ

Necla ÇANDAĞ

"Bir mutlu hatıra belki de dünyada mutluluktan daha gerçektir."

"Hatıralar iç dünyamızı yansıtan, hayatın akışına uyarak geçip giden olaylar karşısında bizi ayakta tutmaya çalışan, yaşamışlığımızın gerçek belgeleridir" diyen yazarların yazdıklarını düşünerek, bu belgelere bakıyoruz...

1990'ın Mayıs ayında okulumuzun üst katında bir müze açıldı. Müzeden içeriye girdiğimizde yüzyıllık anı ve belgelerle yüz yüze gelirsiniz ve önce irkilir, sonra huzur duyarsınız birden. Kuruluşundan bugüne kadar Erkek Lisesinin gerçek varlığını kanıtlayan ödüller, buram buram tarih kokan eşyalar... Yatılı öğrencilere arkadaşlık eden malzemeler, solgun renkli panolar, resimler, sararmış yapraklı kütük defterleri...

Dikkatle bakarsanız, bazılarının üstünde görmek istediklerinizi görebilir, geçmişi oracıkta yaşarsınız.

Odanın tam ortasında bordo kadife ile kaplı camdan dolap içinde Atatürk'ün kendi el yazısıyla yazdığı şeref defteri, mutlu eder sizi.

Müzenin bir köşesinde de büyük öykücümüz Sait Faik'in ansiklopedilere geçen, yaşamının bir dönemine tanıklık eden belgelerin gerçeğini görürsünüz. Duygulanırsınız, gözleriniz yaşarır, gururlanırsınız. Bu belgelerin yanına O'nun için yeni övgüler ve ödüllerin gelmesini istersiniz. Gençlik yıllarındaki fotoğrafı, düşüncelerini yansıtır size. Yanı başına yeni, yepyeni yazarlar istiyor gibidir,

Erkek Liselilerden... Belgelere baktıkça O'nu daha çok tanımak ve tanıtmak gelir içinizden...

Biz de üzerimize düşen görevleri yapmaya çalıştık. Çalışmalarımız yoğunlaşarak sürecek, ileride daha verimli sonuçlar alacağız.

"Gerçek hikâyenin, bütün bilimleri, fenleri içine alan, her kötülüğü, her hastalığı, her gizli bozukluğu, yarayı aydınlığa çıkaran yüksek bir gücü vardır" diyen yazar sanki O'nun düşüncelerini özetliyor, öykülerindeki yüceltici niteliği savunuyor gibidir.

Bu düşüncelerle belgelere bakıyoruz. Sait Faik'i, öğretmenini ve arkadaşlarını da görüyor, anıyoruz, birlikte...

Çalışmalarımızda bizi destekleyen, yardımlarını esirgemeyen okul müdürümüz Sayın **İlhan Doğan**'a çok teşekkür ederiz.

SAİT FAİK 10 EDEBİYAT SINIFINDA

Yaşanan anlar vardır. Bazıları unutulur, silinir gider. Oysa bazıları yaşam boyunca kişiyle beraberdir. İşte büyük öykü yazarımızda bunu görüyoruz. İstanbul'dan geldiği, okuduğu ve gençlik yıllarının bir bölümünü geçirdiği Bursa anıları. Araştırmacılarımız onunla ilgili ayrıntıları çok güzel dile getirdiler. Biz de Bursa Erkek Lisesi olarak bu havada yoğrulmuş kişiyi anlatmaya çalıştık.

O Bursa'yla, Bursa Erkek Lisesiyle bütünleşmiş bir kişi. Verdiği eserlerde bunu görebiliyoruz. Önce liseden içeri girip onunla birlikte yaşamamız gerek. Çünkü okuduklarımız ve yazdıklarımız değil, yaşadıklarımız gerçeklere götürür bizi...

Bursa Erkek Lisesine, yaşlı çınarların arasındaki demir kapıdan girersiniz. Geniş mermer merdivenlerden iner inmez, ufak tefek taşlarla Bursa'yı anlatmaya çalışan tarihi yol ve görkemli bina karşılar sizi. Yıllar öncesine gidersiniz. Taa 1925'lere... Binanın yüksek tavanlı odalarında geçmişi yaşarsınız. Burası 10 Edebiyat sınıfıdır. Bugünkü 10 Edebiyat'tır, fakat ne fark eder, okul aynıdır, sınıf aynıdır. 10'uncu sınıfta yazdığı öykü sınıfın duvarlarına yansımıştır sanki. Duyabilirsiniz, algılayabilirsiniz. O Bursa Erkek Liselidir. Bizimdir, bizimledir.

O çekingendir, kimse ile samimi değildir. Ama yalnız da değildir. Gördüğü, tanıdığı kişilerle arkadaştır, dosttur. Dostlukları hep burada yaşamıştır. Aşkı, sevgiyi ve özlemi duymuş, duyduklarını ilk öyküsünde yansıtmaya çalışmıştır. Öğretmeni sınıfta okuttuğu zaman hayret etmiştir. Çünkü O gözlemlerini anlatmaya başlamıştır artık.

Sisli sabahlar, Bursa Erkek Lisesi yatakhanesinden seyrettiği Nilüfer Ovasından, Burgazada'ya ve İstanbul'a uzanmıştır. Öykülerindeki kişiler, canlıdır. Onları kendisi anlatmıştır. Düşündüklerini değil, gördüklerini yazmıştır. "İpekli Mendil"deki yağız kişi, sevgilisi uğruna ölümü göze almıştır. O günlerde, okulun yanındaki geniş alanları gezer, ileride bugün kullanılmayan boyahaneye gider, yazar, anlatmaya çalışır.

"Zemberek" ve Bursa Erkek Lisesi... Gündüzlü, yatılı öğrenciler anlatılıyor, bugün yine var. Arkadaşı Gemlikli, yine Gemlikli öğrenciler vardır. Ova sislidir, yıllar öncesi ve sonrası değişen yalnız saattir. Şimdi her öğrenci saatlidir.

"Uçurtmalar"da, Pınarbaşı, Emirsultan lodoslu havalarda güzeldir. Yeşil kokar her yan. Bursalılar vardır, cana yakın. Bugün beton yığınları arasında sislerle örtülü yeşili aramaktadır Bursa. Oysa o kokuları duyabilseydik, yaşayabilseydik onun gibi...

Bursa, anlatılmıştır.

Bursa, yazılmıştır.

Bursa, şiirlere, türkülere, masallara, öykülere konu olmuştur. Oysa O, "Uçurtmalar" parçasında, Bursa'yı tümüyle işlemiştir. Şiir gibi, öykü gibi, türkü gibi. İncecik bir oya gibi... Bursa'yı tanımak isteyenlere, övgü beklemeden sunuvermiştir, "Uçurtmalar"da, yazma sanatının güzelliğiyle...

Balzac diyor ki: "Güzel bir hikâye insanı ölümsüz yapar."

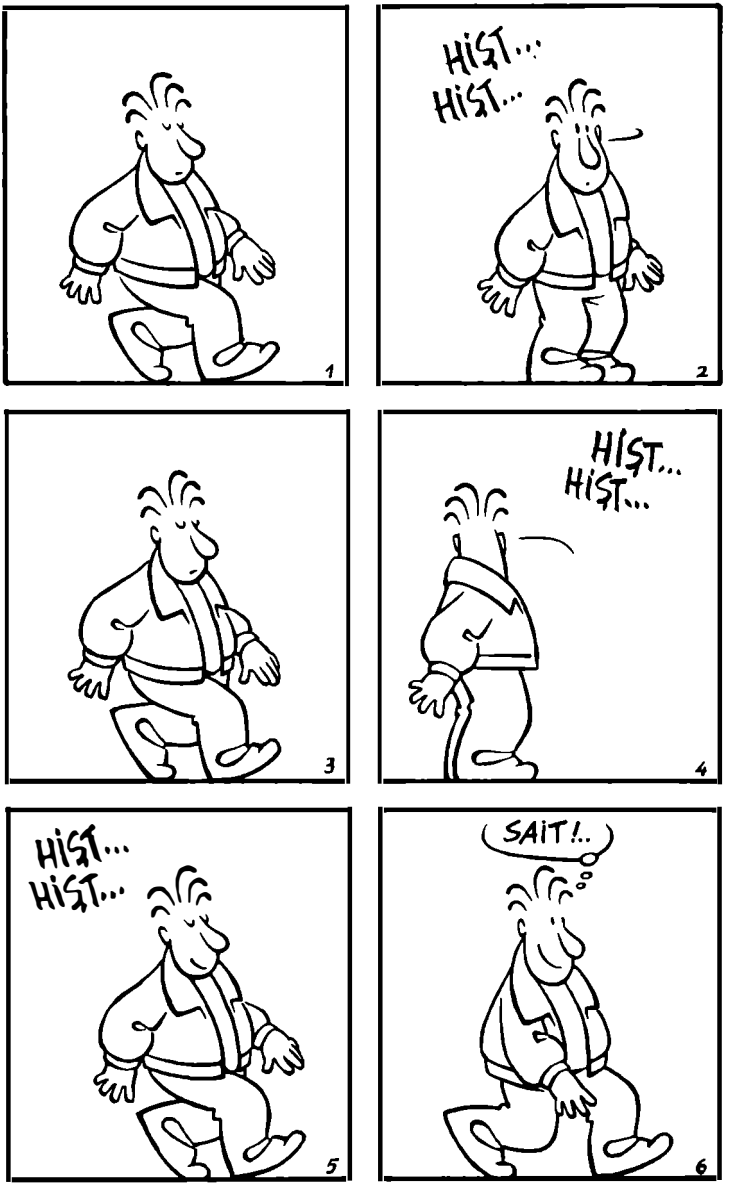
Gerçekten öyle değil mi? Alışılmışın dışında yazma... Bunu Erkek Lisesinde başlatan ve gerçekleştiren kişi. Çağdaş Türk öykücülüğüne yön verme... Okulumuz için ne büyük mutluluk. İşte onun için 10 Edebiyat sınıfında yazdıklarını okumuyoruz, yaşıyoruz, değil mi?

O'nun öyküleri gözleme dayanır. Düşündüklerini değil, gör-

düklerini yazar. Kullandığı dil yapmacıksızdır. Öykülerini kahramanlarının ağzından değil, kendi ağzından yazmıştır. Günlük olayları, öykülerine aktarmayı başarabilmiştir. Türk öykücülüğüne yeni boyutlar kazandırmıştır. Yazdıklarıyla başarmıştır bunu. "Kalemimi yonttum, yonttuktan sonra tutup öptüm. Yazmasam deli olacaktım. O öylesine büyük tutkuyla yazmıştır ki gerçekleri gördüğü zaman... Köprü altında oltasını verdiği çocuğu izleyen, çocuk oltayı alıp kaçmak isterken, karşısına geçen. İşte gözlem ve yazma budur. Bursa Erkek Lisesinde geçen günlerin birini "Zemberek"te dile getirişi gibi. Mercan Usta'yı. Kör Mustafa'yı ve nicelerini de ölümsüzleştirmiştir öykülerinde. Gerçek sanatçı kişiliğiyle, sisli bir cam ardından bakıyormuş gibi hafif bulanık mavi gözleriyle...

Sait Faik o günden beri okulumuzda, 10 Edebiyat sınıfındadır...

(Sait Faik ve Biz, 1990)

1
HIŞT...
HIŞT...
2
3
HIŞT...
HIŞT...
4
HIŞT...
HIŞT...
5
SAİT!..
6

Perihan ERGUN, 28 Kasım 1928'de İzmir'de doğdu. İlk ve ortaokulları Beyoğlu Kasımpaşa'da, liseyi Kabataş'taki İnönü Kız Lisesi'nde, yükseköğrenimini de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili – Tarihi bölümünde tamamladı. Uzun yıllar Yeni Kolej, İtalyan Kız Ortaokulu ve Şişli Koleji gibi özel öğretim kurumlarında Türkçe–Edebiyat öğretmenliği yaptı. 1968'de Milli Eğitim Bakanlığı kadrosuna alındı. Gemlik, Yalova, Pertevniyal, Kasımpaşa ve Atatürk Erkek Liselerinde, son olarak da İstanbul Milli Eğitim Müdür Yardımcısı olarak görev yaptı. 12 Eylül'den sonra erken emeklilik statüsünden yararlanarak emekli oldu. 1985'te SHP'ye üye oldu. İstanbul Kadın Komisyonu Başkanlığı, iki kez de Parti Meclisi Üyeliği yaptı. Halen Ada Dostları, Hacıbektaş Veli ve Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneklerinde sivil toplum hizmetlerine devam etmektedir. Üç oğul, üç de torun sahibidir. Cumhuriyet kuşağının yetiştirdiği Atatürkçü, çağdaş kadın nitelikleriyle güncel ve toplumsal konularda gazete ve dergilere yazılar da yazmaktadır.

SAİT FAİK ABASIYANIK 90 YAŞINDA...

90 yaşındaki SAİT FAİK ne kadar da genç...

Yazmaya başladığından beri yetişen üç kuşak onu kendi yaştaşı sayıyor.

Onun eşsiz sanatını değerlendiren herkesi bu kitapta bulacaksınız: Akraba, arkadaş, yazar, çizer ve vatandaş.

SAİT FAİK'in kendisi özgür bir kimlikten, ölesiye hikâye seven bir gönülden ve kimselere benzemeyen yaratıcı güçten oluşuyordu. O, hikâyelerinin birincil kahramanıydı. Hâlâ, duyarlılığı eskimedi. Hâlâ sıcak, hâlâ yeni. Hâlâ martıları, balıkları, köpekleri, tüm börtü böceği, bulutları, denizleri sevenler bu sevgilerine karışan SAİT FAİK tadıyla sarhoş...

SAİT FAİK'in kurduğu dünya, bu derleme kitapla yeni ellere uzanacak, yeni gözlere değecek ve yeni yürekleri değiştirecek. SAİT FAİK'in mutluluk dağıtan dünyasıdır bu. Ve bu dünyanın kimyasına SAİT FAİK'te tükenmeyen sevgi katışmıştır.

ISBN 975 - 494 - 629 - 9
96 . 06 . Y . 0105 . 1037

KDV dahil